

L'ESPÀI RURAL A L'EIVISSA ISLÀMICA

Estudi documental, arqueològic i
territorial.

JORDI VIVES COLOMAR

TREBALL FINAL DE MÀSTER EN CULTURES
MEDIEVALS

TUTORS: IGNASI J. BAIGES I MARIA SOLER SALA

*“Se dan prisa. Se desvanece éste, cuando pronto se
distingue una isla rocosa, rodeada por las aguas Tirenas,
que contempla la costa Hesperia desde un elevado peñasco.*

Es la memorable Ébuso.

La isla dio su nombre a la ciudad.”

De Bello Maioricano.

ESTUDI DE L'ESPai RURAL A L'EIVISSA ISLÀMICA. L'ESTUDI DEL MÓN RURAL EIVISSENC DURANT L'ÈPOCA ISLÀMICA A TRAVÉS DE LES FONTS ESCRITES I ARQUEOLÒGIQUES.

JORDI VIVES COLOMAR

TUTORS: DRA. MARIA SOLER SALA I DR. IGNASI J. BAIGES JARDÍ.

RESUM

L'Eivissa medieval islàmica constitueix, en el que respecta a la seua perdurabilitat en el temps dins de la història insular, un període que encara té molt a dir. Aquest treball pretén exposar, a partir de les restes fonts escrites, arqueològiques i territorials, una primera proposta sobre quina era l'estructura de l'illa en temps d'ocupació islàmica i com hauria estat el seu espai rural. L'estudi integrat dels documents, l'arqueologia i el paisatge històric ens permeten obtenir una visió de conjunt sobre la morfologia del territori eivissenc en època andalusina i les seves successives transformacions.

PARAULES CLAU: Eivissa medieval, patrimoni arqueològic, patrimoni documental, paisatge rural, ceràmica andalusina.

ABSTRACT

The medieval islàmic Ibiza crescent is, in terms of its durability in time within island history, a period that still has much to say. This work aims to expose, from the written, archaeological and territorial remains, an initial proposal on what the structure of the island was in time of islàmic occupation and how its rural area would have been. The integrated study of the documents, archaeology, and historical landscape allow us to obtain an overview of the morphology of the Ibiza territory in andalusian times and its successive transformations.

KEY WORDS: Medieval Ibiza, archaeological heritage, documentary heritage, rural landscape, islàmic pottery.

AGRAÏMENTS

1. INTRODUCCIÓ.....	7
2. OBJECTIUS.....	9
3. METODOLOGIA.....	11
4. FONTS DOCUMENTALS.....	14
4.1. CARTA DE LES FRANQUESES.....	14
4.2. <i>MEMORIALE DIVISIONIS</i>	16
4.3. <i>DE BELLO MAIORICANO</i>	21
4.4. <i>GESTA TRIUMPHALIA PER PISANOS FACTA</i>	22
4.5. <i>KITAB AL-RAWD AL-MITAR</i>	23
4.6. <i>KITAB AL-JAGHRAFIYYA</i>	23
5. FONTS ARQUEOLÒGIQUES.....	24
5.1. L'ALQUERIA DE PUIG DES MOLINS.....	24
5.2. SA PENYA ESBARRADA.....	27
6. SEGLES OBSCURS? NOVES INTERPRETACIONS.....	29
7. CONQUESTA I COLONITZACIÓ DE L'ILLA.....	34
8. EL TERRITORI FORANI.....	37
8.1. REPARTIMENT I EXPLOTACIÓ TERRITORIAL.....	37
8.2. ESTRUCTURA DE L'ESPAI RURAL	41
9. SA PENYA ESBARRADA.....	45
9.1. OBJECTES ARQUEOLÒGICS.....	48
9.2. EL MUR EXTERIOR.....	51
10. ALTRES ALQUERIES I RAFALS?.....	55
11. L'ESPAI PERIURBÀ O <i>AL-HAWZ</i>	58
11.1. SES FEIXES.....	61
12. ALQUERIA DE PUIG DES MOLINS.....	64
12.1. OBJECTES ARQUEOLÒGICS.....	66
12.2. SÈNIA I PORXO.....	68

12.3. ALQUERIA O RAVAL?.....	70
13. LA GESTIÓ DEL TERRITORI.....	77
14. CONCLUSIONS.....	83
15. BIBLIOGRAFIA.....	92
16. APÈNDIX FOTOGRÀFIC.....	100
17. APÈNDIX DOCUMENTAL.....	102
18. APÈNDIX ARQUEOLÒGIC.....	114
18.1. TAULA DE FORMES ARQUEOLÒGIQUES.....	115
18.2. OBJECTES ARQUEOLÒGICS MÉS REPRESENTATIUS.....	123
18.3. INVENTARI DELS MATERIALS.....	125

AGRAÏMENTS

M'agradaria expressar el meu agraïment a totes aquelles persones que, d'alguna manera, han fet possible la realització d'aquest treball. Als meus tutors, el Dr. Ignasi Baiges, per no dubtar a l'hora d'acceptar ser el meu tutor, per la seua dedicació i seguiment, per no dubtar de jo tot i les meues errades inicials, per endinsar-se en un àmbit i un context diferent al seu, i per donar-me l'última espenta i fer-me vore el gran treball que encara queda per der respecte a la documentació respecte Eivissa. A la Dra. Maria Soler Sala, una vegada més, per no haver dubtat des del primer moment en tornar a ser la meua tutora, per la seua dedicació i seguiment en un any gens fàcil per ella i del que sempre hi estaré absolutament agraït, pel contagiós entusiasme des de la tria d'aquesta temàtica fins la entrega d'aquest treball, pel temps invertit, per estar allí i ajudar-me sempre que ho he necessitat, per no dubtar de jo en cap moment i motivar-me a continuar endavant passés el que passés i trobés el que trobés, per confiar en el meu potencial, fer-me vore que encara tenc moltes coses a dir al món i per fer-me vore que puc ser capaç d'aconseguir tot el que em proposes tot i els grans obstacles que trobes pel camí i, tot i ser de les millor professores que podria haver tengut al llarg d'aquests 8 anys, per ser la millor de les persones que podria haver conegut per poder dur a terme aquesta tasca, perquè sense la seua força, ganes i motivació, actualment no seria qui sóc no estaria en el lloc on estic. Sempre li estaré eternament agraït, per ser com és com a persona, per alegrar els dies a tothom i desitjar que no canviï mai, desitjar-li el millor, perquè s'ho ha guanyat amb ganes, esforç i dedicació, i demanar-li que esper que estigui al meu costat en les pròximes aventures.

Tampoc em vull oblidar a la Dra. Rosa Lluç per tots els moments viscuts, moments on una sola paraula o mirada servia per fer-nos riure i animar-nos el dia, pels moments d'entusiasme on m'animava a continuar amb la meua investigació, per fer-me veure tot el meu potencial i fins on soc capaç d'arribar amb ganes i esforç, i per sempre haver-me rebut amb els braços oberts i amb un somriure a la cara. Sempre li estaré molt agraït.

També donar les gràcies a tot el personal del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, en especial a la restauradora, Helena Jiménez, la conservadora, Maria Bofill, i la tècnica en arqueologia, Ana Mezquida, per obrir-me les portes d'aquesta institució, permetre'm col·laborar i treballar amb ells amb total confiança, confiar en jo des del primer moment, en contar amb jo tant en aquest projecte, ja que sense elles no haurà estat possible la realització d'aquest treball, com amb la resta de projectes que s'estan iniciant actualment. Sempre els estaré agraït.

Als meus companys del màster, en especial an Sergi Rexach. Amic i confident que sempre ha cregut en jo, en estar al meu costat des del principi d'aquesta aventura, en vore que podia donar més del que ensenyava i per tots aquells moments, ja fossin fent un cafè, dinant, sopant, cridades de

telèfon o missatges, on ens podíem posar al dia de tot i ens animàvem mútuament a seguir endavant i creia en jo i amb el meu potencial amb els ulls tancats. Sempre donaré les gràcies per haver-nos conegut.

As meus àngels: Aida, Tamara, Marina (Les Radiopatio), gràcies per formar part de sa meua vida, tot i estar separats per un petit xarcu sempre feis que tornar a casa sigui un Plaer i un gust, transformau sa distància en un estímulo per treure forces en moments on molts no aguantarien, sempre estau pendents de jo i d'animar-me a superar-me dia a dia, per estar a s'altre costat del telèfon i fer-me tornar a ser jo mateix..... sou sa llum del far a s'horitzó que guia es meu rumb per no oblidar qui soc; as meus amors, Mireia i Noe, gràcies per aguantar-me dia a dia, per ser les meus companyes de batallitas, per aparèixer en la meua vida com un huracà sense rumb i canviar-me la vida, per estar al meu costat quan ningú més podia estar, per deixar la prehistòria un costat i ser les meues guies, perquè sense valtrus no haurien estat el mateix.

A tu Alex, per sempre estar darrere jo i confiant en jo amb els ulls tancats, per fer-me seguir endavant i vore que sóc capaç de fer-ho amb els ulls tancats, per animar-me dia a dia i fer-me creure i seguir igual d'il·lusionat que es primer dia, escoltar el que em passava sense preguntar ni protestar, per aguantar els meus sermons de com anava aquest treball, per animar-me en els mals dies i motivar-me a seguir en els bons. I tot sense demanar res a canvi, el major acte de gratitud, amabilitat, lleialtat i amor possible. Mai podré expressar amb paraules i actes el meu agraïment i tot el que ha fet per jo sense demanar res a canvi. T'estimo molt i moltes gràcies per estar al meu costat.

Amb tot el meu amor i afecte, agrair el suport rebut per part des meus pares i germà, grans i fonamentals pilars de la meua vida, i en especial sa meua mare, per confiar en jo amb es ulls tancats i creure en jo dia a dia i sense cap dubte. Gràcies per estar darrere jo i fer-me aixecar amb més força cada vegada que queia al terra. Gràcies per donar-me aquesta oportunitat i poder complir un des meus somnis. Gràcies per haver fet el possible i l'impossible i moure cel i terra per ajudar-me i permetre'm estar avui aquí. Per aguantar es meu cansanci com ningú més ha pogut fer-ho. Per ajudar-me a concloure aquest treball com ningú més podia ajudar-me. No hi ha paraules per poder descriure i expressar el meu agraïment per tot s'esforç que han fet al llarg des anys, els estaré eternament agraïts.

1. INTRODUCCIÓ

La perdurabilitat en el temps del que va constituir el camp eivissenc té una gran rellevància en la història d'Eivissa, un llegat que ens ha arribat fins avui dia i que encara ens és present. El patrimoni històric i cultural eivissenc, primer fenici-púnic, després romà, vàndal i bizantí, fins arribar als andalusins i finalment a la conquesta cristiana, constitueix un dels elements que configura i defineix la identitat dels eivissencs, reflectida en totes les seues múltiples manifestacions, com l'arquitectura, l'arqueologia, les fonts escrites, les tradicions populars, la toponímia, l'art i la llengua.

Tanmateix, la pèrdua de les fonts escrites i dels relats baix imperials romans, vàndals, bizantins i, en gran part, islàmics i cristians fins ben avançat el segle XII, fa que tinguem un buit documental d'aproximadament 700 anys. Les tècniques de producció i les explotacions agrícoles desenvolupades, junt amb la toponímia emprada encara avui per designar i anomenar molts llocs, constitueixen un magnífic testimoni sobre la construcció d'un paisatge que encara té moltes coses a dir i ensenyar.

Un llegat, una identitat i un paisatge que constitueixen tant l'herència material i immaterial dels nostres avantpassats, com el constant record de totes aquelles persones, cultures i tradicions que varen viure a l'illa i varen deixar la seua petjada per a la posteritat. Una marca que ens acompanya dia a dia i ens recorda qui som i d'on venim.

Els estudis realitzats sobre aquests períodes són molt diversos i variats, d'entre tots ells cal destacar els d'època púnica, romana i cristiana, moments històrics sobre els que s'ha investigat abundantment. Pel que fa al període islàmic, s'han realitzat moltes campanyes d'excavació i prospeccions puntuals i de treball, però encara no s'ha fet cap proposta que intenti posar en relació tots aquests elements i així poder conèixer quin ha estat el veritable paper del camp eivissenc en la Història del domini andalusí. La persistència fins a dia d'avui de toponímia d'origen islàmic ens permet saber que després de la conquesta catalana la població andalusina va transmetre als colonitzadors aquests topònims, tot i que poca cosa sabem sobre com era i com s'organitzava l'Eivissa d'aquells temps.

El present treball pretén oferir una primera proposta interpretativa sobre la rellevància de l'espai rural eivissenc en època islàmica a través de les fonts escrites, arqueològiques i territorials. Prendrem en consideració, sobretot, les fonts d'època islàmica (902-1235), tot i que tindrèm en compte també els textos d'època posterior. Tot plegat ens ha de permetre aportar un petit granet de sorra al coneixement sobre l'espai rural eivissenc en temps de domini andalusí.

El període islàmic a Eivissa està documentat a partir d'un nombre considerable de jaciments i troballes arqueològiques, però moltes d'aquestes fonts d'informació romanen inèdites, o sense estudis aprofundits. Són justament aquests jaciments i materials inèdits els que poden aportar una informació molt rellevant per l'estudi d'un període històric que podria arribar a condicionar l'evolució i el desenvolupament de la trajectòria posterior de l'illa.

Finalment, la vinculació de les dades arqueològiques amb les textuales disponibles per a aquest període, juntament amb l'anàlisi del territori i el paisatge, ens permet completar la nostra proposta de revisió interpretativa sobre el període islàmic eivissenc des d'una perspectiva històrica integrada i transdisciplinària. Acostar-se a la Història de l'Eivissa andalusina no és una tasca senzilla. Esperem que aquest treball aportï un petit granet d'arena en aquest camí.

2. OBJECTIUS

Aquesta investigació s'emmarca en els estudis sobre el món rural en època islàmica a l'illa d'Eivissa, i en l'anàlisi de la transformació que dit territori va experimentar en època andalusina. En aquesta línia, aquest estudi té dos objectius principal. En primer lloc, l'estudi de relacions, directes o indirectes, que s'estableixen entre els àmbits urbà i rural de l'illa d'Eivissa en aquest moment històric. Unes relacions que en veurien condicionades per diferents factors com serien l'augment de la població i un possible augment de la demanda, la qual cosa implicaria un augment de la producció, de les manufactures i de les importacions i exportacions.

El segon lloc, la identificació del paper que va jugar el món rural eivissenc en aquest desenvolupament econòmic, i intentar donar una imatge, més o més precisa, sobre la ruralitat islàmica a l'Eivissa d'època islàmica, entre els segles X i XIII. Aquest objectiu es portarà a terme a partir de la combinació de les dades i informacions aportades per les fonts documentals (tant d'origen àrab com llatí), per les fonts arqueològiques i per l'estudi del propi territori. El nostre treball tindrà en compte també els treballs previs al nostre, que aportaran la base sobre la qual construir la nostra pròpia interpretació.

Primer s'intentarà saber què ens diu la Carta de Franquesa respecte al territori. Saber si aquesta porta un nou model socioeconòmic a l'illa, independentment del ja establert i, per tant, trencant amb aquest, o si els redactors varen redactar-la en base a models i sistemes ja imperants i assentats a l'illa. I després s'intentarà recopilar, revisar, estudiar, analitzar i interpretar les dades aportades pels diferents materials arqueològics d'origen ceràmic sobre el camp eivissenc, procedents de diferents jaciments arqueològics. En especial dels jaciments de sa Penya Esbarrada i del Puig des Molins.

A partir d'aquest objectiu principal hem establert tres altres objectius, en aquest cas, identificats com a secundaris. El primer de tots té com a finalitat la identificació dels jaciments de sa Penya Esbarrada i l'alqueria de Puig des Molins, amb la pretensió de definir la tipologia dels jaciments i quina funció haurien tengut aquests respecte al territori. Tant la tipologia com la funció de dits jaciments serà definida a partir de l'estudi dels materials i la interpretació de les seues estructures.

El segon objectiu secundari consisteix en identificar com es gestionaven els territoris rurals de l'illa. Quina era la realitat imperant, quines diferències s'establirien entre ells i dins d'ells, conèixer l'estructura de poblament imperant i les característiques de l'activitat productiva: quins eren els conreus majoritaris, les activitats principals i les complementàries.

Finalment, el darrer objectiu secundari seria, a partir de l'estudi i interpretació de les fonts, intentar esbrinar si a l'arribada dels musulmans a l'illa, aquesta estava realment despoblada o si hi havia contingent de població local.

3. METODOLOGIA

Com bé va il·lustrar l'historiador Antoni Ferrer Abárzuza, l'estudi de la societat andalusina de *Yâbisa* i *Faramantina* té en compte diferents fonts: documentals, toponímiques, arqueològiques, antropològiques i numismàtiques. Les documentals es basarien en els textos escrits àrabs i llatins, la majoria d'aquests últims posteriors a la conquesta catalana de 1235. La informació toponímica l'obtenim a través de la perduració de la toponímia local i la històrica. L'arqueologia intensiva o d'excavació permet recuperar materials, objectes i estructures construïdes susceptibles d'aportar informació sobre diversos aspectes. Des de fa uns anys, l'arqueologia ha descobert noves línies de recerca, com per exemple la hidràulica, desenvolupada per Miquel Barceló i seguida per Helena Kirchner, amb nous coneixements sobre els espais irrigats i drenats, on s'afegeix la dificultat d'haver estat transformats d'acord amb un disseny previ que pot haver-se mantingut intacte o distingir les transformacions respecte al patró original. Important és també l'antropologia física, que estudia les restes humanes i ens permet extreure dades molt útils sobre la vida i la mort dels nostres avantpassats; així com també la zooarqueologia, que aplica les mateixes tècniques que l'anterior però amb els animals. Finalment, la numismàtica, que identifica la funció, tipus, cronologia i distribució de les monedes que s'han conservat.

D'acord amb això, el present estudi no podia ser diferent: treballarà conjuntament amb les diverses fonts disponibles, posant l'accent, sobretot, en els textos escrits, l'arqueologia i el territori, deixant l'antropologia física i la zooarqueologia en un segon pla i utilitzant-les en determinats moments per tal de poder concretar determinats aspectes.

Per donar resposta als objectius plantejats anteriorment, a nivell metodològic dividirem el nostre treball en tres parts. La primera part centra el seu anàlisi en els textos escrits, tot recopilant i revisant les fonts, tant àrabs com llatines, que parlen d'Eivissa, amb l'objectiu de saber com la descriuen; en aquesta primera part s'inclou també la transcripció i edició de la Carta de Franquesa d'Eivissa (veure Apèndix Documental), que ens ofereix informació important sobre l'articulació de l'espai rural. Hem considerat necessari fer aquest treball de transcripció paleogràfica perquè les transcripcions conegudes fins avui són incompletes i en realitzar-la estem fent una aportació rellevant al coneixement sobre la història de l'illa.

En segon lloc, hem desenvolupat una intensa tasca d'anàlisi de les fonts arqueològiques dipositades al MAEF (Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera). En primer lloc vàrem recopilar i buidar tots els conjunts susceptibles de ser estudiats i dipositats, per passar a inventariar-los. Després, es varen revisar totes les peces ceràmiques i tots els estudis anteriors, sempre que existissin,

sobre la seua tipologia i començar a estudiar aquestes peces en base a la informació obtinguda i així poder ampliar els coneixements amb noves dades i informacions.

A continuació es va iniciar l'estudi del material arqueològic pròpiament dit. Als 1549 fragments inventariats del jaciment de l'alqueria de Puig des Molins cal sumar-hi els 304 fragments més inventariats per mi mateix. En canvi, els 1029 fragments de sa Penya Esbarrada han estat inventariats per mi mateix des de zero. Després, a partir del catàleg realitzat per Helena Kirchner "*La ceràmica de Yâbisa: catàleg i estudi dels Fons del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*", vaig identificar els materials segons la tipologia i cronologia, i els vaig separar de la resta de cronologies. Seguidament, es varen agrupar els materials en repertoris segons la tipologia, funció (cuina, servei de taula, emmagatzematge, il·luminació, etc.) i cronologia. A partir d'aquestes agrupacions vaig confeccionar tota una sèrie de gràfiques que ens ajuden en la interpretació de les dades. Finalment, es va iniciar l'estudi, anàlisi i interpretació dels jaciments que hem escollit com a base del nostre treball, per tal de poder identificar i definir la seua morfologia i evolució. Al final del treball, a l'apartat d'apèndix arqueològic, hem incorporat una taula on hi apareixen totes les representacions de les formes treballades i explicades en aquest estudi per tal que el lector pugui fer-se una idea de com eren i de quin tipus d'objecte es tracta.

En aquest punt penso que és necessari ressaltar que tant els inventaris, com la identificació dels materials, com la confecció de les gràfiques ha estat un treball realitzat des de zero, ja que no es comptava amb cap investigació anterior al respecte.

A l'estudi d'aquests materials inèdits en vaig sumar d'altres procedents d'altres jaciments de l'illa que ens ajuden a contextualitzar i identificar la tipologia, funció, procedència i cronologia dels objectes estudiats. La suma d'aquests jaciments, amb els seus respectius materials, ens ha ajudat a complementar la informació obtinguda i a poder relacionar els jaciments entre ells i amb el territori que els envolta.

Per complementar aquests estudis es va demanar una subvenció per analitzar les ceràmiques i el MAEF (Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera) va demanar autorització per enviar a datar i analitzar tota una sèrie de restes d'inhumacions islàmiques amb l'objectiu de contextualitzar un dels jaciments a treballar. Aquestes inhumacions varen ser enviades expressament a datar i analitzar per primera vegada en el marc d'aquest TFM, el qual, a l'hora, és pioner en l'anàlisi del jaciment de sa Penya Esbarrada i en la interpretació dels materials i estructures islàmiques del jaciment de l'alqueria de Puig des Molins.

Finalment, l'últim pas va consistir en treballar conjuntament amb totes les fonts estudiades (documents escrits i arqueològics), amb l'objectiu de conèixer com es gestionava el territori en època andalusina, tot analitzant la relació que s'establia entre els jaciments estudiats i el seu territori circumdant. A través de l'estudi de les formes d'explotació i organització de l'espai hem intentat conèixer l'estructura del territori rural eivissenc. En aquest sentit, ens ha estat molt útil també la toponímia local, que, amb la deguda precaució, ens ha ajudat a reforçar algunes de les hipòtesis que hem anat formulant.

Des del punt de vista de l'estudi territorial, l'espai insular s'ha dividit en dues parts: per un costat, l'espai pròpiament rural, que s'anomenarà "territori forani" i, l'altre, l'espai periurbà. Un espai periurbà identificat com el territori rural que hi ha al voltant de la *madina*, l'anomenat "al-Hawz". Aquesta diferenciació ens ha permès constatar la diferent evolució d'ambdós espais: l'un, aïllat del nucli de població principal, i l'altre, sota la influència directa del nucli urbà.

Finalment, el treball incorpora un extens apartat d'Apèndixs: Fotogràfic, Documental i Arqueològic. En el primer, incorporem un mapa on es reflecteixen la majoria dels elements treballats per tal de poder-los situar, contextualitzar i entendre millor. L'Apèndix Documental conté la transcripció completa de la Carta de Franqueses, feta per mi mateix. Finalment, l'Apèndix Arqueològic es divideix en tres parts: la primera, una taula de formes arqueològiques on s'exemplifica cadascun dels diferents tipus d'objectes que es varen treballar al llarg del treball; la segona, un recull de diverses fotografies respecte als objectes arqueològics més representatius; i la tercera, l'inventari complet de tot el material analitzat per a l'elaboració del present estudi. Tots aquests annexos han estat confeccionats per mi mateix des de zero i es molt recomanable que el lector els tengui present en la lectura del conjunt del treball.

4. FONTS DOCUMENTALS

4.1. CARTA DE LES FRANQUESES

La Carta de Franquesa d'Eivissa, o també anomenada Carta de les Franqueses, llibertats i costums d'Eivissa, és un conjunt de franqueses, llibertats, costums i privilegis que els tres conqueridors de les Pitiüses – Guillem de Montgrí, sagristà de Girona i arquebisbe electe de Tarragona; l'Infant Pere de Portugal, “Senyor de Mallorca”; i Nunó Sanç, comte de Rosselló, senyor de Vallespir, de Cerdanya i de Conflent – varen atorgar a les Pitiüses després de la seva conquesta l'any 1235, i que va ser ratificada poc després per Jaume II de Mallorca amb una provisió reial, posant les bases del sistema jurídic eivissenc.

Dit privilegi va ser atorgat a Cotlliure el 9 de gener de 1236, i tenia com a model la carta de poblament i franqueses de Mallorca de l'1 de març de 1230, encara que el rei Jaume II de Mallorca va eliminar, modificar i afegir alguns capítols per tal d'adaptar-la als dominis establerts a l'illa. També incloïa una àmplia remissió als Usatges de Barcelona com a dret supletori. Les limitacions del contingut de la carta en relació amb la mallorquina i la remissió general als Usatges va significar un fre a l'expansió del dret mallorquí a les Pitiüses. A partir de la seva promulgació, l'extensió de les franqueses mallorquines atorgada per Jaume I el 1233 va quedar substituïda per les disposicions dels senyors, i la facultat normativa del monarca sobre Eivissa i Formentera va quedar pràcticament suprimida¹.

El text original de la carta de franquesa atorgada pels senyors feudals d'Eivissa i Formentera no s'ha conservat als arxius eivissencs, ni a l'Arxiu de la Catedral de Tarragona ni a l'Arxiu del Regne de Mallorca. Tota la informació que en tenim prové d'una còpia del segle XV ubicada en el *Llibre de la Cadena*. (vegeu fig. 1)

¹ PLANAS ROSSELLÓ, Antoni, “La Carta de poblament d'Eivissa i Formentera de 1236”, *Revista de Dret Històric Català*, 14 (2015), pàgs. 121-147.

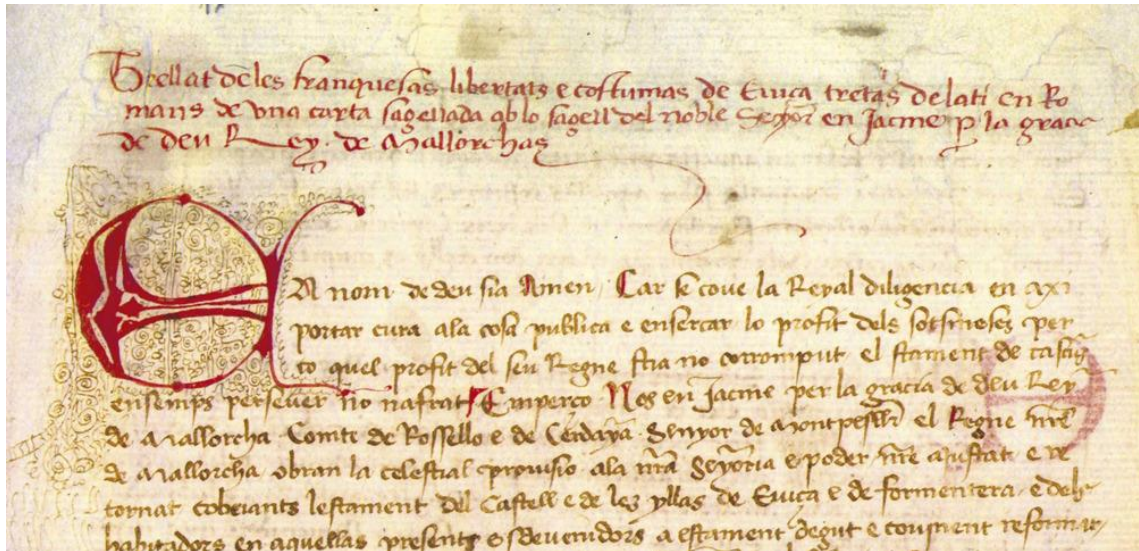

Fig. 1. Fragment del començall de la Carta de Franqueses. Imatge: foli 9r del Llibre de la Cadena de l'Arxiu Històric Municipal d'Eivissa.

La tècnica legislativa que va utilitzar Jaume II per a esmenar les parts que li varen interessar va ser la de reproduir la carta original del 1236 intercalant alguns dels seus capítols, addicions a través de les quals va derogar, modificar, interpretar i desenvolupar alguns extrems de la regulació original, i en va afegir de nous, per adaptar el contingut a les noves concepcions polítiques i jurídiques que pretenia impulsar. Posteriorment, els senyors feudals varen dur a terme la seva pròpia reforma utilitzant el mateix procediment². Aquests dos instruments de reforma de la carta, tant el regi com el senyorial, varen ser redactats en llatí, però molt poc després varen ser traduïts al català per tal que els seus receptors tenguessin una millor comprensió d'aquesta.

Dels originals en llatí del 1300 no ens n'ha arribat cap còpia, però les traduccions catalanes es coneixen a partir de la reproducció que es va incloure al segle XV en el còdex conegut com a *Llibre de la Cadena*³, conservat a l'Arxiu Històric d'Eivissa. Aquest manuscrit conserva una còpia incompleta de l'instrument regi i una còpia íntegra de l'instrument atorgat pels senyors. El text de 1236 recollit

² TUR, Francesca, "La Carta de Franquesa", *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*. [Consulta el 15 de novembre de 2020: [Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera \(eeif.es\)](https://www.eeif.es/)]

³ L'anomenat "Llibre de la Cadena" és el còdex que conté una còpia dels documents més importants de la Universitat d'Eivissa, que referendaven el seu funcionament legal, prerrogatives i drets acumulats al llarg dels segles. El nom més correcte del còdex és el de les fonts antigues "*Libre dels privilegis, Franqueses i llibertats de la Universitat d'Eivissa*", on s'inclouen els documents que van des dels Usatges de Barcelona (segles XI-XII-XIII), i la Carta de franqueses, llibertats i costums d'Eivissa (1236) fins al *Decret de Nova Planta* de 1716. Els dos primers documents són el proemi i la base d'un règim jurídic i de gestió que tanca el tercer *manu militari*, que fa de colofó. Aquest consta de 193 fulls, de 422 x 288 mm, reunits en catorze quaderns (FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *L'Eivissa de Jaume I*. Eivissa, Consell Insular d'Eivissa, 2008, pàg. 50). Encara que no es varen estendre de forma directa als pobladors de les illes, va constituir un referent per presentar les seves reivindicacions davant les autoritats reials i senyoriales.

en els dos documents presenta diferències de llenguatge, però no de contingut, ja que pareix que varen ser dues traduccions diferents del mateix text llatí.

És important assenyalar que la carta eivissenca s'inscriu en la línia d'una família de cartes de poblament que Ferran Valls i Taberner i posteriorment Josep M. Font i Rius identifiquen com a similars a les de Tortosa (1149), Lleida (1150), Agramunt (1163) i Balaguer (1174). Es tractaria d'un tipus de carta ideat per a l'estructuració de noves comunitats establertes en importants nuclis de població musulmans sotmesos al domini cristià. Totes concedeixen als pobladors les respectives ciutats i el seu territori, garanteixen la seva llibertat i regulen alguns aspectes fonamentals de la vida de la comunitat: comerç urbà, ordre públic, administració de justícia⁴, entre d'altres. També sabem que la carta eivissenca presenta un caràcter regressiu en matèria de franqueses i llibertats, ja que es veu condicionada pel caire feudal de la conquesta i repoblació de les Pitiüses⁵ (Vegeu Apèndix Documental).

4.2. MEMORIALE DIVISIONIS

Després de conquerir nous territoris, els monarques cristians redactaven un document per enregistrar la divisió i repartiment del territori acabat de conquerit, els *Memoriale Divisionis*. Aquests representaven la forma com repartir-se el botí de guerra i eren portats a terme mitjançant l'enumeració de tots aquells elements ja existents en el territori, o això és el que se suposa que s'havia de fer i havia d'aparèixer, i Eivissa no va ser una excepció. Just després de la seva conquesta, el 8 de juliol de 1235, els tres consenyors varen procedir a realitzar la divisió i repartiment del territori illenc com s'havia pactat anteriorment. El que sí que va ser peculiar, però, és que la iniciativa no va ser d'origen reial, sinó dels nobles feudals, i aquests la varen portar a terme sense més participació reial que el consentiment.

Com bé diu Joan Marí Cardona a la seva obra *Illes Pitiüses I. La conquesta catalana de 1235*, és natural que Guillem de Montgrí, primer, i després els seus successors, l'arquebisbe i capítol de la catedral de Tarragona, tenguessin gran part de la documentació referida als fets anterior i posteriors a la conquesta de l'illa, com poden ser el conveni previ o el document on es descrivia la divisió i el repartiment de les terres d'Eivissa, tant extramurs com intramurs, l'anomenat *Memoriale Divisionis* d'Eivissa.

⁴ MACABICH, Isidor, *Historia de Ibiza*, I, Palma de Mallorca, Ed. Planeta, 1965.

⁵ PLANAS ROSSELLÓ, Antoni, "La Carta de Franquesa d'Eivissa i Formentera de 1236", *Revista de Dret Històric Català*, 14 (2015), pàgs. 121-174.

El 1784, després de crear-se la seu episcopal d'Eivissa el 1782, el seu bisbe i el capítol catedralici es varen convertir automàticament en els hereus de l'arquebisbe i del capítol de Tarragona. És per aquest motiu que el primer bisbe que va arribar a Eivissa, Manuel Abad y Lasierra, va portar amb ell tota aquella documentació referent a l'illa i que està dipositada a l'Arxiu Arquebisbal i Capitular de Tarragona.

És en aquell primer arxiu on hi havia tres exemplars del *Memoriale divisionis* d'Eivissa, els mateixos que en algun moment varen estar a l'Arxiu Històric de la Pabordia d'Eivissa. Com bé defensa l'historiador Antoni Ferrer Abárzuza en la reedició de l'obra de Joan Marí Cardona, és molt probable que un d'aquests *Memoriale Divisionis* fos l'original, ja que tant a Guillem de Montgrí com als seus successors els interessava molt posseir-lo. Però, desgraciadament, aquest original ha desaparegut, i només se'n conserva una còpia. Dit exemplar està plena d'irregularitats, en no estar autoritzat per cap notari, tampoc hi apareixen els testimonis ni la data, i el text, pròpiament dit, presenta moltíssimes anomalies⁶.

Si comparem aquest document amb el document tractat anteriorment, la Carta de Franquesa, no és possible que els conqueridors s'esmercessin tant en un document i en l'altre es conformessin amb un de tan baixa qualitat. No hem d'oblidar que els primers dies no hi havia cap notari a l'illa, per aquest motiu s'interpreta que va estar redactat a Mallorca.

Gran part d'aquestes anomalies serien conseqüència de la traducció al llatí de paraules àrabs que l'autor material de l'escriptura va haver de realitzar. Un altre anomalia és que no consta en cap lloc quina part va correspondre a cada un dels conqueridors, ja que només s'afirma que es varen sortejar les terres una vegada igualades i dividides.

Aquesta divisió tenia la missió de crear quatre porcions, anomenades quartons⁷, de capacitat productiva semblant per tal de poder-se repartir entre els cosenyors de l'illa: dos per Guillem de Montgrí, un per Nunó Sanç i l'altre per l'infant Pere de Portugal.

El procediment de repartició s'iniciaria una vegada conquerida l'illa i per complir els pactes previs, i això s'havia de fer sobre el terreny, ja que s'hi havia de posar fites que transformessin en

⁶ FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *l'Eivissa de Jaume I*, Eivissa, Consell Insular d'Eivissa, 2008, pàgs. 30-35

⁷ Nom genèric utilitzat a partir del segle XIV per designar cada un dels quatre o cinc districtes, segons l'època, en què es va dividir l'illa després de la conquesta catalana de 1235. Abans de l'ús del terme quartó s'utilitzaven les paraules partida, jurisdicció, domini o part, però que mai es varen arribar a abandonar. Al segle XIII, els límits de la circumscripció o quartó va fonamentava en els propis de les divisions administratives andalusines vigents. En un primer moment, els quartons o partides jurisdiccionals creades pels feudals varen prendre el nom de les circumscripcions andalusines: Algarb (oest o ponent), Portumany, Benizamid i Xarc (Est o llevant). En un origen, les partides andalusines eren cinc, però els quartons eren quatre, ja que el pla de Vila, Alhaueth (al-Hawz), es va repartir entre els nous quartons creats.

realitat física el repartiment. Diversos cristians i musulmans anirien a plantar les noves fites, que serien creus esculpides damunt roca d'uns 0'16 x 0'16 metres, ja que per col·locar-les es varen utilitzar les antigues línies divisòries en què es dividia el camp de l'Eivissa musulmans. Mentre que alguns dels cristians anirien prenent nota per després poder redactar el document, i altres feien de testimoni, els musulmans anirien encapçalats per l'almoixerif, que era l'autoritat màxima de l'administració andalusina de l'illa en matèria de recaptació d'impostos i, per tant, havia de conèixer bé el territori, les finques i el que es produïa en cada una d'elles, que era l'important pels conqueridors. Varen ser justament aquests qui informarien els catalans que l'illa es dividia en cinc districtes – o també anomenats partides – (*al-Hawz, Sharq, al-Garb, Burtumany* i *Banu Zamid*) i els que anirien donant els noms de les diferents alqueries i rafals, puigs i planes que queden recollits al final del document en forma de llistat⁸. (vegeu fig. 2)

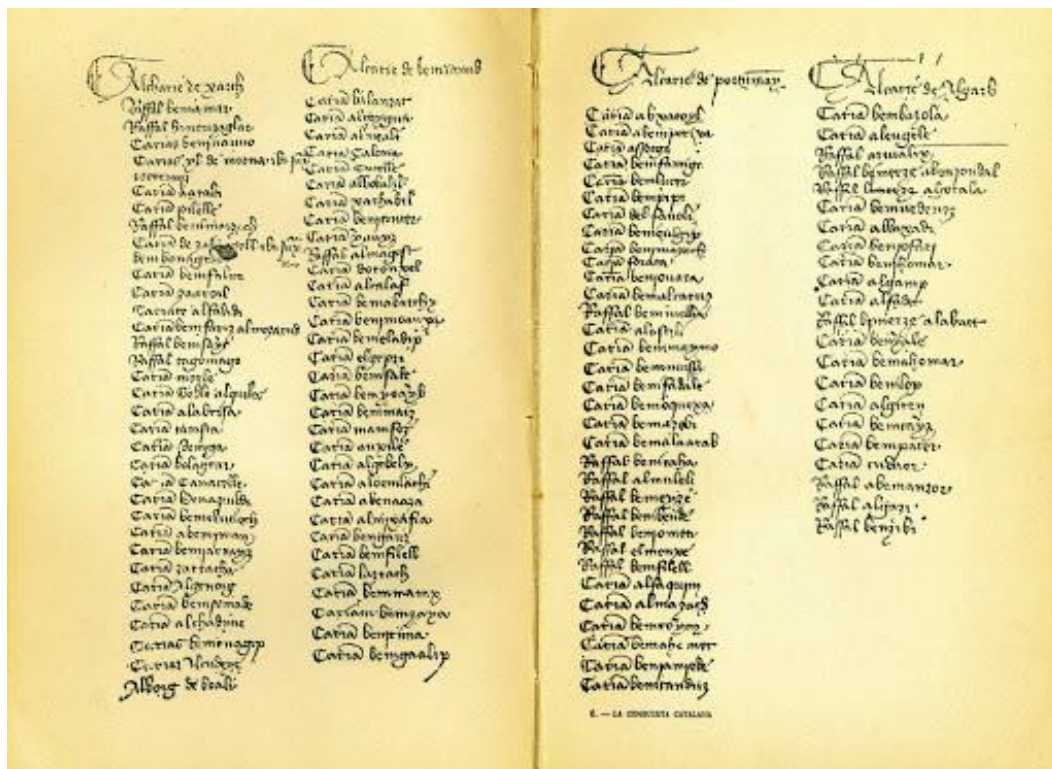

Fig. 2. Llistat de les alqueries i rafals dels quartons d'Eivissa que forma part del *Memoriale Divisionis* i que inclou els noms originals i berebers de totes les alqueries, rafals i altres propietats trobats a l'illa per les tropes catalanes. Aquest document va servir de base a Joan Marí Cardona per reconstruir dels límits de les districtes andalusins d'Eivissa. Imatge: MARÍ CARDONA, Joan, *Les Pitiüses. La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1976, pàgs. 80 – 81.

⁸ MARÍ CARDONA, Joan, *Les Pitiüses. La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1976, pàgs. 80 -81.

Les cinc parts anteriorment esmentades en què es dividia l'Eivissa d'extramurs⁹ durant la dominació musulmana eren: Alhaueth (o *al-Hawz*), que es trobava al davant de la vila d'Eivissa, cap a l'Est, comprnent tot el territori que porta les aigües cap a la Vila, i que amb el temps passaria a anomenar-se Pla de Vila. Xarc (o *Sarq*), també a l'est. *Benizamid (Banu Zamid)*, abraçant els territoris del nord i de l'oest, confrontarà amb Xarc. *Portumany*, o també anomenat *Burtumany*, es troba envers l'oest. I Algarb (*al-Garb*), que ocupava el sud de l'illa.

En realitzar les divisions, els catalans varen modificar aquesta partició política per convertir els antics cinc districtes en quatre, per igualar-los al màxim possible entre ells, i perquè així ho requeria el repartiment proporcional pactat: *Algarb* (oest o ponent = quartó de ses Salines), *Portumany* (nord-oest = quartó de Portmany), *Benizamid* (nord = quartó de Balansat) i Xarc (est o llevant = quartó de Santa Eulària o del Rei). El sistema per portar a terme aquesta tasca va ser molt senzill i molt pràctic: varen dividir Alhaueth, que per una banda limitava amb la Vila d'Eivissa i per altra amb les parts restants, en quatre parts que varen ser unides al quartó amb el que limitaven. Així, d'est a oest, i en relació a la Vila, la primera porció d'Alhaueth va ser unida a Xarc, la segona a Benizamid, la tercera a Portumany i la quarta a Algarb. (vegeu fig. 3)

⁹ Sempre que es fa referència a l'Eivissa d'extramurs es fa referència a tot el territori que hi ha fora del nucli urbà, la vila d'Eivissa.

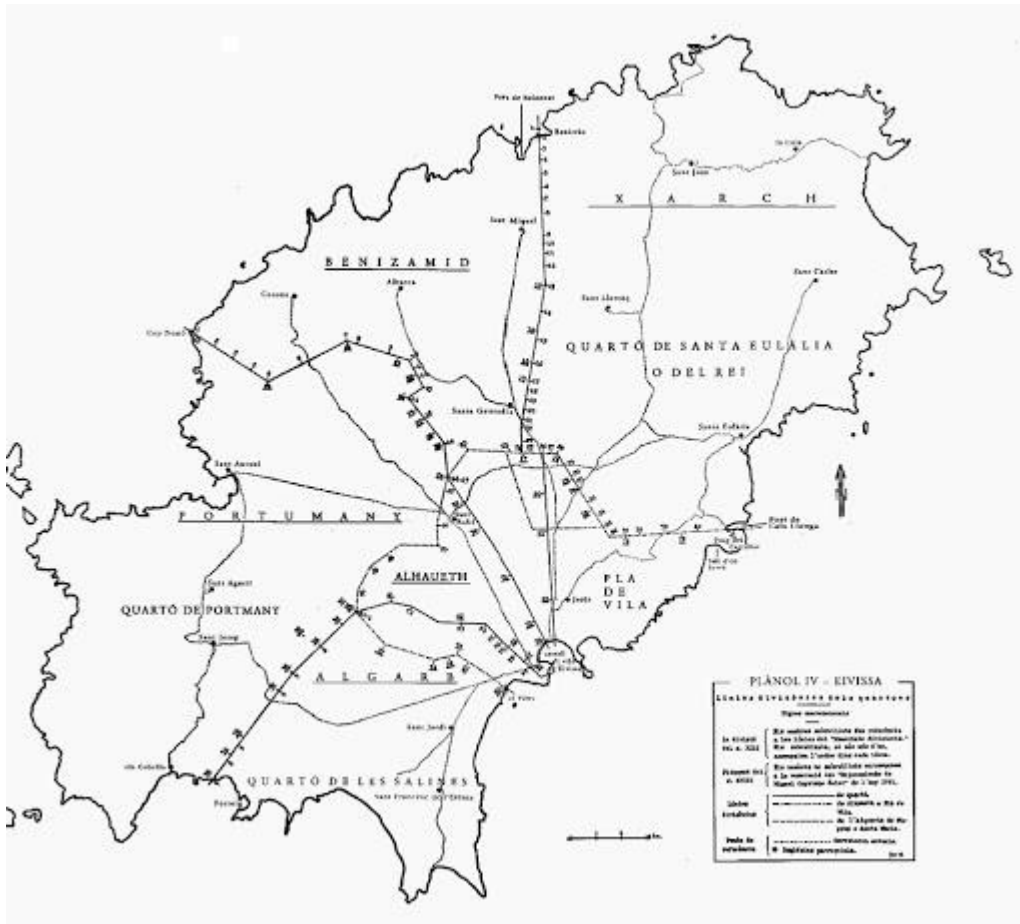

Fig. 3. Mapa de Joan Marí Cardona amb els límits establerts dels districtes andalusins i dels quartons després de la conquesta de 1235. Imatge: MARÍ CARDONA, Joan, *Les Pitiüses. La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1976, pàgs. 86 – 87.

D'aquesta manera, cada quartó arribava des del mar fins a la Vila. Però, també varen haver-hi moviments interns per poder igualar els quartons entre si. Per aquest motiu, Benizamid va cedir una petita porció a Xarc, cessió que es va compensar àmpliament amb una cessió de Portumany a Benizamid, i Portumany, al seu temps, va rebre una porció d'Algarb. Mentre que Xarc va ser l'únic quartó que va rebre territori i no en va haver de cedir cap, Algarb va ser l'únic que en va donar i no en va rebre. Així les quatre parts d'Eivissa varen quedar tan igualades com va ser possible¹⁰.

¹⁰ MARÍ CARDONA, Joan, *Les Pitiüses. La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1976, pàgs. 84 – 85.

4.3. DE BELLO MAIORICANO

Si busquem entre la documentació un document que ens parli de Yâbisa, trobarem que les fonts són nul·les, o quasi nul·les. No tenim cap font, ja sigui àrab, cristiana o inclús jueva, que parli de l'illa amb excepció d'un document. L'únic document que parla sobre l'Eivissa en època musulmana és l'epopeia llatina que narra la croada pisano-catalana de 1113-1114¹¹, el poema *De Bello Maioricano*.

De Bello Maioricano, també anomenat *Liber Maiolichinus de Gestis Pisanorum Illustribus* o *Liber Maiorichinus* ("Llibre mallorquí de les gestes il·lustres dels pisans"), és un poema llatí redactat entre el 1115 i el 1120 compost en hexàmetre i format per vuit cants que totalitzarien més de 3.500 versos. És conegut per diferents manuscrits – *Roncioni*, *Redianus*, *Britanicus*, així com dos perduts, el *Viviani* i el *Vallicellianus* – amb poques diferències entre si. En un primer moment, es va atribuir l'autoria d'aquesta obra a Lorenzo Veronés, tal com defensaven els primers editors del document Ughelli i Muratori, però, edicions més modernes fetes per Marchetti, Calisse o Scalia, atribueixen la seva autoria a Enric, diaca de la catedral de Pisa¹².

Si més no, l'historiador Jaume Juan Castelló defensa que l'autoria d'aquesta obra no seria cap dels personatges anteriors, sinó que l'autor seria un personatge de la família Da Barna o de la ciutat de Verna, però que degut a un error de transcripció l'autoria hauria caigut a un d'aquests personatges¹³.

Aquest poema és un dels textos fonamentals de la historiografia del Mediterrani occidental i una de les fonts més importants per reconstruir els fets de l'expedició croada de 1113-1114. Pel que fa a Eivissa, és un important referent sobre com era l'illa en època musulmana, ja que fa una descripció dels voltants i de la topografia de la ciutat i al·ludeix la magnitud de la fortalesa amb la seva triple muralla. També aporta noms sobre alguns topònims del camp eivissenc i dels béns

¹¹ Expedició ocorreguda entre el 1113-1114, en època de la taifa musulmana de les Illes Balears, en repressió pels actes de pirateria que realitzaven els habitants de les illes, que va ser portada a terme per la República de Pisa, amb l'arquebisbe Pere II, i aliats com Guillem de Montpeller i Eimeric de Narbona, entre d'altres, a la qual es va afegir posteriorment el comte de Barcelona, Ramón Berenguer III. L'expedició va tenir com a objectiu arrabassar les illes, sobre tot les Pitiüses, als musulmans i evitar els entrebancs que aquests ocasionaven a les naus comercials cristianes que en aquell moment navegaven pel Mediterrani. Tot i que l'expedició fou infructuosa i les illes varen tornar a mans musulmanes, va servir per posar les bases del futur comerç naval de la Corona d'Aragó i per enfortir els contactes comercials a la Mediterrània.

¹² Altres autors defensen que aquest Enric no era diaca, sino plebà de la catedral de Pisa. ARMANGUÉ HERRERO, Joan, "El *Liber maiolichinus de gestis pisanorum illustribus* (s. XII)", *Quaderns de la Selva*, 14 (2002), pàgs. 271 – 278.

¹³ JUAN CASTELLÓ, Joan, "El poema de bello maioricano i la croada pisano-catalana de 1114", *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 71 (2014), pàgs. 91 – 108.

aconseguits com a botí, dels quals destaquen el vi, les panses i les figues seques de l'illa i dels bous de Formentera. També és un bon referent en ser una de les fonts més antigues, potser inclús la primera, que fan referència a l'atac del rei noruec Sigurd contra l'illa de Formentera¹⁴.

4.4. GESTA TRIUMPHALIA PER PISANOS FACTA

La *Gesta triumphalia per pisanos facta* és l'abreviatura de la crònica pisana coneguda com a *Gesta triumphalia per pisanos facta, de captione Hierusalem et civitatis Maioricarum et aliarum civitatum et de triumpho habito contra Januenses* ("Gestes triomfals fetes pels pisans, la presa de Jerusalem i la ciutat de Mallorca i altres ciutats i del triomf tingut contra els genovesos"). També és la segona font més important després del *Liber Maiolichinus* sobre la croada pisano-catalana de 1113-1114¹⁵.

Tot i que la redacció d'una i altra crònica es produeix amb no massa temps de diferència, en la seva confecció hi queden enregistrades algunes diferències i matisacions, que encara que no siguin moltes, tenen un notable interès. Una de les primeres és que, tot i ser més breu, aquesta segona dóna poca rellevància als actors no pisans. L'autor només recorda els noms dels reis i tan sols fa memòria dels herois amb poder, arribant a obviar la intervenció del comte Ramon Berenguer III en la presa de la ciutat de Mallorca després del seu intent frustrat de negociació. Els títols de la majoria de reis o comtes que apareixen al *Liber*, en la *Gesta* tenen una grafia diferent, aparentment evolucionada¹⁶.

Però, les diferències no només són per omissió, sinó que també aporta informacions complementàries com poden ser la precisió de dates no indicades per altres fonts o inclús posar dates diferents; o les característiques urbanes i de l'entorn de Yâbisa. Les indicacions geogràfiques i de topònims són igual de detallades que al *Liber*, amb la diferència d'alguns topònims que presenten una grafia diferent, com pot ser el nom d'Eivissa, essent *Ebusus* al *Liber*, i aquí *Evisam*.

¹⁴ JUAN CASTELLÓ, Joan, "El poema de bello maioricano i la croada pisano-catalana de 1114", *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira, Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 71 (2014), pàgs. 91 – 108.

¹⁵ MULET i MAS, Mireia, "Gesta Triumphalia per Pisanos Facta". *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana: Revista d'estudis històrics*, 49 (1993), pàgs. 27-36.

¹⁶ *Ibid.*

També fa una relació molt exhaustiva dels tresors que s'aconsegueixen com a botí de guerra molt exhaustiva. Als que apareixen al *Liber* s'hi han d'afegir teles, vestits preciosos, vasos d'argent, iveri i cristall, creus de plata, llibres sagrats, or, plata i les insígnies dels ornaments reials¹⁷.

4.5. KITAB AL-RAWD AL-MITAR

Poques són les obres l'origen àrab que parlen o descriuen l'illa d'Eivissa, una d'elles és *Kitab al-Rawd al-Mitar*. *Kitab al-Rawd al-Mitar*, o senzillament *Rawd al-Mitar* ("El llibre del Jardí fragant"), és un diccionari geogràfic en escrit en àrab pel geògraf andalusí Muhammad Ibn Abd-Munim al-Himyari, a principis del segle XIII¹⁸. Aquesta obra, al seu temps, es basaria, en part en l'obra de Muhammad al-Idrisi¹⁹

4.6. KITAB AL-JAGHRAFIYYA

En la mateixa línia que l'anterior tractat trobem l'obra del també geògraf andalusí Mohammed Ibn Abi Bakr al-Zuhri, o també conegut com al-Zuhri, *Kitab al-Jaghrafiyya*. Aquesta obra, traduïda amb el nom de "Llibre de Geografia", és un treball recopilatori de tots els escrits de l'època. En la part on és parla d'Eivissa, l'autor ens menciona quins tipus d'aliments són comercialitzats amb l'exterior, especialment amb Mallorca, quins productes són importats i quines són les virtuts i deficiències que l'illa presenta tant social com econòmicament²⁰.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ MAESTRO GONZÁLEZ, Mª Pilar, *Al-Himyari: Kitab ar-Rawd al-Mi'tar*, Valencia, Textos Medievales, 1963.

¹⁹ Abu Addullah Muhammad Ibn Muhammad Ibn Addallah Ibn Idrisi, o més conegut com al-Sharif al-Idrisi (o també escrit com Xerif Aledris), va nèixer a Ceuta al 1099 i va morir a Sicília el 1166. Va estudiar a Còrdova, va recórrer la major part de la meitat meridional de la Península i el 1140 va acabar a la cort del rei Roger I de Sicília, on va ser contractat i on va escriure la seva obra *Kitab Rudjar* (PIQUERAS, Juan i FANSA, Ghale, "La Península Ibèrica en el Gran Atlas de al-Idrisi", *Congrés Català de Geografia, 29-31 de maig de 2008*, València, Universitat de València, 2008, pàgs. 465-477).

²⁰ BARCELÓ, Miquel, "Alguns problemes d'història agrària mallorquina suggerits el text d'a-Zuhri", *Recerques: historia, economia, cultura*, 8 (1978), pàgs. 27-49.

5. FONTS ARQUEOLÒGIQUES

5.1. ALQUERIA DE PUIG DES MOLINS

Si hi ha un jaciment a Eivissa que abasta segles d'ocupació, aquest és la necròpolis de Puig des Molins, on podem trobar des dels primers enterraments fenicis de l'illa fins a restes posterior a la conquesta catalana, passant per l'anomenada "alqueria". Aquest és un jaciment situat a la zona nord-est de l'espai que pertany a la necròpolis púnica, situada a l'oest del recinte emmurallat de Dalt Vila, a la ciutat d'Eivissa.

Aquestes restes varen ser excavades en dues campanyes, el 1982 i el 1984. La primera es va desenvolupar entre el 18 d'octubre de 1982 i el 12 de gener de 1983, sota la direcció de Benjamí Costa i supervisió del propi Jordi H. Fernández, director del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera. La segona, entre els mesos d'octubre i desembre de 1984, la va dirigir Joaquim Bolufer, també supervisada des del museu²¹.

Les principals estructures que es varen trobar es poden dividir en una sènia i una construcció quadrangular al costat, per una banda, i una construcció de murs paral·lels, a l'altra. El primer és el conjunt més rellevant descobert al llarg de l'excavació. El pou de sènia té una plataforma circular que l'envolta d'una mica més de 7 m de diàmetre, que al mateix temps estava delimitada per una fila de pedres ben organitzades. Però, el seu interior estava reblert per una capa de terra i pedres d'una mida d'entre mitjana i petita, les quals apareixen mesclats amb alguns blocs de grans dimensions possiblement d'un enderroc. D'aquí trobem molts fragments de teula i de ceràmica islàmica, destacant la troballa d'una gran alfàbia, fragments de gerra, ceràmica vidriada i abundants restes òssies i dents d'animals. Per sota seu, varen aparèixer les possibles restes d'un paviment de terra batuda i, al costat de la construcció quadrangular i al mateix nivell, un paviment de calç damunt del qual va aparèixer esclafat una safa amb vidriat groguenc i decoració impresa. Aquest pou estava excavat directament sobre la roca, a partir d'un pou anterior, que al seu voltant encara es conservava un paviment d'*opus signinum*²². (vegeu fig. 4)

²¹ COSTA, Benjamí i FERNÁNDEZ, Jordi H., *Ibiza y Formentera de la prehistoria a la época islámica*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 1995.

²² KIRCHNER, Helena, *La cerámica de Yâbisa: catàleg i estudi dels Fons del Museu Arqueològic*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2002, pàg. 18.

Fig. 4. Imatge de l'alqueria islàmica dins el recinte de la Necròpolis de Puig des Molins amb el seu edifici al darrere. Font pròpia.

Adossada a la sínia, hi ha una construcció de planta quadrangular d'uns 5 m de costat que es troba en molt mal estat de conservació. Per la seva construcció es varen reaprofitar i reutilitzar grans blocs de pedra calcària local, ben escairats per les seves cares externes, possiblement reaprofitats de construccions locals preexistents (potser d'origen funerari). Aquests murs tallen alguns enterraments baix imperials i se sobreposen, al seu temps, a restes de paviments més antics, de les que es conserven la banqueta de fonamentació i la primera filada de mur al costat oriental i meridional. El seu interior pareix que hauria estat reblert per terra i hauria posseït un trespol, del que es conserven dos petits fragments però a diferents alçades, com si s'hagués amortitzat el primer i, després de fer un reompliment amb materials andalusins, n'haguessin fet un de nou a una cota diferent. Tot i les reserves inicials, dita estructura ha estat interpretada com una bassa, per estar situada al costat d'una sènia i per tenir una forma quadrangular, característica de les basses²³.

L'altra estructura important és la construcció amb murs paral·lels. Es tracta d'una construcció realitzada amb dos murs paral·lels en direcció sud-est nord-oest. Un d'aquests pareix entregar-se a la construcció quadrangular anterior i, l'altre, es sobreposa al mur i paviments púnics i es perd en el tall de l'excavació. Aquests murs estarien fets de maçoneria de pedres irregulars travades amb fang, de la que només es conserven la filada de fonamentació i la primera del mur, que en molts llocs té

²³ *Ibid.*, pàg. 19.

forma d'espina de peix. El mur oriental, gràcies a la troballa d'un llindar a la part meridional, indicaria la situació de l'entrada. Així, es tractaria d'una estança allargada amb una possible cobertura de teula, com una mena de porxada correguda d'una construcció de majors dimensions, que podria haver tengut la funció d'habitatge. El paviment era de terra batuda, que a la part central esta mesclada amb calç. La seva coberta hauria estat feta de bigues de fusta i teules.

A un extrem, aprofitant una esquerda natural, hi ha una llar. Aquesta es va amortitzar amb un estrat de terra de color ataronjat amb nombrosos ossos d'animals (sense poder-se arribar a identificar), amb restes de teules enfonsades.

Al costat del mur de ponent hi ha adossades dues estances, separades per un mur transversal, de la qual una petita part va entrar dins els límits de l'excavació. Finalment, l'estança meridional va aparèixer un clot de deixalles de forma circular i de 0,50 m de diàmetre, excavat al terra de l'habitatge, i que contenia un estrat de terra més fosca amb restes d'ossos i fragments de ceràmiques andalusines²⁴.

Aquests dos conjunts d'estructures andalusines es sobreposen a altres restes constructives anteriors d'època púnica i romana.²⁵

Posteriorment, al 2010 es va portar a terme un projecte de millora a la necròpolis on es va netejar, buidar alguns pous d'hipogeus i moure parts de terra del jaciment. Aquesta tasca va ser realitzada per l'arqueòloga Ana Mezquida Orti, que durant la neteja de les estructures del jaciment, per acabar de perfilar la seua morfologia i direcció, va acabar d'extreure materials no trobats en les altres dues campanyes arqueològiques.²⁶

²⁴ KIRCHNER, Helena, *La cerámica de Yâbisa: catàleg i estudi dels Fons del Museu Arqueològic*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2002, pàg. 19.

²⁵ A més de les dues excavacions dels anys vuitanta, se li ha de sumar una intervenció del 2010 dirigida per l'arqueòloga Ana Mezquida Orti en la qual es varen portar a terme tasques de neteja de les estructures trodades anteriorment i delimitació dels espais on es troben diferents hipogeus d'època púnica i romana.

²⁶ MEZQUIDA ORTI, Ana, *Informe de la supervisión arqueológica realizada en la necrópolis del Puig des Molins (2010)*, Informe d'excavació inèdit, pàg. 1

5.2. SA PENYA ESBARRADA

Si parlem de jaciments “inèdits” i amb potencial arqueològic, hem de parlar necessàriament del jaciment de sa Penya Esbarrada. Aquest és un jaciment costaner, a la vora d’un penya-segat, situat al poble de Santa Agnès de Corona, a ponent del cap Negret, envers el nord-oest de l’illa i al terme municipal de Sant Antoni de Portmany. S’hi arriba pel camí que parteix del poble de Santa Agnès de Corona cap a l’oest, i que dóna la volta al pla de Corona. Està situat al costat dret del camí quan aquest descriu un revolt.

Aquest jaciment va ser descobert de manera fortuïta el novembre de 1976 per part de Ferran Bertazioli Riquer, que, automàticament, va avisar al Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera de la troballa d’unes restes d’una construcció que, aparentment, pareixia antiga, dins la finca de Can Jordi. De la prospecció arqueològica que es va realitzar del lloc es varen descobrir i extreure molts fragments de ceràmica feta a mà, i de les restes de les estructures de pedra, en un primer moment, varen fer pensar que podria tractar-se d’un poblat de l’Edat de Bronze²⁷.

A continuació, el Museu, dins un programa d’investigacions, va realitzar una primera campanya d’excavació dirigida pel director del Museu de Menorca, Lluís Plantalamor Massanet, juntament amb la col·laboració del director del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, Jordi H. Fernàndez, i de l’arqueòloga Celia Topp, i amb la participació dels col·laboradors Carlos Coll Pous, Encarnación Jiménez González i Antonia Seguí Palmer. Les restes del jaciment estan situades a l’interior d’una franja boscosa, al costat d’un penya-segat que constitueix sa Penya Esbarrada, a 200 m sobre el nivell del mar, tot just davant les illes conegudes com Illes Margalides²⁸. Des d’aquest punt hi ha una excel·lent visibilitat de la costa, des del cap d’Albarca i la punta de Ses Torres al Cap Negret i el Cap Nunó.

Aquesta excavació va posar al descobert les restes d’una construcció de planta rectangular feta de blocs de pedra calcària, més o menys grans, travats amb terra i pedres petites i interiorment compartimentat. Aquesta estructura està disposada longitudinalment i paral·lelament a la línia de costa. A uns 200 m cap al nord, just al tall del penya-segat, els despeniments varen deixar al descobert una estructura que es va interpretar com un aljub excavat a la roca i referit internament, arribant a conservar el reblliment al seu interior²⁹.

²⁷ CIRER, Felip, “sa Penya Esbarrada”. *Enciclopèdia d’Eivissa i Formentera*. Disponible a URL: [Enciclopèdia d’Eivissa i Formentera \(eeif.es\)](http://enciclopedia.d'eivissa-i-formentera.eeif.es) [Consulta el dia 30 de gener de 2021].

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

Per tal de poder excavar totes aquestes estructures, es varen marcar 4 cates (A3, A4, A5 i A6) de 5 x 5 m en direcció est – oest, amb un passadís entremig d'1 m amb la finalitat d'englobar a l'interior tota l'àrea de les possibles unitats observades. Posteriorment, es va observar que aquestes estructures tenien una forma rectangular-ovalada i que part de les pedres del jaciment varen ser reutilitzades per construir un forn de calç³⁰.

Gràcies a aquesta intervenció es varen descobrir una moneda i alguns fragments de ceràmica púnica, estructures i restes materials, descobertes a Can Jordi, que corresponen a l'època islàmica. Tanmateix, no es pot deixar de banda qualsevol altra possibilitat, ja que l'excavació i estudi del jaciment es va deixar de banda tot just acabar la intervenció i els resultats d'aquesta no es varen arribar a publicar mai.

³⁰ FERNÁNDEZ, Jordi H., *Memoria preliminar del poblado de Santa Inès*. Memòria d'excavació inèdita, 1984.

6. SEGLES OBSCURS? NOVES INTERPRETACIONS

La introducció de la religió islàmica a l'illa d'Eivissa per part de diferents grups musulmans – en la majoria, de tribus i clans berbers del nord d'Àfrica³¹ –, l'any 902, va implicar la transformació de l'illa en tots els sentits, i un d'ells va ser el seu nom: va passar d'*Ebusus*, nom conservat i mantingut per vàndals i bizantins, a *Yâbisa*.

Com bé es fa referència en el paràgraf anterior, la religió islàmica va ser introduïda per diferents grups socials a l'illa. Però, tot i tenir diferents elements en comú, com la religió i la llengua àrab, aquests grups socials tenien les seues pròpies costums i tradicions, cosa que va quedar fossilitzada en el territori mitjançant la toponímia, i que actualment ens ha permès identificar quins grups es varen situar sobre el territori insular i quina era la seva procedència.

Tampoc hem d'oblidar que quan aquests grups varen arribar a l'illa no la varen trobar tal i com els conqueridors catalans la varen conèixer en arribar-hi, sinó que el territori va anar-se transformant al llarg del temps; modificant progressivament el seu aspecte, la seva composició i el seu paisatge.

A causa de la falta d'informació i dades documentals i arqueològiques, sobretot des de finals del segle VII fins al 902, diferents autors i autores han defensat la idea que a l'arribada dels musulmans a l'illa aquesta estaria despoblada. Tradicionalment, aquest període històric insular, és conegut com "els Segles Obscurs"³², a causa de l'escassetat (o, fins i tot, absència) de dades arqueològiques o textuals. Però, gràcies a descobertes recents, és possible que aquests "Segles Obscurs" no siguin tan obscurs com pareix, ni l'illa estigues tan despoblada com sovint s'ha afirmat.

L'any 455 i el 535 arribarien i conqueririen l'illa els vàndals i els bizantins, respectivament. Sabem que, tot i els vàndals conquerir l'illa de manera violenta, ambdós fets no implicarien cap trencament amb l'economia i la societat anterior, és a dir, amb època baix-imperial romana, havent-hi una pervivència de la producció artesanal local i de la societat ebusitana que seria, en part hereva

³¹ Els clans berebers, població majoritària que va arribar a l'illa d'Eivissa després de la seua conquesta, varen ser conquerits pels àrabs a finals del segle VII, i immediatament començats a islamitzar amb la religió i arabitzats amb la llengua.

³² Aquest terme l'introdueix l'arqueòleg i historiador, i actualment director del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, Benjamí Costa, en l'obra *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Ed. Balàfia postals, 2019. En aquesta obra defensa que "els segles Obscurs" es tractaria d'un període que aniria des de l'any 455, any de la conquesta vàndala, fins el 902.

CIRER, Felip, COSTA, Benjamí, FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Balàfia postals, 2019, pàgs. 135 – 136.

de la societat púnica i romana. És més, sabem que fins a inicis del segle VIII se segueix mantenint el mateix esquema territorial sense cap tipus de modificació aparent.³³

El que sí que queda clar és que amb l'arribada dels bizantins el castell i el recinte emmurallat podrien haver-se quedat quasi deshabitats. Així ens ho indica el fet de no haver-hi trobat restes arqueològiques d'aquest període, les quals quedarien concentrades dins la ciutat, com a construccions religioses, militars i administratives. Malgrat tot, les àrees funeràries de la part nord/nord-est de la Necròpolis de Puig des Molins i des Pratet encara continuen actives, indicant que la part baixa de la ciutat i la perifèria seguirien poblades.³⁴

Si la zona urbana i la seua perifèria experimenten una possible pèrdua social, al medi rural passaria tot el contrari. Ara, el nombre d'establiments pagesos augmentarien fins a triplicar-se, marcant un canvi de tendència. Sabem que els establiments anteriors no s'abandonarien i que els nous s'aixecarien damunt les restes d'establiments imperials abandonats, com és el cas de la vil·la de Can Lileta³⁵. També sabem que l'agricultura perdria pes en favor de la ramaderia intensiva, i que molts centres especialitzarien en diferents produccions artesanals, com és el cas del jaciment de Cas Clot de Baix, original vil·la romana imperial i reformada al segle VI àmpliament per adaptar-la al nou sistema de producció, possiblement d'oli. També es continuaria amb la producció de la porpra, amb diferents tallers a la costa illenca, com el situat al Canal d'en Martí, al costat des Pou des Lleó.³⁶

Aquesta conquesta i ocupació de l'illa, juntament amb Formentera, va permetre les Pitiüses reintroduir-se en el començ marítim del Mediterrani. Si li sumem la situació geogràfica de les illes, convertint-les en un punt d'escala habitual i lloc de fondeig i aprovisionament de vaixells en les rutes entre Hispània i Itàlia i el nord d'Àfrica amb els territoris del nord del Mediterrani, i el seu un punt clau i estratègic en les comunicacions marítimes, la conseqüència directa és un ressorgiment econòmic exponencial.³⁷

L'historiador eivissenc Antoni Ferrer Abárzuza, seguint les paraules de l'historiador Joan Ramon, defensa que aquest ressorgiment econòmic es va donar per l'arribada de població bizantina.

³³ CIRER, Felip, COSTA, Benjamí, FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Balàfia postals, 2019, pàg. 143.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ BELIZÓN, Ricardo, TORRES, Josep, "Dos nuevas inscripciones funerarias de *Ebusus*", *Revista Fites*, 20 (2020), Eivissa, 2021, pàgs. 32 – 36.

³⁶ CIRER, Felip, COSTA, Benjamí, FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Balàfia postals, 2019, pàg. 145

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Des del meu punt de vista, aquest ressorgiment és perfectament factible sense la necessitat d'una arribada de població. Sí és possible que degut al ressorgiment econòmic hagués arribat població atreta per la bonança econòmica, però no que l'auge econòmic es degués a l'arribada de nou poblament. No hem d'oblidar que l'Imperi Bizantí era hereu de l'Imperi Romà, i, per tant, es continuaven considerant romans. És per aquest motiu, i gràcies als seus coneixements heretats i conservats, en arribar a l'illa i comprovar la seua situació geo-espacial i al tenir els elements necessaris com recursos i infraestructures, només varen tornar a reactivar les estructures de producció locals.

Aquesta arribada de nou contingent poblacional pot observar-se a través dels objectes arqueològics, que més endavant es presentaran en aquest treball. Aquests objectes, de diferents tipologies, haurien arribat importats d'altres indrets del Mediterrani. Els que més informació aporten són les manufactures, on trobem elements com sivelles de cinturó, collars amb pedres semiprecioses, joieria, etc., les quals haurien arribat destinades a una petita minoria social amb la suficient capacitat econòmica per a adquirir-los. Aquesta nova població podria correspondre's amb el personal de les unitats militars, els funcionaris encarregats del govern o d'administració i les seves famílies que haurien arribat a l'illa.

Tot i així, també és possible que l'existència de compradors per a aquests objectes de qualitat no es relacionés només amb l'aparició d'elits de procedència forània, sinó que podria tenir també un origen estrictament local. Podria ser que certs sectors de la població de l'illa, gràcies a ressorgiment econòmic, s'hagués enriquit i hagués pogut adquirir la suficient capacitat econòmica com per permetre's la compra de certs elements considerats de luxe.

Si bé en l'àrea urbana es va mantenir i continuar amb els enterraments a la zona de Puig des Molins, a les zones rurals continuaven existint petites necròpolis en forma de cementiris de tipus familiar, que demostren una clara continuïtat de poblament.

Serà en aquesta situació, a inicis del segle VIII, on trobem els primers indicis sobre la presència islàmica. Tot i així, però, aquests primers contactes no són tan fàcils d'interpretar. No ho són perquè des del segle VIII i fins a la conquesta les notícies respecte a l'illa desapareixen, la qual cosa ha estat interpretada com un possible despoblament. Dita manca d'informació podria explicar-se pel fet que a finals del segle VII les flotes musulmanes haurien entrat en contacte amb les illes bizantines, fent que la xarxa comercial bizantina en la qual participaven les illes, es veiés ressentida i que la població

³⁸ FERRER ABÁRZUZA, Antoni, "Yâbisa, Faramantina (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió", *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2014, pàg. 43.

insular més feble entrés en crisi al no poder intercanviar amb la mateixa fluïdesa els seus productes per altres que necessitaven. Al mateix temps, diferents pactes de sotmetiment (707, 798 o 848) varen acabar de desfer l'economia i la població insular.³⁹

Aquestes primeres troballes és relacionarien amb aquests pactes. Els jaciments de la zona del Caló de s'Oli i punta Pedrera de Formentera, i els de sa Penya Esbarrada i el castell d'Eivissa, podrien indicar la presència de població musulmana anterior al 902. Tant el jaciment de sa Penya Esbarrada com el del Caló de s'Oli presenten característiques similars, tant per la seua ubicació, a la vora d'un penya-segat, com per la disposició de les seues estructures i l'escassa presència de restes ceràmiques, la qual cosa ens indica una curta ocupació.

Finalment, les troballes monetàries anirien pel mateix camí. L'estudi realitzat per Felix Retamero sobre aquestes monedes àrabs identifica la troballa d'un *fulus* de coure, el qual va ser encunyat al primer quart del segle VIII. Es conserva també una moneda de plata procedent de Puig des Molins, d'època d'Al-Hakam I i encunyada l'any 811.⁴⁰ Aquestes es complementarien amb 15 monedes semblants a Formentera. En ambdues illes les restes es troben en llocs d'ancorament i relacionats directament amb l'activitat marítima. Aquesta presència de monedes en contextos bizantins podria venir a indicar dos fets. Per un cantó, que davant la necessitat de satisfer els pagaments periòdics de les condicions estipulades en els pactes, la població local s'hauria vist forçada a introduir-se en els mercats intervinguts per l'autoritat islàmica⁴¹; i per l'altre, que possiblement les autoritats bizantines ja no tendrien la mateixa autoritat, deixant la població illenca sense autoritat destacada. Per tant, no representarien cap perill pels musulmans. Potser per això tant l'illa d'Eivissa com l'illa de Formentera foren ignorades pels autors musulmans. (vegeu fig. 5)

Fig. 5. Imatge d'un *dirham* califal d'argent d'Hisam (788-798), trobat al Puig des Molins. Imatge: Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera.

³⁹ CIRER, Felip, COSTA, Benjamí, FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Balàfia postals, 2019, pàg. 168

⁴⁰ RETAMERO, Felix, *Moneda i monedes a l'illa d'Eivissa (exemplat dedicat a moneda i monedes àrabs a Eivissa)*, Eivissa, Museu d'Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 1995, pàg. 30.

⁴¹ FERRER ABÁRZUZA, Antoni, "Yâbisa, Faramantina (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió", *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 71 (2014), pàg. 47.

Però, aquestes restes monetàries, tot i haver-se pogut amagar, havien de ser entregades i portades per algú. Segons les fonts, aquests haurien estat els *Bahriyyun*, coneguts com a “gent de mar”, dedicats al comerç i al cors des dels ports del nord d’Àfrica. Gràcies als coneixements i sabers mariners d’aquests individus, el 902, els clans berbers procedents de la costa est de la península Ibèrica podrien arribar a l’arxipèlag. Aquesta “gent de mar” coneixien la manera de navegar cap a les illes i entre elles, el temps dels viatges i els queviures necessaris, els millors llocs per desembarcar-hi i fer-hi aiguada i els camins per penetrar cap a l’interior dels territoris insulars. També sabien de l’existència dels *rum*, el seu nombre i la seva capacitat i disposició a la resistència.⁴² I per poder conèixer totes aquestes dades no només s’ha de passar amb vaixell per les seves costes, sinó endinsar-se en el seu territori i establir-s’hi durant una temporada.

És molt possible que les fonts obviessin les Pitiüses per la dispersió per la seva població i per no suposar un perill evident, fet que no els impediria estudiar el territori al mateix temps que intercanviarien i comercialitzarien productes amb la població local. Aquesta disseminació de l’habitat ens permetia donar una explicació plausible a la inexistència de referències escrites i ha portat als historiadors a interpretar-les com a illes deshabitades.

⁴² FERRER ABÁRZUZA, Antoni, “Yâbisa, Faramantina (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió”, *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d’estudi commemoratives del 900è aniversari de l’atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Eivissa, Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 71 (2014), pàg. 56.

7. CONQUESTA I COLONITZACIÓ DE L'ILLA

Un fet important que no hem de passar per alt i que marcarà el futur desenvolupament insular, és el canvi de concepció que patiran les Illes Balears. Els andalusins integraran les Pitiüses dins de les Balears, amb el benentès que des d'època púnica les Pitiüses – Eivissa i Formentera – i les Balears – Mallorca i Menorca – eren considerades dues entitats diferents. Ara les Balears seran conegudes com a Illes Orientals d'al-Àndalus o *al-Djazair as-Sarqiya li-l-Andalus*, en àrab.

Tres són els autors que ens informen sobre com va ser aquesta conquesta. Mentre que *Al-Himyari* i *Ibn Jaldun* ens asseguren que la incorporació de les Illes a al-Àndalus va succeir el 290 H / 902 d.C., *al-Zuhri* situa aquesta conquesta durant el regnat del cinquè Omeia d'al-Àndalus. L'historiador Miquel Barceló va interpretar aquest governant com *Abd Allah ibn Muhammad*, emir entre el 888 i el 913, coincidint així les tres fonts en el mateix moment. Però, en aquestes fonts, Eivissa i Formentera, ara anomenades Yâbisa i Faramantira, no apareixen ni són al·ludides. Aquest fet s'entén per la mateixa raó expressada en l'apartat anterior.⁴³ També coincideix per la morfologia dels espais irrigats, per la manera d'implantar-se damunt el territori insular i en la seua comparació respecte a altres casos de colonització de les altres illes, cosa que representaria que aquest procés colonitzador acabaria cap al 940 – 950⁴⁴, el que vendria a ser més o menys una generació aproximadament.

El procés de colonització del territori insular hauria passat primerament per una exploració prèvia, prosseguida d'una primera instal·lació per part dels clans berbers i, en menor part, de població procedent del *Sarq al-Àndalus*. El gruix colonitzador necessitava disposar de la informació bàsica que els proporcionaven aquests primers nousvinguts per organitzar el trasllat de contingents poblacionals més grossos. I per poder dur a terme aquesta tasca es va comptar amb l'ajuda dels *Bahriyyun*, l'assistència dels quals va ser fonamental pel transport de persones, animals, llavors i arbres. També per l'avituellament del grup desplaçat durant els primers temps de la colonització.

Aquest procés migratori va portar una població nova tant a Eivissa com a Formentera. És molt possible, com defensen diversos autors actualment, que l'estrat romà-bizantí, en part hereu del púnic, s'hagués extingit abans de l'arribada dels àrabs i berbers. També és molt possible que la

⁴³ CIRER, Felip, COSTA, Benjamí, FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Balàfia postals, 2019, pàgs. 168, 169; "Yâbisa, Faramantina (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió", *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 71 (2014), pàg. 54.

⁴⁴ KIRCHNER, Helena i MOLL, Bartomeu, *Historia de las Islas Baleares 5. Las Islas Orientales de al-Andalus: las Baleares en época islámica*, Palma de Mallorca, El Mundo, 2008, pàgs. 128-132.

població preexistent hagués estat útils als nouvinguts per conèixer millor el nou entorn i per això els permetessin romandre a l'illa, cosa que no ha deixat rastre arqueològic. També hauria pogut passar, fins i tot, que aquesta població fos assimilada però de manera complicada i difícil, a causa de la cohesió dels clans tribals.⁴⁵

Tornant als nous colons, aquests eren pagesos i ramaders que es varen instal·lar en diferents indrets de l'illa d'acord amb un ordre d'assignació que degué fer-se en funció del nombre de membres de cadascun dels grups i per la seva capacitat de treballar i la seva necessitat d'aliments. Durant aquest procés és molt possible que les aliances tenguessin molta importància entre els diferents grups, i, per aquest motiu, és probable que molts grups que a l'illa es varen instal·lar uns al costat dels altres també fossin veïns a l'est de la Península.

Aquests nous contingent de població no només varen portar amb si mateixos el coneixement de solucions tècniques en agricultura i ramaderia, sinó també llavors, escudret⁴⁶ i plançons⁴⁷ d'arbres, així com animals. Entre les seves preferències principals es trobaven la construcció d'espais on practicar una agricultura de regadiu. El reg de les plantes evitava en gran manera el risc inherent a una pràctica agrícola dependent de les pluges i de l'estacionalitat dels cursos fluvials, molts escassos a Eivissa.⁴⁸

Així, com bé s'ha dit anteriorment, entre el 940 i el 950 el mapa de distribució de les explotacions gestionades per grups plurifamiliar o segments clànics d'origen àrab i berber procedents del Sarq al-Àndalus seria paregut al documentat després de la conquesta de 1235. Diem que seria molt paregut perquè al llarg del període islàmic l'illa també va ser ocupada pels almoràvits i els almohades, i aquests, tot i també ser musulmans, tenien les seves pròpies tècniques i costums de treballar la terra.

⁴⁵ CIRER, Felip, COSTA, Benjamí, FERRER ABÁRZUZA, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera. Desde la prehistòria hasta el turismo de masas*, Eivissa, Balàfia postals, 2019, pàg. 169; "Yâbisa, Faramantina (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió", *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*. Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 71 (2014), pàg. 56.

⁴⁶ Terme eivissenc per designar fragments de plantes o arbres separats amb una finalitat reproductiva. Aquest procediment consisteix en tallar un tros tern i viu, normalment d'uns 4 o 5 dits d'amplada, de la planta o arbre que es vulgui, posar-lo en aigua fins que arrela i finalment enterrar-lo i regar-lo més del normal fins que aferri al terra. Pel que fa al segon pas, en funció de la planta o arbre és pot ometre, ja que no totes les plantes i arbres arrelen en aigua i s'han de posar directament al terra.

⁴⁷ Terme per designar un arbre jove però que encara té aspecte d'arbust, i que normalment té una alçada d'uns 0,5 m.

⁴⁸ BARCELÓ, Miquel, *Assaig d'identificació del rastre dels assentaments de la immigració més primerenca, el curs de les aigües sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H / 902-1235 d.C.)*, Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 1997, pàgs. 22 – 23.

De qualsevol manera, el 902 es considera com el moment oficial d'arribada, recerca de terres, instal·lació i creació d'espais irrigats. Diferents fonts escrites, topogràfiques i arqueològiques ens permeten conèixer aquesta nova societat instal·lada al llarg de tot el territori insular.

8. EL TERRITORI FORANI

8.1. REPARTIMENT I EXPLOTACIÓ TERRITORIAL

Amb aquesta imatge de l'illa a l'arribada de població andalusina i vist el procés colonitzador, passarem a veure com era la seva situació durant el període d'ocupació andalusí. Les úniques notícies que tenim sobre l'aspecte de l'illa corresponen a textos venen de la mà d'autors com *al-Zuhri*⁴⁹ i *al-Himyari*⁵⁰. Ambdós autors donen la imatge d'una illa fèrtil i econòmicament estable. Tot i així, en cap moment ens ofereixen cap tipus d'informació sobre com s'havia repartit i organitzat el territori insular. Haurem d'esperar fins a les notícies aportades per les fonts llatines, posteriors a la conquesta catalana de 1235, per descobrir com hauria estat aquest repartiment i com s'hauria dividit el territori entre la població.

Entre aquestes fonts llatines posteriors a 1235 destaca el *Memoriale Divisionis*, que recull la visió dels conqueridors tot just després de la campanya bèl·lica de conquesta. Amb aquesta acta del repartiment feudal, sabem que els districtes amb els quals es dividia en territori en època andalusina són quatre: Xarch, Benizamid, Portumany, Algarb i Alhauerth, deixant aquest últim per la segona part d'aquest treball.

L'historiador Joan Marí, en el seu estudi del *Memoriale Divisionis*, i basant-se en els límits i referències topogràfiques que aquest proporciona, així com en altres documents i una comprovació *in situ* del territori, va poder reconstruir amb suficient fiabilitat els primitius districtes musulmans. Això va permetre al també historiador Ángel Poveda mesurar, amb un marge d'error,

⁴⁹ "... és l'illa d'Eivissa, que té una llargària de 10 parassagues⁴⁹ i una amplària de 8. S'exporta cap als països d'ifríqiya sal i fusta per a construir. Aquesta illa és abundant en fruits i en productes agrícoles. Però les ovelles s'hi donen malament; en canvi, les cabres s'hi fan bones i constitueixen la part essencial del bestiar. Cap a Mallorca s'exporten panses, ametlles i figues. No hi ha olives, i no es coneixen sinó les importades d'al-Àndalus." BARCELÓ, Miquel, "Alguns problemes d'història agrària mallorquina suggerits pel text d'al-Zuhrî", *Mayurca*, 14 (1976), Palma de Mallorca, pàg. 46.

⁵⁰ "A l'illa de Yabisa hi ha deu ports. En ella hi ha cursos d'aigua, nombroses alqueries i construccions que se segueixen les unes a les altres. En la seva terra creixen pins d'excel·lent fusta per a la construcció i aparell d'embarcacions. A l'illa hi ha una salina que mai acaba la sal."

VANRELL BERGA, Catalina, *Les illes de Minûrqa i Yâbisa segons el Kitâb al-rawd al-mi'tar fi khabar al-aktâr d'Ibn 'Abd al-Mun'im al-Himyâri*, Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana, 57 (2001), pàg. 275.

"Es una bonita isla, donde abundan las viñas y la uva..... En esta isla hay dos fondeaderos. Posee aguas corrientes, numerosas aldeas y grupos de viviendas que se siguen unos a otros. Sobre su suelo crecen pinos, de una madera excelente para la construcción y aparejo de navíos. Hay también una salina, cuya sal no se acaba nunca...."

MAESTRO GONZALEZ, María Pilar, *AL-HIMYARI: KITAB AR-RAWD AL-MITAR*, València, Textos medievales, 10, 1963, pàg. 69.

aproximadament, del 2%, la superfície corresponent a aquests districtes: *Algarb*, 68,80 km²; *Benizamid*, 64,94 km²; *Portumany*, 164,60 km²; i *Xarch*, 185,70 km².⁵¹

Dels quatre noms dels districtes, tan sols un és premusulmà: *Portumany*, d'origen romà. La resta són d'origen musulmà. Dos d'ells fan referència a una situació geogràfica: *Algarb* (*al-Garb* = occident) i *Xarch* o *Xarc* (*Sarq* = orient). L'altre ve precedit per la partícula *Beni*: *Benizamid* (*Beni Samit* = els fills dels pobres). Tres d'aquests quatre districtes amb el temps canviarien el nom, amb l'excepció de *Portumany*, únic nom que no va ser modificat pels colonitzadors musulmans.⁵²

Gràcies a aquests dos autors, sabem que l'illa comptava amb més d'un port: al-Zuhri menciona que a l'illa n'hi ha dos i Al-Himyari explica que n'hi ha deu.⁵³ No sabem si les dades aportades pel segon autor són correctes, doncs ni el *Memoriale* ni cap altre font llatina va deixar constància escrita al respecte. Tampoc en el registre arqueològic ho ha pogut demostrar, però és possible que entre el segle XII, època del primer autor, i el segle XIII que escriu el segon, el nombre de ports i llocs d'ancoratge augmentin. Sabem que el segon port que cita al-Zuhriés l'actual port de Sant Antoni, i d'aquí el nom del districte, *Portumany*, que vendria del llatí *Portus Magnus*, "port gran", també d'origen natural. Si recorrem a la toponímia, podria haver-n'hi quatre més: es Portitxol i Portinatx al districte de *Benizamid*, el que pertocaria per carregar i descarregar el material de les salines i Porrorig, ambdós al districte d'*al-Garb*. Però si comprovem i agafem diferents topònims que actualment porten el mot "port" i que mai s'han utilitzat com a tal en excepció de casos puntuals, en sumariem quatre més, en total 10: Port d'es Torrent, Port de Balansat, més conegut com Port de Sant Miquel, Port de Ses Caletes i Port de sa Cala Sant Vicent, als districtes de *Portumany*, *Benizamid* i *Sarq* respectivament.

L'historiador Joan Marí defensa la idea que el repartiment realitzat pels conqueridors catalans es va fer en funció de la seva capacitat i importància productora, i no seria estrany que els dirigents musulmans fessin el mateix. Aquesta idea podria ser encertada si miren el nombre de ports que podria haver-hi per districte: *al-Garb* comptaria amb dos, els dos mirant cap al sud, sent el més important el de les Salines; *Portumany* en tendria altres dos, sent el més important el que dóna nom al districte i que mira cap a l'est; *Benizamid* comptaria amb tres ports, tots ubicats en petites cales

⁵¹ POVEDA, Ángel, "Sobre los districtos, las explotaciones y la toponimia clánica de Yâbisa (Eivissa)", *Table ronde de toponimie et archéologie d'al-Andalus celebrada en la Casa de Velázquez*, Madrid, Biblioteca virtual Miguel de Cervantes, 1984, pàg. 110.

⁵² *Ibid*, pàg. 111.

⁵³ Les dues autores abans esmentades i que edites textos d'al-Himyari posen dues dades diferents respecte el tema dels ports. No sabem si aquestes dades són correctes o no, però si agafem el text transcrit per Miquel Barceló també ens apareix que hi ha 10 ports.

degut a l'irregular i muntanyós relleu; *Sarq* en tendria un i *al-Hawr* un altre. Aquest últim, en estar al costat del nucli urbà més important de l'illa, concentraria el gruix de les transaccions.

Un altre element que mostraria la importància dels districtes són els espais irrigats i drenats. Aquests espais són sistemes de captació d'aigua, normalment de fonts naturals, de cursos d'aigua estables o de capes subterrànies que s'identificarien amb pous i sènies, per tal de poder regar espais que no serien capaços de fer-ho per motius geogràfics. Aquests eixos de captació són l'actual riu de Santa Eulària i els seus afluents, el torrent des Ierns, el torrent de Buscastell, el canal de Fruitera i de sa Llanvera i els torrents des Rubió, Balansat, Benirràs i Xarraca.⁵⁴ (vegeu fig. 6)

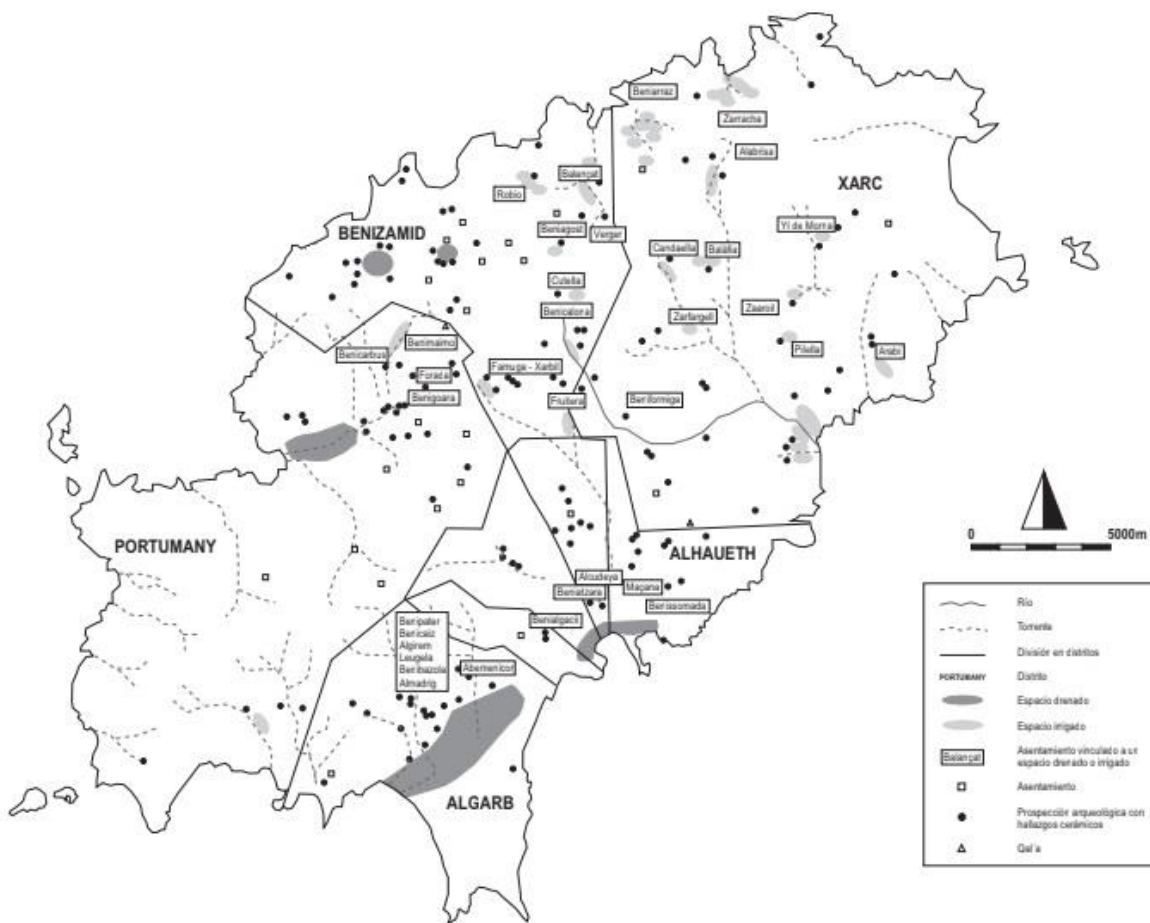

Fig. 6. Mapa amb els diferents districtes andalusins, les zones amb els diversos sistemes de regadiu i els assentaments andalusins . Imatge: Kirchner, Helena, *La ceràmica de Yâbisa: catàleg i estudi dels Fons del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2002, pàg. 468.

⁵⁴ KIRCHNER, Helena, "El mapa dels assentaments andalusins de Yâbisa", *Assentaments rurals y territori en el món Mediterrani en època medieval, III Jornadas de arqueologia medieval*. Granada, 2002, pàg. 20.

Gràcies a l'estudi de Miquel Barceló⁵⁵, sabem que tres dels espais d'irrigació més importants de l'illa són el de Buscastell, de Benirràs i de Xarraca. Aquests tres indrets és caracteritzen per estar constituïts en valls per on passen torrents on desaigüen una o diferents fonts que estan alimentades per aqüífers. El territori on es situen aquests sistemes s'aterrassen per crear l'espai necessari per al conreu agrícola i per a la construcció de molins, normalment de roda horitzontal i amb un cup. Cal preveure també la confecció de sèquies per permetre l'aigua transcórrer i regar els camps de cultiu. Però, a les cinc grans planes de l'illa (Vila, Sant Antoni, Corona, Sant Mateu i Sant Jordi) també hi havia tota una sèrie d'aiguamolls que permetien el seu conreu gràcies a tot un sistema de drenatge que permet l'aigua discórrer de manera natural sense la necessitat d'una infraestructura i un control exhaustiu.⁵⁶

Tanmateix, l'illa disposava d'un altre element important que li donava prestigi i importància comercial: la sal. Aquesta és situa al districte d'*al-Garb* i en època cristiana acabarà donant nom a un dels quartons. Al-Zuhri diu que aquesta és exportada als països d'Ifriqiya⁵⁷, i al-Himyari afirma que l'illa té unes salines on la sal no s'acaba mai⁵⁸. També són coneguts una sèrie de contractes notariais genovesos i pisans del segle XII que deixen constància de l'existència de la sal d'Eivissa⁵⁹. De la mateixa manera, els documents tant anteriors com posteriors a la conquesta de 1235 també es refereixen a l'estany, lloc on s'evaporava i s'extreia la sal. Aquests fets indicarien la gran importància de les salines en època andalusina i del seu comerç pel Mediterrani.

⁵⁵ BARCELÓ, Miquel, "El curs de les aigües. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H/902-1235dC)". *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997), pàgs. 9 – 90.

⁵⁶ No s'han de confondre aquests dos espais. El primer estaria format pels espais de Buscastell, Benirràs i Xarraca, i consisteix en un espai amb un sistema d'irrigació. Aquest sistema implica la creació de tota una infraestructura (majoritàriament molins, cups i sèquies) per tal d'adaptar el territori i transportar l'aigua fins aquells indrets on es vulgui conrear. El tipus de reg més característic és el superficial, amb la seva variant per inundació. El segon, format per les planes, consistiria en sistemes de drenatge. En aquest cas, aquest sistema no implica la creació de cap infraestructura i permet la retirada de les aigües acumulades en depressions topogràfiques a causa d'escorrenties, augment del nivell freàtic o per precipitacions, creant majorment aiguamolls o estanys, mitjançant un sistema de canals que permeten que l'aigua circuli i no sigui necessari el seu control constant. El que si impliquen ambdós sistemes és tenir un gran coneixement de l'orografia i la climatologia del territori i així saber quin sistema és més convenient en cada indret, de quina manera adaptar el territori i les seues condicions i on poder situar les infraestructures necessàries pel seu funcionament i els llocs d'habitatge per la població de l'indret.

⁵⁷ BARCELÓ, Miquel, "Alguns problemes d'història agrària mallorquina suggerits pel text d'al-Zuhrî", *Mayurca*, 14 (1976), pàg. 46.

⁵⁸ MAESTRO GONZALEZ, María Pilar, *AL-HIMYARI: KITAB AR-RAWD AL-MITAR*, València, Textos medievales, 10, 1963, pàg. 396; VANRELL BERGA, Catalina, *Les illes de Minûrqa i Yâbisa segons el Kitâb al-rawd al-mi'tar fi khabar al-aktâr d'Ibn 'Abd al-Mun'im al-Himyârî*, Palma de Mallorca, Bolletí de la Societat d'Arqueologia Lul·liana, 2001, pàg. 275.

⁵⁹ FERRER ABÁRZUZA, Antoni, "Els senyors de captius o esclaus d'Eivissa. Els prohoms locals i les seves fonts de lucre", *Recerques*, 70 (2015), pàg. 16.

Sabem que actualment les salines tenen una extensió de 400 ha, compresos entre els puigs de coníferes des Corb Marí i el puig des Falcó, amb 3 canals d'entrada as Cavallet, as Codolar i a la platja d'en Bossa. Aquestes també són les tres principals zones de producció i antigament es carregava la sal per exportar a les barques sota l'ombra de la torre des Carregador. Aquesta última, tot i ser del segle XVIII, està situada al costat d'una cala anomenada de sa Sal Rossa, que encara conserva restes del paviment romà i que seria part del moll on es carregaria la sal en època antiga i medieval.

Tot i això, encara no s'ha pogut demostrar el sistema organitzatiu ni estructural que tenien els andalusins per tal de crear les salineres, extreure i transportar la sal. Sabem que aquesta era important perquè al setembre de 1235 la nova església de Santa Maria d'Eivissa va ser dotada amb una renda fixa sobre la collita anual de sal i perquè a l'any següent ja es citava un "carregador de la sal", és a dir, el moll pel qual s'exportava el producte en aquell moment.⁶⁰ Sobre la importància de la sal ens en parlen també diferents documents de 1236 i 1237 demostren la primera collita que varen fer els nous senyors. Gràcies a aquests documents també coneixem la quantitat de sal que es va extreure el gener de 1236: cent modins. El modí de sal era la mesura de capacitat de la sal i equivalia a una tona de sal, aproximadament.⁶¹ (Vegeu mapa Apèndix fotogràfic)

8.2. ESTRUCTURA DE L'ESPAI RURAL

Aquest repartiment i explotació territorial no s'entendria sense una estructuració i organització del poblament sobre el territori. Gràcies al *Memoriale Divisionis* sabem que aquest es va produir a partir d'alqueries i rafals, la qual cosa és confirmada per al-Himyari "*en ella hi ha cursos d'aigua, nombroses alqueries i construccions que se segueixen les unes a les altres*".⁶²

L'alqueria és un territori on pot haver-hi més d'una residència, camp de conreu (de regadiu o secà), pastures, garriga, costa i bosc, del qual els habitants constituïrien un grup d'origen comú, tribal o clànic, que reconeixen un avantpassat comú. I un rafal és un territori de menor extensió, sovint depenent d'una l'alqueria, i podien ser de propietat privada d'una família, persona o càrrec,

⁶⁰ MARÍ CARDONA, Joan, *La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, 1976, pàgs. 20-22, 28 i 51-55.

⁶¹ FERRER ABÁRZUZA, Antoni, "Els senyors de captius o esclaus d'Eivissa. Els prohoms locals i les seves fonts de lucre", *Recerques*, 70 (2015), pàg. 16.

⁶² VANRELL BERGA, Catalina, *Les illes de Minûrqa i Yâbisa segons el Kitâb al-rawd al-mi'tar fi khabar al-aktâr d'Ibn 'Abd al-Mun'im al-Himyâri*, Palma de Mallorca, Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana, 2001, pàg. 275.

tot i que també n'hi ha de nom clànic.⁶³ Es possible que en el seu origen els rafals fossin zones de treball complementàries o ampliacions per donar sortida al creixement dels grups pagesos de les alqueries.

Districte	Núm. Explotacions	Alqueries	% alqueries	Rafals	% rafals	Altres	% altres
Al-Garb	22	15	68,19	7	31,82	-	-
Benizamid	33	32	96,97	1	3,03	-	-
Portumany	34	26	76,07	8	23,53	-	-
Sarq	32	26	81,25	5	16,63	1	3,12
Totals	121	99	81,82	21	17,35	1	0,83

Alqueries i rafals, segons el *Memoriale Divisionis*⁶⁴

Així, el nombre de construccions totals que podria haver hagut, sempre tenint present una possible variació segons el moment, és de 99 alqueries, 21 rafals i un *alborg* (*al-burj*), possiblement una torre defensiva. S'ha de tenir present que posteriorment s'han descobert alqueries que no apareixen en el *Memoriale*, però sí que apareixen al·ludides entre les partions dels quartons i entre la documentació posterior, com per exemple els capbreus. D'aquesta manera, el nombre total de construccions podria arribar a 131.

Els noms de les alqueries i rafals també indiquen la natura dels grups. Així, els topònims que comencen per *Bani* o *Banu*, catalanitzat com Beni-, Bine- o Bini-, “descendent de”, on trobem Benimussa, Benisayt, Benimaymo o Benisomada, tendrien un origen clànic, la majoria d'origen berber. Un exemple serien Xarraca, del clan *Zurag*, Beniformiga, del clan *Banu Furanik*, probablement de la tribu Nafra, els *Banu Rasn*, donant nom a Benirràs, Benifilell, de la tribu àrab *Beni Hilal*, Benifadale, de la tribu àrab de la Cirenaica *Beni Fadala*, o Benirraoym, tribu àrab del Iemen. (vegeu fig. 7)

⁶³ S'ha d'advertir que alqueria, de l'àrab *qarya*, va ser una paraula adoptada pel català amb èxit, igual que rafal, de l'àrab *rahl*, i la seva defició actual seria a un lloc d'habitat.

FERRER ABÁRZUZA, Antoni, “Yâbisa, Faramantina (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió”, *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d'estudi commemoratives del 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 71 (2014), pàgs. 62-63.

⁶⁴ POVEDA, Ángel, “Sobre los districtos, las explotaciones y la toponimia clanica de Yâbisa (Eivissa)”, *Table ronde de toponimie et archéologie d'al-Andalus celebrada en la Casa de Velázquez*, Madrid, Biblioteca virtual Miguel de Cervantes, 1984, pàg. 111.

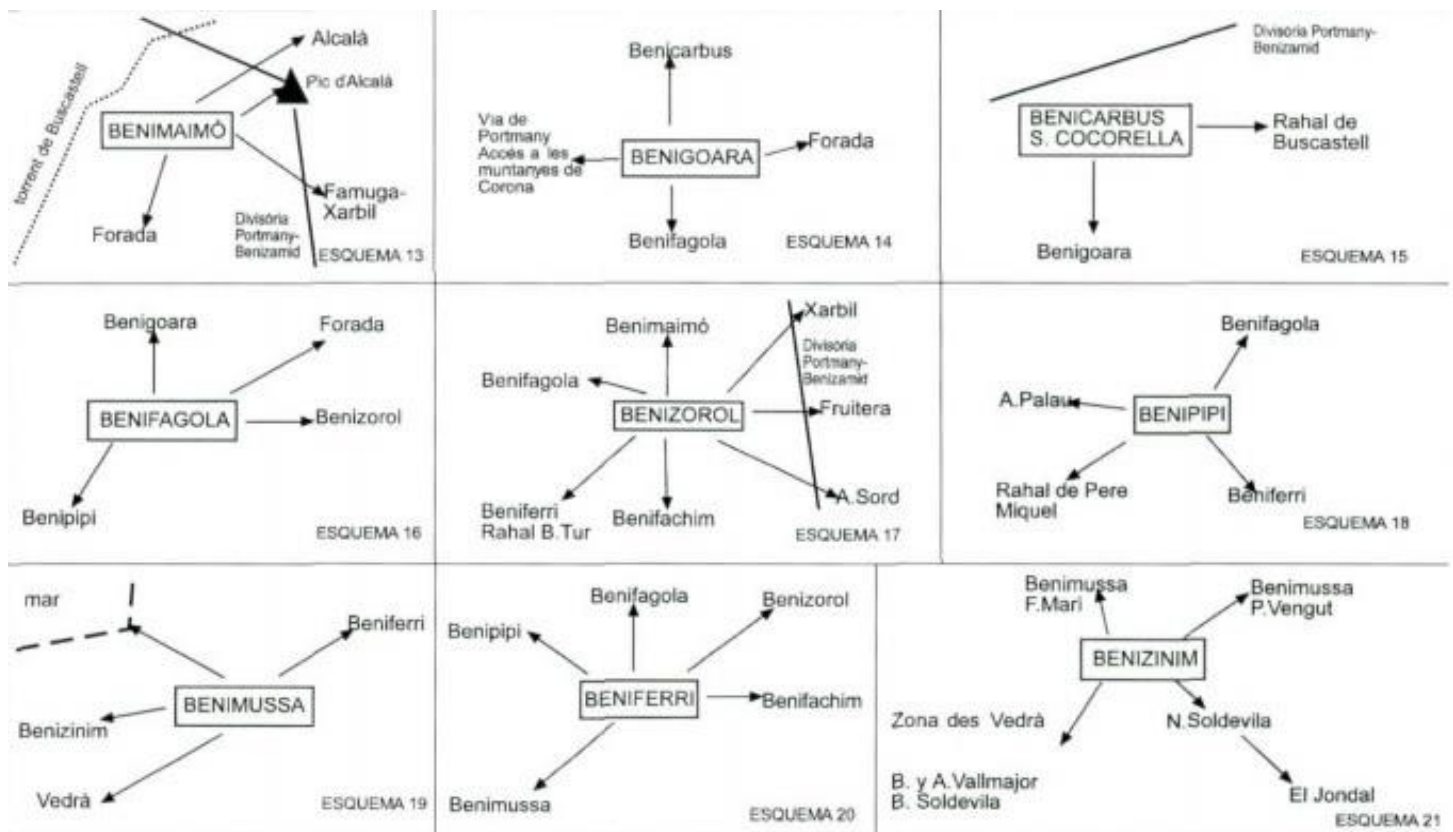

Fig. 7. Imatge amb els esquemes corresponents a les alqueries del districte de Portymany. Imatge: Kirchner, 2002.

Un altre document que confirma aquest model d'ocupació és el *Liber Maiolichinus* "los pisanos se hacen fuertes y hacen incursiones por las alquerias y se abastecen de carne, de legumbres y de hierbas del campo."⁶⁵

La producció dels pagesos andalusins agrupats en clans és coneguda a través de les fonts àrabs i confirmada per les llatines. *Al-Zuhri* afirma que l'illa és abundosa en fruits i productes agrícoles, que s'exporten panses, ametlles i figues a Mallorca, però que no es disposa d'oli, amb la qual cosa s'ha d'importar; *al-Himyari* explica que hi ha molts ceps i raïms; i els croats que s'abasteixen de carn, llegums i herbes del camp, i de panses i figues seques.

Però, també sabem que les alqueries i els rafals no són estructures de producció situades de manera aleatòria. Si comprovem el mapa de Joan Marí Cardona que va compondre a partir del *Memoriale* i l'estudi de Miquel Barceló sobre els sistemes hidràulics, observem que moltes alqueries i rafals se concentren en zones fèrtils i al voltant de llocs amb sistemes d'irrigació creats *ex novo*. Un

⁶⁵ VERONÉS, Lorenzo, *Be Bello maioricano libri octo* (cronologia, introducció, edició crítica, traducció e índex de Jaume Juan Castelló), Barcelona, Ed. Bosch, 1996.

exemple serien les sis alqueries que estan situades al voltant del sistema d'irrigació de Buscastell. Això faria que aquestes augmentessin el seu nivell de producció i poguessin aprofitar el rendiment del sòl per obtenir millors collites. (Vegeu mapa Apèndix Fotogràfic)

9. SA PENYA ESBARRADA.

Mirant el mapa (fig. 6), podem observar que una de les parts més “ocupada” i amb més restes islàmiques és el districte de *Benizamid*, una de les zones de geografia més accidentada, on trobam petits sistemes muntanyosos, torrents, planes, valls i penya-segats. És justament entre una d’aquestes planes, la coneguda com a “Pla de Corona”, i un penya-segat, on trobem el jaciment de sa Penya Esbarrada.

Per la seua situació, el jaciment no està pràcticament colmatat i, per tant, l’estratigrafia és també gairebé inexistent. Tot i això, els materials antics i islàmics localitzats, estan pràcticament al mateix nivell estratigràfic, donant a entendre un possible ús simultani. A causa de la morfologia de les estructures, sumat al fet que no s’ha tornat a excavar des de l’any 1981, i que no es coneix la seua extensió, no sabem ni l’origen ni la tipologia d’aquest jaciment. Tot i així, els materials que s’hi varen trobar ens poden ajudar en la definició i interpretació i definició del jaciment.

Si mirem els materials i la distribució de les estructures, podríem establir una clara relació de semblança amb els jaciments púnics de Can Sorà, també anomenat Ses Païsses de Cala d’Hort, de Can Corda i Can Fita. Aquest tendria una planta més o menys quadrangular, amb les estances articulades al voltant d’un pati central, identificant-se com un assentament rural o una explotació agrària (vegeu fig. 8). En el moment de l’ocupació islàmica, aquest podria haver-se modificat una mica, ja que en una de les estances es va trobar material púnic dipositat directament sobre la roca mare a mode de farciment posterior del terra de l’estança. El més segur és que en època islàmica també funcionés com a espai d’explotació rural, ocupant-se en una cronologia molt primerenca, tal i com ho indiquen els objectes del segle X que s’hi documenten.

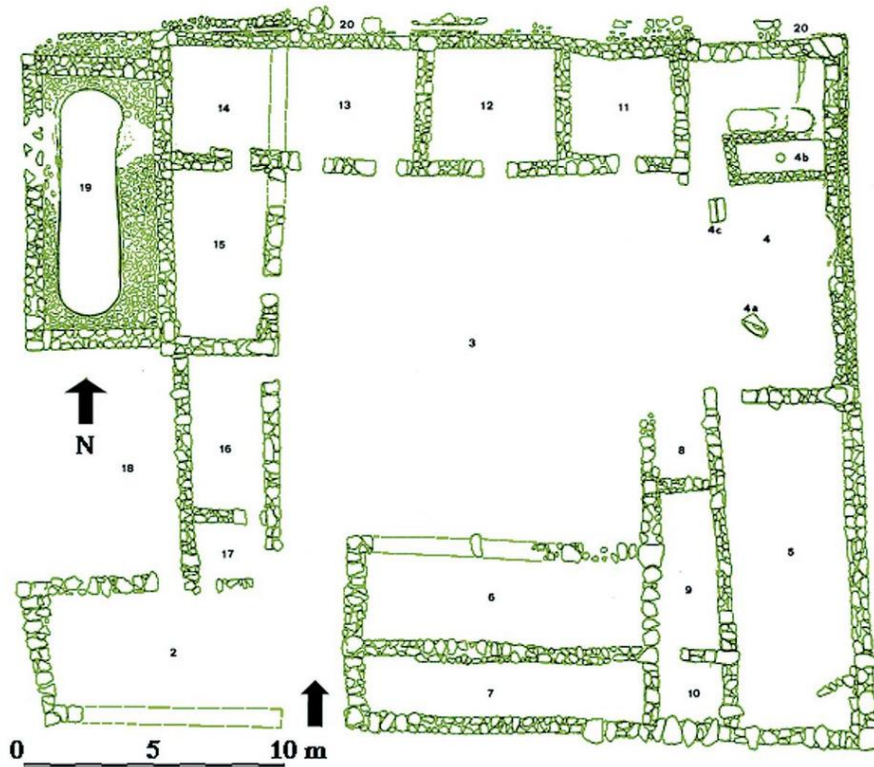
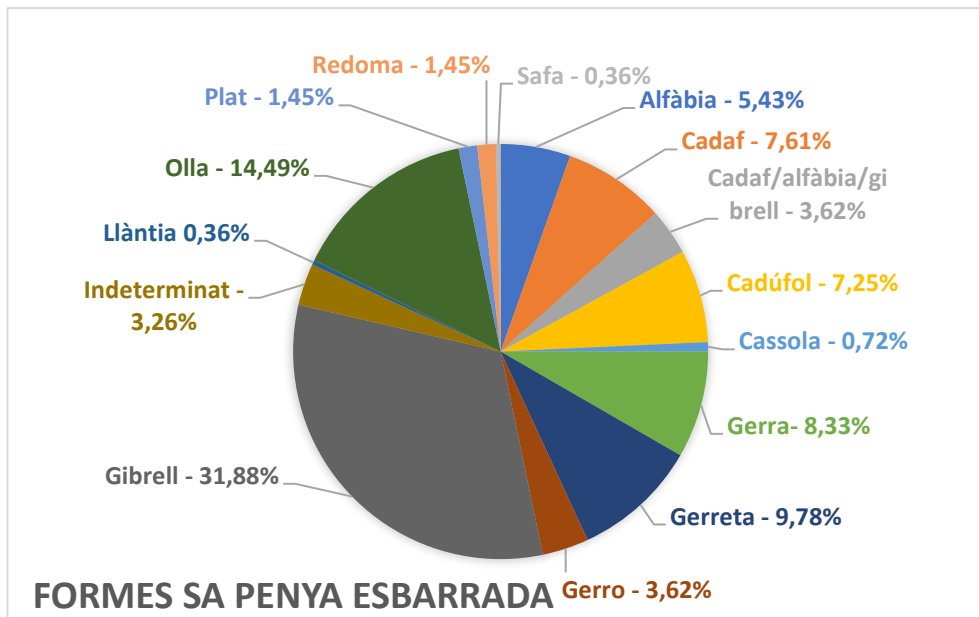

Fig. 8. Planta de l'edifici de Can Sorà, jaciment de ses païsses de Cala d'Hort. Imatge: *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera: ses Pallisses de Cala d'Hort.*

El conjunt de materials recuperats d'aquest jaciment és molt abundant i ens permet diferenciar diferents tipologies. Destaquen per la seva abundància els gibrells i les olles, amb 88 i 40 peces respectivament que constitueixen el 31'26% i 14'49% del total. Darrera, i amb proporcions semblants, hi ha les gerretes (27 peces, 9'78%), les gerres (23 peces, 8'33%), els cadafs (21 peces, 7'61%), els cadúfols (20 peces, 7'25%), les alfàbies (15 peces, 5'43%), i els gerros (10 peces, 3'62%). En darrer terme hi ha els indeterminats (9 peces, 3'26%), els plats i les *redomes* (4 peces, 1'45% cadascun), les cassoles (2 peces, 0'72%), i les llànties i les safes (1 peça, 0'36% cadascun). Degut a les seues dimensions, hi ha 10 fragments (3'62%) que no es podem definir tipològicament com la resta i podrien ser cadafs, alfàbies o gibrells (vegeu taula 1).

Taula 1. Gràfic amb la representació de totes les formes materials identificades del jaciment de sa Penya Esbarrada amb el seu corresponent percentatge. (Confecció pròpia)

El repertori abasta les funcions més importants: cuinar, servei de taula, il·luminació i emmagatzematge. El repertori de cuina, format per olles, cassoles i alguns cadafs, representaria el 15'94% del total. El servei de taula, format per cadafs, gerretes, gerros, *redomes*, plats, safes i alguns gibrells, representaria el 23'55% del total. I el repertori d'emmagatzematge, format per gibrells, alfàbies i gerres, un 45'65%. En aquest cas, les formes destinades a l'emmagatzematge i conservació d'aliments o líquids predominen per damunt de la resta, mentre que els fragments d'utensilis de cuina són quantitativament menys representatiu. Aquest fet ens permet interpretar la presència de rebosts o espais d'emmagatzematge de queviures, d'aquí el predomini de formes destinades a la conservació d'aliments. La presència de gibrells de funció vària, a la majoria dels habitatges constitueix un bon indicatiu sobre aquesta funció. La trobada d'àmfores i monedes púniques en aquests confirmaria la idea d'emmagatzematge des d'antic i que continuaria en el temps.

Una de les estances més interessants correspon a la cata A5 (vegeu fig. 9, espai estança central). En aquesta, no només es troben fragments de gerres, alfàbies o gibrells, sinó també de gerretes, cassoles i cadafs que, juntament amb fragments d'olla, que per textura i nivell de refinament de la pasta, estarien fets a mà. La coloració negra i grisa indicaria que s'haurien utilitzat per la cocció d'aliments – no podem afirmar que hagin estat fruit de cap mena de cremació, ja que no s'ha trobat cap altre resta amb aquestes característiques – i al trobar-se a diferents indrets de l'estança mostraria la presència de més d'una olla. Si unim això a la troballa d'un foc podríem

interpretar aquesta com una estança auxiliar de la cuina que en certs moments s'hauria utilitzat per preparar menjar i contenir objectes de servei de taula.

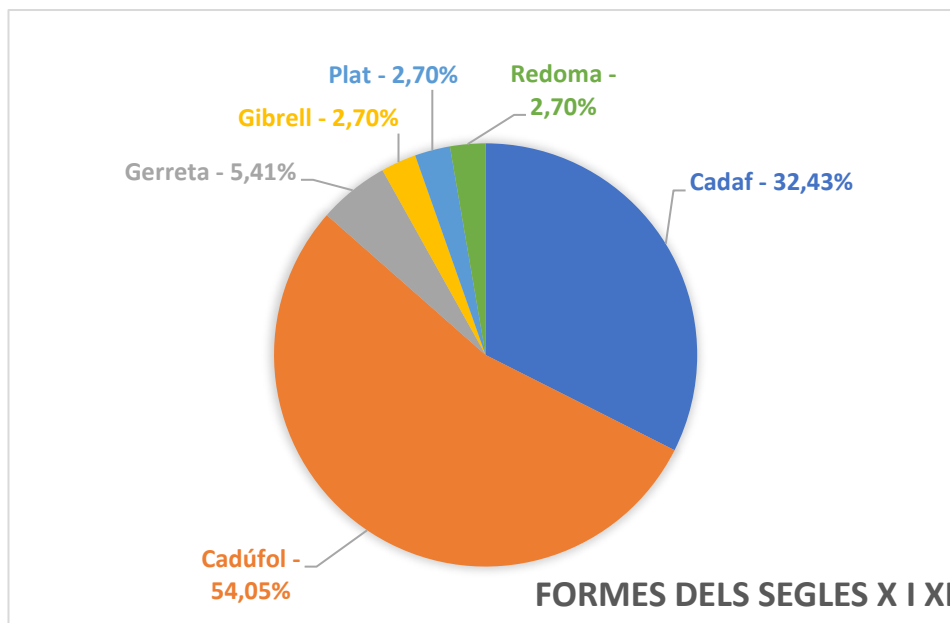
9.1. OBJECTES ARQUEOLÒGICS

Gràcies a la comparació dels materials anteriorment estudiats amb altres procedents d'altres jaciments, com la cova-ermita de Santa Agnès, Puig den Valls, Ca n'Espatleta, la vila d'Eivissa, o el propi jaciment de l'alqueria de Puig des Molins, podem dividir el repertori en dos grans períodes característics: un més primerenc, que comprèn els segles X i XI (vegeu taula 2), i un més tardà, compronent els segles XII i primer terç del XIII (vegeu taula 3), el primer amb més varietat de formes que el segon.

REPERTORI DELS SEGLES X I XI

Les proporcions de tipus morfològic poden donar una idea de la importància que tenen determinats tipus formals. Així, en el gràfic de proporcions destaquen, sobretot, els cadúfols i els cadafs, amb un 54,05% i un 32,43% respectivament. Darrere es troben les gerretes (5,41%) i els gibrells, plats i *redomes* (2,70% cadascun). De fet, la proporció de peces destinades al servei de taula, i/o emmagatzematge, és clarament majoritari. Cadafs, gibrells, plats i *redomes* representen el 55,95%. Així, es tracta de la funció de servei o emmagatzemar i, en el cas dels cadúfols, la de formar part de l'enginy de la sènia per extreure aigua d'un pou a la superfície.

Aquesta major presència de cadafs en aquest període és a causa del fet que al segle X encara es produeixen més cadafs que gerretes, tot i que aquestes darreres anirien substituint les primeres, progressivament, a finals del segle X i ja al segle XI.

Taula 2. Gràfic amb la representació de les formes identificades que conformen el repertori de formes dels segles X i XI del jaciment de sa Penya Esbarrada. (Confecció pròpia)

PRODUCCIÓ LOCAL

Aquesta producció estaria composta inicialment per formes fabricades a torneta, que a mesura que les xarxes artesanals i de distribució quedessin organitzades passarien a confeccionar-se en gerrerries especialitzades i s'introduirien les produccions locals a torn. Els criteris més importants per determinar les formes que componen el repertori de fabricació local són les troballes amb característiques morfològiques i decoratives repetitives i les característiques de les pastes. Aquesta característica es defineix per tenir molt visible les inclusions de calç en les argiles d'origen natural. Així, aquest repertori estaria format per les formes de cadaf de la forma I.1.1 i I.2.2., gerretes de la forma II.2.2, *redomes* III.3.1, cadúfols XIII.1.1., i més tardanament, algun plat IX.3.1 (Vegeu Annex Arqueològic).

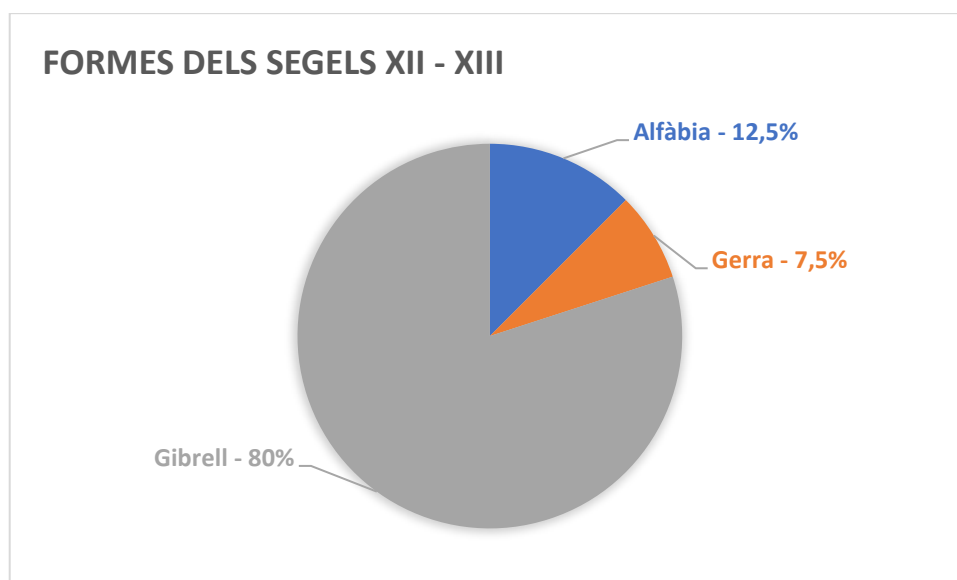
La presència de cadafs tipus 1.2.2 confirmaria la idea introduïda per Helena Kirchner, segons la qual aquest tipus formaria part de les primeres produccions locals fetes a torn que apareixen després de la consolidació dels assentaments amb l'aparició d'artesans locals. També s'ha d'assenyalar la funció polivalent dels cadafs, que es podien utilitzar tant per cuinar com pel servei de taula, funció equivalent a beure o servir allò cuinat.

D'altra banda, hem d'incloure aquí també una possible olla, la número 10503/21. Tot i la seua dubtosa forma inicial, gràcies a la seua decoració i pasta, l'he acabant definint com una olla IV.1.2. Aquest tipus també coincideix amb altres models trobats a l'illa. També hi ha altres dos peces molt

interessants: la 10503/556 i la 10503/557. La primera correspondria a un cadaf I.1.1, però a causa de la decoració no hi coincideix plenament. Aquesta peça presenta una quadrícula en diagonal amb dues línies verticals que s'inicien amb òxid de manganès i es transformen en òxid de ferro. Aquesta combinatòria d'òxids és original i no la trobem en altres models estudiats. La segona, podria ser descrita com una gerreta II.2.2 o gerra V.1.1, coincidint pasta i decoració. La problemàtica està en què les dimensions dels fragments trobats no ajuden a situar-la en cap de les dues formes.

REPERTORI DELS SEGLES XII I XIII

El primer que convé destacar és que hi ha molt poques formes definides i amb les quals treballar. Les tres formes definides són majoritàriament gibrells (80%), alfàbies (12,5%) i després gerres (7,5%). En aquest cas, totes les formes definides tenen clarament funcions d'emmagatzematge.

Taula 3. Gràfic amb la representació de les formes identificades que conformen el repertori de formes dels segles XII i XIII del jaciment de sa Penya Esbarrada. (Confeció pròpia)

Pels gibrells, les peces trobades correspondrien al tipus X.3.1, on la pasta és majoritàriament beige – a vegades amb alguna petita diferència de color -, amb abundants partícules blanques de calç, negres i ocres, on algun exemplar pot tenir vidriat. La diferència radica en la decoració: la majoria presenten decoracions amb cordons d'incisions obliqües a la panxa i incisions del mateix tipus a la vora, tot i que més excepcionalment trobem també exemplars que no presenten decoració.

Són abundants les alfàbies del tipus VI.1.2, amb decoració incisa, d'una línia horitzontal a la part superior de la panxa, i decoració pintada en òxid de manganès. La pasta majoritàriament és de color rosat o beige amb abundants partícules blanques, grises i ocres de mida diversa.

Les formes de les gerres atribuïdes als segles XII i XIII, les variants V.2.4 i V.2.5, presenten una decoració pintada amb òxid de manganès, però unes són digitacions horitzontals i verticals, i altres només horitzontals. Si acceptem la teoria de la presència de partícules de calç, aquestes peces són de producció local, ja que totes contenen abundants partícules de calç.

Igual que passava en el repertori anterior, aquí també hi ha peces que fan dubtar. En aquest cas també tenim una olla, una IV.2.2, que si la comparem amb altres exemplars podria correspondre's al repertori anterior, però que a causa de la decoració que presenta, incisa amb línies ondulants, s'ha d'emmarcar en aquest. D'igual manera, també comptem amb una gerreta II.2.6 que per la seva decoració amb òxid de manganès amb digitacions cal emmarcar en aquest període.

Dos exemplars que encara són més dubtosos són una safà i una *redoma*. La safà, de tipus VII.1.1, correspondria al període anterior si observem la decoració incisa, però si mirem la pasta hem de canviar de parer. La *redoma*, III.1.2, coincideix amb decoració i pasta, però no s'han trobat altres paral·lels insulars amb què precisar la cronologia. Finalment, un element que no podem situar en cap dels dos repertoris és el fragment de llàntia. Sabem que podria correspondre al tipus XII.5.2 i que podria correspondre al repertori tardà per la morfologia que conserva, però degut a la dimensió del fragment, sumat a què no tenim cap altre model datat d'aquest tipus, doncs he preferit no situar-lo cap d'ells fins no estar segur d'aquesta decisió. (Vegeu Apèndix Arqueològic)

9.2. EL MUR EXTERIOR

Un element aliè als repertoris ceràmics és el mur exterior. Es tracta d'un mur continu, de parets de doble parament, clavades verticalment amb farciment intermedi, que paral·lelament a la línia del penya-segat pareix limitar el jaciment. Dues coses fan d'aquesta estructura un element singular: en primer lloc, la seva proximitat a les estructures d'habitat que conformen el propi jaciment, i en segon lloc, la seva pròpia ubicació. Des del meu punt de vista, el més normal en aquest tipus de casos seria trobar el mur a la zona del penya-segat per intentar resguardar l'edificació dels agents climatològics. Prospectant i comprovant el jaciment personalment, vaig veure que el mur podria tenir una continuació cap a la zona del penya-segat, però arriba un moment que "desapareix" i no sabem si és perquè amb el pas dels segles ha caigut o girava rodejant així les estructures. (vegeu fig. 9)

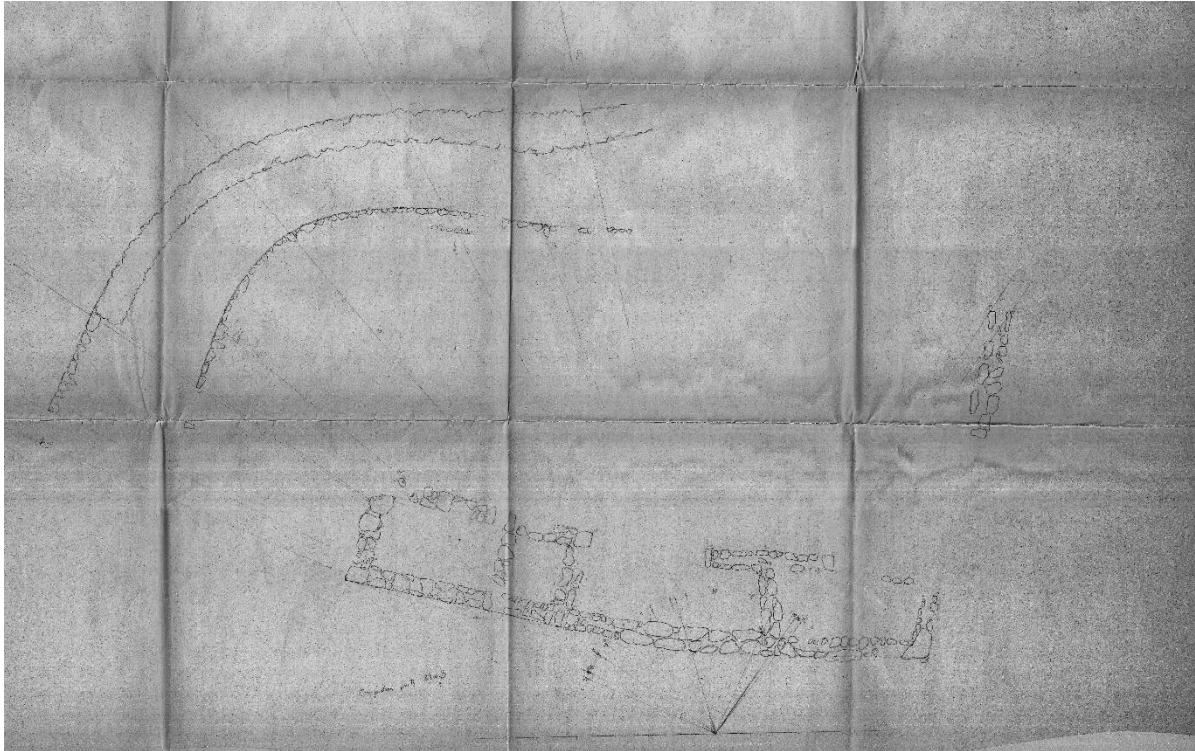

Fig. 9. Planta del jaciment de sa Peña Esbarrada. A dalt, el mur exterior i a baix, les restes de les estructures d'emmagatzematge. Imatge: Jordi H. Fernández (inèdit).

Haurem d'anar un parell de quilòmetres a l'est, fins al jaciment de ses Torres d'en Lluç⁶⁶, per trobar paral·lels de l'esmentat mur. Aquest jaciment consta d'un tram de murada amb dues torres, amb una longitud observable de 99,5 m que continuaria cap al NE-E. D'aquest ens interessa el tram de murada entre les dues torres, ja que la seua amplada és d'1,85 a 1,95 m i una alçada conservada d'1,30 m. Va ser executat amb la mateixa tècnica que el primer, amb un doble parament deixant un petit buit central per al reompliment. (vegeu fig. 10)

La falta de restes i materials datables ha impossibilitat d'assignació de cronologia a aquest jaciment, però un dels passatges del *Liber Maiolichinus* succeeix després de saquejar i destruir *madina Yâbisa*, quan els croats, ja a Mallorca, i davant la notícia d'una possible presència d'ajuda almoràvit per socórrer les illes, fan enviar des de *Mayurqa* unes naus cap Eivissa per comprovar la notícia. Aquí s'esmenta l'existència d'un castell (*castrum*) que el rei *Norguegius*⁶⁷ havia incendiat i

⁶⁶ El jaciment de ses Torres d'en Lluç està situat a la mola d'Albarca, a la costa N-NW de l'illa, a la parròquia de Sant Mateu, també al terme municipal de Sant Antoni. És tracta d'una prominència molt destacada – topogràficament – que s'endinsa dins del mar amb una llargària aproximada de 1200 m. RAMON, Joan, "Ses Torres d'en Lluç. Sant Mateu d'Albarca, Eivissa", *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 2 (1995), pàg. 23.

⁶⁷ El rei *Norguegius* a qui fa referència el text correspon al rei Sigurd, que va passar per Eivissa després de saquejar i arrabassar tot per Formentera de camí a Jerusalem en la seua pròpia croada i peregrinació.

que els pisans varen aprofitar les seves ruïnes per instal·lar-se i des d'allà fer expedicions de saqueig a les alqueries⁶⁸.

Sabem que el *castrum* que els normands incendien no és a la vila d'Eivissa, ja que la descripció del *Liber Maiolichinus* no indica que la fortificació hagués patit cap acte de destrucció previ. Per tant, com que ambdós fets varen succeir amb molt pocs anys de diferència, i com que l'única estructura que s'assembla a un *castrum* i té alqueries al voltant⁶⁹ és el jaciment de ses Torres d'en Lluç, és molt probable que les fonts facin referència a aquest. Així doncs, es tractaria d'un lloc incendiat pels normands i on els pisans s'instal·laren posteriorment. Prospectant el territori interior vaig descobrir una sèrie d'estructures quadrangulars que per la seua localització, unes just a la vora del penya-segat i altres a l'interior, podrien haver estat torres que pels murs conservats podrien haver connectat unes amb les altres i totes elles formar part del mateix recinte fortificat de ses Torres d'en Lluç.

Tornant al mur del jaciment de sa Penya Esbarrada, és molt possible que aquest fos construït arrel d'aquests dos fets, o entre un i l'altre, per tal de crear una mena de recinte fortificat, i protegir les estructures i tenir un lloc de defensa per la població dels voltants on anar a refugiar-se dels atacs i evitar-los, ja que la forma i direcció del mur així pareix indicar-ho. De tota manera, també hi hauria l'opció que aquest mur no tingués res a veure amb això i que les estructures fossin una mena de magatzems quasi adossats a ell, fent de separació entre les estructures d'hàbitat i la zona de conreu.

⁶⁸ El poema *De Bello Maioricano* fa la següent descripció:

"(...) Muchos, que estaban lejos en lugares distantes, llegan al castillo que en otro tiempo el rey Norguerio había entregado a las llamas cuando surcaba los mares con cien barcos y, después de hacer botín de sus enemigos, se apresuraba victorioso a los sagrados alcázares de Jerusalén.

Los Pisanos se hacen fuertes en él y hacen incursiones por las alquerías y se abastecen de carne, de legumbres y de hierbas del campo. Otros muchos sobrevivían a base de raíces y de modestos sustentos, y se vieron muchas veces en situación crítica. (...) El castillo era para los Lacios defensa y alojamiento. "

VERONÉS, Lorenzo, *"De Bello Maioricano, libri octo* (cronología, introducción, edición crítica, traducción e índice de Jaume Juan Castelló), Barcelona, Col·lecció Erasmo, 1996, pàg. 316.

⁶⁹ Hem de recordar que els jaciments de sa Penya Esbarrada i ses Torres d'en Lluç es troben al districte de *Benizamid*, un dels mes petits però amb més quantitat d'alqueries pròximes unes a les altres.

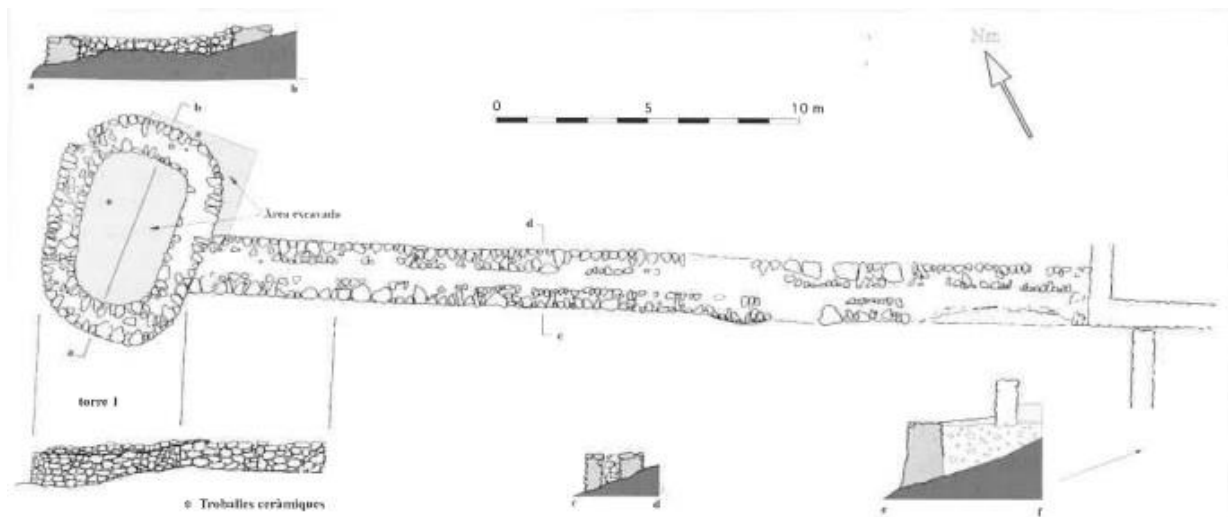

Fig. 10. Planta de la torre 1 i del tram de murada del jaciment de les Torres d'en Lluç. Imatge: Ramon, J., "Ses Torres d'en Lluç. Sant Mateu d'Albarca, Eivissa", *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 2 (1995), pàg. 25.

10. ALTRES ALQUERIES I RAFALS?

Més enllà d'això, estem segurs que tenir totes les estructures i elements com alqueries i rafals ben registrats i documentats? Segons les fonts documentals sí, però si analitzem amb detall la toponímia, les fonts orals i la prospecció del territori, la cosa canvia.

Actualment, a la zona oest de Sant Agustí, a l'oest de l'illa, hi ha una casa que és coneguda per la família i els veïns de la zona com "s'alqueria". Comprovant aquesta informació, diferents documents oficials (registre, escriptures i cadastre) ho confirmarien ja que el nom tradicional d'aquesta propietat i que apareix a la documentació és "Can Tries de s'alqueria de Sant Agustí, de sa venda de s'alqueria". Si anem als mapes de les vendes⁷⁰ de 1730, trobem que aquesta propietat està dins de la venda del Vedrà dels Ribes i l'alqueria. Aquest fet també arriba fins registres moderns i contemporanis, ja que la zona encara avui dia es coneguda tradicionalment com la Venda de s'Alqueria. (vegeu fig. 11)

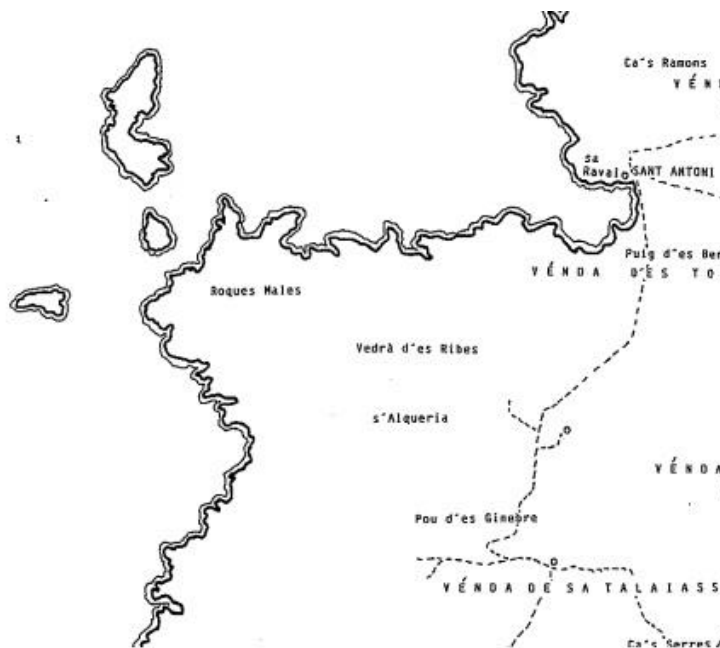

Fig. 11. Plànol d'una de les zones de Sant Josep on al centre apareix el nom de s'Alqueria. Imatge: MARÍ CARDONA, J., "Supervivència de noms dels segles XIII – XIV: Portmany", *Eivissa*, 19 (1991), pàg. 34.

⁷⁰ Si agafem la definició que dona l'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera per vénda és la divisió territorial antiga dels quartons segons el treball allí realitzat, i posteriorment, de les parròquies que perviu a les illes Pitiüses. Però, gràcies J. Marí Cardona sabem que en lloc de significar un torn de feina qualsevol o la feina que és realitzava en aquell indret, aquí va agafar el significat de rogalia on vivien un cert nombre de famílies, les quals tenien assignades una determinada activitat. A partir del segle XVIII serien la base per la organització de diferents temes: pagaments de diversos tributs, organització de la defensa o treballs de construcció i reparació de temples, entre altres.

Marí Cardona, Joan, "Les vendes d'Eivissa i Formentera", *Eivissa*, 28 (1996), pàgs. 7-11.

En aquesta mateixa línia, també actualment, a la carretera que connecta Sant Josep/Sant Antoni amb la bassa, també a l'oest de Sant Agustí i de l'illa, hi ha un camí que és conegut com a "camí dels rafals". Per si aquests indicis no fossin suficients, entre la propietat abans esmentada i aquest camí hi ha un pou que és anomenat "pou dels rafals". (vegeu fig. 12)

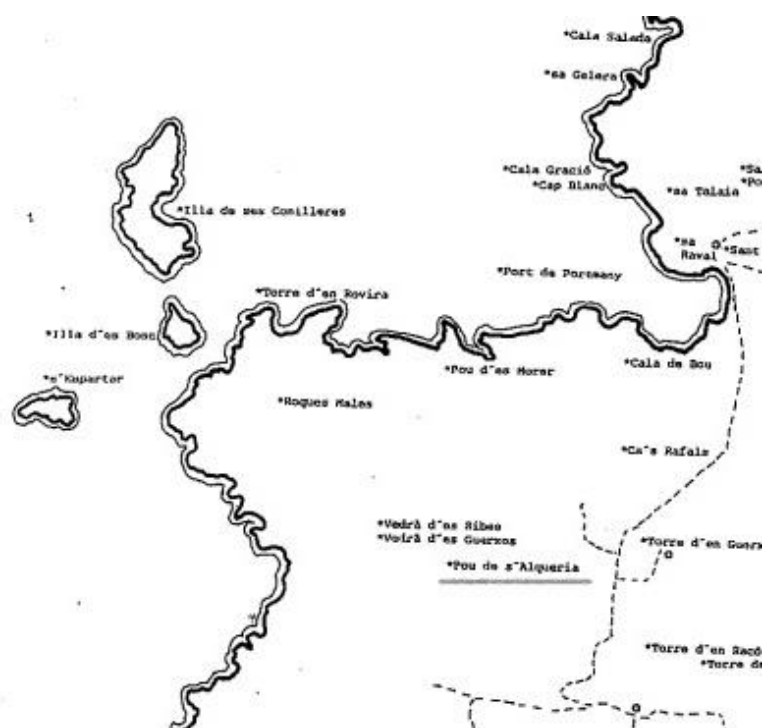

Fig. 12. Plànol d'una de les zones de Sant Josep on al centre apareix la zona on estaria situat el pou de s'Alqueria. Imatge: MARÍ CARDONA, Joan, "Supervivència de noms dels segles XIII – XIV: Portmany", *Eivissa*, 19 (1991), pàg. 34.

Si tenim en compte les característiques morfològiques del model d'alqueria establert per Miquel Barceló i Helena Kirchner – prop de torrents i zones de conreu, en una situació elevada i amb un pou a prop des d'on treure aigua – veiem que els elements coincideixen. Gràcies també a aquests dos autors, sabem que els cursos d'aigua, en aquest cas els torrents, tenen una gran rellevància. Aquesta es demostraria en el mapa de les vendes actuals, ja que la zona de Sant Agustí és divideix en la Venda Dellà Torrent i la Venda Deçà Torrent. Des del meu punt de vista, no crec que aquesta coincidència d'elements sigui cosa de l'atzar.

Seguint aquesta línia, podria passar el mateix amb sa Penya Esbarrada. El pla de Corona és una gran zona de conreu, però no tenim altre rastre d'estructures més que les trobades. Les restes i materials islàmics demostren l'existència d'un assentament de control i/o explotació del territori. No

és pot descartar la idea que aquest jaciment fos una alqueria, una edificació dependent d'aquesta, un rafal o algun altre tipus no registrat.

El que està clar és que hi havia algun element important en la zona que va quedar fossilitzat a les fonts orals. Això ens porta a pensar en si els conqueridors catalans ho varen enregistrar tot o si van passar per alt alguns indrets. Tampoc hem d'oblidar que la zona oest on ens apareix documentalment apareix com a molt poc ocupada. Paradoxalment, és la zona més propera i que mira directament cap la península.

Però, el cas de sa Penya Esbarrada no és únic. Tenim altres jaciments que tenen les mateixes característiques (un origen púnic, una continuació romana i possiblement bizantina, i finalment, una ocupació islàmica), dels qual destaca Puig Rodó. Les troballes es troben a la base del turó i donen a entendre que podria tractar-se d'un assentament rural amb una possible fundació també púnica, una continuació romana i una ocupació islàmica. Es troba al costat de les Salines, prop d'un temple púnic trobat recentment, un centre religiós important que podria tenir estructures i habitants que depenguessin directament d'ell, i de les salines des d'on s'extreia la sal. Un altre punt important és el cim de Puig Jondal, on s'han trobat materials islàmics en zones amb característiques similars a l'anterior. Aquest té a prop altres jaciments de diverses èpoques i de tipus rurals que també indicaria la presència d'una possible estructura islàmica.

Però també tenim la cova-ermita de Santa Agnès. Aquesta és una cova natural en la qual s'hi varen trobar objectes púnics i romans que indicarien que aquesta hauria tengut una importància ritual i que hauria gaudit d'una continuïtat en el temps amb troballes bizantines i posteriorment islàmiques.⁷¹

Partint de la base que no s'ha trobat cap alqueria ni cap rafal a l'illa, aquests jaciments mostren una imatge diferent. Presenten una ocupació islàmica d'assentaments púnics transformats i d'ús continuat en el temps, indicant així que assentaments, possiblement de tipus rural i en determinats enclavament d'una importància rellevant, mai s'haurien abandonat. Això indicaria que possiblement hi hauria més assentaments del que ens diuen les fonts, apart de les alqueries i rafals, que els assentament bizantins seguirien utilitzant-se i que l'illa no estaria tant despoblada com es creu.

⁷¹ R. DAVIS, Paul, *Eivissa I Formentera. El llegat historic*, Eivissa, Barbary Press, 2009, pàg. 86.

11. ESPAI PERIURBÀ O AL-HAWZ

Ibn Hawqal, mort el 978, referint-se a la ciutat de Bona, al nord d'Àfrica, que tenia un districte, *iqlim*, molt gran, una campanya o zona rural, *badiya*, i unes terres al seu entorn més immediat, *hawz*. El districte seria la circumscripció fiscal de la *madina*, la *badiya* l'àrea que la proveïa d'aliment, i el *hawz* el territori rural més proper a la ciutat, depenent per lligams fiscals, jurídics i econòmics. L'existència d'un *hawz* a Yâbisa es materialitza en el nom del districte situat just davant de la ciutat: *al-Hawz*. Aquest fet és una bona mostra de la idea de dependència que s'establí entre la ciutat i el seu espai rural, que s'ha mantingut en el temps en anomenar-se encara avui "Pla de Vila".

72

Gràcies a Àngel Poveda sabem que la seua superfície total d'aquest espai és de 67,60 km² on també trobaríem diferents alqueries, però, el fet que aquests districte amb la conquesta catalana quedés integrat als altres quatre districtes impedeix saber amb exactitud quantes i de quin tipus eren les explotacions que el formaven.⁷³

L'espai agrari del *hawz* se situa a la plana litoral on el torrent de Llavanera desemboca. Ja en època púnica aquest espai era un aiguamoll resultat d'acumulacions al·luvials. Quan es procedeix a drenar aquest paisatge creen un disseny adaptat als pendents i cursos naturals d'aigua, configurant un espai agrari a partir de drenatges i canals secundaris. La infraestructura pel seu dessecament provoca el fenomen conegut com "paludització", on una zona abans marina i després palustre, que a causa de l'escassa profunditat de la costa, generen una franja litoral inundable, de sòls amb alt contingut d'aigua que serviran com prat o zones de pastura.⁷⁴ A continuació es va intensificar la seva dessecació de les unitats de cultiu per la desaparició dels drenatges, ja innecessaris, que es varen conver en camps de cultius i horts.

Helena Kirchner⁷⁵ fa una diferència entre el sistema agrari drenat andalusí, actualment conegut com "ses feixes", i una *hawz* "urbà" creat a partir de sistemes de conreu prèviament dessecats i les alqueries assentades en aquest indret, que estarien lleugerament elevades. També

⁷² FERRER ABÁRZUZA, Antoni, "El poder més a prop. Daniyya i Yâbisa (segle XI)", *Com si el llam de sol fos el reste dre Mugahid...* Jornades d'estudi en commemoració del mil·lenari de la integració de les illes a la taifa de Dénia. Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2017, pàg. 48.

⁷³ POVEDA, Àngel, "Sobre los districtos, las explotaciones y la toponimia clanica de Yâbisa (Eivissa)", *Table ronde de toponimie et archéologie d'al-Andalus celebrada en la Casa de Velázquez*, Madrid, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 1983, pàg. 110.

⁷⁴ KIRCHNER, Helena, "La construcción d'un espai agrari frenat andalusí al Hawz de la madina de Yâbisa. Anàlisi morfològica, documental i arqueològica del Pla de Vila", *Curs de les Aigües*. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H/902-1235dC)", *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997), pàg. 71.

⁷⁵ *Ibid.*, pàg. 45.

haurien estat els pobladors d'aquestes alqueries, juntament amb els habitants de la madina, els constructors dels horts, el seu disseny, articulació, previ acord mutu per l'ús i manteniment dels mateixos. (vegeu fig. 13)

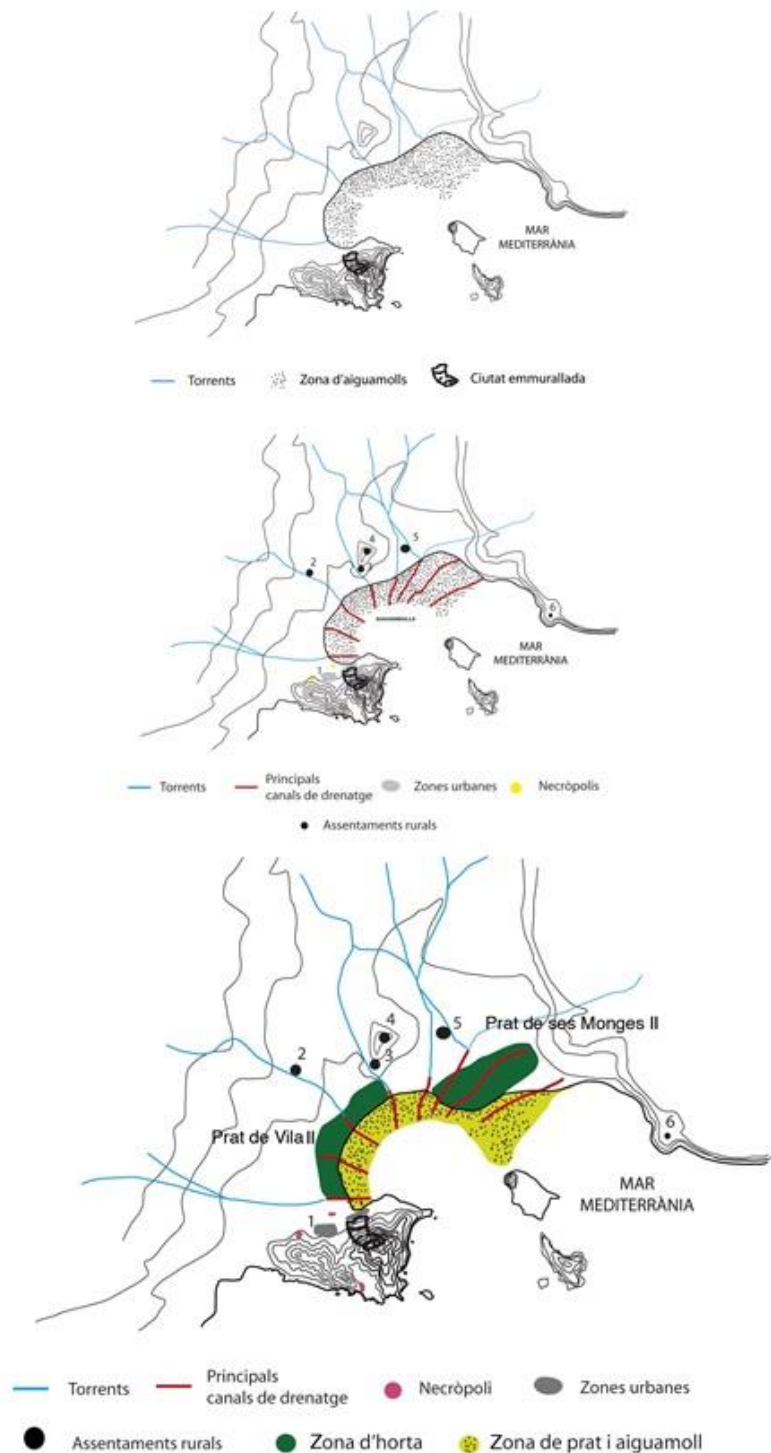

Fig. 13. Mapa amb l'evolució del sistema de drenatge i creació dels horts islàmics al al-Hawz d'Eivissa. Imatge: Ricard Marlasca i LÓPEZ GARÍ, J. M., i MARLASCA, R., 'L'edat Mitjana. El naixement de Ses Feixes", *Vila i ses Feixes. Els camins de l'aigua*, Eivissa, GOIB-GEN, 2009, pàg. 87.

L'existència d'una zona pantanosa amb camps de conreu i hort ens apareix en el *Memoriale Divisionis*, en el *Liber Maiolichinus* i la *Gesta Triumphalia*, fet que ens indicaria que aquest ja estaria en ús a principis del segle XII⁷⁶. Aquest fet confirmaria la informació aportada pels autors àrabs, quan es refereixen a la producció d'ordi i a l'existència de vinyes, que es concentrarien sobretot en el Pla de Vila i al pla de Portmany.

La part d'hort més propera a la *madina* i al puig des Molins s'hauria regat amb l'aigua procedent de les sènies i tendria una major parcel·lació que la resta. En aquest lloc va haver-hi un disseny i una estructuració de l'espai pels pagesos dels set assentaments⁷⁷ creant una zona d'hort i de prat, que hauria estat regada per l'aigua de pous excavats fins arribar al nivell freàtic. La major intensitat de parcel·lació d'aquesta zona estaria causada per que la distribució d'espais entre els diferents assentaments, previ pacte, va fer que els pagesos de la *madina* no poguessin accedir a treballar les terres fàcilment. Amb el posterior creixement demogràfic de la *madina* s'augmentaria la parcel·lació de la zona a la que els seus habitants podien accedir. També és possible que els habitants d'aquesta no tinguessin cap paper en els pactes fundacionals i quedessin exclosos o més restringits a l'espai conreable.⁷⁸

En total, la superfície de l'espai del pla de Vila és de 188,4ha, on 16,68ha seria la mitjana dels camps de conreu i 10,2ha per espai de prat corresponent als set assentaments.⁷⁹

⁷⁶ "Es la memorable Ébuso. La isla dio su nombre a la ciudad.

En ella, un gran puerto, capaz de acoger en su espaciosa ensenada innumerables barcos. (...)

Montes rocosos ciñen toda la campiña, de su suelo brotan innumerables pastos y también brutas, miel en cantidad suficiente, y de las fuentes manan caudales de agua dulce. Su tierra produce mucha cebada y también fértiles viñedos. (...)

Unas elevadas colinas, atalayas del campo llano, le concedieron poderosos alcázares y protegidas fortalezas. El mar le otorgó una gran ensenada, que mira hacia la gélida Arctos, y una doble isla que se yergue sobre él le proporciona el puerto. Por los alrededores fluyen abundantes caudales procedentes de fuentes de agua dulce, la hierba crece, y también las cañas y los juncos de marismas."

VERONÉS, Lorenzo, *De Bello Maioricano, (cronología, introducción, edición crítica, traducción e índice de Jaime Juan Castelló)*. Barcelona, Ed. Bosch, 1996, pàgs. 178 – 179.

⁷⁷ La documentació ens indica que en el districte de *al-Hawz* hi havia 5 alqueries (Beniatzara, Benialgacii, Benissomada, Alcudeya i Maçana, tot i que segons quins autors també hi afgeixen Benipater) i un rafal (Scemasquerpa), els quals si se sumen a la *madina*, constitueixen un total de set assentaments.

⁷⁸ KIRCHNER, Helena, "La construcción d'un espai agrari frenat andalusí al Hawz de la madina de Yâbisa. Anàlisi morfològica, documental i arqueològica del Pla de Vila", *Curs de les Aigües. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H7902-1235 d.C.)*, *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997), pàg. 86.

⁷⁹*Ibid.*

11.1. SES FEIXES

Un dels elements més importants del pla de Vila són “ses Feixes”, estructurades amb un sistema parcel·lari. Les parcel·les eren llargues i estretes, i estaven rodejades per canals de drenatge excavats, elevant aquestes parcel·les amb la terra estreta dels canals. La infiltració de l'aigua des dels canals assegurava una humitat continuada, necessària per al sòl, i era en moments d'estiatge quan s'irrigava amb aigua del propi canal. Els canals principals del sistema de drenatge eren els emissors de l'aigua sobrant vers el mar, convertint la zona en una mescla d'aigua dolça i salada, que en molts casos podia arribar a contenir peixos d'aigua dolça per tal de combatre els insectes.

Aquest sistema va acabar generant una estructura en franges: la part interior, més dessecada i amb major concentració parcel·lària, necessita de sènies per resoldre el problema de la irrigació; i la franja més propera al mar, que és la més humida i on la xarxa de drenatge és més densa, i una zona no drenada de terreny inundat paral·lel a la platja.⁸⁰

Tant el pla de Vila com ses Feixes s'estructuren a partir de dos elements: el prat de les Monges i el prat de Vila, dos espais amb forma de corona circular adaptats a la línia de la costa. El perímetre del *prat de Vila I* s'adapta al perfil de la platja, i el *prat de les Monges I* està en contacte amb la platja en un dels seus radis.⁸¹

El *prat de Vila I* té una extensió de 41,2ha i el seu diàmetre major és un drenatge que connecta amb altres drenatges més curts, transversals i convergents, delimitant cinc blocs de cultiu quadrangulats o trapezoidals, on estan disposades les parcel·les, per desaiguar al mar. Aquestes poden ser pintiformes, transversals als canals secundaris disposant d'un drenatge col·lectiu a ambdós costats; o estructures *lanières*⁸² o bandes llargues que desaigüen al mar on cada parcel·la té els seus drenatges a ambdós costats, compartint-los amb les parcel·les adjacents.

Terra endins hi ha el *prat de Vila II*, que amb una extensió de 29,5ha, els seus límits coincideixen amb l'antiga línia de costa. En ser feixes més antigues sobre sòls antics, queda el parcel·lari fòssil al repetir-se les dimensions, estructures i orientació.⁸³

⁸⁰ GONZÁLEZ VILLAESCUSA, Ricardo i KIRCHNER, Helena, “La construcción d'un espai agrari frenat andalusí al Hawz de la madina de Yâbisa. Anàlisi morfològica, documental i arqueològica del Pla de Vila”, *Curs de les Aigües. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H7902-1235 d.C.)*, *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997), pàg. 65.

⁸¹ *Ibid*, pàg. 69.

⁸² Terme francès que s'aplica a parcel·laris formats per parcel·les llargues i estretes amb un front comú. GONZÁLEZ VILLAESCUSA, Ricardo i KIRCHNER, Helena, “La construcción d'un espai agrari frenat andalusí al Hawz de la madina de Yâbisa. Anàlisi morfològica, documental i arqueològica del Pla de Vila”, *Curs de les Aigües. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H7902-1235 d.C.)*, *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997), pàg. 73.

⁸³*Ibid*, pàg 70.

El *prat de les Monges I* seria semblant al prat de Vila I, però d'extensió reduïda, 30,4ha, amb canals de desguàs disposats de manera diferent. Aquí, l'espai de les feixes es troba entre els canals principals que recorren i delimiten longitudinalment l'estructura, tot desguassant a la badia d'Eivissa. Això és deu a la topografia del terreny i la subsegüent circulació de les aigües d'escorrentia, fet que fa desguassar els cabals en direcció est-oest. Aquest fet manifesta que el disseny de les línies estructurals del paisatge agrari, l'orientació i traçat depenen de variacions del terreny a les quals s'han adaptat.⁸⁴

Igual que a l'anterior, darrere hi ha el *prat de les Monges II*, que s'hauria realitzat de manera simultània per la forta interrelació d'aquesta estructura fòssil amb el sistema de drenatge en forma d'*espina de peix* i el paregut amb el primer. Amb una extensió de 73,2ha, els seus límits interiors també coincideixen amb l'antiga línia de costa. El seu sistema de drenatge es caracteritza per tenir un gran col·lector al qual s'hi afegeix un altre en angle agut. El primer és la continuació del torrent i el segon recull les aigües procedents del vessant sud d'un puig adjacent. Així, l'esquema típic d'"*espina de peix*" hauria consistit en "*el canal de drenatge principal fos un eix central situat a la cota més baixa, repetint-se als dos costats la confluència en angle agut de drenatges secundaris i/o límits de parcel·la*".⁸⁵

En total, la superfície de l'espai superior és de 102.4ha, mentre que la inferior és de 71.6ha.⁸⁶ (vegeu fig. 14)

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Helena Kirchner exposa que la suma de la franja superior (Prat de Vila II i Prat de les Monges II) és de 116.8ha, mentre que la suma de les ha que exposa és de 102.4ha.

Fig. 14. Fotografia virtual de la ciutat i el seu pla en època islàmica, amb el Prat de Vila i el Prat de les Monges. Realitzada a partir de la imatge captada durant el vol americà de 1956. Imatge: USAF. Recreació: LÓPEZ GARÍ, Josep Maria, i MARLASCA, Ricard, "L'edat Mitjana. El naixement de Ses Feixes", *Vila i ses Feixes. Els camins de l'aigua*, Eivissa, GOIB-GEN, 2009, pàg. 87.

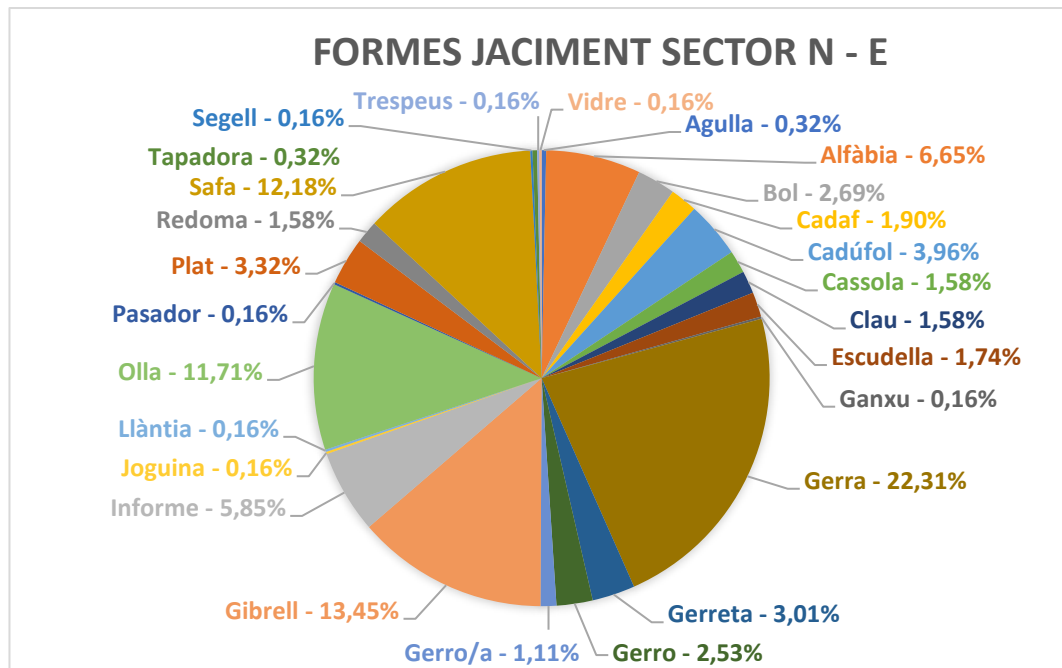
12. ALQUERIA DE PUIG DES MOLINS

És en el context introduït en l'apartat anterior, amb una major parcel·lació de les terres més properes a la *madina*, on trobem el jaciment de l'alqueria de Puig des Molins. Està situada a la zona de l'antiga necròpolis i als peus del Puig des Molins, un puig que probablement es correspon amb el mencionat com a erm en la descripció de la divisòria entre les porcions del *hawz* als quartons d'Algarb i de Portamy feta al *Memoriale Divisionis*⁸⁷. Per la seva ubicació, aquest és un jaciment amb una gran potència estratigràfica, amb materials i estructures superposades de totes les èpoques: des del seu origen púnic fins al seu últim moment d'ocupació en època islàmica, passant pels romans i bizantins.⁸⁸

El conjunt d'objectes arqueològics conservats és prou abundant i divers com per fer significatives les proporcions de diferents tipologies. Com a forma més ben representada destaquen les gerres, amb 141 fragments que constitueixen el 22'31% del total. Darrera, i amb proporcions semblants entre elles, hi figuren els gibrells (85 peces, 13'45%), safes (77 peces, 12'18%), olles (74 peces, 11'71%), alfàbies (42 peces, 6'65%) i fragments informes (37 peces, 5'85%). Després hi ha els cadúfols (25 peces, 3'96%), plats (21 peces, 3'32% cadascun), gerretes (19 peces, 3'01%), bols (17 peces, 2'69%), gerros (16 peces, 2'53%), cadafs (12 peces, 1'90%), escudelles (11 peces, 1'74%) i claus, *redomes* i cassoles (10 peces, 1'58% cadascun). En darrer lloc gerros (7 peces, 1'11%), tapadores i agulles (2 peces, 0'32% cadascuna), a banda del ganxo, joguina, passador, llàntia, segell i vidre (1 peça, 0'16% cadascun) (vegeu taula 4).

⁸⁷ MARÍ CARDONA, Joan, *Illes Pitiüses. I – La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1976, pàgs. 75 – 76.

⁸⁸ Els materials bizantins s'identifiquen amb una sèrie de sivelles de bronze que es poden identificar amb altres sivelles d'aquesta cronologia trobades en altres punts del Mediterrani i de la Península.

Taula 4. Gràfic amb la representació de totes les formes materials identificades del jaciment del sector N – E de la necròpolis púnica de Puig des Molins amb el seu corresponent percentatge. (Confecció pròpia)

El repertori abasta les funcions més importants: cuina, servei de taula, il·luminació i emmagatzematge. El repertori de cuina, format per olles i cassoles, representaria el 13'29%. El servei de taula, format per cadafs, gerretes, *redomes*, plats, trespeus, safes, bols, gerros i tapadores, que correspondrien a gerretes, representaria el 27'69%. I el repertori d'emmagatzematge, format per alfàbies, gibrells, gerres i cadúfols representaria el 46'36%. Aquí, les formes destinades a l'emmagatzematge i conservació d'aliments o líquids també són predominants per damunt la resta, mentre que les de cuina són les menys representatives. Això indicaria un possible ús de les estructures com magatzems o rebost, d'aquí la predominança de les formes destinades a la conservació d'aliments. La presència de cadúfols està directament relacionat amb els camps regats amb l'aigua de les sènies documentades arqueològicament en l'àrea més propera i mencionades a la documentació posterior, i que l'arqueologia ha demostrat amb al troballa d'una sènia al costat de les estructures durant l'excavació del jaciment.

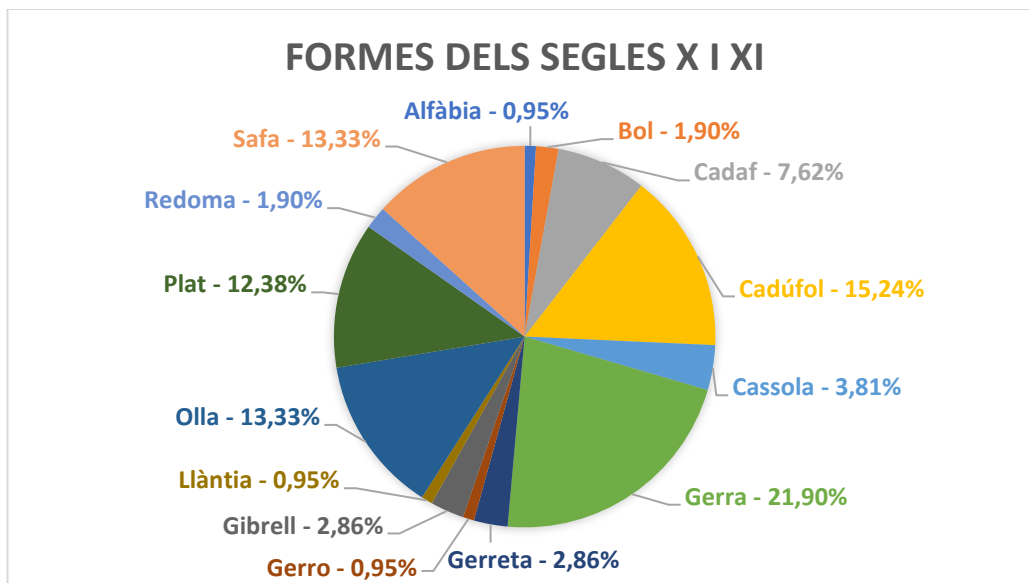
D'altra banda, disposem també d'un interessant repertori de materials metàl·lics, format per agulles, claus, ganxos i passadors, que representarien el 2'21%, i podrien tenir funcions molt diverses: des de funeràries com podien ser les agulles i els passadors fins l'artesanal com són els claus i el ganxo. I el que és més interessant, un repertori d'esbarjo infantil format per una juguina (cap de cavall), que suposa un 0'15% del total.

2.1. OBJECTES ARQUEOLÒGICS

Igual que al jaciment de sa Penya Esbarrada, gràcies a la comparació dels materials amb altres procedents d'altres jaciments eivissencs, juntament amb paral·lels de jaciments mallorquins i peninsulars, podem dividir el repertori en dos grans períodes: segle X i XI (vegeu taula 5) i segle XII i XIII (vegeu taula 6).

REPERTORI DELS SEGLES X I XI

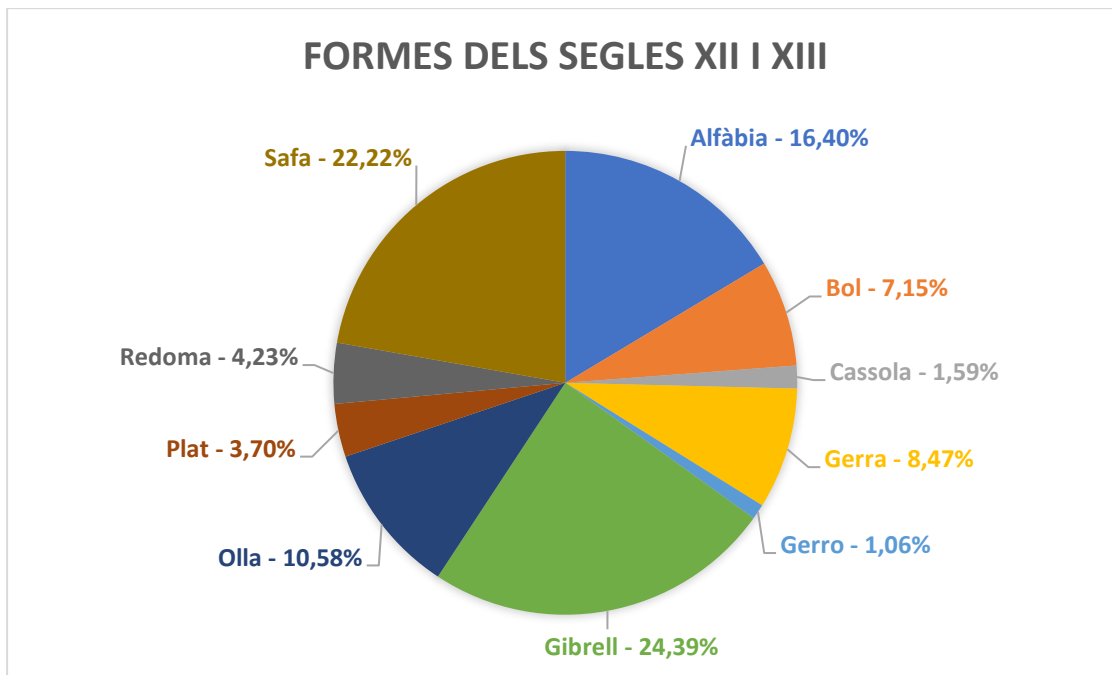
Les proporcions establertes poden donar una idea de la importància que tenen determinats tipus formals. Així, en el gràfic de proporcions destaquen les gerres i cadúfols amb un 21'90% i 15'24% respectivament, seguits per les olles i safes (13'33% cadascun), plats (12'38%) i cadafs (7'62%). Darrere trobem cassoles (3'81%), gibrells i gerretes (2'86% cadascun), bols i *redomes* (1'90% cadascun) i alfàbies, llànties i gerros (0'95% cadascun). De fet, en aquest cas, les peces destinades al servei de taula i a l'emmagatzematge coincideixen amb un 40'95% cadascun, en contraposició de les de cuina, un 17'14%.

Taula 5. Gràfic amb la representació de totes les formes identificades que conformen el repertori de formes dels segles X i XI del jaciment del sector nord-est de la necròpolis de Puig des Molins. (Confecció pròpia)

REPERTORI DELS SEGLES XII I XIII

Pel que fa a les proporcions més tardanes, destaquen majoritàriament els gibrells amb un 24'39%, seguits de safes (22'22%), alfàbies (16'40%), olles (10'58%), gerres (8'47%) i bols (7'41%). Darrere trobem *redomes* (4'23%), plats (3'70%), cassoles (1'59%) i gerros (1'06%). En aquest cas, els materials destinats al servei de taula sobresurten amb un 38'62%, seguits dels vinculats a la funció d'emmagatzematge, amb un 33'33%, en contraposició als de cuina, amb un 12'17%.

Taula 6. Gràfic amb la representació de les formes identificades que conformen el repertori de formes dels segles XII i XIII del jaciment nord – est de la necròpolis de Puig des Molins. (Confecció pròpia)

INCERTS

Independentment, hi ha una sèrie de materials sobre els que no es pot concretar la seva cronologia. Els paral·lels foranis i insulars de gerra V.3.1 es caracteritzen per estar vidriats en verd, però també en trobem un en negre i un en marró. D'igual manera, documentem peces amb morfologia islàmica que conserven restes de vernís vermell.

En la mateixa línia trobem una sèrie de fragments de gibrell que conserven restes de vernís. També hi ha una peça que es va definir com un gibrell, però que degut per la seua decoració es podria considerar com una safa VII.2.1/4.1. (Vegeu Apèndix Arqueològic)

El conjunt de fragments informes (8 peces)⁸⁹ podrien constituir parts d'una olla cremada, però degut a les seues dimensions no es pot assegurar amb certesa. La majoria de les peces restants⁹⁰ són vidriades, unes en verd i manganès, altres en blanc i blau i altres en vidriat melat. Però, també trobem 4 peces que podríem definir per la seva decoració, però no per la seva pasta: un fragment de coll vidriat en verd fosc que podria ser una gerra V.3.1 o una *redoma* III.4.2; després hi ha dos fragments vidriats en blanc amb línies blaves que podríem definir com safa VII.6.3.; finalment hi ha un fragment decorat amb corda seca i en verd manganès que podria ser una gerreta II.3.1⁹¹

12.2. SÈNIA I PORXO

Tradicionalment, aquest jaciment s'ha interpretat com una alqueria, però gràcies a l'estudi del *Memoriale Divisionis* es va començar a descartar aquesta idea. Analitzant els materials trobats podem interpretar que aquests no estan directament relacionats amb les estructures adjacents, i que això no era una alqueria. La presència de cadúfols i d'un pou, en analogia a la morfologia dels sistemes d'irrigació de Buscastell, Balançat o Can Rei⁹², i de les actuals sènies de Sant Antoni de Portmany⁹³, confirmaria que aquesta estructura seria una sènia, amb la plataforma circular per la rotació de l'animal, anomenada "mota de sa seni". Aquesta plataforma coneguda per la població eivissenca com a "mota de sa seni" podia ser de dos tipus: circular, com bé ens apareix aquí, i quadrada. La troballa de blocs d'enderroc en el seu interior ens indicaria la presència de la paret on es trobarien les ara desaparegudes rodes i jàssenes de la sènia. (vegeu fig. 15)

⁸⁹ Els 8 fragments corresponen del numero 10000/612 al 10000/619.

⁹⁰ El mateix passa amb les formes definides (nanses, bases i vores), que també estan majorment vidriades en blanc, negre o amb blanc i negre, però, degut a les seues dimensions no es pot definir tipològicament.

⁹¹ Aquests 4 fragments són el 10000/696, 10000/741, 10000/742 i 10003/36.

⁹² KIRCHNER, Helena, "Yabisa i l'estudi sobre la migració i colonització berber i àrab de les Illes Balears", *Fites*, 6 (2006), pàgs. 39 – 47.

⁹³ Algunes de les sènies mencionades són les del Camí de Can Tuniet (en el conegut pels veïns com Camí de Ses Carreres), la de Can Puig, Can Toni Joanet, Can Porró, Cas Prats, a l'Hort den Ferrer i den Germà, i la desapareguda de la Cooperativa). Totes elles es trobarien a la zona nord del Pla de Portmany, menys la situada a la zona des Port des Torrent, Torrent Amunt, a l'hort d'en Iaia, i podrien ser les hereves de l'antic sistema de semidrenatge d'aquest pla.

Fig. 15. Restes de la sénia amb el pou i la “mota de sa seni” circular al seu voltant, del jaciment de l'alqueria de Puig des Molins. Font: Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera.

Així, l'estructura quadrangular inicialment definida com una bassa o un aljub es transformaria en un safareig, ja que una sénia necessita d'un safareig per emmagatzemar l'aigua que posteriorment s'utilitzaria per regar o inclús per consum propi. La definició d'aquesta estructura quadrangular com una bassa i un aljub en aquesta situació no tendria molt sentit, ja que ambdós elements requereixen de tot un sistema de séquies i canalitzacions al seu voltant per tal de dirigir l'aigua al seu interior, al mateix temps que aquestes s'haurien de trobar excavades al sòl amb unes dimensions més grans. Un element que sí trobem és la “pastera de sa seni”, un tram de paret situat a la mateixa alçada que la roda de la sénia per tal de portar l'aigua extreta al safareig, que en aquest cas es troba a la part inferior de les estructures.

Pel que fa als murs paral·lels, s'ha especulat que podrien ser part d'un habitatge, del qual la sénia en formaria part, però al trobar un llindar al mur oriental, el mateix mur que s'adossa al safareig, podria indicar tot el contrari. El mur occidental també podria formar part d'un habitatge, però al no haver-hi continuació d'estructures i la troballa d'hipogeus púnics i enterraments romans *in situ* per sota de l'estrat islàmic podria indicar-nos que això no és així. Tornant al mur oriental, gràcies a la troballa de teules, juntament amb una llar i restes òssies i dentals d'animals, sabem que aquesta zona podria haver estat un espai d'estabulació que tendria un porxo amb una coberta de bigues de fusta i teules. Així, aquest espai podria correspondre's al pati d'un habitatge amb una zona d'oci i descans familiar on poder cuinar, estabular animals i tenir una sortida a la zona de conreu situada més al nord i a la necròpolis, possiblement urbana, trobada a l'oest.

Tanmateix, els materials trobats en aquest jaciment estaven situats dins del pou de la sènia, en pous i hipogeus adjacents, i en forma d'escombraries. Estaven situats en dos punts diferents, indicant l'ús d'aquest espai com un lloc per llançar el material sobrant o que no necessitaven. Així doncs, per intentar resoldre el perquè i d'on procedirien aquests materials trobats, haurem d'anar al jaciment de Sa Capelleta, situat a pocs metres del nostre emplaçament.

12.3. ALQUERIA O RAVAL?

El jaciment de Sa Capelleta es caracteritza per presentar edificis a banda i banda d'un carrer en direcció SE – NO d'època islàmica. Historiogràficament, aquest jaciment s'ha interpretat com un raval, fet que quedaria confirmat per les referències que se'n fa al poema *De Bello Maioricano*, segons el qual hauria patit un greu atac arribant a la seua destrucció i abandonament. Però, si observem part del material extret del propi jaciment com del jaciment de l'alqueria, podem observar que la majoria de restes es poden datar entre el segle XII i primer terç del XIII, cosa que indicaria que per molta destrucció no s'hauria arribat a abandonar mai i continuaria en ús.

Al jaciment s'han documentat tres edificis, podent-se ampliar a quatre, amb una gran compartimentació, reflectint una complexa distribució interna. Morfològicament, i seguint la tradició antiga, cada edifici disposa d'un pati interior a partir del qual es distribueixen els espais on es realitzen les diferents activitats laborals o familiars, tot permetent l'entrada de llum a les estances. Al bell mig del pati hi trobem sempre un pou⁹⁴ (vegeu fig. 16)

Pel tipus de tècnica constructiva, podríem situar aquestes estructures en una cronologia del segle XI, però si les comparem amb altres exemples peninsulars, aquesta cronologia varia. Les cases dels regnes de taifes, datables al segle XI, presenten una continuació pel que fa a les tècniques constructives arribant a mantenir les mateixes dimensions i on els pous dels patis i els canals que van de les latrines als pous negres situats als carrers es generalitzen. Serà amb l'arribada dels almoràvits, al segle XII, quan comencem a trobar una major compartimentació dels espais en les cases i barris. És en aquest moment quan s'introdueixen les plantes superiors, com bé trobem en aquests edificis, així com els sòls de les estances rebaixades.⁹⁵

⁹⁴ MARLASCA, Ricard, LÒPEZ GARÍ, Josep Maria, ESCANDELL TORRES, Josep, "El portal d'un edifici islàmic al jaciment de sa Capelleta", *Fites*, 11 (2011), pàgs. 30 – 41.

⁹⁵ ORIHUELA, Antonio, "La casa andalusí: un recorrido a través de su evolución", *Artigrama*, 22 (2007), pàgs. 299 – 335.

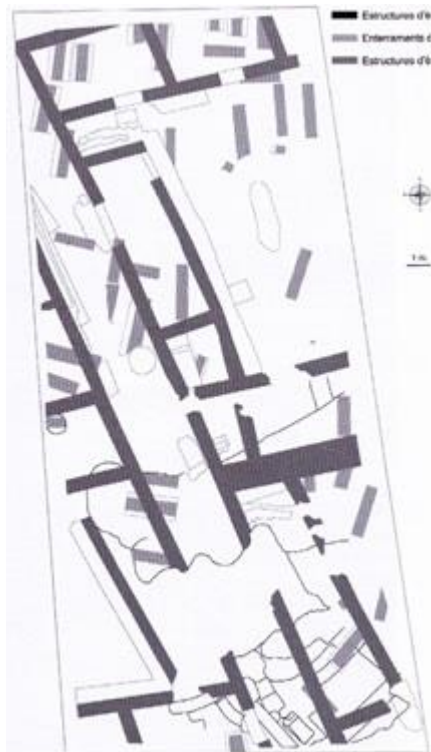

Fig. 16. Planta de jaciment de Sa Capelleta. Imatge: MARLASCA MARTÍN, Ricard i ESCANDELL TORRES, Maria Josep, “El jaciment del carrer de sa Capelleta: darreres actuacions”, *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana*, 1 (2009), pàg. 75.

Un altre element són els portals tripartits o trifàsics. Aquest tipus de portal, amb origen en els monuments d’època antiga, va tenir gran èxit en edificis religiosos i civils d’entre els segles VIII i XI, i en aquest jaciment se’n varen trobar dos. Per la seua construcció es varen reaprofitar carreus d’antigues estructures, ja que no es tracta de pedres tallades seguint un mateix patró. Un exemple és un bloc amb forma de L, la qual ve donada per l’objecte original. Així, aquest podria ser un fragment de sarcòfag procedent de la necròpolis del Puig des Molins reutilitzada. Un altre exemple és un bloc llarg que presenta una motllura o secció en forma d’escala en un dels extrems llargs, element arquitectònic de decoració d’algun edifici o monument d’època antiga. Tanmateix, aquestes lloses no són una excepció, ja que la troballa en els sòcols de material constructiu d’època antiga és una constant. Això es podria interpretar com que una gran part dels materials provindrien de runes, desmuntatge i espoliació d’edificis i monuments antics encara presents. No hem de passar per alt, que en el mateix lloc on se situa el raval es creu que va haver-hi un santuari púnic i una necròpolis imperial romana. D’altra banda, tampoc podem oblidar que a pocs metres al nord hi havia un important barri industrial d’època púnica.⁹⁶

⁹⁶ MARLASCA, Ricard, i LÒPEZ GARÍ, Josep Maria, ESCANDELL TORRES, Josep, “El portal d’un edifici islàmic al jaciment de sa Capelleta”, *Fites 11* (2011), pàgs. 30 – 41.

Si agafem aquests elements i els sumen a què al jaciment de l'alqueria les estructures musulmanes estan superposades a altres púniques i romanes, i la troballa d'enterraments islàmics entremig des púnics, s'interpreta que aquí hi havia un santuari púnic directament relacionat amb la necròpolis de Puig des Molins, però que amb l'arribada dels andalusins les estructures i enterraments varen ser reaprofitats per la construcció d'aquest raval. (vegeu fig. 17)

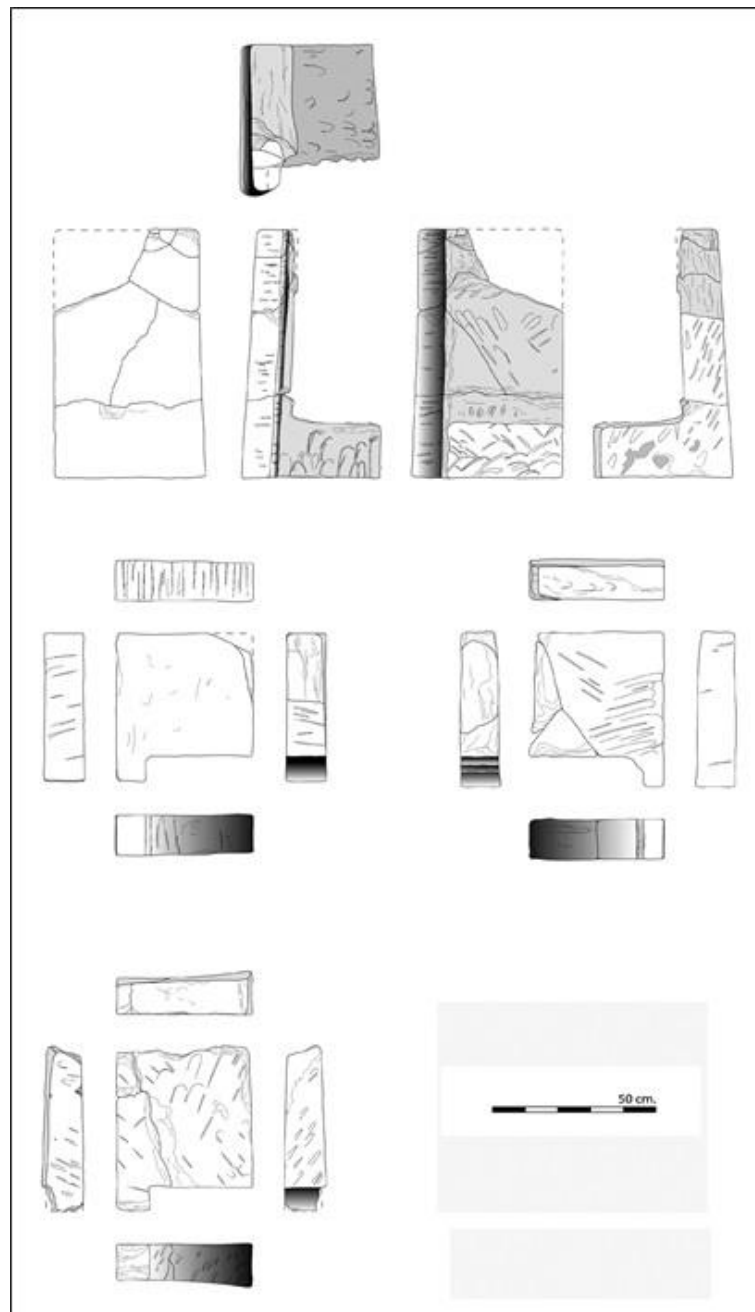

Fig. 17. Dibuix i seccions dels blocs de marès que varen col·locar en horitzontal, i dibuix del bloc amb forma de L que podria correspondre's amb un sarcòfag d'hipogeu. Imatge: MARLASCA, Ricard i LÒPEZ GARÍ, Josep Maria i ESCANDELL TORRES, Josep, "El portal d'un edifici islàmic al jaciment de sa Capelleta", *Fites 11* (2011), pàg. 37.

Així, les estructures del jaciment de l'alqueria podrien correspondre's, molt possiblement, amb un espai d'habitatge semirural, pertanyent a una casa del raval, en el qual trobem elements d'ús familiar, com poden ser una llar on cuinar aliments i una estructura tipus porxo on descansar o estabular animals, elements agrícoles i un punt d'entrada o sortida als camps de conreu, així com també algun tipus d'element o estructura directament relacionat amb els enterraments de la necròpolis, possiblement una necròpolis urbana.

No hi ha dubte que els propietaris podien permetre's el luxe de construir-se uns edificis amb unes dimensions considerables⁹⁷, però que amb el pas del temps i l'augment de població caldria compartimentar les estructures per adaptar-les a les noves necessitats d'espai. Així, si acceptem la idea de que els camps de conreu del *Hawz* estaven gestionats per les alqueries i la població de la *madina*, és possible que aquest raval fos creat per grups dedicats al conreu agrícola. En altres paraules, aquesta agrupació de cases podria tenir un origen rural, però amb el temps acabaria entrant en l'òrbita urbana i passaria a allotjar l'excedent de població de la *madina*. Confirmen aquesta hipòtesi els versos del *De Bello Maioricano* i la *Gesta Triumphalia per Pisanos Facta*, en la qual els habitants d'aquests espais eren considerades com *rurícolas* o *rurículas*.

*“Inde, Saraceni postquam com turribus altis
muros conscendunt et grandia saxa remittunt,
agmina tuta petunt quae sunt sita tecta sub urbe
Solis ab occasu, qua plebs residebat inermis.
Inde uiros puerosque trahunt matresque nurusque,
pannos et uestes de captis eruta tectis,
rurícolasque, domi tuta statione morantes
et de captura modicum uel nil meditantés.”*⁹⁸

⁹⁷ Sabem que aquests edificis podrien haver estat manats fer per famílies que tendrien una major capacitat econòmica que la resta, ja que apart de poder pagar la construcció podrien permetre's el luxe d'importar aliments i materials, tal i com demostren les restes, al haver-se trobat materials com dolies de grans dimensions i altres materials vidriats que només es troben en contextos semblants, com pot ser el castell d'Eivissa.

⁹⁸ Original que és pot traduir com:

“ *Después, cuando ya los Sarracenos logran escalar los muros con altas torres y se defienden lanzando grandes piedras, las tropas se dirigen hacia las tranquilas casas que están situadas en la parte baja de la Ciudad por el lado del ocaso, donde habitava la plebe inerme.*

Sacan de elles a Hombres y niños, a madres y nueras, paños y vestidos pillados en el saqueo de sus moradas. Y a los campesinos, que permanecían tranquilamente en sus casas y no pensaban poco ni nada en su eventual apresamiento, se los llevan cautivos a la orilla como si fueran un rebaño de ovejas.”

VERONÉS, Lorenzo, *Be Bello maioricano libri octo* (cronología, introducción, edición crítica, traducción e índice de Jaume Juan Castelló), Barcelona, Ed. Bosch, 1996, pàgs. 156-157.

Aquesta idea també vendria donada per la troballa, en diferents pous negres, d'una gran quantitat de llavors dels fruits consumits. En aquest cas, l'arqueologia ha permès recuperar centenars de llavors de raïm, que provindrien de les panses i raïm fresc que produiria l'illa i que donarien testimoni de la seua importància. També es varen recuperar una gran quantitat de llavors de figues, de les quals la documentació escrita no ens en parla, tot i que sabem que eren molt apreciades en l'espai mediterrani, tant si es consumien fresques com seques. Per un altre costat, coneixem la presència d'algun tipus de lleguminoses i de cereal, entre els quals destaquen les llavors de xíndria i de meló. Dites espècies que haurien estat introduïdes en aquesta època i permeten ampliar la varietat de cultius que podrien haver tengut un paper destacat en els horts islàmics eivissencs, als quals s'hi podrien afegir els cítrics. I tots ells podrien haver-se conreat al pla de Vila i la ses Feixes, confirmant així la gran importància que tenien en l'espai productiu eivissenc.⁹⁹

A l'excavació de Villa Vieja, Calasparras (Murcia), es va excavar una alqueria que consistia en una agrupació de 22 cases allunyades del nucli urbà i dedicades a l'agricultura i a la ramaderia. En aquest cas, el concepte d'alqueria faria referència a una agrupació de cases dedicades a l'explotació agrícola i ramadera, que disposava d'un territori per realitzar aquestes tasques.¹⁰⁰ D'aquesta manera, i seguint la teoria de diferents autors¹⁰¹, és molt possible que el nostre raval fos en origen una alqueria, entesa com una agrupació de cases creada per a l'explotació d'un territori adjacent, seguint una mica la idea anterior. Un concepte que també podríem extrapolar a la resta d'alqueries insulars, ja que en no haver-se'n trobat cap no podem afirmar que aquestes estaven formades per un o més edificis. Aquesta afirmació que podria haver tengut el seu reflex en el territori i hauria quedat escrit i reflectit en l'obra d'Al-Himyari. El geògraf fa una descripció de l'illa en la qual ens diu que hi ha una petita població, agradable i d'aspecte de ciutat, i que l'illa compta amb nombroses aldees i agrupacions de cases. Aquest últim fet ens podria indicar aquesta idea d'agrupacions de cases com a "alqueries", amb una funció determinada, i que podria adaptar-se al cas que estem estudiant.

⁹⁹ LÓPEZ GARÍ, Josep Maria, i MARLASCA, Ricard, "L'edat Mitjana. El naixement de Ses Feixes", *Vila i ses Feixes. Els camins de l'aigua*, Eivissa, GOIB-GEN, 2009, pàgs. 77 – 92.

¹⁰⁰ ORIHUELA, Antonio, "La casa andalusí: un recorrido a través de su evolución", *Artigrama*, 22 (2007), pàgs. 299 – 335.

¹⁰¹ ACIÉN ALMANSA, Manuel, "La ciudad islámica en Andalucía", *Urbanismo islámico en el sur peninsular y el norte de África, Actas del Seminario Urbanismo Islámico. Enfoques diversos para una herencia común*, Múrcia, Consejería de Educación y Cultura de la región de Murcia, 2002, pàgs. 73 – 83; JIMÉNEZ CASTILLO, Pedro "Algunas reflexiones en torno al urbanismo islámico de la región de Murcia", *Urbanismo islámico en el sur peninsular y el norte de África, Actas del Seminario Urbanismo Islámico. Enfoques diversos para una herencia común*, Consejería de Educación y Cultura de la región de Murcia, 2002, pàgs. 83 – 106; POZO MARTÍNEZ, Indalecio, ROBLES FERNÁNDEZ, Alfonso, NAVARRO SANTA-CRUZ, Elvira, "El despoblado andalusí de Villa Vieja (*Hisn Qalashbârra*). La transformación de una alquería en un *hisn* de la cora de Tudmîr", *Urbanismo islámico en el sur peninsular y el norte de África, Actas del Seminario Urbanismo Islámico. Enfoques diversos para una herencia común*, Murcia, Consejería de Educación y Cultura de la región de Murcia, 2002, pàgs. 145 – 200.

Així, seguint aquesta idea, els materials trobats provindrien del raval, per la gran quantitat de fragments d'objectes vinculats a l'ús d'emmagatzematge, utilitzats per guardar els aliments i els fruits extrets dels camps de conreu. Per a la taula, en canvi, necessitarien materials per contenir i servir els aliments i els líquids cuinats prèviament, i en ser pocs, el seu repertori ha de ser més reduït en comparació a la resta, que necessita de més quantitat per poder realitzar les seues tasques. Diem que provindrien del raval i que haurien estat llançats després de la conquesta catalana perquè, primer de tot, al jaciment de l'alqueria no hi ha cap estructura que pugui donar a entendre que tot allò estigués *in situ*, i perquè tot el material que es va trobar en els pous de sènia, hipogeus i en forma d'escombraries és molt superior d'entre els segles XII i XIII, que els dels segles X i XI.

Aquest fet ens indicaria que després de la croada pisanocatalana el raval no s'hauria abandonat i que podria haver continuat ocupat amb nou contingent de població. El què no tendria sentit és que els habitants del raval llancessin tot el seu material per després abandonar les seues cases, ni que els atacants primer llancessin el material i després destruïssin el lloc. Perquè quan es vol marxar d'un lloc s'abandona tal i com està, i quan es té la intenció de destruir alguna cosa, es destrueix amb tot el que hi ha a dins sense cap tipus de neteja prèvia. El més lògic i coherent és que aquesta tasca de llançar material fos realitzada per població nouvinguda a la qual no li interessés el material que allí hi havia, però potser sí una part de les estructures. A tenor del que ens diu la documentació escrita, pensem que aquest procés podria venir de la mà de la conquesta catalana amb tot el procés de setge i posterior conquesta i reutilització d'estructures demostra un comportament perfectament coherent amb el que trobem al registre arqueològic.¹⁰²

En aquest sentit, però, no només hi trobaríem gent dedicada al conreu dels camps de cultiu, sinó també famílies que, o bé es dedicarien al comerç, o bé tendrien la capacitat de realitzar algun intercanvi, ja que en ambdós jaciments s'han trobat materials vidriats, que pel tipus de decoració que presenten, sabem que són de procedència forana. D'altra banda, hem trobat també fragments de contenidors que tot i no estar vidriats ni decorats, per les seves dimensions i tipologia també s'haurien importat des de fora, plens de queviures o altres productes que l'illa necessitava comprar a l'exterior. Aquest és el cas de diferents dòlies que es varen trobar en el jaciment de sa Capelleta. Aquestes dòlies, del llatí *dolium* (plural *dolia*), seguint l'antiga tradició romana, eren atuells de terrisseria pareguda a l'alfàbia que s'utilitzaven per emmagatzemar i transportar aliments. De forma

¹⁰² Llegint el diari d'excavació de Ximo Bolufer respecte al jaciment de l'alqueria de Puig des Molins sabem de la presència de restes de ceràmica de Manises i Paterna que ens donarien el moment de destrucció del jaciment. L'estudi d'aquests 5 fragments de dimensions molt reduïdes ens ha permès comprovar que efectivament poden ser de Manises i Paterna. La problemàtica rau en què aquestes estan mesclades amb ceràmica moderna i contemporània, en capes molt superficials i el fet de no haver-ne trobat més exemplars, ens podria indicar que es corresponen amb restes descontextualitzades, provinents d'un moment posterior.

ovalada i amb una boca ampla, podien arribar a mesurar més d'1'80 m d'altura, i estaven fabricades per terrissers especialitzats, involucrats principalment amb la producció ceràmica per a l'arquitectura.

13. LA GESTIÓ DEL TERRITORI

La gestió i funcionalitat del *al-Hawz*, com bé queda testimoniada en els apartats anteriors, està centralitzada per la ciutat, que lidera no només la seua organització territorial sinó també sobre la producció i el comerç dels excedents agrícoles que se n'extreuen. És aquí on s'insereix la important informació que ens aporta la Carta de les Franqueses en relació a la regulació de l'alfòndec.

El terme "alfòndec" és una paraula de tradició musulmana, que indica la presència d'un espai destinat a les transaccions comercials i lloc d'emmagatzematge. Amb la conquesta catalana aquest espai es convertiria en la seu del Consolat del Mar, sent el primer en crear-se el de Barcelona, cap al 1260. La regulació que en fa la Carta de les Franqueses diu que a partir d'aquell moment totes les vendes s'han de fer intramurs de la ciutat¹⁰³, indicant la possible presència d'un o més edificis o estructures en les quals s'hi realitzaven transaccions comercials, tant intramurs com extramurs. D'acord amb això, seria possible també que a l'illa hi hagués un edifici propietat dels comerciants catalans on guardar les mercaderies i pernoctar que després de la conquesta s'utilitzés com lloc per realitzar els intercanvis comercials. Aquest fet deixaria al descobert una presència catalana a l'illa de cronologia anterior i fins avui desconeguda, a l'entorn d'uns interessos comercials molt determinats i que podria haver servit com a font d'informació per a la futura conquesta.¹⁰⁴

El més important de tot, però, és que aquesta menció ens indicaria la presència d'algun tipus d'estructura o emplaçament en el qual poder realitzar els intercanvis comercials, ja que no hem d'oblidar que a l'illa arribaven aliments d'importació, però també en sortien d'altres d'exportació. I per poder dur a terme dites transaccions, es necessitaria un espai per concentrar, emmagatzemar i/o dipositar les mercaderies, i un espai per carregar-les i descarregar-les. Tampoc seria estrany pensar que en algun punt de la zona portuària hi hagués algun tipus de mercat, que amb la conquesta catalana s'hauria de traslladar a l'interior de la murada per així poder exercir un major control sobre els intercanvis comercials i concentrar-los en un espai, a primera vista, més segur.

Un altre element confús és la drassana. La primera menció que tenim al respecte és amb l'ampliació de la carta de 1300, prèvia autorització reial i senyorial de 1273¹⁰⁵. Les fonts àrabs mencionen la molt bona qualitat de la fusta de les Pitiüses, perfecta per la construcció de vaixells.

¹⁰³ " (...) Encara vedam que en alfòndech no-s vena res tro al cinquèn any passat, ans les vendes e-ls smençes de les coses menjables e de les viandes se façen dins los murs, per lo V any damunt dit. (...)" Llibre de la Cadena, AHE.

¹⁰⁴ Arribats a aquest punt, no hem d'oblidar que la transcripció de la carta de franquesa ha estat extreta d'una còpia del segle XV, en la qual alguns dels termes utilitzats podien ser més contemporanis al moment de la còpia que no pas a l'escriptura original.

¹⁰⁵ FAJARNÉS TUR, Enric, *La atarazana de Ibiza. Primer arsenal de las Islas Pithiusas, fundado en el siglo XIII*, Palma de Mallorca, Imprenta de la Hija de J. Colomar, 1929, pàg. 13.

D'acord amb això, es fa estrany que les fonts afirmen que l'illa, amb la seva condició d'insularitat i importància comercial i estratègica des d'antic, tenguí fusta de bona qualitat per construir vaixells però no disposi de cap drassana per construir-los i reparar-los. Serà Yaqut (1179 – 1224), un altre autor àrab, qui ens confirmaria que a l'illa s'hi construeixen *navilis* en els tallers navals.¹⁰⁶ Aquest fet ens indicaria que al port de la *madina*, o a prop d'ell, existiria un lloc on es bastirien vaixells, però no serà fins després de la conquesta catalana que s'esmenti directament com a drassana. Tot i així, si anem a la versió reial de la Carta de les Franqueses, podem observar que la paraula apareix (*deretzana*), la qual cosa ens indica que o bé el rei coneixia la seua existència, o bé va ser previsió i la va regular abans de la seua construcció, o bé és un afegit a la copia del segle XV que s'incorpora al text.

També s'hauria de comptar amb els tallers artesanals i terrisseries, ja que tant la *madina* com l'illa en general, necessitaven d'un abastiment (continu o no) de materials ceràmics, metàl·lics i de fusta amb els quals poder treballar i realitzar les seues tasques diàries. Uns tallers que també es trobarien en aquesta zona, molt possiblement a prop o aprofitant els antics tallers púnico-romans. Així, aquests dos elements concentrarien gran part de l'activitat d'aquest districte, per un costat, gran part de l'activitat econòmica illenca i, per l'altre, la transformació i treball de la fusta i altres matèries, destinades a la construcció i reparació de vaixells i, de rebot, per altres objectes amb els elements sobrants.

Connectant amb aquesta idea, un altre activitat que es realitzaria a la badia, i possiblement també a altres indrets de l'illa, és la recerca de recursos marins, els quals es materialitzen sobretot a través de l'activitat pesquera. Moltes eren les espècies de peixos que buscaven refugi i aliment prop de la costa litoral, molt especialment, els exemplars més joves. Entre aquestes espècies podíem trobar les anguilles, fàcilment identificables en aiguamolls i conques baixes dels rius. Sabem que es podien trobar i pescar perquè al jaciment de sa Capelleta es varen documentar restes d'anguilles, possiblement procedents de la badia.¹⁰⁷ Tot i així, no només s'haurien pescat anguilles, sinó també altres espècies de peixos de tot tipus i mides, alguns dels quals han pogut ser documentats al jaciment de l'alqueria.

¹⁰⁶ GISBERT SANTOJA, Joan Antonio, "La mar de Dénia i d'Eivissa als segles XI i XII. Singladures de comer, de devocions i de saviesa", *Com si el llam de sol fos el reste dre Mugahid.... Jornades d'estudi en commemoració del mil·lenari de la integració de les illes a la taifa de Dénia*. Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2017, pàg. 84.

¹⁰⁷ LÓPEZ GARÍ, Josep Maria i MARLASCA, Ricard, "L'edat Mitjana. El naixement de Ses Feixes", *Vila i ses Feixes. Els camins de l'aigua*, Eivissa, GOIB-GEN, 2009, pàgs. 77 – 92.

Un element que connecta totes aquestes activitats és l'aigua, i aquesta també té la seua importància i rellevància en la gestió del territori. Destaca, en aquest sentit, l'ús de l'aigua com a element defensiu, tal i com ho transmeten les fonts:

*“... al pie de la muralla se encuentran unos fosos excavados en el monte.
(...) Y ciñe esta increíble fortificación un triple foso. (...) El foso está desbordado
del agua que proporcionan las marismas.”¹⁰⁸*

L'aigua utilitzada per reomplir els fossats procedia dels aiguamolls i feixes de la badia, i hauria estat transportada mitjançant canalitzacions, que també haurien permès a la *madina* i el raval de sa Capelleta disposar d'aigua corrent, aconseguint així una major higiene personal i urbana. També coneixem la presència de diferents pous de sènia al llarg de l'Avda. Espanya i al carrer Lleó, prop de la trobada al Puig des Molins, que demostrarien la necessitat d'aigua i la gran importància que aquesta tendria, tant pels horts com per a altres usos, quedant tots els elements interrelacionats.¹⁰⁹

La gestió de tots aquests espais necessita d'una infraestructura personal i material que es dediqui al control i manteniment el seu funcionament, ja que el seu col·lapse podria implicar, de retruc, el col·lapse de la zona portuària. Però, si es necessita una infraestructura determinada per gestionar aquests fossats i canalitzacions, també es necessita una infraestructura que es dediqui al control de les murades, ja sigui dels trams més propers al fossat com dels més allunyats. Calia disposar d'un sistema de control necessari sobre l'estat de conservació i manteniment, capaç d'evitar l'enderroc d'unes murades que les fonts consideren com a increïbles i molt temibles.

Gràcies a les fonts àrabs sabem que l'illa era anomenada Yâbisa, però les fonts llatines anomenaven tant a l'illa com a les seues gents de sis maneres: *Púnicos*, *Ébuso* i *Ebusinos* o *Ebusitanos* i *Mauros* o *Sarracenos*. La primera apareix quan el Papa convoca la croada contra els andalusins, considerant-los com els enemics de la cristianitat, a imatge de les Guerres Púniques quan l'Imperi Romà i l'Imperi Púnic es varen enfrontar pel control del Mediterrani. Així, buscant un paral·lel antic es va legitimar i justificar la campanya. Les tres següents seguien la mateixa línia i s'utilitzarien els antics noms romans per designar l'illa i la seua gent, però una mica romanitzats. Finalment, els dos darrers s'utilitzen en moments bèl·lics entre ambdós bàndols per justificar el bé del mal, deixar constància de quina era la religió vertadera i legitimar els actes. D'aquesta manera, la forma de nomenar l'illa i la seua població podria respondre a una forma de justificació del seus actes. Però, no

¹⁰⁸ VERONÉS, Lorenzo, *Be Bello maioricano libri octo* (cronologia, introducció, edició crítica, traducció e índex de Jaume Juan Castelló), Barcelona, Ed. Bosch, 1996, pàg. 179.

¹⁰⁹ LÓPEZ GARÍ, Josep Maria i MARLASCA, Ricard, "L'edat Mitjana. El naixement de Ses Feixes", *Vila i ses Feixes. Els camins de l'aigua*, Eivissa, GOIB-GEN, 2009, pàgs. 77 – 92.

serà fins la conquesta catalana que apareixerà el terme Eviça en els documents, nom definitiu tot i patir algunes variacions gràfiques.¹¹⁰

A partir de les fonts, també sabem que la ciutat comptava amb una guarnició militar per defensar-se. D'aquesta manera, la *madina* gestionaria la seua pròpia defensa, el seu perímetre territorial i l'illa en general. El nombre de soldats amb què realitzar aquesta tasca no el coneixem, d'igual manera que desconeixem el tipus de soldat que hi estaven destinats. No ho la coneixem pel fet que mai se'ns mencionen i perquè les escenes bèl·liques que apareixen és molt possible que estiguin una mica sobredimensionades per tal de quedar com uns autèntics herois.

Fins ara hem vist com es gestionaven afers relatius al comerç, l'agricultura, la pesca, l'artesanat, la construcció i la defensa, però, un element a tenir en compte són també els afers religiosos, en concret, els enterraments. Les *maqbares*, nom que reben les necròpolis islàmiques, estarien ubicades a les afores dels nuclis urbans com a forma d'higiene. Així, el més lògic és pensar que tots aquestes estarien concentrats i gestionats en un sòl lloc, però, en aquest cas, trobem fins a 7 punts on s'han trobat *maqbares*. Les dues primeres es troben dins l'actual recinte emmurallat, però en el seu moment es trobaria a les afores del nucli urbà. La tercera la trobaríem al recinte de Puig des Molins, i estaria directament relacionada amb el raval i jaciment abans explicat, podent ser interpretat com a lloc d'enterrament dels habitats del raval, a imitació de les necròpolis rurals. A la zona des Soto en trobaríem una altra, l'anomenat fossar des Sarraïns. Aquest seria més complicat d'entendre, ja que al trobar-se a la zona de costa i a l'altre costat del nucli urbà podria no tenir res a veure amb la resta. Finalment, trobaríem les de l'Avda. Espanya, Hort des Pilarets i Bartomeu Vicent Ramon, que formarien part de la mateixa necròpolis i podria ser el lloc d'enterrament de la major part de la població urbana.¹¹¹ (vegeu fig. 18)

¹¹⁰ Veure Carta de Poblament original i Carta de Poblament ampliada per l'arquebisbe Roderic del 1300, *Llibre de la Cadena*, AHE.

¹¹¹ MARÍ, Juan José, GRAZIANI, Glenda, GARCÍA-RUBIO, Almudena., "La maqbara de Yabisa", *Fites*, 16 (2016), pàgs. 29 – 40.

Fig. 18. Imatge dels punts representats on s'han situat les *maqbares* tant dins com fora del recinte emmurallat d'Eivissa.

Imatge: MARÍ, Juan José, GRAZIANI, Glenda, GARCÍA-RUBIO, Almudena, "La maqbara de Yabisa", *Fites*, 16 (2016), pàg. 30.

És a partir d'aquests dos últims paràgrafs d'on podem extreure un element que afecta a tota l'illa, la població. En el seu estudi, Miquel Barceló proposa una estimació del sostre de població que es podria haver sostingut a partir de les activitats productives documentades: la superfície de regadiu, exportacions de fusta, ametlles, panses, figues i sal, i les importacions d'olives, oli i possiblement cotó. A partir d'aquestes activitats es podria haver sustentat un total de 3.000 persones, que estarien dividides entre els diferents assentaments.

A les dades explicitades per Miquel Barceló, podríem sumar-hi avui la informació aportada per la present investigació, que suggereix un sensible increment de la xifra indicada anteriorment. Des del nostre punt de vista, caldria afegir-hi la població vinculada a les altres activitats no preses en consideració per l'estudi de Barceló, com l'activitat pesquera i ramadera, al personal dedicat a la defensa, administració i comerç (amb l'alfòndec i la drassana, amb un personal dedicat exclusivament a ell i a l'entrada i sortida de manufactures i aliments), l'explotació salinera amb un personal exclusiu, però del que no coneixem la infraestructura i l'activitat artesanal. La troballa d'altres estructures i construccions d'època islàmica implicaria l'existència de més habitants, la qual cosa podria implicar un canvi en el mapa de poblament.

Arribats aquí, s'hauria de saber si aquestes 3.000 persones serien totes locals, és a dir, nascudes a l'illa, o també s'inclouria la població forana. Una dada important de saber ja que al llarg de tots els segles d'ocupació islàmica, comptant la població andalusina (peninsular, àrab i berber), també varen arribar els almoràvits i almohades, amb les seues corresponents famílies. Però a l'illa també hi hauria moriscos, mercaders cristians i musulmans peninsulars i d'arreu del Mediterrani i jueus. En aquí no parlem dels esclaus, per no tenir cap dada al respecte, ni dels viatgers i/o immigrants que per determinades raons degueren acabar residint a l'illa. Si sumem les noves dades,

és possible que la població pogués arribar a 5000 persones, una xifra que s'hauria de confirmar i concretar en futures investigacions.

Si unim tots aquests elements, ens apareix la imatge d'un districte que, gràcies a la *madina*, es converteix en el centre neuràlgic al concentrar la majoria de relacions i intercanvis, a més de ser el lloc on es troba el poder fàctic insular. Punt de referència des d'on organitzar els assentaments i distribuir la població. També és el punt des d'on partien les rutes marítimes tant a l'illa com fora d'ella, i les terrestres. Rutes que connectarien la majoria de zones directament amb la *madina*, i en les que es freqüentarien valls i planes, evitant així indrets amb un major relleu, complementades amb la incorporació de les rutes marítimes a partir dels diferents ports per facilitar el moviment de persones, materials i aliments entre els diferents punts, accessibles i menys accessibles, de l'illa. Serien aquestes rutes terrestres, possiblement a imitació de les antigues rutes insulars, la base de les actuals vies terrestres de comunicació¹¹² al seguir un recorregut més o menys paregut (vegeu fig. 19).

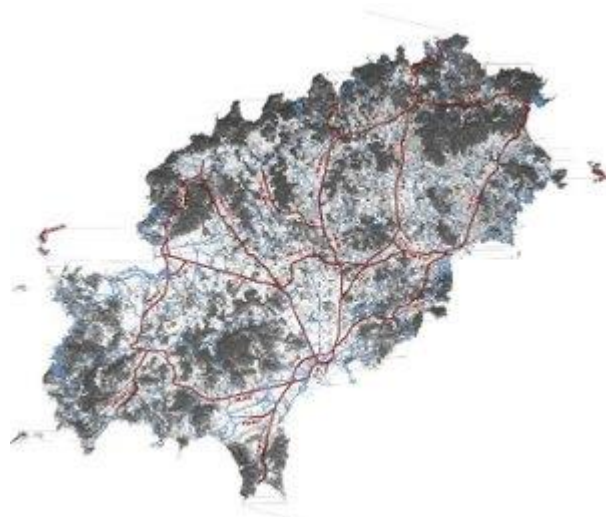

Fig. 19. Plànol on apareixen les actuals xarxes viàries de l'illa i que podrien seguir el mateix traçat que les musulmanes, a imitació de les púniques i coincidint amb el traçat, en part, de les fronteres dels districtes musulmans. Imatge extreta de la pàgina web del Diari d'Eivissa.

¹¹² S'entén com via terrestre de comunicació, les principals carreteres de l'illa: les que connecten Eivissa ciutat amb els pobles de Sant Josep de Sa Talaia, Sant Antoni de Portmany, Sant Miquel de Balançat, Sant Joan de Labritja i Santa Eulàlia des Riu. Tanmateix, també connectarien Sant Josep amb Sant Antoni i Sant Joan amb Portinatx i Sa Cala.

14. CONCLUSIONS

La primera cosa que he constatat amb la realització de la present recerca és l'existència d'una gran problemàtica que s'ha anat arrossegant des de molt temps enrere. En el marc eivissenc, hi ha un gran desconeixement en termes generals de l'època islàmica, sobretot si ho comparem amb altres èpoques, en especial la fenicio-púnica, que concentra la majoria de publicacions, estudis i investigacions. No obstant això, tot i que encara queda molt per fer i se segueix treballant sobre aquests aspectes, poc a poc els estudis sobre l'època islàmica van obrint-se camí i van agafant força i importància.

La recerca desenvolupada durant les darreres dècades ha pogut constatar un fet important, i és la identificació de molts jaciments d'època púnica que han tengut una continuació en el temps, sent ocupats en època romana i bizantina, alguns arribant a ser transformats en aquest darrer període, i utilitzats també època islàmica, amb una ocupació que continuaria mantenint la funció i la tipologia dels assentaments anteriors. Es constata així que, igual que passava en època antiga, el món rural va jugar un paper molt important, ja que mai s'hauria abandonat i mai hauria deixat de treballar.

Des de l'inici de la colonització islàmica, s'hauria ocupat de manera immediata tota l'extensió de l'illa. Això hauria comportat una reactivació agrícola i ramadera, que al seu temps es transformaria en una reactivació de l'economia general. Aquest ressorgiment econòmic intern també tendria com a conseqüència un reactivament extern en recuperar-se les relacions amb altres punts del Mediterrani on poder vendre els excedents.

Aquesta idea quedaria plasmada amb una imatge on és materialitzarien les 3 realitats de l'espai rural que es trobarien a l'illa. La primera es situaria al nord i a l'oest, als districtes de *Benizamid*, *Xarq* i *Portumany*, sent espais completament rurals que abastirien tant els propis pagesos com l'illa en general. La segona, al sud, coneguda com a *Algarb*, es caracteritzaria per haver-hi poca activitat agrícola i ramanada, i un predomini majoritari, i quasi absolut, de l'activitat salinera. Una activitat que aniria destinada al comerç exterior per aconseguir un benefici intern. Finalment, la tercera la trobaríem al centre-est, al *al-Hawz*: una zona on, primerament, hi hauria un predomini de l'activitat agrícola i ramadera, tot i que amb el temps acabaria predominant l'activitat comercial i urbana. És en aquest espai on la *madina* concentraria la major part del seu poder de decisió, influència i gestió. Totes tres realitats, al mateix temps que funcionarien per separat, estarien interrelacionades i es necessitarien mutualment per la supervivència de la societat i el bon funcionament de l'economia.

La identificació d'aquestes realitats ha estat possible a partir de l'estudi de les estratègies de gestió dels espais i en base al coneixement de les formes d'explotació i organització del territori. Uns termes molt importants pel fet que són dos elements que van de la mà i que no es podrien entendre

per separat. No podria haver-hi una forma d'exploració del territori sense una organització d'aquest, igual que no es podria organitzar un territori sense tenir una forma d'explorar-lo. Són dos elements que es necessiten mútuament.

Gràcies a la recopilació de les dades, sabem que la forma d'exploració del territori ve donada per la superfície de regadiu, tant d'irrigació com de drenatge. La localització dels espais irrigats venia determinada per la situació dels aqüífers de l'illa, sent les zones amb més riquesa de regadius la conca del riu de Santa Eulària i la del torrent dels lerns que desemboquen a Santa Eulària; les de Xarraca, Sant Miquel de Balansat, Es Rubió i Benirràs, desembocant a la part nord de l'illa; la del Canal de Fruitera i Lllanera, a la badia d'Eivissa; la de Buscastell a la badia de Portmany; i alguns torrents menors al sud de l'illa.

L'àrea de *Benizamid*, el sud d'*Algarb* i el tram del torrent de Buscastell (els dos polgers de Corona i d'Aubarca; el Pla de Ses Salines; i el curs baix del torrent respectivament) són les zones que, tot i no tenir moltes parts irrigades, pareixen tenir la major concentració d'espais poblacionals. Així, l'illa compta amb un total de 51,93 Ha irrigades, 71,6 Ha drenades del *hawz* de la *madina*, i els dos espais conreats i semidrenats del Plat de les Salines i *Portmany*, zones de les quals no coneixem l'extensió.

És important deixar ben clar dues idees. La primera és que no es poden comparar els sistemes hidràulics d'irrigació, com poden ser els de Buscastell, Xarraca, Benirra, Balansat, etc., amb els sistemes de drenatge, com el del pla de Vila o de *Portmany*. No s'ha de fer perquè, tot i que la seua finalitat última és regar els camps de conreu, són estructures completament diferents que estan adaptades a un tipus de terreny determinat, per tal de respondre a unes necessitats concretes en un espai determinat. I la segona, que a la superfície de regadiu se li haurien de sumar la superfície de pastura i de bosc. Unes superfícies que sabem que existien, però que en no haver deixat cap evidència material ni documental no s'han pogut incorporar en aquest estudi.

Aquests espais són els que permeten la subsistència de les comunitats rurals. Unes comunitats agrupades en alqueries i rafals, les quals són el màxim exponent de l'estreta relació que s'estableix entre explotació rural i poblament, ja que són les encarregades d'organitzar el territori. Unes explotacions que es trobarien de forma més o menys agrupada o aïllada, i on s'hi realitzarien treballs encaminats a la reducció de riscos. Uns riscos entesos com a males collites, falta o excés d'aigua de pluja i altres catàstrofes atmosfèriques, així com també plagues, conteses bèl·liques, etc., que podrien provocar fams, despoblament, endeutament o desaparició. Per evitar això, l'estratègia consistia a diversificar els cultius i les activitats, procurant així un mínim d'aliment al grup.

Aquesta associació entre forma de cultiu i explotació la trobem reflectida sobre el territori, on les alqueries i rafals eren les encarregades de construir els sistemes de regadiu en funció dels condicionants del territori. Aquesta forma d'explotació passava l'agricultura irrigada, per així evitar dependre de les pluges; per l'agricultura de secà, que en certa manera aprofitava les pluges de manera moderada o baixa; i per la ramaderia. Una ramaderia on la cria de ramats proporcionava aliments i productes molt útils (llet, carn, formatges, pell, llana, os, ous, etc.) o permetia convertir les terres agrícolament infèrtils en terres productives: la costa, els penya-segats, els prats i els camps amb una collita realitzada. Aquestes activitats tenien com a finalitat obtenir un excedent indispensable per realitzar intercanvis, sobretot en el mercat, d'on s'obtidrien les monedes destinades a pagar els tributs i els objectes que no podien produir ells mateixos, com la ceràmica, alguns teixits, estris o armes.

Aquesta estructuració de l'espai rural representaria el 100% de la superfície dels districtes de *Xarc*, *Benizamid* i *Portmany*, el 85% dels espais d'*Algarb* i el 95% dels espais d'*Alhaueth*. En aquestes realitats, però, també s'hi trobarien altres elements que ajudarien a estructurar el territori: les salines i ses Feixes.

Per un costat, la sal, tot i ser explotada per la població local, seria un monopoli estatal, i arrendat a tercers en cas necessari. Aquesta producció destinada al mercat exterior estaria fiscalitzada pels delegats insulars de l'estat andalusí, sobretot a partir de l'època de la taifa de Dénia. La comercialització de la sal permetia l'arribada de productes importats com la ceràmica, els teixits o objectes metàl·lics, entre d'altres.

Això ens indicaria la gran importància de les salines Pitiüses no només en època antiga, sinó també medieval, i posteriorment, moderna i contemporània, i la seua gran capacitat per generar riquesa. Una riquesa ja coneguda per comerciants catalans, italians i d'arreu del Mediterrani, que haurien comercialitzat amb ella molt abans del que coneixem.

Per un altre cantó, ses Feixes, al pla de Vila, no segueixen el model de sistema de regadiu imperant en la resta de territori de l'illa, ni tampoc en el territori adjacent a aquestes. Els drenatges que aquí es trobaven garantien l'estabilitat del dessecament, donant sortida als excessos d'aigua que se succeïen en algunes ocasions. La realització de la xarxa de canals es va portar a terme a partir de l'acondicionament global de l'espai de cultiu i pastura, i va requerir d'una observació precisa dels pendents, molt lleus, i dels punts d'arribada i sortida d'aigua. Aquest fet ens fa arribar a la conclusió de l'existència d'un disseny, en espina de peix, de l'espai de conreu i de prat que va condicionar les formes i l'aspecte de la zona fins avui dia. Un disseny i excavació de xarxes de drenatges que els seus

constructors varen realitzar a partir de l'observació del medi natural, i en concret, de les aigües d'escorrentia naturals i els pendents. Unes aigües i uns pendents que condicionaven el traçat, però que sempre es podien modificar i substituir per d'altres d'alternatius.

En relació a això, cal tenir en compte també que les feixes actuals han esborrat la seua forma inicial, creant així un nou espai de conreu en el prat. Un espai on els horts tendrien una imatge semblant a l'actual, amb parcel·les estretes i allargades, on en alguns punts es trobarien sènies per regar a causa de la gran dessecació que determinats indrets estarien patint.

Anant a la zona més propera a la *madina* i al Puig des Molins, aquesta no hauria estat drenada, sinó que els horts haurien estat regats a partir de sènies, tal com evidencien les restes de troballes arqueològiques.

Des d'un inici, el disseny i primera estructuració d'aquest espai s'hauria realitzat entre els pagesos dels set assentaments i la *madina*, creant una àrea d'hort i prat que condicionaria l'evolució d'ús d'aquesta zona. Aquest disseny, construcció i utilització compartit de l'espai agrari, com en altres exemples d'espais hidràulics, s'hauria realitzat, ja des de l'inici de l'ocupació, a partir de pactes entre els propis assentaments. És molt probable que la major intensitat parcel·lària de la zona fos deguda al fet que la distribució inicial entre els assentaments sempre fos vigent i als habitants de la *madina* se'ls impedís, en certa manera, l'accés a àrees inicialment atribuïdes a altres grups assentats i que amb el temps, i l'augment de població, s'haguessin de conformar amb aquest espai, comportant una major fragmentació de l'espai conreable.

D'aquest apartat també podem extreure una altra conclusió, en part òbvia, però de gran rellevància: la importància de l'aigua, element escàs però imprescindible en totes les estratègies de supervivència de l'espai productiu pagès i agrícola. Disposar d'aigua suficient és essencial en totes les facetes de la vida rural, però molt especialment per garantir la reproducció dels camps de cultiu: per això calia dissenyar un complex sistema de regs que fer-la córrer, emmagatzemar-la o drenar-la. El control de l'aigua requereix disposar d'uns coneixements tècnics avançats, capaços d'adaptar-se a les necessitats pròpies de cada espai i moment determinat.

En aquesta línia també hem d'entendre la diversitat de funcions que té l'aigua, al poder utilitzar-se tant per regar els camps de conreu, sigui en forma d'irrigació o drenatge, com per defensar un determinat espai, en aquest cas la ciutat. Aquest "polifacetisme" en els usos de l'aigua és l'indicador de la gran importància que té aquesta en una societat com la que estudiem i la gran rellevància que tenia disposar d'uns coneixements tècnics capaços d'utilitzar-la en favor de la supervivència social col·lectiva.

Però, en el pla de Vila també trobaríem altres elements que estructurarien aquest territori i que arribarien a condicionar la seua evolució i la seua importància. Uns elements com l'espai destinat al mercat i/o la comercialització de les mercaderies, tant d'importació com d'exportació; la drassana per la construcció i reparació de vaixells i altres embarcacions; i les *maqbares* o espai destinat als enterraments.

D'aquesta manera, obtenim una imatge sobre la diversitat d'elements que configurarien l'espai eivissenc. Tanmateix, aquesta representació no reflecteix la seua importància. Així, a la primera realitat (al nord i oest de l'illa) l'espai rural representaria el 100% del pes de l'espai; a la segona (al sud), el pes de l'espai rural baixaria cap al 20-30%, en favor de les salines, que representarien el 75-70% del pes de l'espai; i, finalment, a la tercera (al centre-est), en un primer moment l'espai rural tendria un major pes, amb un 95-96%, en detriment de la resta d'activitats (4-5%). Però, amb el pas del temps, aquestes activitats anirien desenvolupant-se i agafant un pes molt important, fent equilibrar el percentatge progressivament, fins a arribar al 60-40%, o inclús el 50-50%.

En aquest punt, és important deixar clar que aquests percentatges són una proposta interpretativa no absoluta, sinó relativa. Uns percentatges mòbils que es poden anar corroborant, modificant o concretant a mesura que les investigacions avancin i aportin noves dades. Tampoc significa que tinguem l'absoluta certesa que en aquests espais només es poguessin trobar les activitats esmentades, ja que possiblement n'hi havia d'altres, de les quals no s'ha trobat cap evidència. Només les futures investigacions podran corroborar, o no, les hipòtesis que aquí plantejem.

És en aquest context on trobem els jaciments de sa Penya Esbarrada i el raval del qual formarien part els jaciments del Puig des Molins i sa Capelleta. Uns jaciments directament relacionats amb l'explotació de l'espai on es troben: sa Penya Esbarrada seria un assentament rural dedicat a l'explotació del pla de Corona, i el raval estaria dedicat a l'explotació de les parcel·les més properes a la *madina* i al Puig des Molins.

Per un costat, sa Penya Esbarrada es pot identificar, a partir de la morfologia i materials com monedes i àmfores destinats a l'emmagatzematge, com una explotació rural. Dita funció s'hauria mantingut en el temps, independentment de la seua cronologia, cosa que també inclou l'ocupació andalusina.

Aquesta idea de continuació ens permet recuperar el tema plantejat inicialment sobre la reutilització i reocupació d'estructures d'èpoques anteriors. Una idea a partir de la qual plantejem

una nova interpretació (contrària als anomenats “segles obscurs”), que, si més no, hauria de ser motiu suficient per obrir una nova via d’investigació.

La identificació de jaciments púnics amb una ocupació continuada en el temps, cosa que podria confirmar la idea del no despoblament insular i la gran rellevància d’aquestes estructures, juntament amb la no troballa de cap de les alqueries i rafals mencionats en el *Memoriale*, podria canviar radicalment la imatge que hem tengut fins avui del món rural eivissenc. La pregunta és clara: podrien ser els assentaments i estructures púniques la base i el model sobre les que s’assentarien les alqueries i rafals andalusins medievals?

El que queda clar és que, encara que aquestes antigues estructures d’explotació puguin tenir alguna relació de semblança amb les alqueries i rafals d’època posterior, cal tenir sempre molt present el context històric i territorial en el que es desenvolupen. Una idea a la que hi sumariem el no disposar de cap resta *ex-novo* islàmica, el desconeixement de com seria l’arquitectura islàmica i veure la repetició constant del model d’habitat basat en una casa amb pati central interior, a imitació de les cases púniques. El que si ens permet concloure, és la gran adaptabilitat de la cultura arquitectònica respecte a l’indret on s’instal·len.

Per altre costat, el raval o alqueria, si s’entén com agrupació de cases a imitació d’alguns jaciments peninsulars, segueix el mateix model que els anteriors. Aquest estaria construït per famílies que treballarien les parcel·les més properes a la *madina*. Amb el temps, aquestes cases s’anirien compartimentant progressivament, a mesura que és necessària més espai per allotjar més població. Un procés que aniria en paral·lel a la intensificació parcel·lària que patirien els camps més propers al raval i a la *madina*. També mostraria la forma d’explotació i de gestió de les parcel·les per tal de conrear a través de la sènia, que serviria per regar els cultius de les parcel·les i que formaria part d’una xarxa de sènies que conformaria una estructura necessària per al bon funcionament dels horts.

Però, en aquest cas, la idea de reutilització d’estructures anteriors no és igual que a la resta. Per construir aquest raval varen enderrocar el santuari púnic existent per aprofitar les seues restes i part dels materials d’enterraments púnics i romans, o bizantins, com materials constructius, tal com demostren les troballes de sa Capelleta i el jaciment de l’alqueria de Puig des Molins.

Independentment de tot això, futures investigacions hauran de servir per acabar de delimitar l’extensió d’ambdós jaciments, així com també per definir la seua morfologia, tipologia i cronologia d’ocupació. En el cas de sa Penya Esbarrada, també per identificar el paper del mur i la seua funció amb relació a l’assentament. I en l’alqueria, per acabar de delimitar les estructures relacionades amb la sènia i així poder esclarir la seua tipologia i morfologia.

Tal i com s'ha pogut intuir al llarg de la segona part del present treball, una conseqüència d'aquesta gestió i estructuració territorial, i com s'ha pogut intuir al llarg del treball, sobretot en la segona part d'aquest, és el paper que aquí juga la *madina*. Tot i que inicialment aquesta va ser l'organitzadora dels assentaments i la distribuïdora del poblament, no tendria el suficient poder ni influència sobre els afers derivats de la gestió i estructuració del territori. En aquest moment, la *madina* funcionaria, o s'hauria d'entendre, com un assentament més que participaria en el joc dels pactes fundacionals.

Amb el pas del temps i un espai ben assentat que havia donat resposta a les necessitats de la *madina*, aquesta, possiblement ajudada per l'augment de població en part procedent de l'excedent rural i en part nouvinguda, augmentaria el seu poder i influència. L'ascendència de la ciutat convertiria l'espai urbà en el principal punt de control i gestió de tots els afers com a resposta a les demandes i necessitats de l'espai rural. La seua influència arribaria a totes les parts del territori de manera progressiva i en funció de les necessitats i particularitat de cada indret.

Aquest fet ens permet concloure que a l'arribada dels pobladors andalusins, primer s'ocuparia l'espai rural i, posteriorment, a partir dels excedents, s'ocuparia i es desenvoluparia l'espai urbà.

La falta de coincidència entre el conjunt de les fonts documentals sobre alguns aspectes descriptius de l'illa és deguda al fet que hi ha molts elements que s'han pogut identificar a partir de documentació posterior a la conquesta catalana. Per exemple, gran part de l'estructuració del pla de Vila és va poder realitzar a partir dels capbreus i de les seues descripcions. Aquesta idea ens permet concloure que una part important de la documentació presenta una omisió, voluntària o involuntària, d'alguns dels elements presents a l'illa. El major exemple d'això n'és el *Memoriale Divisionis*. Se suposa que aquest havia de contenir tots els elements i estructures existents, però amb l'ajuda d'altra documentació s'han pogut identificar alqueries i rafals que no s'hi descriuen, més enllà de les que l'arqueologia i la toponímia ha estat capaç de documentar. En aquest punt situaríem sa Penya Esbarrada, que podria ser una altra d'aquestes estructures no enregistrades, però sí existents sobre el territori.

Tampoc seria estrany que el *Memoriale Divisionis* fos un document no acabat. S'ha de recordar que li falten elements de validació tan importants com la clausura del notari, i sense aquest element el document s'hauria de considerar com no oficial o legal. És acceptable donar per bo aquest com base dels estudis de poblament, però les noves troballes obliguen a replantejar-nos si és correcte seguir per aquesta via o si hem de superar-la per crear un altre esquema que s'adapti a la nova

realitat. Això ens portaria a una nova conclusió en forma de pregunta: aquesta omisió va ser un fet involuntari – per desconeixement –, o en canvi, respondria a interessos personals dels nous senyors que buscarien el seu propi benefici en detriment del rei, i per això seria voluntària?

El document més peculiar és la Carta de Franquesa. Partint de la base que aquesta es va redactar en base a la mallorquina, que sí aporta un nou model social a l'haver venut o eliminat a tota la població musulmana, és molt lògic pensar que aquí també. El fet que ens aparegui el terme *alfòndec* ens donaria a entendre que ja hi havia algun espai de mercat i emmagatzematge. Tot i no haver quedat cap altre rastre documental i arqueològic, el que sí queda clar és que a l'arribada dels catalans, a la zona del port hi hauria un espai o estructura que en temps andalusins s'utilitzaria com espai de mercat o d'intercanvi comercial i d'emmagatzematge. Tanmateix, he estat curós en no utilitzar la Carta més del que es caldria, per no poder-se diferenciar amb total seguretat la carta original dels afegits posteriors.

En aquest sentit, tampoc ajuda el no poder diferenciar quines parts procedeixen dels originals i quines dels afegits d'ambdós documents, tant reial com senyorial, ja que la presència de diferències entre elles porta a confusió i confirmaria les omissions per motius d'interès. També és un dels millors exemples on es mostren els interessos de les dues parts que amb el temps acabarà comportant la confrontació d'aquests, sobretot durant el regnat de la Casa de Mallorca, en defensa dels seus interessos i en detriment del contrari.

Pel que fa al *Memoriale*, al no haver-se redactat *in situ* va haver-hi algun tipus d'omisió, i pel que fa a la Carta, que el rei per no haver vingut a comprovar el nou territori conquerit i confiant en els seus senyors, va redactar una carta de Franquesa sense saber quina era la realitat real de l'illa. Tot plegat porta a preguntar-nos si ens hem de creure al cent per cent tot el que ens diuen les fonts escrites, per molt vàlides, úniques i originals que siguin?

Un element que sí que és coincident en les fonts són els ports. Uns ports que coneixem per haver arribat fins a nosaltres a través de la toponímia (Por-Roig, Portinatx, es Portixol o es Port de ses Caletes) o per l'arqueologia, però que amb la superposició de fases no es poden documentar ni enregistrar (badia d'Eivissa i Portmany). Sens dubte, la presència en aquests espais dels ports ens indicaria un moviment (intern) de població. Observant el context en el qual es troben, aquests serien utilitzats com a punts de càrrega i descàrrega de materials, aliments i persones que no seria possible en segons quins espais insulars degut a la irregular geografia del territori, la qual dificultava els desplaçaments terrestres, essent molt més fàcils i ràpids per mar.

La darrera de les reflexions que volem aportar és la referent a si l'illa estava despoblada, o no, a l'arribada dels musulmans. En la meua opinió, sí que n'estaria de poblada. La primera evidència

vendria per la toponímia, ja que els musulmans només podrien saber el topònim de *Portumany* gràcies a la presència d'una població que el transmetés. La segona vendria per l'arqueologia, on la presència de material islàmic en el mateix nivell estratigràfic que materials púnics i romans, en indrets molt llunyans, però amb certa importància, ens indicaria un coneixement del territori i de les estructures existents d'origen anterior. També esmentar que si l'illa hagués estat despoblada durant dos-cents anys, molts dels assentaments abandonats s'haurien enderrocat pel pas del temps, i això hauria deixat constància en el registre arqueològic, cosa que no ha succeït. Finalment, el darrer argument parteix de la base que si acceptem la idea que l'illa es va colonitzar completament en un màxim de tres generacions, i que els nous colonitzadors no tenien cap coneixement sobre la situació real, és impossible pensar que aquests poguessin estructurar el territori com ho varen fer en tan poc temps. És impossible crear tots aquests sistemes i estructures en un espai suposadament abandonat, sense conèixer el territori o sense algú que sàpigues quins eren els millors espais. I aquest algú només podria ser la població originària de l'illa, el substrat necessari sobre el qual es varen desenvolupar totes les transformacions.

Com a cloenda final, i a nivell més personal, dir que l'aproximació que presentem a través d'aquest treball, única fins al moment, ha posat de manifest la gran importància i necessitat d'utilitzar la interdisciplinarietat per a situar les dades en el seu context. Un context que fins ara s'havia construït, majoritàriament, a partir de les fonts documentals, deixant de banda la resta de fonts, d'entre les que destaquen les arqueològiques, les quals, dia a dia, mostren que encara tenen molt a dir. Per aquest motiu, és important recordar que totes les fonts, siguin del tipus que siguin, no es poden treballar per separat, sinó en conjunt per així complementar-se i ajudar a fer història.

També és important deixar clar que qualsevol reflexió sobre l'illa no es pot portar a terme sense entendre el concepte d'insularitat. Un concepte que pot parèixer insignificant, però que acabarà condicionant el futur dels esdeveniments, així com el futur de la història insular i de les seues gentes. Aquesta també serà la responsable de deixar al descobert uns particularismes únics, que esdevindran la base de les futures diferències amb la resta de territoris.

Així, és important contextualitzar cada cosa al seu lloc, qüestionar-se el que faci falta per ajustar-se al màxim possible a la realitat i seguir treballant per redescobrir i retornar a la societat una part del passat de l'illa que, juntament amb la resta, conforma l'actual patrimoni i identitat eivissenca. Un patrimoni i identitat que ens han llegat els nostres avantpassats, convertint-nos així en els seus hereus. Hereus d'un gran i llarg llegat històric, pel qual ens toca rendir-los homenatge. I no hi ha millor manera de fer-ho que contant i reivindicant la seua Història, perquè és important saber d'on venim per saber qui som.

15. BIBLIOGRAFIA

ABID MIZAL, J., *AL-IDRISI: Los caminos de al-Andalus en el siglo XII* (Estudio, edición, traducción y anotaciones), Madrid, CSIC, 1988.

ACIÉN ALMANSA, Manuel, “Terminología y cerámica andalusí”, *Foro científico, Anaquel de Estudios Árabes*, V (1994), pàgs. 107 – 118.

- “La ciudad islámica en Andalucía”, *Urbanismo islámico en el sur peninsular y el norte de África, Actas del Seminario Urbanismo Islámico. Enfoques diversos para una herencia común*, Murcia, Consejería de Educación y Cultura de la región de Murcia, 2002, pàgs. 73 – 83.

ARCOS TUR, Francisco, *Yâbisa entre los siglos X – XIII. Un estudio arqueológico del territorio*. Eivissa. TFG presentat a la Universitat de Barcelona, a la facultat de Geografia i Història, 2016.

ARMANGUÉ HERRERO, Joan, “El *Liber maiolichinus de gestis pisanorum illustribus* (s. XII)”, *Quaderns de la Selva*, 14 (2002), pàgs. 271 – 278.

BARCELÓ, Miquel, (1975): “Comentaris a un text sobre Mallorca del geògraf Al-Zuhri (s. VI-VII)”. *Mayurqa*, 14 (1975), pàgs. 155-164. [En línia] <https://www.raco.cat/index.php/Mayurqa/article/view/117570> [Consulta: 28-01-2021].

- “Alguns problemes d’història agrària mallorquina suggerits el text d’a-Zuhri”, *Recerques*, 8 (1978), pàgs. 27-49. [En línia] <https://www.raco.cat/index.php/Recerques/article/view/137551> [Consulta: 28-01-2021].
- “Las islas Orientales de al-Ándalus: formación y destrucción de una sociedad musulmana (902 – 1129)”, *Historia de los pueblos de España. Los antiguos territorios de la Corona de Aragón*, Barcelona, 1984, pàgs. 101 – 116.
- “Assaig d’identificació del rastre dels assentaments de la immigració més primerenca”, *Curs de les aigües sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H / 902-1235 d.C.)*, *Quaderns d’Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997), pàgs. 9 – 28.
- “El curs de les aigües sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H / 902-1235 dC)”, *Quaderns d’Arqueologia Pitiüsa*, 3 (1997).

BRAMON, Dolors, *El mundo en el siglo XII. Estudio de la versión castellana y del “Original” Árabe de una geografía universal: “El tratado de al-Zuhri”*. Orientalia Barcinonensia, Sabadell, Ed. AUSA., 1989.

BOX AMORÓS, Margarita, *El regadio medieval en España: época árabe y conquista cristiana*, Alacant, Institut Universitari de Geografia, 1992, pàgs. 49 – 89.

CIRER, Felip, *sa Penya Esbarrada*. Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera. [Disponible a l'URL: <http://www.eeif.es/veus/Esbarrada-sa-penya/> consulta el día 16 de desembre de 2020].

CIRER PONS, Jaume, *Tratado de las Reales Salinas de Yviza y Formentera, que comprehende el manejo antiguo quando se gobernaban por la Universidad de dicha isla, y el posterior desde que se incorporaron a la Corona, con varias instrucciones para sus fábricas. (Introducció i transcripció per Antoni Ferrer Abárzuza)*, Eivissa, Ed. Mediterrània, 2000.

COSTA, Benjamí, FERNÁNDEZ, Jordi H., *Les Pitiüses a l'època musulmana. Guia de l'exposició de la casa de la Cúria de 1985*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 1985.

- "Bibliografia arqueològica de las Islas Pitiusas, III", *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 30 (1993), Eivissa.
- *Història de les Illes Balears. Volum I. De la prehistòria i l'antiguitat al món islàmic*, Barcelona, Edicions 62, 2004.
- *Historia de les Illes Balears. Volum II. L'època foral i la seua evolució (1230 – 1715)*, Barcelona, Edicions 62, 2004.

DAVIS, R. Paul, *Eivissa i Formentera. El llegat historic*, Barbary Press, Eivissa, 2009.

ESCANDELL, Bartomeu, *Ibiza y Formentera en la Corona de Aragón (siglos XIII-XVIII)*. Tom. I, Palma de Mallorca, Ed. Miquel Font, 2004.

FAJARNES TUR, Enric, *La atarazana de Ibiza, primer arsenal de las islas Pitiusas, fundado en el siglo XIII*, Palma de Mallorca, Ed. Colomar, 1929.

FERNÁNDEZ, Jordi H., COSTA, Benjamí, (2008): "Puig des Molins", *Enciclopedia d'Eivissa i Formentera*, 10 (2008), pàgs. 148 – 149.

FERRER ABÁRZUZA, Antoni, "Captius, sarraïns, batejats, persones de talla... sobre l'esclavitud a l'Eivissa medieval", *Estudis Breus*, 4 (1995).

- "Lo catius y mules ab lo qual se fa lo axercici de traure sal. Les salines d'Eivissa, des de 1235 fins a la pesta negra", *Estudis Breus*, 4 (1995), pàgs. 5-37.
- "El Islam en las Pitiüses, un tiempo con principio y final. Yâbisa y Faramantira en la historiografía", *Fites 1* (2000), pàgs. 34-40.
- *El llibre de mostassaf d'Eivissa. La Vila d'Eivissa a la Baixa Edat Mitjana*, Eivissa, Consell d'Eivissa, 2002.
- *L'Eivissa de Jaume I*, Eivissa, Consell Insular d'Eivissa, 2008.
- *La vila medieval d'Eivissa. La murada del raval*, Eivissa, 51 (2012), pàgs. 63-75.

- “Un raval fet contra la voluntat de Jaume II. Si los homes podien edificar i habitar en dit Rabat, lo Castell se despoblaría y vindria a perdre’s”, *XXX Jornades d’Estudis Històrics Locals*, Palma de Mallorca (2012b), pàgs. 229-246
- “Alqueria, rafal o altres possessions’ a Eivissa. Una visió general (s. XIII . XX).” *Les possessions mallorquines: passat i present*, Palma de Mallorca, (2012c), pàgs. 110 – 126.
- “Jaume Sastre Moll: L’explotació de Sal i pega des de les Pitiüses (1311 – 1343). Un llibre de les rendes del procurador reial d’Eivissa (1326 – 1343)”. *Recerques*, 67 (2013), pàgs. 96 – 188. <https://www.raco.cat/index.php/Recerques/article/view/370490> [Consulta: 12-01-2021].
- “Captius a Eivissa (s. XIII – XVI). La importància dels llibres d’obra en l’estudi de la captivitat medieval”, 54 (2013b), pàgs. 26 – 34.
- “Novè centenari de la croada de pisans i catalans contra Yâbisa y Mayûrqa (1114-2014)”, *Fites*, 65 (2014), pàgs. 4-16.
- “Yâbisa, Faramantira (s. VIII-1235). Aportació a un estat de la qüestió”, *Sol erat incipiens per iter conscendere caeli... 900È aniversari de l’atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 71 (2014b), pàgs. 41-90.
- “Els senyors de captius o esclaus d’Eivissa. Els prohoms locals i le seves fonts de lucre.” *Recerques*, 70 (2015), pàgs. 5 – 33. <https://www.raco.cat/index.php/Recerques/article/view/330694> [Consulta: 12-01-2021].
- “El poder més a prop. Daniyya i Yâbisa (segle XI)”, *Com si el llap de sol fos el rostre de Mugahid: jornades d’estudi en commemoració del mil·lenari de la integració de Les Illes a la Taifa de Dénia*, Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 75 (2017), pàgs 31 – 63.
- (2018): “Els captius de la sal d’Eivissa”. *Plecs d’història local*, 170 (2018), pàgs. 8-10 <https://www.raco.cat/index.php/Plecs/article/view/338923> [Consulta: 12-01-2021].

GIL, Luis, VALDÉS, Carlos Manuel, DÍAS-FERNÁNDEZ, Pedro, *La transformació històrica del paisaje forestal en las Islas Baleares*, Tercer Inventario Forestal Nacional, Madrid, 2002.

GISBERT SANTONJA, Josep Antoni, “La mar de Dénia i d’Eivissa als segles XI i XII. Singladures de comer, de devocions i de saviesa”, *Com si el llap de sol fos el rostre de Mugahid: jornades d’estudi en commemoració del mil·lenari de la integració de Les Illes a la Taifa de Dénia*, Eivissa, Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 75 (2017), pàgs. 65 – 102.

GONZÁLEZ VILLAESCUSA, Ricardo i KIRCHNER, Helena, “La construcció d’un espai agrari drenat andalusó al hawz de la medina Yâbisa. Anàlisi morfològica, documental i arqueològica del Pla de Vila”, *Els curs de les Aigües. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H / 902-1235 d.C.)*, Quaderns d’Arqueologia, 3 (1997).

GURREA, Rosa i MARTÍN, Ángeles, “Contextos cerámicos de época islámica de la ciudad de Ibiza”, *Actas del VIII Congreso Internacional de Cerámica Medieval en el Mediterráneo, (Ciudad Real-Almagro), 27 de febrero al 3 de marzo de 2006*, 1 (2009), pàgs. 313-336.

JIMÉNEZ CASTILLO, Pedro, “Algunas reflexiones en torno al urbanismo islámico de la región de Murcia”, *Urbanismo islámico en el sur peninsular y el norte de África, Actas del Seminario Urbanismo Islámico. Enfoques diversos para una herencia común*, Murcia, Consejería de Educación y Cultura de la región de Murcia, 2002, pàgs. 83 – 106

JUAN CASTELLÓ, Jaume, “El poema de bello maioricano i la croada pisano-catalana de 1114”, *Sol erat incipiens per iter conscender caeli: Jornades d’estudi commemoratives del 900è aniversari de l’atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 71 (2014), pàgs. 91 – 108.

KIRCHNER, Helena, “Els assentaments del Haw de Yâbisa. L’espai agrari del pla de Vila”, *El curs de les aigües. Treballs sobre els pagesos de Yâbisa (290-633H / 902-1235 d.C.)*, Quaderns d’arqueologia pitiüsa, 3 (1997), pàgs. 9-28.

- *Tierras de clanes: espacios hidráulicos y clanes andalusíes en la isla de Yâbisa (Ibiza)*, 19-20 (1998), pàgs. 351-372.
- *La cerámica de Yâbisa: catàleg i estudi dels Fons del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera*, Eivissa, Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 49, 2002.
- *El mapa dels assentament andalusins de Yâbisa*, 41 (2004), pàgs. 15-20.
- “Yabisa i l’estudi sobre la migració i colonització berber i àrab de les Illes Balears”, *Fites*, 6 (2006), pàgs. 39 – 47.

KIRCHNER, Helena i MOLL, Bernat, (2006): *Historia de las Islas Baleares 5. Las Islas Orientales de al-Andalus: las Baleares en época islámica*, Palma de Mallorca, El Mundo, 2006.

LERMA ALEGRÍA, Josep Vicent, GISBERT SANTONJA, Josep Antoni, MARQUÈS MOLL, Josep, “Ceràmiques de les terrisseries de Madinat Danyina i de la Mediterrània a Eivissa durant els segles XI i XII”, *Com si el llap de sol fos el rostre de Mugahid: jornades d’estudi en commemoració del mil·lenari de la integració de Les Illes a la Taifa de Dénia*, Eivissa, Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera, 75 (2017), pàgs. 103 – 117.

LÓPEZ GARÍ, Josep Maria I MARLASCA, Ricard, “L’edat Mitjana. El naixement de Ses Feixes”, *Vila i ses Feixes. Els camins de l’aigua*, Eivissa, GEN-GOB, 2009, pàgs. 77-94.

MACABICH, Isidor, (1964): *Eivissa i les seves institucions històriques*, Barcelona, Ed. Dalmau, 1964.

- *Historia de Ibiza, I*, Palma de Mallorca, Ed. Planeta, 1965.

MAESTRO GONZÁLEZ, Maria Pilar, (1963): *Al-Himyari: Kitab ar-Rawd al-Mi’tar*, Valencia, Textos Medievales, 10, 1963.

MAÍLLO, Felipe, *Ibn al-Kardabus. Historia de al-Andalus*, Madrid, Akal bolsillo, 1986.

MARÍ CARDONA, Joan, *Les Pitiüses. La conquesta catalana de 1235*, Eivissa, Institut d’Estudis Eivissencs, 1976.

- “Supervivència dels noms dels segles XIII – XIV: Portmany”, *Eivissa*, 19 (1991), pàgs. 33-37.
- “Les véndes d’Eivissa i Formentera”, *Eivissa*, 28 (1996), pàgs. 7-11.
- *Pergamins i index vell de Tarragona: arxiu historic de la Pabordia de Santa Maria d’Eivissa*, Eivissa, Consell Insular d’Eivissa i Formentera, 1997.

MARÍ, Juan José, GRAZIANI, Glenda, GARCÍA-RUBIO, Almudena, (2016): “La maqbara de Yabisa”, *Fites*, 16 (2016), pàgs. 29 – 40.

MARLASCA MARTÍN, Ricard, i ESCANDELL TORRES, Josep Maria, “El jaciment del carrer de sa Capelleta: darreres actuacions”, *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana*, 1 (2009), pàgs. 74-78.

MARLASCA, MARTÍN, Ricard, LÓPEZ GARÍ, Jose Maria, ESCANDELL TORRES, Maria Josep, “El santuario púnico de sa Capelleta (Eivissa)”, *Fenícios e Púnicos, por terra e mar, Actas do 9 Congresso Internacional EFP*, Faculdade de Letras da Universidade de Lisboa, Lisboa, (2005), pàgs. 992 – 999.

- (2011): “El portal d’un edifici islàmic al jaciment de sa Capelleta”, *Fites*, 11 (2011), pàgs. 30-41.

MEZQUIDA ORTI, Ana, *Informe de la supervisión arqueológica realizada en la necrópolis del Puig des Molins (2010)*, Inèdit.

MULET i MAS, Mireia, “Gesta Triumphalia per Pisanos Facta”, *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana: Revista d’estudis històrics*, 49 (1993), pàgs. 27-36.

MUT CALAFELL, Antoni i URGELL HERNÁNDEZ, Ricard, *Documents cabdals del Regne de Mallorca: Documents i recopilacions legals*, Palma de Mallorca: Parlament de les Illes Balears, 2003, pàgs. 45-48.

ORIHUELA, Antonio, “La casa andalusí: un recorrido a través de su evolución”, *Artigrama*, 22 (2007), pàgs. 299 – 335.

PIÑA TORRES, Toni, *La universitat i els seus homes a l'Eivissa baixmedieval, 1299-1454*, Eivissa, Consell d'Eivissa, 2006.

PLANAS ROSSELLÓ, Antoni, “La carta de poblament d'Eivissa i Formentera, del 1236”, *Revista de Dret Històric Català [Societat Catalana d'Estudis Jurídics]*, 14 (2015), pàgs. 121 – 147.

PLANELLS, Antoni, *Historia de Ibiza y Formentera*, Barcelona, Ed. Viena. 1999.

POVEDA, Ángel, “Sobre los distritos, las explotaciones y la toponímia clásica de Yâbisa (Eivissa)”, *Table ronde de toponimie et archéologie d'al-Andalus celebrada en la Casa de Velázquez*, Madrid, Biblioteca virtual Miguel de Cervantes, 1984, pàgs. 109-115.

POZO MARTÍNEZ, Indalecio, ROBLES FERNÁNDEZ, Alfonso, NAVARRO SANTA-CRUZ, Elvira, “El despoblado andalusí de Villa Vieja (*Hisn Qalashbârra*). La transformación de una alquería en un *hisn* de la cora de Tudmîr”, *Urbanismo islámico en el sur peninsular y el norte de África, Actas del Seminario Urbanismo Islámico. Enfoques diversos para una herencia común*, (2002), pàgs. 145 – 200.

RAMON, Joan, “Ses Torres d'en Lluc. Sant Mateu d'Albarca, Eivissa”. *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa*, 2 (1995).

- “L'Antiguitat Tardana a Eivissa: dades de l'arqueologia recent”, *XXIII Jornades d'Estudis Històrics Locals: l'Antiguitat clàssica i la seva pervivència a les illes Balears*, (2005), pàgs. 487-500.

RETAMERO, Felix, *Moneda i monedes a l'illa d'Eivissa (exemplar dedicat a moneda i monedes àrabs a Eivissa)*, Eivissa, Museu d'Arqueològics d'Eivissa i Formentera, 34, 1995.

- “Fullis y monedas en Mallorca, Ibiza y Menorca antes de 290H / 902 d.C.”, *AL-QANTARA*, 17-1 (1996), pàgs. 163-169.
- “Mercados silenciosos: Arqueología de un mercado rural andalusí (Sant Rafel, isla de Ibiza)”, *II Congreso de Arqueología Peninsular: Zamora, del 24 al 27 de septiembre de 1996*, 4 (1999), pàgs. 703 – 714.
- *Introducció a la moneda d'al-Ándalus*, Eivissa, Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2019, (1: [\(37\) Curs "Introducció a la moneda d'Al-Andalus", Dr. Fèlix Retamero Serralvo.](#)

[Primera part - YouTube](#) (consultat el 12 de gener 2021.) 2: [\(37\) Curs "Introducció a la moneda d'Al-Andalus", Dr. Fèlix Retamero Serralvo. Segona part - YouTube](#) (consultat el 12 de gener de 2021) 3: [\(37\) Curs "Introducció a la moneda d'Al-Andalus", Dr. Fèlix Retamero Serralvo. Tercera part - YouTube](#) (consultat el 12 de gener de 2021))

RIBES i MARÍ, Enric, *La supervivencia de la toponímia precatalana d'Eivissa i Formentera i l'Onomasticon Cataloniae*, Biblioteca Miquel dels Sants Oliver, 25, 2005.

ROLDÁN CAÑAS, José, "Molinos, norias y batanes en la península ibérica durante la edad media", *Córdoba, Boletín de la Real Academia de Córdoba*, 165 (2016), pàgs. 37 – 61.

ROSSELLÓ-BORDOY, Guillem, *L'Islam a les Illes Balears*, Palma de Mallorca, Ed. Colomar, 1968.

- "La cerámica árabe en Mallorca. Avances sobre su tipología y cronología (separata de *MAYURQA*, 14, 1975)", *Trabajos del Museo de Mallorca*, 20, Imprenta Politécnica – Troncoso 3, Palma de Mallorca.
- "Notas para un estudio de Ibiza musulmana", *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 14, Eivissa, 1985.
- "La Cruzada pisano-catalana y sus consecuencias", *Sol erat incipiens per iter conscendere caeli... 900è aniversari de l'atac pisano-català a Yâbisa i Faramantira*, *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 71 (2014), pàgs. 109-122.
- "Revisant el passat mil anys després", *Com si el llap de sol fos el rostre de Mugahid: jornades d'estudi en commemoració del mil·lenari de la integració de Les Illes a la Taifa de Dénia*, *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 75 (2017), pàgs. 15 – 29.

TIRADO, Isabel, *Bibliografía arqueológica de las Islas Pitiüses, II*, Eivissa, *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 15, 1986.

- *Aproximació històrica a les Illes Balears*, Barcelona, Edicions la Magrana, 1999.
- "Mercados silenciosos. Arqueología de un mercado rural andalusí", *II Congreso de Arqueología peninsular, IV, Arqueología romana y medieval*, (1999), pàgs. 703-713.
- "Immigration berbère et établissements paysanos à Ibiza (235). A la reserche de la logique de la construction d'une novellé", *Castrum 7, zones cônières littorales dans le monde Méditerranéen au moeyn ège: defense, peuplement, mose en valeur*, Rome-Madrid, 2001, pàgs. 291-321.

TORRES, Felix, *Aportació al coneixement de Guillem de Montgrí i de la conquesta de les Pitiüses de l'any 1235*, Eivissa, Consell d'Eivissa, 2011, pàgs. 2-9.

TUR RIERA, Francesca, “Carta de Franqueses”, *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, Eivissa, 2021. [Disponible en URL: [Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera \(eeif.es\)](http://eeif.es), consultat el día 20 de desembre de 2020].

TUR SERRA, Carles, *El procés de colonització de l'espai pitiús (s. XIII): documents*, Eivissa, 46, 2006, pàgs. 34-41.

VERONÉS, Lorenzo, *De Bello maioricano libri octo* (cronología, introducción, edición crítica, traducción e índice de Jaume Juan Castelló), Barcelona, Ed. Bosch casa Editorial, 1996.

VILÀ I VALENTÍ, Joan, “Ibiza y Formentera, islas de la sal”, *Estudios Geográficos*, Madrid, 1953, pàgs. 363 – 408.

- “Las salinas de Ibiza y Formentera”, *Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca*, 630 (1961), pàgs. 35 – 41.

VILLANGÓMEZ LLOBET, Marià, *Eivissa. La Terra. La Història. La gent*. Eivissa, Ed. Biblioteca selecta, 1974.

VIVES COLOMAR, Jordi, *Dalt Vila entre els segles V – XV. Evolució del traçat urbanístic de la ciutat medieval d'Eivissa*. Eivissa. TFG presentat a la Universitat de Barcelona, a la facultat de Geografia i Història, Barcelona, 2018.

- L'illa d'Eivissa a la Baixa edat Mitjana. Eivissa. TFG presentat a la Universitat de Barcelona, a la facultat de Geografia i Història, Barcelona, 2019.

XERIF ALEDRIS *Descripción de España de Xerif Aledris* conocido por el nubiense (traducción y notas por Josef Antonio Conde), Real Biblioteca, Imprenta Real, Madrid, 1799.

16. APÈNDIX FOTOGRÀFIC

Els elements que es presenten a continuació són els la majoria d'elements treballats i explicats en l'estudi anterior, i que, per major comprensió he decidit posar sobre un mapa per així facilitar la ubicació d'aquests.

Jaciments principals: 1. Sa Penya Esbarrada, 2. Alqueria de Puig des Molins.

Jaciments complementaris: 3. Sa Capelleta, 4. Vila d'Eivissa, 5. Ca n'Espatleta, 6. Puig d'en Valls, Atzaró, 8. Can Maians, 9. Cova subterrània de Santa Agnès, 10. Torres d'en Lluc.

Ports: 1. Eivissa, 2. Ses Salines, 3. Porroig, 4. Port des Torrent, 5. Portus Magnus (Port de Sant Antoni), 6. Es Portitxol, 7. Port de Balansat, 8. Portinatx, 9. Port de ses Caletes, 10. Sa Cala (de Sant Vicent).

Principals espais drenats: 1. Pla de Sant Jordi, 2. Pla de Vila, 3. Pla de Sant Antoni, 4. Pla de (Santa Agnès de) Corona, 5. Pla (de Sant Mateu) d'Aubarca.

Principals espais irrigats: 1. Desembocadura des riu de Santa Eulària, 2. Arabí, 3. Balàfiat, 4. Canal de Fruitera, 5. Buscastell, 6. Es Rubió, 7. Balansat, 8. Benirràs, 9. Xarraca.

Espais d'extracció de sal: 1. Ses Salines.

17. APÈNDIX DOCUMENTAL

Els documents que es presenten a continuació són la ratificació dels costums inicials de l'illa d'Eivissa i la Carta de Poblament de 1236, feta l'any 1300 per l'arquebisbe Roderic de Tarragona i el paborde Guillem. Aquesta última, en no haver-se conservat l'original ha estat extreta a partir de la ratificació reial que, a causa d'estar incompleta, s'ha complementat amb la ratificació senyorial abans presentada, ambdós documents estan copiats al *Llibre de la cadena*, conservat a l'Arxiu Històric d'Eivissa.

Per la realització d'aquesta transcripció i edició dels documents, s'han seguit les normes següents: s'ha respectat rigorosament l'original encara que presenti grafies que poden semblar incorrectes. S'ha regularitzat la separació i unió de paraules. També s'ha normalitzat l'ús de l'apòstrof i dels guionets i s'ha utilitzat el punt volat en les aglutinacions que actualment no tenen representació gràfica. Les cites textuais s'han transcrit entre cometes baixes («») i la inserció d'un altre document entre cometes altes (" "). S'ha regularitzat l'ús de les majúscules i minúscules d'acord amb les normes actuals, igual que els criteris de puntuació. També s'ha regulat l'accentuació i la dièresi segons els criteris ortogràfics moderns, així com la geminada. S'han regularitzat l'ús de les grafies u/v, no així l'ús de i/j i de c/t. S'han utilitzat els claudàtors ([]) per assenyalar les possibles llacunes del text produïdes per taques, rosecs, corcadures, pèrdua de material i altres agents

DOC. 1

1300, novembre 10. Tarragona.

L'arquebisbe Roderic de Tarragona i el paborde Guillem ratifiquen els costums inicials de 1236 per a l'illa d'Eivissa i afegixen noves aclaracions i disposicions a les originals.

[O]. Original perdut. – A*. Còpia del segle XV, inserida en un privilegi del 10 de novembre de 1300. Eivissa, AHE, *Llibre de la cadena*, f. 9-12.

Açò és translat de una carta sagellada ab los sagells dels honrats senyors archabisbe e pabordre de Tarragona, de les libertats, franquesas e costumes de Eviça, la tenor de les quals es aytal:

« Jatsesia¹ que la companya dels grans fets que·ns esdevenen nos costrengua personeus empeymens e les cures nostres susleu ab amonestament de cura, ne leix ne sofrirà les nostres voluntats ésser sotsmesas a ociós repòs, emperò, envers los profits dels sotsmeses, en la beneuyrança dels quals nós som benaventurats, ab gran estudi de cura entenem e seguim volenteroses treballs per lo repòs d'aquells, per çò que ells, justícia mitgensen, pusquen ésser governats. Emperço nós, en Rodrigo, per la divinal miseració archabisbe de la Sancta Sglésia de Tarragona, e-n Guillem, pabordre d'aquella mateixa Sgléya, a regiment de les yllas de Eyviça e de Formentera, e dels hòmens nostres habitants en aquelles, estenents lo coratge de la nostra consideració, per çò que menats per benaventuròs regiment sien guardats de les cosas nohedores e perdurablement profiten de creximents desitjats², algunes costumes, libertats e franchises atorgades als habitants del castell d'Iviça, e de les damunt dites, per en Guillem, saenrere elet de Tarragona de recordable membrança, e per lo noble enfant en Pere, lavors senyor del regne de Mallorches, e per lo noble en Nunó Sanç, lavors senyor de Valespir, de Cerdanya e de Conflent, e-n cara los privilegis a aquells habitants atorgats, alguns d'aquells, enaxí com a superfluitats, volguem tolre e alguns declarar e altres corregit, altres trer, alguns encara per nós novelament stablir. E aquelles correccions, addicions, mudaments e toltes entre aquelles mateixes costumes, libertats e privilegis tornar e posar manam, segons que coneguem fahedor. Manants a tots los hòmens nostres, habitants del castell d'Eviça e de la illa de Formentera, que les damunt dites costumes, libertats e franchises enaxí corregides e smenades, ab aparelat enteniment d'aqueles, usés d'aquí avant en juhý, en contrast, e aquelles hagen perdurablement e no revocablement observar. E vedam que algú altres costumes, libertats e franchises en las ditas yllas no reheba, sinó aquelles que dejús en aquesta present pública carta trobaran ordenades. La tenor de les dites costumes, libertats, franquesas o dels privilegis, les quals, o los quals, lo damunt dit elet de Tarragona e-l infant en Pere e-n Nonó Sanç donaren e atorgaren als habitants del castell e de les illas damunt dites, les quals, o los quals, trer e scriure fehem de la carta de les ditas costumes, libertats e franchises, e de les cartas dels privilegis de paraula a paraula, la tenor encara d'aquells privilegis, los quals sobre aquelles costumes, libertats, franchises o privilegis ordenam sots certs capítols d'aquelles costumes, libertats, franchises e privilegis, segons que aquells se cové, e-n aquesta pública carta és scrit dejús es ordenadament:

“En nom de Christ.³ Sia a tots manifest que nós, en Guillem, per la permissió divinal^{fol. 9v} elet de Tarragona, e-l enfant en Pere, senyor del regne de Mallorques, e-n Nunó Sanç, senyor de Rosselló,⁴ de Cerdanya e de Conflent, per nós e-ls successors nostres, ab aquesta scriptura perdurablement valedora, donam, atorgam e loham a vós, e als feels nostres tots e senblers pobladors e habitants

del castell e de les ylles de Eviça e de Formentera, presents e sdevenidors, que allí habitets e poblets, e donam a vós cases e casals, ors e ortals, e ús des prats e de pastures, e que puscats pescar franquement en la mar, e les possessions, totes les quals en lo castell e en les illes damunt dites haurets, hajats enaxí com en les cartes de la nostra donació és contengut.

Volem encara e stablim que vós, tots habitants del castell e de les yllas damunt dites, presents e sdevenidors, siats aquí franchs de tot peatge, leuda e usatge de port e de altres lochs, e de portatge, mesuratge⁵, de porta e de totes altres cosas, e de tota host e cavalcada, si per aventura no-s fahia en les illes, a defensió d'aquelles.

No darets carnatge del vostre bestiar per negun temps, ne passatge,⁶ ne quarenté.

Negun naufrag en negunes parts de les illes null temps no serà.

Tots los malefics que seran entre ls habitants del castell e de les dites illes pusan los prohòmens pacificar e diffinir ans que clam o ferma a la cort sia feta. Encara dins tres dies pusan fer allò mateix. Sobre aquest capítol de libertats o de franchesa, nós, archabisbe et pabordre damunt dits, enadim que per ço que ls malefics no romanguen sens pena, les corts nostres en los greus crims puscham procehir e enantar contra los malfactors, justícia mitgencera e aquells punir, no contrastants la diffinició e les paus feta entre les parts per los prohòmens.

De les injúries e ls malefics dels quals a la cort serà fet clam, fermarets dret en poder de la cort nostra. E per calònia de la cort, lit, archa, no serà penyorat, ne vestiduras ne armas de la persona sua. Sobre l qual capítol, per la ordenació que dejús se segueix per nós, archabisbe e pabordre damunt dits, feta de tornar lo quint al dehè, no volem que res sia mudat, mas que si l demanat serà vençut sobre ls clans de les injúries e dels malefics, lo quint se pach per calònia enaxí com se fa en les corts de la ciutat de Mallorques, en la ciutat enaxí com là en la illa de Eviça en aytals coses és acostumat fer.

Los habitants del castell pledejaran de terç en terç dia; e l strany de dia en dia, si serà demanat, mas si demana ús del dret de vehý, car mala cosa seria que l strany fos embarguat, demanan per pus longues dilacions que l,⁷ emperò nós, en Rodrigo, archabisbe, e l pabordre damunt dit, aquest capítol de la dita franquesa esmenants, volem e stablim que enaxí lo privat com l'estrany, enaxí en demanan com en deffenen de terç en terç dia pledegen e prohòmens enanten.

Si algú deutor o fermança, e passat lo terme de la pagua serà trobat en lo castell o en les ylles damunt dites, no pusca al legar privilegis o fur, mas aquí sia tengut respondre.

Per algun crim o malefici o *fol. 10r* demanda no farets ab nós o ab lo batle o cort del castell batalla per ferre, calç ne per horn, ne per aygua ne per ninguna cosa.

Sobre l qual capítol del dit stabliment o franquesa nós, en Rodrigo, archabisbe, e pabordre de Tarragona damunt dits, declaram, enaden, volem e no entenem ne que s deja entendre per negunes paraules posades en aquell, per lo qual en les qüestions dels crims o dels malefics turments enaxí com serà fahedor segons la ordenació dejús per nós declarada.

Cort o batle o saig o l locthenent d'aquells no entraran en les casas vostres per negú crim, o per rahó de sospita, tots sols, mas entraran ab II o ab III o ab IIII prohòmens del castell. Açò mateix volem que s'observa en naus, lenys, forns e molins.

Sobre aquest capítol, per lo mal que daquèn poria esdevenir, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, enaxí volem que s'observe que si en los lochs damunt dits se digue que sien entrats alguns sospitosos de crims, que la cort, o les corts, del castell o de les illes damunt dites, o aquells que per aquelles seran tramesos, pusan entrar sols o ab altres, segons que a ells serà vist fahedor. Mas per penyoras a pendre no entraran sinó ab ll prohòmens qui sien del dit castell o de les ylles damunt dites.

Sagrament de calúmpnia farets en los plets vostres, mas res daquèn no darets ne posarets per lo sagrament que farets.

No darets a la cort, batle o saig res per vostra justícia a fer o enantar; mas si·l saig irà fora lo castell, darà a aquell qui·s clamarà VI diners per legua. Car en la present costume per ús en altra manera se observa, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, volem que en mà se observe com és acostumat fer.

Revenedor de vi o de farina, o de cosas de menjar, si trobat serà ab falsa mesura, perdi d'escot la cosa venal, e haja daquèn la terça part la cort e les dues parts se despenan en l'obra dels murs. En aquest capítol, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, en aytal manera hy esmenam que si l'acusador hy sobrevedrà de les dues parts als murs assignades haja l'accusador le meytat.

Flaquera, si vendrà a menys pes sia posada el costell o don V sous, dels quals haja dues parts la cort, e la terça part sia donada a la obra del mur.

Negú no sia tengut fer cridar vi, oli, ne coses venals, si no·s volrà ne sia tengut haver pes de senyor. Emperò, pus les coses seran posades a vendre, no pusca negú més vendre del preu posat, mas que vena tota la cosa venal ne fassa en aquella mescla ninguna, ne mixtura.

Volem, emperò, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, que casú venedor a pes o mesura us, compran e venen, de leyals peses e mesuras.

Veguer, batle ne saig no pusca conèixer de falsetat de pes ne de mesura, sinó en loch públich e denant prohòmens del castell.

Sobre aquest capítol, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, declaram que los prohòmens [... on la cort o les corts nostres se tendran e dels altres ...]⁸ de Eviça, qual que si aquell loch, e que les damunt dites coses si seran [... Algunes]⁹ fol. 10v quisque sien del castell o d'aquell loch on la dita conexensa se farà.

No·s darà calònia si plet no serà fernet de cascuna de les parts.

Sobre aquest capítol, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, enaden, stablim que dels plets que denant nós o·ls successors nostres o denant los jutges nostres, o dels successors nostres, a nós o als successors nostres acostats o encara delegats de nós o dels successors nostres, per special delegación, que·l demanador o·l demanat qui perdrà pach lo X^e per calònia, e no lo quint.

Jatsesia ço que plet no sia estat fernet denant nós o·ls jutges dessús dits, enaxí, ço és assaber, que·l demanat pac lo X^e de ço en què sia condempnat, donar o pagar a l'actor per sentència o per composició o per avinència donarà el actor d'allò que no obtindrà per sentència o per composició o per transacció de ço que·s serà clamat, sia tengut donar lo X^e.

De cosa no mobla, quint ne dehè per calònia no·s pac. E stablim que en loch de quint, lo qual per calònia se donava dels plets, que en las corts nostres e dels altres senyors de Eviça sermenaven

dels plets esdevenidors en loch del quint per lo actor e per lo demanat sia pagat lo X^e, enaxí con dessús ordenat és.

Volem, emperò, que sia denant nós, ordenant los jutges nostres dellats e del consell nostre delegats, demanda o suplicació serà donada, que·l demanat, appellat e certificat de la demanda de la suplicació aja acort d'un dia o deliberació, enaxí com los demanats e·ls covenguts an e costumats han haver. Sobre·s clams posats contra aquells denant la cort nostra d'Eviça e dels altres senyors de Eviça et sobre açò, sia fet axí con és acostumat.

Totes les qüestions que enfra los habitants de Eviça seran, se menen en locs públics on serà lo veguer ab los prohòmens de la vila; ne vendrets a la casa del veguer ne del batle per plet a termenat.

Sobre aquest capítol o libertat, nós, archabisbe e pabordre soven dits, declaram los lochs públics, los lochs on les corts de Eviça se tendran qua·ls que sien aquells lochs.

Deutor o fermança pusca donar penyora a sson crehedor a X dies, ab manlevador covinent, e tengua la penyora per X dies, après los quals vena la penyora e faça aquella corre⁷ per tres dies. E si més n'aurà del seu deute, restituesca·ho al deutor. E si n'haurà menys, lo deutor o fermança restituesca al crehedor.

Neguna fermança no sia tenguda respondre dementre que la persona del principal serà present e covinent a satisfer, per molt que haja renunciat a sson dret.

Lo qual capítol volem nós, archabisbe e pabordre damunt dits, que stia tro que nós sobre aquel d'altrament conexem. Si alcú per alcú crim per la cort o per lo batle serà pres, no sia absolt sinó d'una fermança de dret.

Los juraments dels crims jutjarà la cort ab los prohòmens del castell. E per rahó d'aquest present capítol o francesa, moltes coses no legudes [per... o ...]¹¹ sien fetes, condemnant los absolvedors e absolven ^{fol. 11r} los condemnadors. E molts prohòmens de la illa de Eviça, mal lur grat, eren apel·lats ab greu dan e greuge d'aquells. E destot sia cosa no leguda e contraria a rahó que·ls qui no han la jurisdicció prenen offici de jutjar, nós, archabisbe e pabordre damunt dits, establim e encara ordenam que·l jutge o jutges de la cort nostre et dels altres senyors de Eviça e de Formentera, e aquelles corts de Eviça e de Formentera, e encara lo loctenent nostre e dels altres senyors de les dites illes, presents e sdevenidors, a dar sentència en los plets criminals enaxí enanten. Ço és assaber, que apel·len o appel·lar façen cascú, enaxí com a ells se convendrá VI prohòmens covinents e sofficients, e fretureyants de tota suspita, de les ditas illes, entre·ls quals sia un savi, si bonament se porà a ver, dels quals reban sagrament que bon e leyal e just consell daràn al jutge o als jutges d'aquelles illes, e a les corts d'aquelles matexes, segons les lurs bones consciencias, servades les sues costumes e libertats del castell e illes damunt dites, per nós ara confirmades e atorgades a aquelles, defallents, segons Usatges de Barchelona, en aquells casos en los quals, en les dites illes d'Eviça e de Formentera, los Usatges han loch e aquelles costumes e usatges defallents segons dret comú. E que tendran secret sobre aquelles coses en les quals a ells, en demanan consell, seran revelades, e que per sí ne per altre, als dits o als fets o als signes, no·n faran res perque justícia en les cosas damunt dites sia embargada. Les quals coses fetes a les parts, la hon les parts serán, o als procuradors d'aquells si volran ésser presents, ab los lurs advocats o menys d'ells, enaxí com a les parts plaurà, los negocis. Sobre·l qual sentència se darà, ordenadament e plenera als dits prohòmens sia posat, les

rahons encara e les al·legacions d'aquells sien legides o d'al·trienament declarades. E puix les parts lunyades, lo dit jutge o jutges o les corts de les dites illes s'apleguen ab los dits VI prohòmens e consell d'aquells requieren, e diligentment hoien e entenen ço que a ells daràn de consell. Mas aquells jutge o jutges donan a ells la lur entenció, declaren primerament, ans que a ells sia dat consell d'aquells, e ço que a ells, segons dret e rahó, serà vist fahedor. E si tots s'acordaran o tarden enantar la diffinició del negori, donant en persona del jutge o dels jutges la lur sentència, o en persona de les corts, mas si·ls diets prohòmens en una sentència, s'acordaran dels dits jutge o jutges o corts en altrament, axí en les lurs oppinions e consell eren del tot discordants, volem e stablim que·l dit jutge o jutges o les corts damunt dites, altra vegada, enans que sentència diuen, en aquella mateixa manera oferim ab altres VI prohòmens consell hajen e tractat e haüt lo seu consell no perlonguen lo dit jutge o jutges o les corts damunt dites dar sentència y segons les costumes e libertats e privilegis de les illes damunt dites, e aquelles defallen segons Usatges de Barchelona, en los casos en los quals haja loc, e aquells defallen segons [...] ¹² damunt dit és. E ab lo jutge o jutges o [la cort...] ¹³ .

Encara volem e stablim que sols los interlocutors que degut sol [...] ¹⁴ que hom posa a turments ab los [...] ¹⁵ fol. 11v en los plets criminals és legut apel·lar [d'entre·ls] que n'enanten lo jutge o jutges o les corts, enaxí com a ells serà vist fahedor, negún consell que daquèn no demanen sobre les sentències, encara que·s daràn, e·ls plets de les apel·lacions entreposats o posadors sobre·ls plets criminals, stablim que determenen aquells plets per aquella mateixa manera e forma dejan enantar los jutjants quals que serán o loctenent nostre o dels dits senyors o dels delegats de nós, o dels successors nostres o dels loctenents damunt dits o d'aquells senyors damunt dits. Per la qual manera o forma stablim e volem enantar los dits jutges o corts en los plets criminals principals enaxí com damunt és sprés, a la manera o forma de les coses damunt dites o alguna cosa de les coses damunt dites, nós o·ls successors nostres o·ls jutges de nós o dels successors nostres, acostats o del costat nostre o dels successors nostres, no entenem en neguna manera ésser obligats ne constres.

Encara nós volem e ordenam que en la dita illa sia stablit jutge special entretant entró que aquí jutge o jutges sien ordenats. Volem que·l batle, els regent, la cort nostra de Eviça e dels altres senyors de Eviça, la damunt dita manera e forma degen observar e encara en après e perdurablement totes vegades que hauran a conèxer dels plets criminals.

Si algun serà condemnat d'alcú crim per lo qual sostengua pena corporal, no perda los béns seus ne part dels béns seus, mas puscha d'aquells fer testament e jaquir a qui·s voldrà, exceptat crim de heretgia e de lesa magestat.

Cascú se puscha fer corredor e puscats les coses vostres a qui·us volrets fer cridar. Mas lo corredor de les coses venals jur que usarà de son offici feelment.

Volem nós, archabisbe e pabordre dessús dits, que sobre·l dit capítol sia fet axí com és acostumat de fer.

De tot clam sia que ne[gú] ¹⁵, sia que dubte o confés lo demanat, la primera sentència se do per la cort ab consell de prohòmens, que si aytal: "Per tot aquest dia posats vos ab vostre adversari o fermats dret, o al vespre muntats a l'almudayna". E si no·y muntarà, vaya per ferma de dret, e serà daquèn demanat dret.

Volem nós, archabisbe e pabordre damunt dits, que sia fet sobre·l dit capítol axí com és acostumat.

Nos ne·ls successors nostres, ne algùn locthenent nostre, no farem neguna força ne destret en personas ne cosas vostres dementre que apparellats serets de dar fermança de dret, si donchs lo crim no és leig.

Sobre·ls plets de les injúries e dampnatges e nafres dades, e sobre totes altres coses de les quals en les cosas damunt dites no és feta menció special, sia reconegut en los Usatges e Costums de Barchelona per la honor e profit del castell e de les illas d'Eviça e de Formentera e dels hòmens vostres e burguesos habitants en aquelles. Nós, archabisbe e pabordre damunt dits, enadan al [...] ¹⁶ que sobre les qüestions o turments ^{fol. 12r} prenedors dels malmirents sia enantat segons Usatges de Barchelona.

Stablim encara que en lo castell sia l batle tant solament ¹⁷, ço és assaber, en lo qual nós tres, o aquell o aquells ¹⁸ qui lo loch nostre en la illa de Eviça tendrà ¹⁹, consentrem, no haüda ²⁰ consideració del major nombre, e mut·se ²¹ d'any en any, si dons per nós o per los tenets loch ²² nostre en lo cap de l'any no era confermat. Mas lo batle damunt dit jur que totes aquestes coses damunt dites, per ses forces farà observar, e a cascú de nós del dret nostre sia de la part sua leyal ensemps feel. Mas nós, archabisbe e pabordre damunt dits, volem que·s faça sobre·l dit capítol enaxí com és acotsumat fer.

Encara vedam que en alfòndech no·s vena res tro al cinquè any passats, ans les vendes e·ls smerçes ²³ de les cosas menjables ²⁴ e de les viandes se façen dins los murs, per lo V any damunt dit. Nós, archabisbe e pabordre, damunt dits, enadents al dit capítol, volem e ordenam que en los dits alfòndechs e encara daraçana ²⁵ de la dita ylla de Eviça que viandes a menut negú no vena. ²⁶

Encara, que cascú de nós puscha haver en lo castell notari propi, qui jur que usarà de son offici leyalment. ²⁷ Sobre·l qual capítol nós, archabisbe e pabordre, volem que·s faça axí com és acostumat fer.

Nós, enfant en Pere, e·n Nunó Sanç damunt dits, volem e stablench ²⁸ que si algú traurà coltell o spasa contra alcún, menaçan o iraxen ²⁹, do a la cort LX sous o perdà la mà.

Ffet és açò en Cothliure, V idus de janer en l'any de Nostre Senyor M CC XXX VI.

Senyal (*senyal*) d'en Pere, per la gràcia de Déu, senyor del regne de Mallorca, qui açò loha e ferma.

Yo, en Guillem, per la gràcia de Déu, elet de Tarragona, sotscriu.

Senyal (*senyal*) del senyor en Nunó Sanç, qui les cosas damunt dites loham e fermam.

Senyal (*senyal*) d'en Gauceran d'Urg, testimoni. Senyal (*senyal*) d'en Gauceran de Pinós, testimoni.

Testimonis d'aquesta cosa són: en Benet Gamaret, de Tarragona, Raimon de Sent Martí, Arnau de Sent Martí, capelà del senyor elet, Jacme de Çafareig, e·n Pere Cervera.

Senyal (*senyal*) d'en Pere Johan, notari del senyor enfant.

Yo, en Pere d'Alcalà, qui açò lou e atorch e ho ferm, enaxí com damunt és anomenat.

Senyal (*senyal*) d'en Palau, sig+num d'en Pere de la Barca, sig+num d'en Michel [Núniz].

Senyal d'en (*senyal*) Ponç d'Archs, notari de Eviça.

Yo, en Raimon de Vilanova, notari del senyor eiet de Tarragona, açò scrívi per manament d'e-l e del senyor en Nunó Sanç, e ras e smenè en la XX linya, el loch, el dia e l'any denant posats, on és dit *habitadors*.

Nós, adonchs, en Rodrigo, per la divina miseració de la Santa Sgléya de tarragona archabisbe, e-n Guillem, pabordre d'aquella sgléya mateixa, per nós e-ls successors nostres, les damunt dites costumes, libertats, franchises ab d'accions, ena[ntaments], toltes e corre[ccions] damunt dites, volem segures e fermes que servesquen en perdurable temps. Manants fermament e destretament als hòmens e al batle nostre en lo castell e de las yllas de Eviça e de Formentera que les damunt dites franchises e libertats enaxí corragides e declarades observen e [irrevo]cablement façen observar. De les quals coses a perdurablemt [memòria] de la cosa [pública fem fer la present pública] carta, la qual fo feta en Tarragona IIII idus novembrise en l'any ^{fol. 12v} M CCC.

Presentis testimonis: en Ponç Obrer, Pere Betet, hospitaller de la Sgléya de Tarragona, e Arnau de Martorell, savi en dret.

Senyal den Michel (*Senyal*) Boter, públich notari de Tarragona, qui aquestes cosas feu escriure.

Yo, en Berenguer Ferrer, scrívi açò per manament d'en Michel Boter, públich notari de Tarragona».

1. Al marge esquerre está escrit el numeral XXXXIV en tinta vermella. – 2. Segueix un espai en blanc d'aproximadament 15 lletres. – 3. Al marge esquerre está escrit el numeral XXXXV en tinta vermella. – 4. Manca de Valespir, al principi del document el comte Nunó Sanç apareix amb el títol de comte de Valespir, que aquí s'omet. – 5. Manca de mostafalia. Al document senyorial s'omet aquest privilegi, no així en el document reial. – 6. Manca de erbatge. Al document senyorial s'omet aquest privilegi, no així en el document reial. – 7. Espai il·legible, equivalen a 4 lletres, a causa de la tinta esvanida. – 8. Espai il·legible, equivalen a 10 lletres, aproximadament, a causa de la tinta esvanida. – 9. Espai il·legible, equivalen a 6 lletres, aproximadament, a causa de la tinta esvanida. – 10. Manca la lletra r. – 11. Espai il·legible, equivalen a 13 lletres, aproximadament, a causa de la tinta esvanida. – 12. Espai il·legible, equivalen a 20 lletres, aproximadament, a causa de la tinta esvanida. – 13. Espai il·legible, equivalen a 25 lletres, aproximadament, a causa de la tinta esvanida. – 14. Espai il·legible, equivalen a mitja línia del text, a causa de la tinta esvanida. – 15. Espai il·legible, equivalen a mitja línia del text, a causa de la tinta esvanida. – 16. Espai il·legible, equivalen a mitja línia del text, a causa de la tinta esvanida. – 17. Manca aquell. Aquesta precisió manca al document senyorial, però si que hi és al document reial. – 18. Manca a. – 19. Al document reial l'expressió aquí apareix com de Eviça tendrà és substituïda per les nostres veus, volrem . – 20. Al document reial es substitueix hàuda per sguardada. – 21. Al document reial es substitueix mut-se per sia mudat. – 22. Al document reial es substitueix tenentlochs per lochtenents. – 23. Manca de les merchaderias e. Al document senyorial s'omet, no així en el document reial. – 24. Al document reial es substitueix menjables per de menjar. – 25. Al document reial apareix amb el terme deretzana. – 26. Al document reial acaba amb Nós en Jacme per la gràcia de Déu, rey de Mallorca damunt dit, enadens e crexen al dit capítol, volem e ordenam que en los alfondech e encara en la deretza per mil temps a menat viandes nos venen. – 27. Al document reial es substitueix que usará de son offici leyalment per qui jur leyalment usar de son offici. – 28. Al document reial es substitueix volem e stablench per stablents e volem. – 29. Al document reial es substitueix iraxen per iradiant.

DOC. 2

1236, gener 9. Colliure

L'infant Pere de Portugal, Guillem, arquebisbe de Tarragona, i Nunó Sanç, comte de Rosselló, promulguen els Costums de les illes d'Eivissa i Formentera

[O]. Original perdut. – A*. Còpia incompleta del segle XV, inserida en un privilegi de 18 de març de 1300. Eivissa, AHE, *Llibre de la cadena*, f. 7-8. – B*. Còpia del segle XV, inserida en un privilegi de 10 de novembre de 1300. Eivissa, AHE, *Llibre de la cadena*, f. 9-12.

a. MACABICH, I. *Historia de Ibiza*. Vol. II, p. 65-70. – b. MACABICH, I. *Historia de Ibiza*, p. 244-250. – c. MUT CALAFELL, A; URGELL HERNÁNDEZ, R. *Documents cabdals del Regne de Mallorca: Documents i recopilacions legals*, p. 45-48. – d. GARCÍA EDO, V. Arxiu virtual Jaume I. Edició digital, 2008. <[Arxiu Jaume I \(uji.es\)](http://ArxiuJaumeI(uji.es))>. – e. PLANAS ROSSELLÓ, A. *La carta de poblament d'Eivissa i Formentera, del 1236*. p. 144-147.

En nom de Jesuchrist.

Sia a tots manifest que nós, en Guillem, per la permissió divinal eiet de Tarragona, e l'enfant en Pere, senyor del regne de Mallorques, e-n Nunó Sanç, senyor de Rosselló,¹ de Cerdanya e de Conflent, per nós e-ls successors nostres, ab aquesta scriptura perdurablement valedora, donam, atorgam e loham a vós e als feels nostres, tots e senglers pobladors e habitants del castell e de les ylles de Eviça e de Formentera, presents e sdevenidors, que allí habitets e poblets, e donam a vós cases e casals, ortos e ortals, e ús des prats e de pastures, e que puscats pescar franquament en la mar.

E les possessions, totes les quals en lo castell e en les illes damunt dites haurets, hajats enaxí com en les cartes de la nostra donació és contengut.

Volem encara e stablim que vós, tots habitants del castell e de les yllas damunt dites, presents e sdevenidors, siats aquí franchs de tot peatge, leuda e usatge de port e de altres lochs, e de portatge, mesuratge², de porta e de totes altres cosas, e de tota host e cavalcada, si per aventura no-s fahia en les illes, a defensió d'aquelles.

No darets carnatge del vostre bestiar per negun temps, ne passatge,³ ne quarenté.

Negun naufragi en negunes parts de les illes null temps no serà.

Tots los malefics que seran entre-ls habitants del castell e de les dites illes puscan los prohòmens pacificar e diffinir ans que clam o ferma a la cort sia feta. Encara dins tres dies puscan fer allò mateix.

De les injúries e-ls malefics dels quals a la cort serà fet clam, fermarets dret en poder de la cort nostra. E per calònia de la cort, lit, archa, no serà penyorat, ne vestiduras ne armas de la persona sua.

Los habitants del castell pledeiaran de terç en terç dia; e-l strany de dia en dia, si serà demanat, mas si demana ús del dret de vehí.

Si algú deutor o fermança, e passat lo terme de la pagua serà trobat en lo castell o en les ylles damunt dites, no pusca al·legar privilegis de fur, mas aquí sia tengut respondre.

Per algun crim o malefici o demanda no farets ab nós o ab lo batle o cort del castell batalla per ferre, calç ne per horn, ne per aygua ne per ninguna cosa.

Cort o batle o saig, o-l locthenent d'aquells, no entraran en les casas vostres per negú crim, o per rahó de sospita tots sols, mas entraran ab II o ab III o ab IIII prohòmens del castell. Açò mateix volem que s'observa en naus, lenys, forns e molins.

Sagrament de calúmpnia farets en los plets vostres, mas res daquèn ne posarets per lo sagrament que farets.

No darets a la cort, batle o saig res per vostra justícia a fer o enantar; mas si-l saig irà fora lo castell, darà a aquell qui-s clamarà VI diners per legua.

Revenedor de vi o de farina, o de cosas de menjar, si trobat serà ab falsa mesura, perdi d'escot la cosa venal, e haja daquèn la terça part la cort e les dues parts se despenan en l'obra dels murs.

Flaquera, si vendrà a menys pes sia posada el costell o don V sous, dels quals haja les dues parts la cort e la terça part sia donada a la obra del mur.

Negú no sia tengut fer cridar vi, oli ne coses venals, si no-s volrà, ne sia tengut haver pes de senyor. Emperò, pus les coses seran posades a vendre, no pusca negú més vendre del preu posat, mas que vena tota la cosa venal ne fassa en aquella mescla neguna, ne mixtura.

Veguer, batle, ne saig no pusca conèxer de falsetat de pes ne de mesura, sinó en loch públich e denant prohòmens del castell.

No-s darà calònia si plet no serà fermat de cascuna de les parts.

De cosa no mobla, quint ne dehè per calònia no-s pac.

Totes les qüestions que enfra los habitants de Eviça seran, se menen en locs públichs on serà lo veguer ab los prohòmens de la vila; ne vendrets a la casa del veguer ne del batle per plet a termenat.

Deutor o fermança pusca donar penyora a sson crehedor a X dies, ab manlevador covinent, e tengua la penyora per X dies; après los quals, vena la penyora o faça aquella corre⁴ per tres dies. E si més n'aurà del seu deute, restituesca-ho al deutor. E si n'haurà menys, lo deutor o fermança restituesca al crehedor.

Neguna fermança no sia tenguda respondre dementre que la persona del principal serà present e covinent a satisfer, per molt que haja renunciat a sson dret.

Los juraments dels crims jutjarà la cort ab los prohòmens del castell.

Si algun serà condempnat d'alcú crim per lo qual sostengua pena corporal, no perda los béns seus ne part dels béns seus, mas puscha d'aquells fer testament e jaquir asaber a qui-s voldrà, exceptat crim de heretgia e de lesa magestat.

Cascú se puscha fer corredor, e puschats les coses vostres a qui us volrets fer cridar. Mas lo corredor de les cosas venals jur que usarà de son offici feelment.

De tot clam sia que negú, sia que dubte o confés lo demanat, la primera sentència se do per la cort ab consell de prohòmens, que sia aytal: "Per tot aquest dia posats vos ab vostre adversari o fermats dret, o al vespre muntats a l'almudayna". E si no-y muntarà, vaya per ferma de dret, e serà daquèn demanat dret.

Nós ne·ls successors nostres, ne algùn locthenent nostre, no farem neguna força ne destret en personas ne cosas vostres dementre que apparellats serets de dar fermaça de dret, si donchs lo crim no és leig.

Sobre·ls plets de les injúries e dampnatges e nafres dades, e sobre totes altres coses de les quals en les cosas damunt dites no és feta menció special, sia recorregut en lo Usatges e Costums de Barchelona per la honor e profit del castell e de les illas d'Evija e de Formentera e dels hòmens vostres e burguesos habitants en aquelles.

Stablim encara que en lo castell sia l batle tant solament, ço és assaber, en lo qual nós tres o aquell ho aquells qui lo loch nostre en la illa de Evija tendrà, consentrem, ne haüda consideració del major nombre, e mut-se d'any en any, si dons per nós o per los tenentsloch nostres en lo cap de l'any no sera confermat. Mas lo batle damunt dit jur que totes aquestes cosas damunt dites, per ses forces, farà observar, e a cascú de nós del dret nostre sia de la part sua leyal ensemps feel.

Encara vedam que en alfòndech no·s vena res tro al cinquè any passat, ans les vendes e·ls ⁵ smerçes de les cosas menjables e de les viandes se façen dins los murs, per lo V any damunt dit.

Encara que cascú de nós puscha haver al castell notari propi, que usarà de son offici leyalment.

Nós, enfant en Pere, e·n Nunó Sanç, damunt dits, volem e stablench, que si algú traurà coltell o spasa contra alcú⁶, menaça o iraxen do a la cort LX sous o perda la mà.

Ffet és açò en Cothliure, V idus de janer en l'any de Nostre Senyor M CC XXX VI.

Senyal (*senyal*) d'en Pere, per la gràcia de Déu, senyor del regne de Mallorca, qui açò lohà e fermà.

Yo + en Guillem, per la gràcia de Déu elet de Tarragona, sotscriu.

Senyal (*senyal*) del senyor en Nunó Sanç, qui les cosas damunt dites loham e fermam.

Senyal (*senyal*) d'en Gauceran d'Urg, testimoni; senyal (*senyal*) d'en Gauceran de Pinós, testimoni.

Testimonis d'aquesta cosa són: en Benet Gamaret, de Tarragona, Raimon de Sent Martí, Arnau de Sent Martí, capelà del senyor elet, Jacme de Çafareig e·n Pere Cervera.

Senyal (*senyal*) d'en Pere Johan, notari del senyor enfant. Yo, en Pere d'Alcalà, qui açò lou e atorch e ho ferm, enaxí com damunt és anomenat.

Senyal (*senyal*) d'en Palau; sig+num d'en Pere de la Barca; sig+num d'en Michel Núviz.

Senyal d'en (*senyal*) Ponç d'Archs, notari de Evija.

Yo, en Raimon de Vilanova, notari del senyor elet de Tarragona, açò scrivi per manament d'e·l e del senyor en Nunó Sanç, e ras e smenè en la XX linia, el loch, el dia e l'any denant posats, on és dit *habitadors*.

1. Manca de Valespir. Al document reial el comte Nunó Sanç apareix amb el títol de comte de Valspir, escrit d'aquesta manera i no Vallespir o Valespir, forma amb la qual apareix al principi de la revisió feta per l'arquebisbe Rodrigo el 1300. – 2. Manca de mostalafia. Al document reial aquest privilegi apareix, mentre que al document senyorial ha desaparegut. – 3. Manca ne erbatge. Al document reial aquest privilegi apareix, mentre que al document senyorial ha desaparegut. – 4. Manca la lletra r a final de paraula. – 5. Manca de les merchaderias e. Aquesta precisió manca al document senyorial, però hi és al document reial. – 6. Manca altre.

18. APÈNDIX ARQUEOLÒGIC

Les fitxes, materials i els inventaris que es presenten a continuació són el resultat de l'anàlisi, estudi i interpretació dels materials arqueològics trobats en els jaciments de sa Penya Esbarrada i l'Alqueria de Puig des Molins, els quals han estat treballats per primer cop en aquesta investigació.

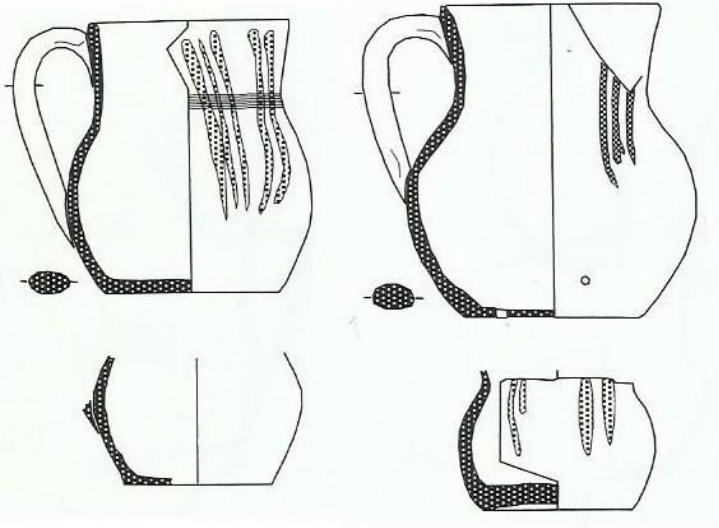
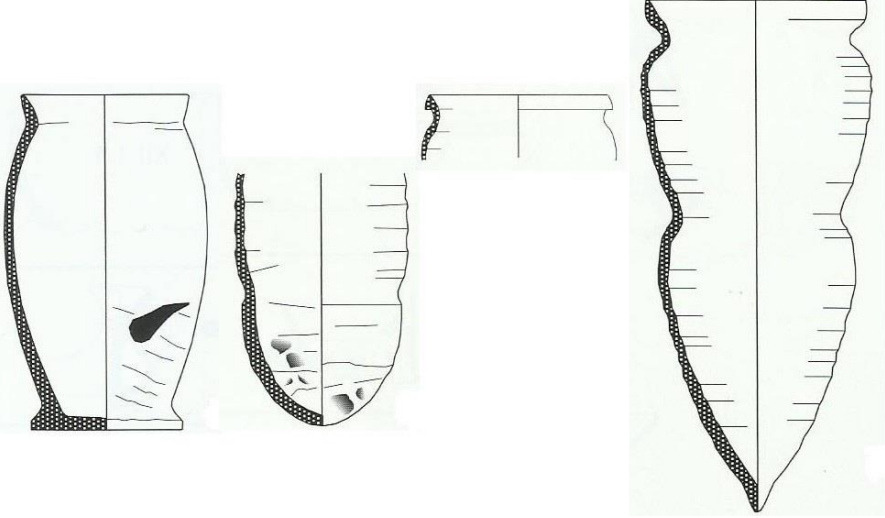
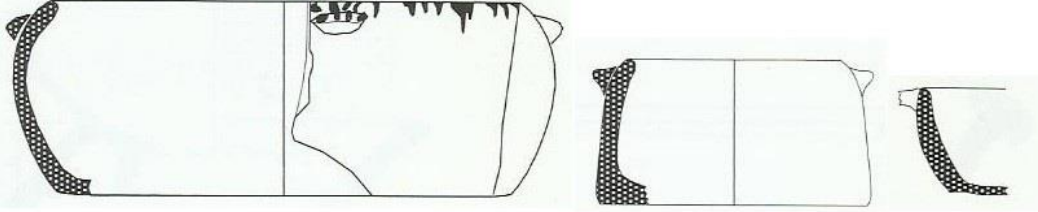
Per realitzar-los, hem seguit els passos següents: comprovació dels materials d'ambdós jaciments custodiats amb el numero d'inventari 10503 el primer, i 10000 i 10003 en segon. Neteja, siglat i inventariat dels 1.029 fragments del primer, i dels 1.216 dels segon, als quals cal sumar-hi un total de 304 fragments més, inventariats inicialment com a informes, fent un total de 1.520 fragments. Hem identificat els materials islàmics i hem separat aquests dels púnics, romans, bizantins i moderns. Les formes definides, però no identificables com vores, nanses o bases també s'han descartat, ja que degut al seu estat de conservació i a les seues reduïdes dimensions no permeten identificar a quin objecte pertanyen. Així doncs, hem treballat sobre una mostra global de 908 fragments (276 i 632 respectivament) sent el més afectat el primer amb una reducció del material a estudiar en un quart.

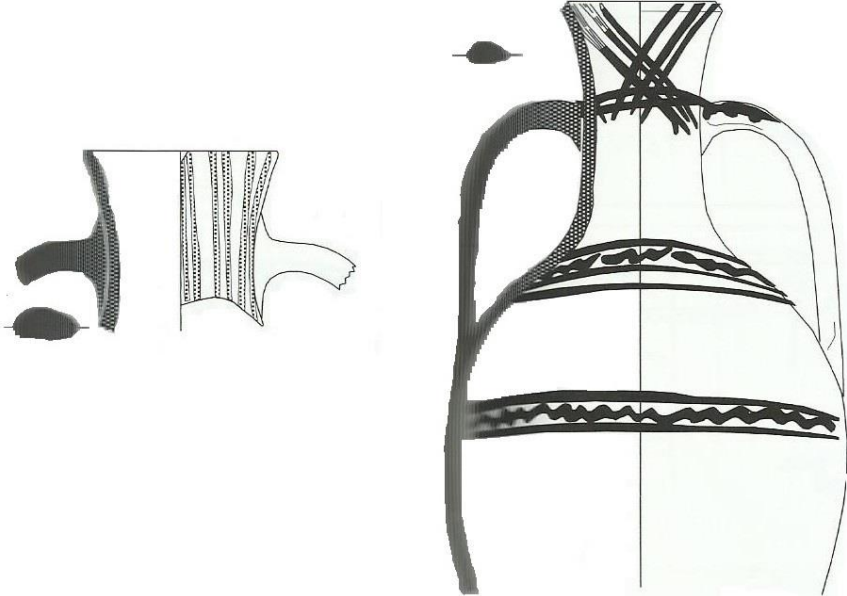
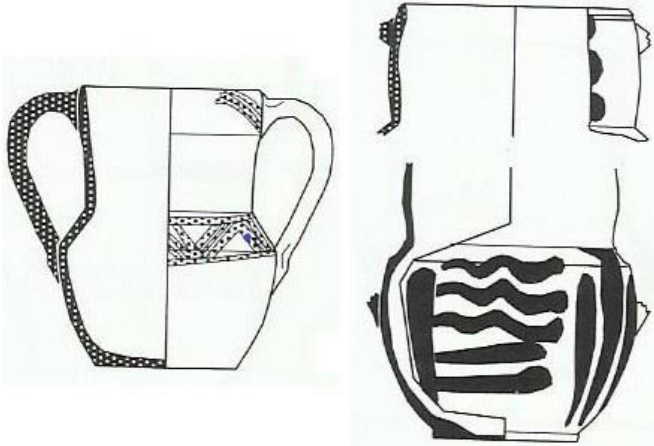

A partir del catàleg realitzat per Helena Kirchner he identificat els materials segons la seua tipologia i cronologia. Després, els he agrupat en diferents repertoris segons la seua funció (servei de taula, de cuina, emmagatzematge, oci o il·luminació), procedència (local o forana) i cronologia. Gràcies a aquesta agrupació he pogut realitzar els diferents gràfics a partir dels quals hem articulat la nostra interpretació.

Finalment, s'han realitzat diferents fotografies de les millors peces per tal d'exemplificar un model de cada tipus d'objecte i poder realitzar les fitxes amb el major detall possible.

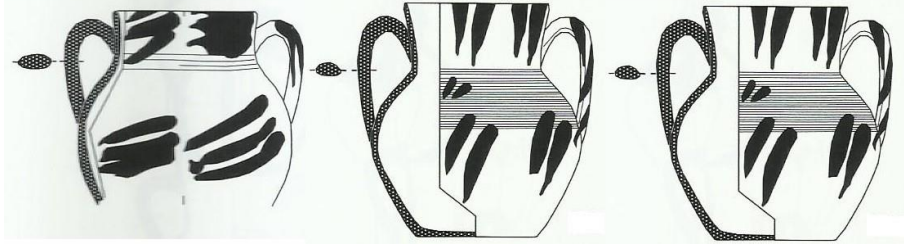
18.1. TAULA DE FORMES ARQUEOLÒGIQUES

Segles IX - XI

<p>CADAF</p>	 <p>I.1.1 I.1.2</p>
<p>CADÚFOL</p>	 <p>XIII.1.1 XIII.2.1 XIII.2.3 XIII.2.4</p>
<p>CASSOLA</p>	 <p>XI.1.1 XI.1.3 XI.5.2</p>

<p>GERRA</p>	 <p>V.1.1 V.1.3</p>
<p>GERRETA</p>	 <p>II.2.2 II.2.4</p>
<p>GIBRELL</p>	 <p>X.2.1</p>

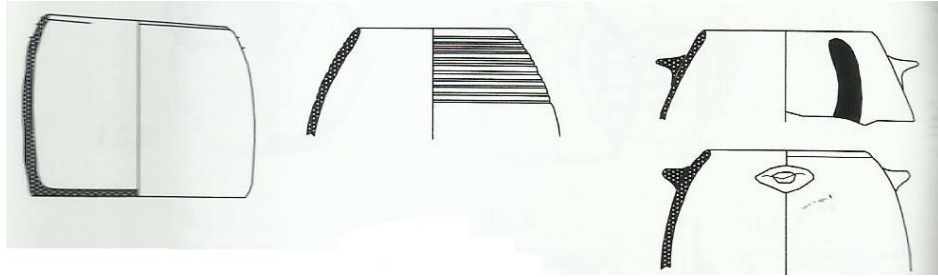
OLLA

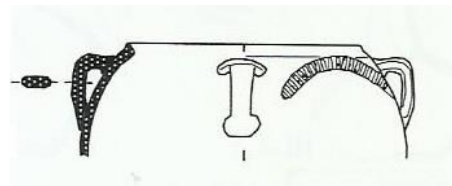
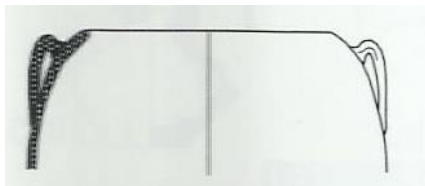
IV.1.1

IV.1.2

IV.1.3

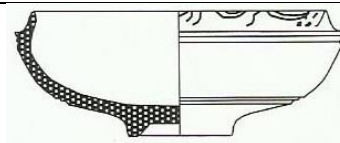

IV.2.1

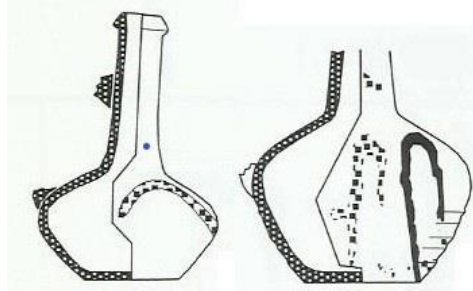
IV.2.2

PLAT

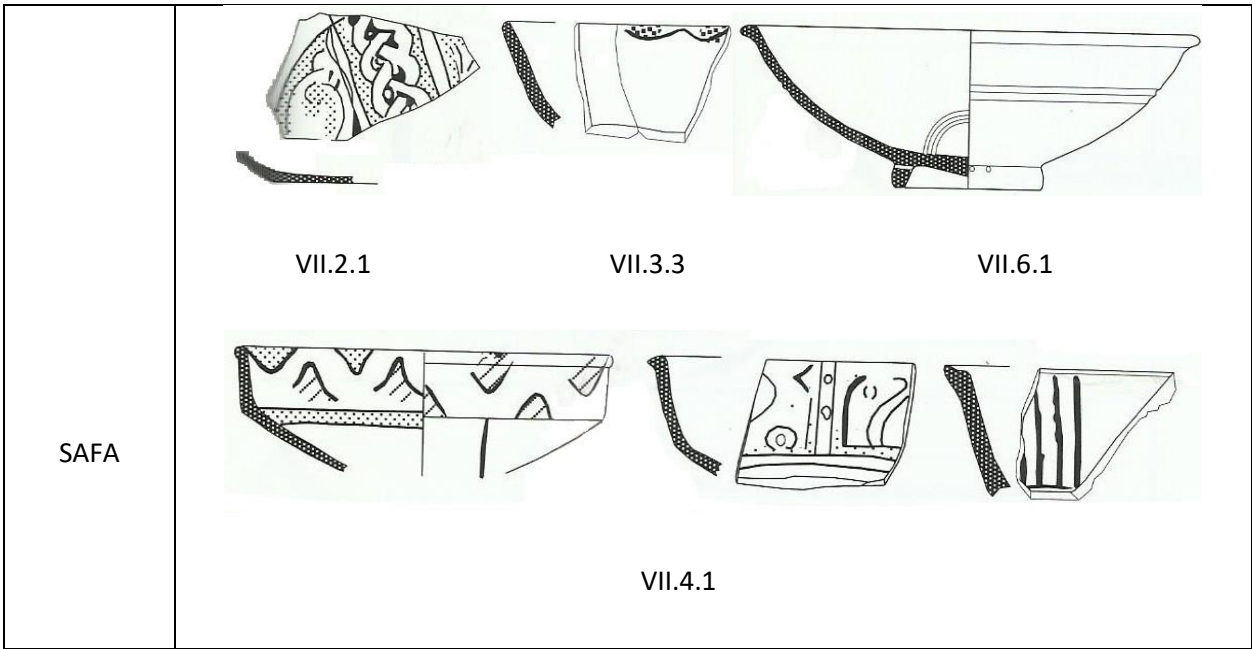
IX.3.1

REDOMA

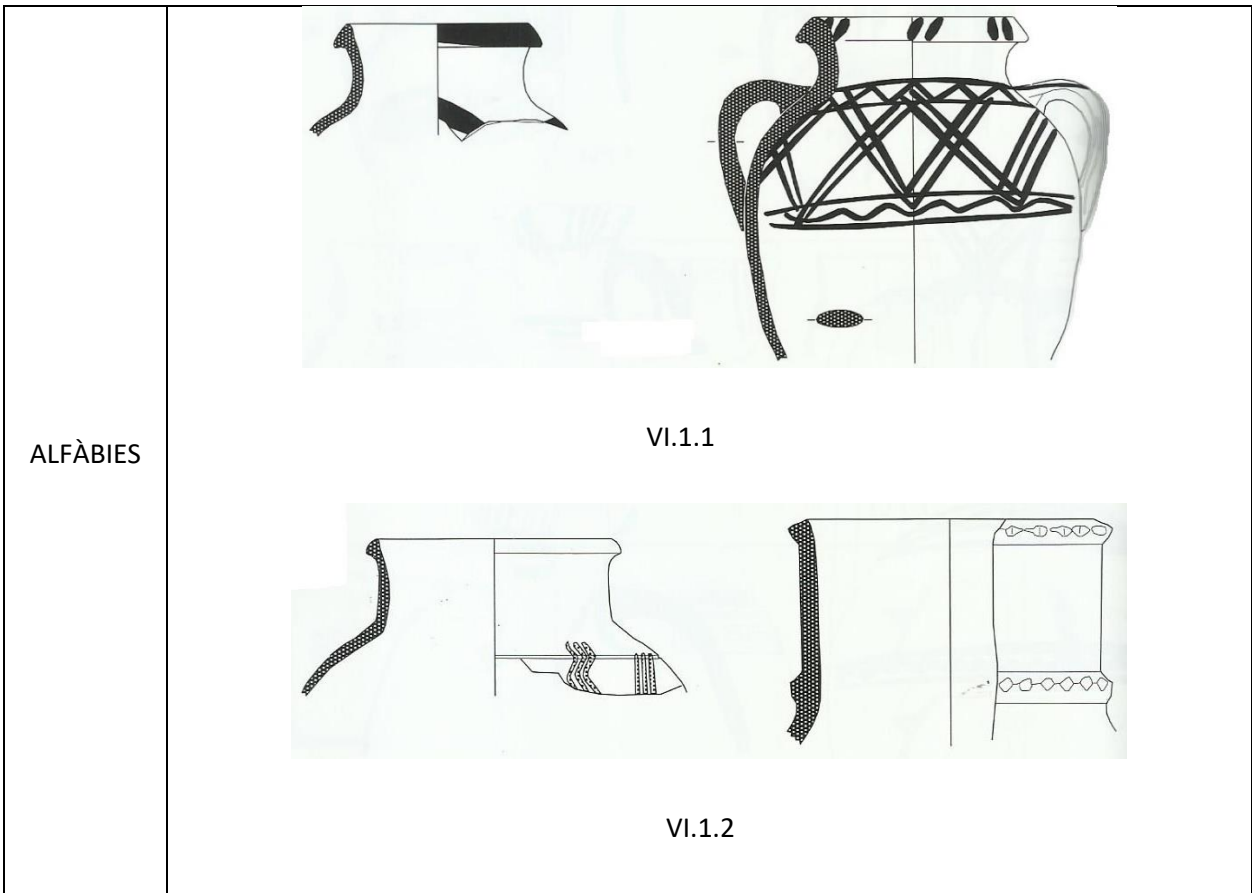

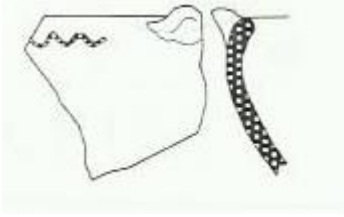

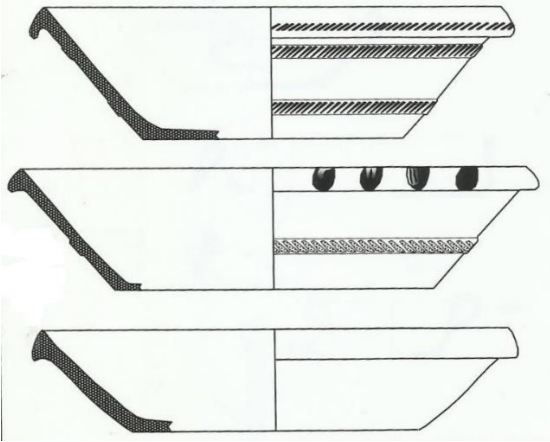
III.3.1

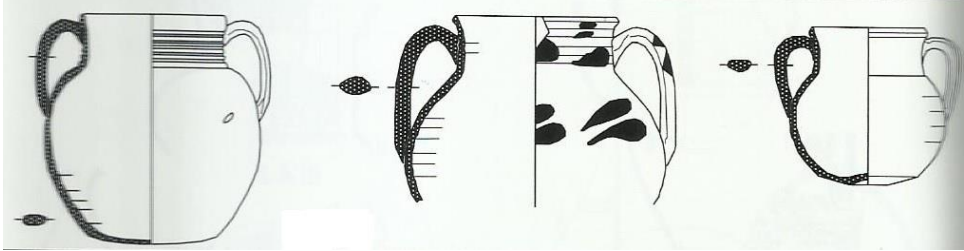
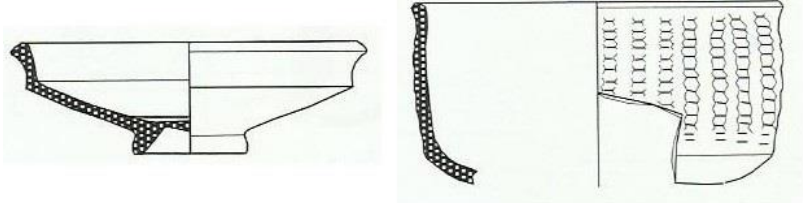
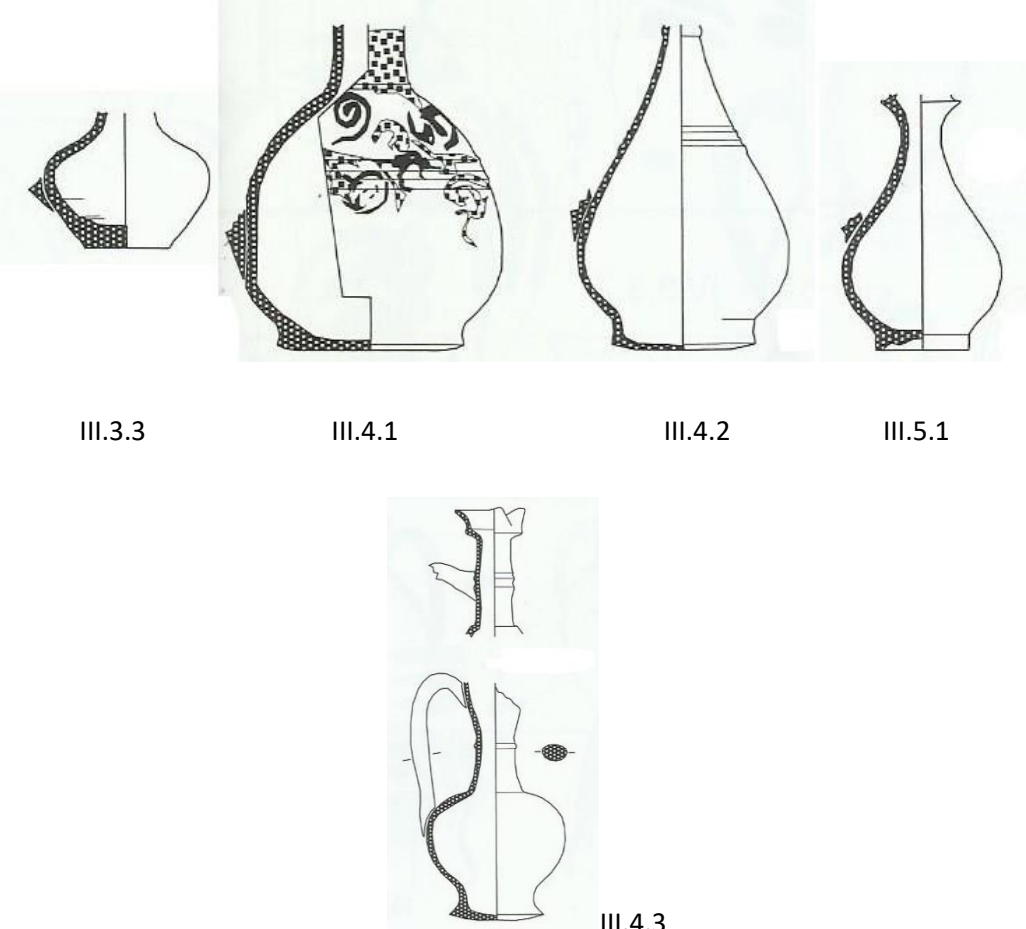
III.3.2

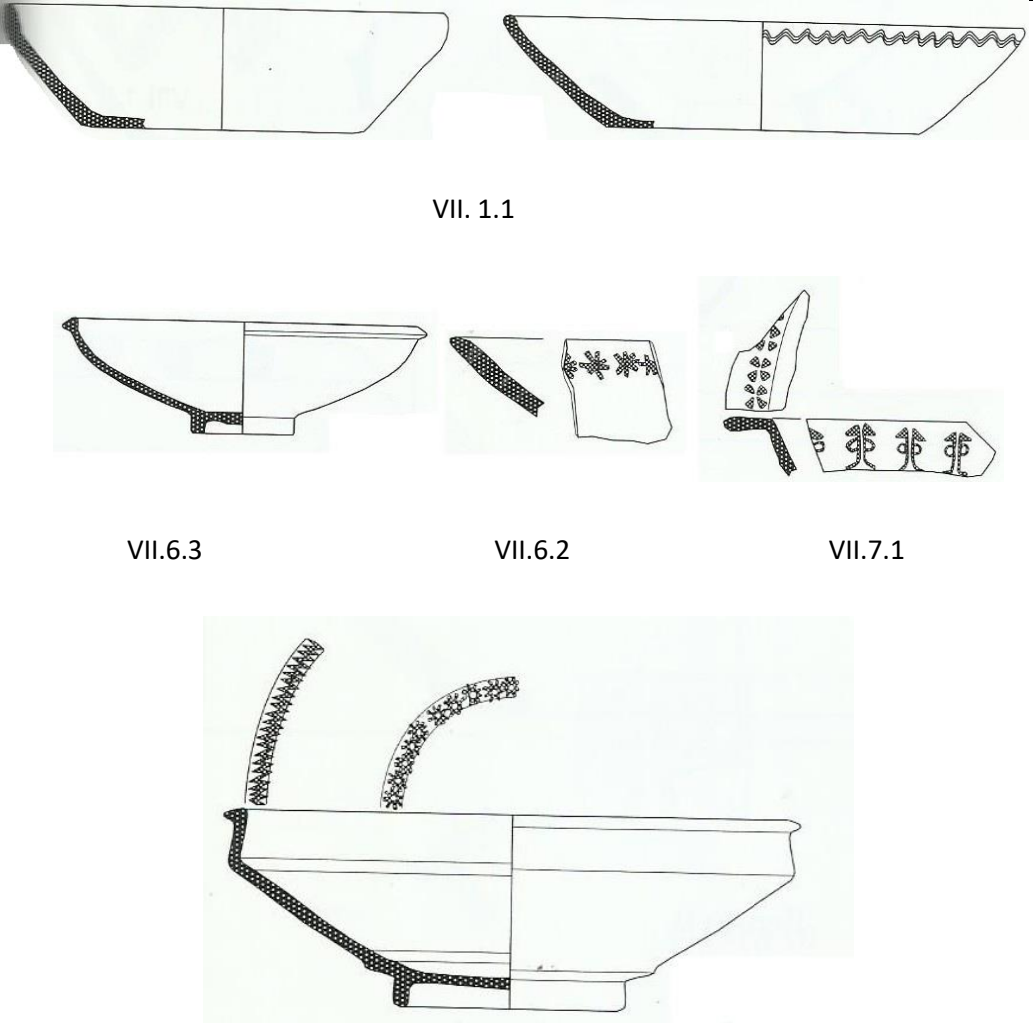
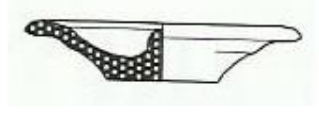

Segles XII – XIII

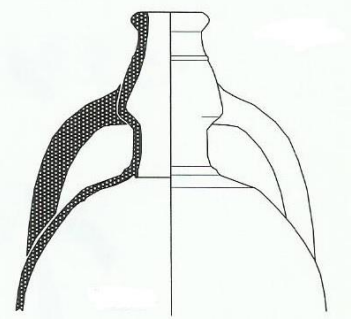
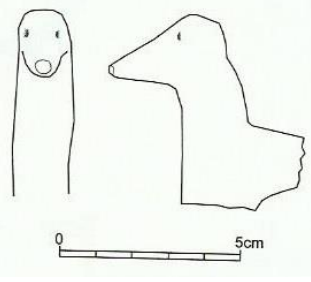
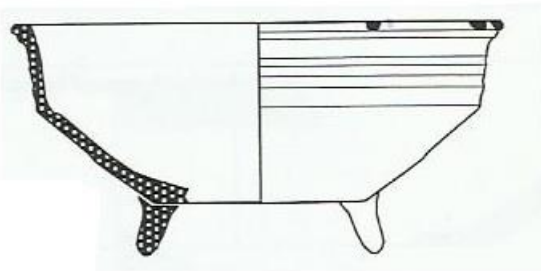
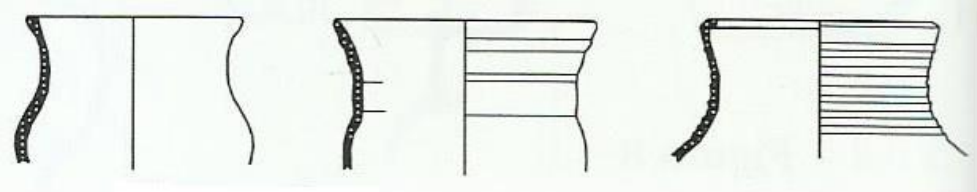

<p>CASSOLA</p>	 <p>XI.2.2</p>
<p>GERRA</p>	 <p>V.2.4 V.2.5</p>
<p>GERRETA</p>	 <p>II.3.1</p>
<p>GIBRELL</p>	 <p>X.3.1</p>

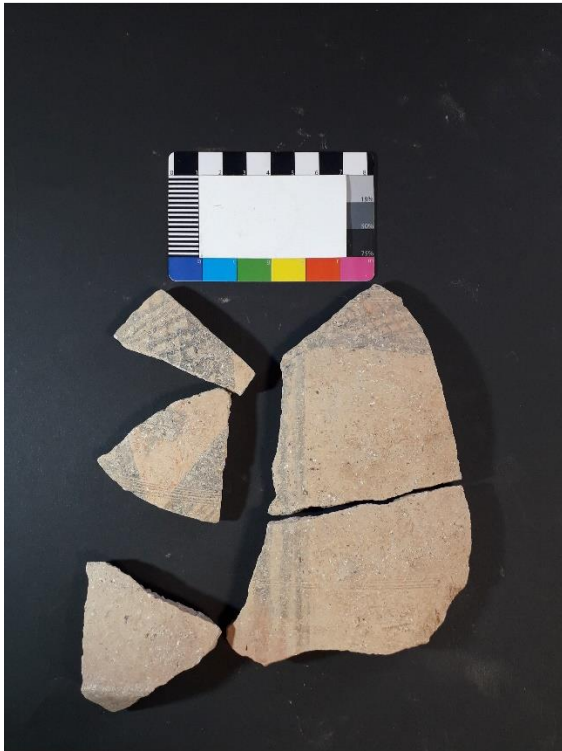
<p>OLLA</p>	 <p>IV.3.1</p>
<p>PLAT</p>	 <p>IX.2.1 IX.4.1</p>
<p>REDOMA</p>	 <p>III.3.3 III.4.1 III.4.2 III.5.1</p> <p>III.4.3</p>

SAFA	 <p>VII. 1.1</p> <p>VII.6.3 VII.6.2 VII.7.1</p> <p>VII.8.1</p>
TAPADORA	 <p>XV.1</p>

INCERTS

GERRA	 <p>V.3.1</p>
JOGUINA	 <p>XVII.1</p>
TRESPEUS	 <p>VIII.1.1</p>
OLLA	 <p>IV.3.3</p>

18.2. OBJECTES ARQUEOLÒGICS MÉS REPRESENTATIUS

Cadaf I.1.1 (10.503/556)

Cadaf I.1.2 (10.503/557)

Gibrell X.3.1

Safa VII.7.1. (10.000/348)

Jerreta

Joguina XVII

18.3. INVENTARI DE MATERIALS

Nº PEÇA	Nº INVENTARI	TIPUS	FORMA	PASTA	DECORACIÓ	CRONOLOGIA	TIPOLOGIA
2	10000/2	Safa	Safa de perfil quebrat a mitja panxa, vora amb engruïment extern, carena a la part inferior de la panxa, peu anular, amb forat anterior a la coccio	Color taronja i gris en el centre de la secció, partícules blanques petites de desgreixant, fet a torn, vidriada	Vidriat verd interior i exterior; sanefes d'estampilles a l'interior de rosetes de quatre pètals, fet a torn, vidriada	Segles XII - XIII	Ataifor VII.8.1
3	10000/3	Safa	Vora recta de llavi arrodonit, parets de la panxa rectes i divergent	Color beige clar sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriada	Vidriat verd interior i exterior; estampilles a l'interior de rosetes de quatre pètals	Segles XII - XIII	Ataifor VII.6.3
4	10000/4	Safa	Correspon a una safa de perfil quebrat a mitja panxa	Color beige, engalba blanca, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat verd interior i exterior; estampilles a l'interior de rosetes de quatre pètals i línia incisa	Segles XII - XIII	Ataifor VII.6.3
8	10000/8	Segell	Segell "lagad" damunt una peça de pedra dura de color verd (jaspi).	Jaspi tallat	Inscripció en caràcters àrabs que posa "Hasan ibn Ahmad, el que se apoya en el Eterno" (al watig bi-l-samad)	Segle XI	
9	10000/9	Agulla	Agulla de bronze amb cap globular per amortallar el cadàver	Fundició	Sense decoració	Incerta	
10	10000/10	Agulla	Agulla de bronze doblada amb cap globular per amortallar el cadàver	Fundició	Sense decoració	Incerta	
11	10000/11	Bol	Fragment de vora i panxa, amb vora recta amb lleuger engruïment extern, parets de la panxa rectes, inici de la base convexa	Pasta de color blanquinós, sense desengreixant perceptible, feta a torn, vidriada	Decoració amb vidriat verd tant interior com exterior, e incisa mitjançant rotlle a l'exterior, donant lloc a una decoració d'escames.	Segles XII - XIII	Platet IX.4.1
12	10000/12	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a torn	Pasta vermellova amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
13	10000/13	Olla	Base lleugerament còncava bastant irregular	Pasta vermellova amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
14	10000/14	Gerra	Vora de secció quadrada amb el llavi volat cap l'exterior i perfil pla, feta a torn	Pasta ataronjada amb presència de desgreixant perceptible, vidriat	Vidriada en verd a l'exterior en parts més clares i en altres més obscures	Incerta	Gerra V.3.1
15	10000/15	Gibrell	Vora de secció triangular amb llavi volat cap l'exterior, paret gruixuda, feta a torn	Pasta ataronjada amb presència de desgreixant perceptible	Decoració en el llavi de línies incises obliqües	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
16	10000/16	Gerra	Vora recta amb llavi arrodonit, de paret fina, feta a torn	Pasta beige amb desengreixant perceptible	Decoració en el coll de línies incises horitzontals i en el cos dues línies negres gruixudes, també horitzontals	Segle XII - XIII	Gerra V.2.5
17	10000/17	Gibrell	Vora de secció triangular amb llavi volat cap l'exterior, paret recta i gruixuda, feta a torn	Pasta beige amb desengreixant perceptible	Decoració de línies incises obliqües en el llavi i cordó de línies incises, també obliqües, en el cos	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
18	10000/18	Olla	Cos de parets fines i recta i secció de la nansa ovalada, amb restes de cremació, feta a torn	Cremada	Decoració des de la nansa fins el final del cos de dues línies negres verticals i gruixuds	Segles IX - XI	Olla IV.1.2
19	10000/19	Gibrell	Base plana i de paret divergent i gruixuda, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració molt prop de la base en forma de cordó de línies incises obliqües	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
20	10000/20	Gerra	Base plana, de paret gruixuda i divergent; cremada a l'interior, feta a torn	Pasta beige amb desengreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
21	10000/21	Gerra	Vora recta amb llavi exvasat cap l'interior, feta a torn	Pasta beige amb desengreixant perceptible	Decoració amb línies incises a l'exterior i acanaladures a l'interior produïdes pel torn	Segle XII - XIII	Gerra V.2.5
22	10000/22	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa de gran tamany, feta a torn	Pasta vermellova amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
23	10000/23	Gerra	Nansa completa de gran tamany, de secció ovalada, allargada i llisa, feta a torn	Pasta beige amb desengreixant perceptible	Decoració feta amb línies verticals en color negre en la part exterior	Segle X - XI	Gerra V.1.3
24	10000/24	Gerra	Fragment de gran tamany, de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració de línies negres (manganès) verticals	Segle X - XI	Gerra V.1.3
25	10000/25	Gerra	Fragment de nansa de gran tamany, de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració de línies negres (manganès) verticals	Segle X - XI	Gerra V.1.3
26	10000/26	Gerra	Fragment de nansa de gran tamany, de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració de línies negres (manganès) verticals	Segle X - XI	Gerra V.1.3
27	10000/27	Gerra	Fragment de nansa de gran tamany, de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració de línies negres (manganès) verticals	Segle X - XI	Gerra V.1.3
28	10000/28	Gerra	Fragment de nansa de petit tamany, de secció ovalada i llisa, feta a mà	Pasta beige amb desengreixant perceptible i porosa	Restes de pintura a mode de taça de color negres (òxid de manganès)	Segle X - XI	Gerra V.1.3
29	10000/29	Gerra	Fragment de nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta beige amb desgreixant perceptible i porosa	Marques de línies verticals en beige, més clar que el color natural de la pasta	Segle X - XI	Gerra V.1.3
30	10000/30	Gerra	Fragment de nansa de secció ovalada, allargada i llisa	Pasta beige amb desgreixant perceptible, sobretot partícules negres de diverses mides	Sense decoració	Incerta	
31	10000/31	Gerra	Coll cilíndric i de paret gruixuda, feta a torn; i nansa de secció ovalada i feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
32	10000/32	Gerra	Fragment de vora de gran tamany, de secció triangular i llavi inclinat cap l'exterior i perfil pla, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	

33	10000/33	Gerra	Vora recta amb llavi arrodonit	Pata a taronjada, vidriat	Acanaladures a la part del coll, i decoració vidriada en verd tant a l'exterior com a l'interior, i línies horitzontals en les acanaladures del coll en verd més fosc	Incerta	
34	10000/34	Redoma	Base plana amb repeu, parets fines i còncaves, de panxa globular; nansa de secció ovalada	Pasta beige clara sense desgreixant perceptible, vidriat	Decoració a l'exterior de vidriat verd, i a l'interior vidriat melat; estries tant a l'interior com a l'exterior	Segle XII - XIII	Redoma III.3.3
35	10000/35	Gerro	Vora de secció triangular amb llavi exvasat cap l'exterior, feta a torn	Pasta beige amb desgreixant perceptible, sobretot grans partícules negres	Decoració de dues línies negres bastant desgastades pintades obliquament damunt la vora i el llavi	Segles X - XI	Cadaf I.1.1
36	10000/36	Gerra	Cos de paret gruixuda, fet a torn; i nansa de secció ovalada, ample, llisa i allargada, feta a mà	Pasta marró porosa amb desgreixant perceptible, sobretot grans partícules de calç	Sense decoració	Incerta	
37	10000/37	Gerra	Coll cilíndric i lleugerament divergent, fet a torn; nansa ample de secció ovalada, feta a mà	Pasta vermellosa amb abundant desgreixant, sobretot grans partícules de calç i porosa	Decoració de cordó format per línies incises obliqües a l'altura de l'arrancament de nansa		
38	10000/38	Gerra	Coll de paret semigruixuda i cilíndrica, feta a torn; i arrancament de nansa de secció ovalada, feta a mà	Pasta beige amb desgreixant perceptible		Incerta	
39	10000/39	Gerra	Fragment de gran tamany; coll cilíndric, de paret semigruixuda i amb cos globular; arrancament de nansa de secció ovalada; feta a torn	Pasta ataronjada amb impureses visibles	Decoració amb línies molt gruixudes en negre manganès al voltant de la base del coll i un altre línia negra ondulada en el cos, amb estries produïdes pel torn	Segle XII - XIII	Gerra V.2.5
40	10000/40	Gibrell	Vora de secció ametllada amb llavi volat cap l'exterior i perfil arrodonit	Pasta beige amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
41	10000/41	Gibrell	Vora de secció ametllada amb llavi volat cap l'exterior i perfil arrodonit	Pasta beige amb desgreixant perceptible	Sense decoració	Incerta	
42	10000/42	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi exvasat cap l'interior, el llavi interior ben diferenciat del coll; coll recte amb una carena ben marcada a l'inici del cos; feta a torn	Pasta beige amb desgreixant perceptible	Presenta una lleugera acanaladura al llavi interior del llavi		Gerra V.3.1
43	10000/43	Gerra	Vora recta amb llavi exvasat cap l'exterior, fet a torn	Pasta beige fosca amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
44	10000/44	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi exvasat cap l'interior; coll amb acanaladura horitzontals a mode de decoració; i arrancament de nansa de secció ametllada i posterior a la decoració del coll	Pasta beige amb desgreixant perceptible	Acanaladures horitzontals al coll	Segle XII - XIII	Gerra V.2.4
45	10000/45	Gerra	Vora recta amb llavi arrodonit, fet a torn	Pasta beige amb desgreixant perceptible	Decoració a l'exterior de bandes amples horitzontals de color marró-vermellós (òxid de ferro)	Segle X - XI	Gerra V.1.3
46	10000/46	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, feta a torn	Pasta ataronjada, vidriat	Decoració vidriada en tons beige tant a l'interior com exterior, on presenta dues bandes rectes horitzontals de color vermell	Segle XI	Atafor VII.4.1
47	10000/47	Gerra	Vora recta amb llavi engruixut i inclinat cap l'exterior, vidriat	Pasta beige	Decoració vidriada en color verd llima, tant a l'interior com l'exterior	Incerta	Gerra V.3.1
48	10000/48	Gerra	Vora de secció triangular i llavi arrodonit, vidriat	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració vidriada en color marró	Incerta	Gerra V.3.1
49	10000/49	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i amb alguna acanaladures a l'interior i exterior, fet a torn		Acanalada	Segle XII - XIII	Gerra V.2.4
50	10000/50	Gerra	Base plana amb parets divergents, fet a torn	Pasta marró clar amb abundant desgreixant, sobretot partícules de calç	Sense decoració	Incerta	
51	10000/51	Gerra	Base lleugerament còncava, vidriat	Pasta gris	Decoració vidriada en color negre, desgastat	Incerta	Gerra V.3.1
52	10000/52	Nansa	Nansa de secció ovalada, allargada, vidriada	Pasta beige amb desgreixant perceptible	Decoració vidriada en blanc a l'interior i exterior, a més de tres línies en manganès gruixudes, dues d'elles horitzontals i una tercera de menor mida, obliqua	Segle X - primer terç XIII	
53	10000/53	Redoma	Vora recta amb llavi de perfil pla i marcat amb una acanaladura a l'interior; coll estret de forma cilíndrica, vidriat	Pasta beige amb desgreixant imperceptible	Decoració vidriada en verd clar a l'interior del coll i el llavi; a l'exterior verd fosc i punts negres, amb acanaladures del torn a l'interior	Segle XII - XIII	Redoma III.3.3
54	10000/54	Safa	Vora de secció triangular amb llavi pla volat cap l'exterior, vidriat	Pasta ataronjada	Decoració vidriada en verd per ambdós costats	Segle XI	Atafor VII.4.1
55	10000/55	Redoma	Coll cilíndric i molt estret, vidriat	Pasta beige clara	Acanaladures a l'exterior fines i gruixudes, i pintades en vidriat verd. També presenta restes de vidriat melat a l'interior	Segle XII - XIII	Redoma III.3.3
56	10000/56	Nansa	Nansa de secció triangular, allargada i amb carena a la meitat i al llarg de tota la nansa, vidriat.	Pasta beige sense desgreixants perceptibles	Decoració vidriada en verd en ambdues cares	Segle X - primer terç XIII	
57	10000/57	Redoma	4 fragments de base de peu anul·lar amb acanaladures ben marcades, vidriat	Pasta beige clar	Decoració pintada en verd fosc a la part externa, i just a la base del peu, vidriat melat	Segle XII - XIII	Redoma III.4.2
58	10000/58	Clau	Clau de ferro fos de secció quadrada, sencer pero deteriorat		Sense decoració	Incerta	
105	10000/105	Gerra	Fragments de ceràmica comú, de cos globular, vora de secció triangular i llavi exvasat, nansa de secció rectangular, allargada i llisa i base còncava, fet a torn	Pasta ataronjada clara amb desgreixant visible, sobretodo partícules de calç	Presenta el coll estriat	Incerta	

106	10000/106	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi inclinat cap l'exterior i perfil recte, feta a torn	Pasta gris	La part del cos presenta unes línies incises horitzontals	Incerta	
107	10000/107	Gerra	4 fragments de base plana i 1 de peu anul·lar, fet a torn	Pasta gris	Presenta estries circulars a la part exterior	Incerta	
115	10000/115	Tapadora	Tapadora plana, bastant irregular amb petit pany per agafar, fet a torn	Pasta beige amb restes de vernis vermell	Sense decoració	Segles XII - XIII	Tapadora XV.1
123	10000/123	Nansa	Nansa estreta, llisa i allargada feta a mà	Pasta ataronjada amb desgredant perceptible	Sense decoració	Incerta	
124	10000/124	Nansa	Nansa i part de cos de ceràmica de cuina, plana, ample i llica feta a mà	Pasta ocre clar amb desgredant visible	Sense decoració	Incerta	
125	10000/125	Olla	Base plana amb repeu molt sortit	Color beige-rosat, alguna partícula ocre, feta a torn, vidriat	Vidriat exterior blanc amb taca de verd	Segles X - XI	Olla IV.1.3
126	10000/126	Gerra	Fragment de ceràmica de cuina, plana i feta a torn	Pasta vermella i desgredant visible	Sense decoració	Incerta	
127	10000/127	Gerra	Fragment de ceràmica de cuina de parets gruixudes i base plana, amb superfície llisa, fet a torn	Pasta ataronjada amb abundants desgredants		Incerta	
128	10000/128	Olla	Base plana feta a torn	Pasta vermelloso amb desgredant perceptible, ennegrida la part exterior	Sense decoració	Incerta	
129	10000/129	Cassola	Ceràmica de cuina; vora recte amb llavi arrodonit i petit monyó sobresortint més a baix de la vora, fent funció de nansa, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgredant perceptible	Presenta dues acanaladures en el cos		
130	10000/130	Vora	Ceràmica de cuina de parets fines, vora recta i llavi arrodonit per molt fi, fet a torn	Pasta ocre clar amb desgredant visible	Presenta acanaladures horitzontals a la part exterior	Incerta	
131	10000/131	Gerra	Base plana	Color beige, amb abundants partícules blanques, ocres i grises de mida diversa, feta a torn, i amb marques de dits a la superfície interior, superfície exterior allisada	Sense decoració	Incerta	
132	10000/132	Olla	Es conserva part del llavi gruixut i arrodonit, inclinat cap l'exterior i cos esfèric, fet a torn	Pasta color gris amb desgredant visible	Sense decoració	Incerta	
133	10000/133	Gibrell	Vora doblegada enfora, amb engruiximent extern del llavi, parets de la panxa rectes i divergents, base plana.	Color beige, amb abundants partícules blanques, ocres i grises de mida diversa, fet a torn i amb marques d'allisat a la superfície interior	Sense decoració	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
134	10000/134	Safa	Vora inclinada endins amb llavi arrodonit, parets de la panxa divergents	Color beige, amb abundants partícules blanques, grises, negres i ocres de mida mitjana i petita, feta a torn.	Incisa, línia ondulada entre dues línies horitzontals sota la vora	Segles XII - XIII	Atafor VII.1.1
135	10000/135	Safa	Vora lleugerament inclinada endins amb llavi arrodonit, parets de la panxa divergents	Color beige, amb abundants partícules blanques, grises, negres i ocres de mida mitjana i petita, feta a torn.	Incisa, línia ondulada entre dues línies horitzontals sota la vora	Segles XII - XIII	Atafor VII.1.1
136	10000/136	Vora	Vora amb l'interior rebaixat, part exterior recte i llavi arrodonit, feta a torn	Color ocre clar (beige) amb desgredant visible	Decoració incisa prop del llavi amb una banda de dues línies rectes horitzontals i a l'interior una línia ondulada	Segle X - primer terç XIII	
137	10000/137	Vora	Vora arrodonida, reentrant i llavi arrodonit i gruixut, feta a torn	Color ocre clar amb desgredant visible	Decoració incisa prop del llavi amb una banda de dues línies fines horitzontals i a l'interior una línia fina fent ziga-zaga de forma irregular	Segle X - primer terç XIII	
138	10000/138	Gibrell	Vora amb engruiximent extern del llavi, parets de la panxa rectes i divergents, base plana	Color vermellós, amb abundants partícules blanques de mida diversa i mica daurada, fet a torn i amb marques d'allisament a la superfície interior	Sense decoració	Segles X - XI	Gibrell X.1.3
139	10000/139	Gerra	Base plana amb repeu, feta a torn	Color ataronjat amb desgredant visibles	Estries a l'interior	Incerta	
140	10000/140	Gerra	Ceràmica de cuina, plana i feta a torn	Color vermelloso amb desgredant visible	Sense decoració	Incerta	
141	10000/141	Gerra	Ceràmica de cuina, plana i feta a torn	Color ocre amarronada amb desgredants visibles	Sense decoració	Incerta	
142	10000/142	Gerra	Fragment de base plana, i part del cos, feta a torn	Pasta vermelloso amb desgredant visible	Sense decoració	Incerta	
143	10000/143	Olla	Ceràmica de cuina amb coll de parets convexes amb el llavi inclinat cap l'exterior i perfil arrodonit, fet a torn	Pasta vermella i desgredant visible	Sense decoració	Incerta	
144	10000/144	Gerra	Vora inclinada cap l'exterior i cos globular, llavi arrodonit, fet a torn	Pasta ataronjada i desgredants visibles	Presenta dues línies incises molt fines i juntes, horitzontalment, i a l'exterior taques de color marró fosc	Segle XII - XIII	Gerra V.2.5
145	10000/145	Gerra	Vora amb llavi arrodonit i engruix extern, formant una lleugera carena, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgredant perceptible		Incerta	

146	10000/146	Gerra	Vora recte i llavi arrodonit, de parets fines, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Conserva restes de pigmentació de color negre a l'exterior (òxid de manganès), 3 possibles digitalitzacions paral·leles horitzontalment	Segle XII - XIII	Gerra V.2.4
147	10000/147	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi fi i arrodonit, fet a torn	Pasta ataronjada i desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
148	10000/148	Gibrell	Base plana amb l'exterior ennegrit per l'ús, feta a torn	Pasta vermellova amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
149	10000/149	Olla	Vora recta, de parets gruixudes i llavi arrodonit, munyó de forma triangular i perfil arrodonit, fet a torn	Pasta ataronjada i desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
150	10000/150	Olla	Vora inclinada cap l'interior, de parets fines i llavi arrodonit; molt a prop es troba un munyó de perfil arrodonit i lleugera forma triangular, fet a torn	Pasta ocre clar amb desgreixant visible	Estries	Incerta	
151	10000/151	Olla	Vores de parets fines, rectes, llavi rebaixat a l'interior, de secció triangular i perfil fi; 2 tenen arrancament de nansa; fetes a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant visible	Presenta diferens línies incises en forma horitzontal, fines i amb poca separació entre elles	Segles XII - XIII	Olla IV.3.1
152	10000/152	Olla	Vora recte amb llavi lleugerament engruixat i perfil arrodonit, de parets fines, fetes a torn	Pasta ocre clar amb desgreixant visible, i interior ennegrit	Presenta línies incises marcades de forma horitzontal i paral·leles entre elles	Segles XII - XIII	Olla IV.3.1
153	10000/153	Olla	Vora recta amb llavi lleugerament gruixut i de perfil arrodonit, de parets fines, feta a torn	Pasta ataronjada i desgreixants visibles	Presenta dues estries horitzontals i paral·leles	Segles XII - XIII	Olla IV.3.1
154	10000/154	Olla	Vora recte amb llavi fi i perfil arrodonit, de parets fines, fets a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Presenta estries molt desgastades i marques del torn a l'interior	Segles XII - XIII	Olla IV.3.1
155	10000/155	Olla	Vora recte amb llavi arrodonit, de parets fines; nansa allargada, plana, fina i ovalada, feta a torn	Pasta vermella a l'interior i gris a l'exterior	Vora marcada per diverses acanaladures	Segles X - XIII	Olla IV.2.2
156	10000/156	Safa	Base de peu anul·lar, de parets fines, feta a torn	Pasta vermella i pocs desgreixants	Decoració amb pigment blanc a la cara i melat a la base; dibuix irreconeixible en verd amb contorn en negre i una franja verda amb dues línies negres horitzontals a l'interior	Segle XI	Ataifor VII.4.1
157	10000/157	Safa	Vora bifida amb engruiximent extern o lleugerament inclinada enfora, correspon a una safa de perfio quebrat de producció mallorquina.	Color vermellós, alguna partícula blanca de desgreixant, feta a torn, vidriada	Vidriat melat a l'exterior, verd i manganès a l'interior; a l'interior feix de línies paral·leles i verticals de la vora a la carena de la paret en manganès	Segles X - XI	Ataifor VII.3.3
158	10000/158	Gibrell	Vora de paret gruixuda, llavi pla i gruixut tant interna com externament, feta a torn	Pasta vermellova i pocs desgreixants visibles	A la base hi ha marcada amb pigments blancs i a la cara, fins de color blanc amb dues franges amples verdes paral·leles amb algun contorn emmarcat en línies negres; un altre franja verda perpendicular amb òxid de manganès	Segles IX - XI	Safa VII.2.1 / 4.1
159	10000/159	Safa	Vora recta i parets rectes divergents	Color taronja, alguna partícula blanca de desgreixant, feta a torn, vidriada	Vidriat verd oliva a l'exterior, verd i manganès a l'interior; motiu indeterminat	Segles X - XI	Ataifor VII.3.3
160	10000/160	Gibrell	Vora de paret fina amb el llavi doblat cap l'exterior, perfil arrodonit i progressivament més fi, feta a torn	Pasta groguenca i sense desgreixants visibles	Presenta vernis beige clar		
161	10000/161	Safa	Vora doblada cap l'exterior en forma d'ala amb acanaladures al llavi, fet a torn	Pasta de color ocre ataronjada amb desgreixant visible	Presenta restes de vernis beige clar i a la part interna presenta dues línies paral·leles horitzontals		
162	10000/162	Gerreta	Vora de paret fina amb forma semicircular, llavi fi i arrodonit, fet a torn	Pasta de color ocre groguenca sense desgreixant visible	Presenta vernis beige clar a l'exterior amb una línia de cors de pigmentació marró fosca (òxid de ferro) entorn la vora i prop del llavi		
163	10000/163	Gerra	Base plana i parets rectes i gruixudes, amb superfície irregular; feta a torn	Pasta de color ocre ataronjada amb abundants desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
164	10000/164	Gibrell	Vora amb el llavi doblat cap l'exterior, perfil triangular i llis, fet a torn	Pasta vermella amb desgreixant visible	Presenta línies incises en forma de cordons amb incisions oblíques i irregulars	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
165	10000/165	Olla	Vora de paret fina i recte amb llavi gruixut i acanalada, fet a torn	Pasta marró fosca amb desgreixant visible	Línies incises i signes de cremació		
166	10000/166	Cadaf	Panxa globular, arrencament d'una nansa enganxada a mitja panxa, base lleugerament convexa	Color vermellós, algunes partícules blanques de mida diversa i mica daurada, feta a torn, estries del torn al seu interior	Sense decoració	Segle X - XI	Cadaf I.1.1
167	10000/167	Olla	Vora recta amb llavi arrodonit coll de parets lleugerament divergents, juntura suau amb la panxa globular, nansa de secció ovalada enganxada a la base del coll i a mitja panxa	Color beige, amb abundants partícules blanques i negres de mida diversa, feta a torn, estries a la panxa irregulars i amb marques de dits a l'interior	Pintada a l'òxid de manganès, digitacions verticals en el coll, horitzontals a la panxa i amb taques a la nansa.	Segles X - XI	Olla IV.1.1
168	10000/168	Cadaf	Coll de parets rectes divergents, juntura amb la panxa marcada per una arenam arrencament d'una nansa enganxada a la base de coll	Color vermellós, algunes partícules blanques i negres petites, feta a torn, estries del torn.	Sense decoració	Incerta	
169	10000/169	Safa	Vora de parets curves i llavi arrodonit i cos acarenat, fets a torn	Color vermellós amb desgreixant visible	Acanaladures a la vora del cos	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
170	10000/170	Safa	Vora inclinada cap l'interior i llavi arrodonit, fet a torn	Pasta vermellova amb impureses i desgreixants	Decoració incisa amb línia ondulada i horitzontal sota la vora	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
171	10000/171	Olla	Vora recta i fina, de perfil arrodonida i nansa fina i estreta de forma ovalada, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	L'interior presenta acanaladures		

172	10000/172	Gerra	Base llisa i paret recta, feta a torn	Pasta de color marró-gris amb desgreixants perceptibles, sobretot partícules de calç	L'interior presenta acanaladures	Incerta	
173	10000/173	Gerra	Coll amb paret gruixuda i circular, feta a torn	Pasta de color ataronjada i desgreixant visible	Mescla entre incisions i acanaladures	Segle X - XI	Gerra V.1.3
174	10000/174	Olla	Fragment de paret fina i lleu carena, feta a torn	Pasta ocre ataronjada amb desgreixant visible	Interior amb tres grans acanaladures i amb una perforació		
175	10000/175	Olla	Vora reentrant, de llavi arrodonit, nansa de cinta enganxada sota la vora.	Color vermellós, amb abundants partícules de mica platejada de grandària diversa i alguna partícula negra, feta a torn, i cremada a l'exterior.	Sense decoració	Segles X - XIII	Olla IV.2.2
176	10000/176	Gibrell	Vora amb engruixament extern del llavi, parets de la panxa rectes i divergents, feta a torn	Color beige amb abundants partícules blanques i ocre de mida diversa	Decoració incisa, de línies ondulades entre dues paral·leles	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
177	10000/177	Plat	Base de peu anul·lar, feta a torn	Color beige, vidriat	Conserva restes de decoració vidriada, a l'exterior melat i l'interior en blanc	Segles X - XI	Plat IX.3.1
178	10000/178	Safa	Vora amb engruixament extern i lleugerament inclinada enfora, correspon a una safa de perfil quebrat de producció mallorquina	Color taronja, alguna partícula blanca de desgreixant, feta a torn, vidriada	Vidriat verd clar a l'exterior, verd i manganès a l'interior; a l'interior feix de línies paral·leles i verticals de la vora a la carena de la paret en manganès	Segle XI	Atafor VII.4.1
179	10000/179	Safa	Vora bifida, amb engruixament exterior perceptible, fet a torn, vidriat	Color blanquinós, sense desengreixant perceptible, feta a torn, i vidriada	Vidriat verd turquesa interior i a l'exterior de la vora, melat exterior; incisions curtes en el regruix de la vora	Segles XII - XIII	Atafor VII.6.3
180	10000/180	Safa	Vora lleugerament doblegada endins, amb llavi arrodonit, parets de la panxa divergents i còncaves	Color beige-taronja, amb partícules blanques i ocre de mida mitjana i petita, feta a torn, rebaixos de pasta a la part baixa exterior	Sense decoració	Segles XII - XIII	Atafor VII.1.1
181	10000/181	Gerra	Vores de parets gruixudes i rectes amb llavi lleugerament sortit cap l'exterior i perfil arrodonit, feta a torn	Color ocre ataronjada amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
182	10000/182	Gibrell	Vora amb engruixament extern del llavi, parets de la panxa rectes i divergents	Color beige, amb abundants partícules blanques i ocre de mida diversa, fet a torn.	Incisa, de línia ondulada entre dues paral·leles a l'interior, sota la vora, i a l'exterior, a mitja panxa.	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
183	10000/183	Gibrell	Cos de paret gruixuda i panxa còncava; vora amb llavi de secció triangular, exvasat que sobresurt l'exterior, i llavi aplanat amb perfil arrodonit, fet a torn	Color ataronjat clar amb desgreixant poc visibles	Estries i acanaladures	Incerta	
184	10000/184	Alfàbia	Vora recta i llavi gruixut cap l'exterior, fent forma de triangle i perfil pla, fet a torn	Color ataronjat amb desgreixant visibles	Sense decoració	Incerta	
185	10000/185	Gibrell	Vora recte i llavi gruixut cap l'exterior fent forma de triangle i perfil pla, fet a torn	Color ataronjat amb desgreixant visibles	Sense decoració	Incerta	
186	10000/186	Gibrell	Paret recta i vora de secció triangular gruixuda, llavi pla inclinat cap a baix i superfície llisa, fet a torn	Color beige amb impureses i desgreixant visible	Decoració en rodets de línies oblíquies i condons en forma d'incisions	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
187	10000/187	Gerro	Secció triangular i exvasat, boca oberta i llavi arrodonit, fet a torn	Color beige amb bastants impureses i desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
188	10000/188	Alfàbia	Vora de secció ametllada, volta i llavi arrodonit, i coll curt i pared globular/esfèrica, feta a torn	Color beige amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
189	10000/189	Alfàbia	Base plana i gruixuda, amb arrancament de paret troncocònica, feta a torn	Color ataronjada amb impureses i bastant desgreixant	Sense decoració	Incerta	
190	10000/190	olla	Vora amb llavi arrodonit, paret còncava, base convexa i nansa amb munyó de forma triangular i lleugerament inclinada cap amunt, feta a torn	Color marró fosc amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
191	10000/191	Safa	Vora recta i llavi arrodonit, feta a torn	Color beige, vidriat	Decoració vidriada en melat	Segles XII - XIII	Atafor VII.6.3
192	10000/192	Safa	Vora bifida lleugerament inclina enfora, corresponent a una safa de perfil quebrat de producció mallorquina	Color taronja, sense desgreixant perceptible, feta a torn, vidriada	Vidriat melat motejat a l'exterior; verd i manganès a l'interior, banda de línies verticals en manganès	Segle XI	Atafor VII.4.1.
193	10000/193	Safa	Vora de secció triangular, llavi amb endidura i resalt a l'interior, feta a torn	Color ocre clar	Decoració monocroma en blanc amb línies incises horitzontalment	Segle XII - XIII	Atafor VII.6.1
194	10000/194	Cassola	Vora recta de llavi arrodonit, parets de la panxa rectes, premedor enganxat sota la vora	Color vermellosa, amb abundants partícules blanques i ocre de mida mitjana i petita, mica daurada, feta a torn, restes d'un possible vidriat inferior i parcial exterior, sembla passada de cocció	Sense decoració	Segles X - XI	Cassola XI.1.1
195	10000/195	Redoma	Vora diferenciada del coll que s'inclina cap l'exterior, llavi inexistent o molt desgastat, fet a torn	Color beige, vidriat	Decoració en vidriat verd a l'exterior i interior	Segle XII - XIII	Redoma III.3.3

196	10000/196	Vora	Vora de paret recta amb llavi rebaixat cap l'interior i de perfil arrodonit, feta a torn	Color marró clar amb desgreixant visible	Estries	Incerta	
197	10000/197	Gibrell	Vora de secció triangular i llavi pla, fet a torn	Color ocre clar amb desgreixant visible	Incisions obliqües	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
198	10000/198	Nansa		Color rosat	Sense decoració	Incerta	
199	10000/199	Gibrell	Vora de secció ametllada i volada cap l'exterior en forma arrodonida i llavi pla, feta a torn	Color ocre clar amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
200	10000/200	Cadaf	Vora de secció triangular exvasada, llavi de perfil arrodonit i ressaltat fent endidura a l'exterior de la vora, fet a torn	Color beige	Conserva restes de vernís vermell	Incerta	
201	10000/201	Alfàbia	Vora recte amb llavi gruixut i inclinat cap l'exterior, de parets fines convexes, feta a torn	Color marró clar amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
202	10000/202	Safa	Base plana de parets gruixudes, fetes a torn	Color ataronjat amb desgreixant visibles, sobretot grans punts blancs (calç)	Decoració vidriada melat	Segles XII - XIII	Ataifor VII.6.3
203	10000/203	Alfàbia	Vora recta amb llavi gruixuda i inclinat cap l'exterior, feta a torn	Color vermellosa amb abundants partícules de calç blanques i negres	Sense decoració	Incerta	
204	10000/204	Alfàbia	Vora de parets gruixudes i forma convexa amb el llavi engruixat i inclinat cap l'exterior, feta a torn	Color vermella amb desgreixant visible	Banda o cordó format per una successió de línies incises obliqües	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
205	10000/205	Alfàbia	Vores rectes amb llavis engruixats i inclinats cap l'exterior, de perfil arrodonit, feta a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Cordó format per línies obliqües i vernís beige	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
206	10000/206	Gerra	Vora recta amb llavi amb engruixament extern, coll de parets divergents cap a la vora, juntura suau amb la panxa, regruix de pasta a l'interior, dues nanses de secció ovalada, enganxades al coll	Color beige-rosat, amb abundants partícules negres de grandària diversa, feta a torn i amb marques de dits a la superfície interior.	Sense decoració	Segle X - XI	Gerra V.1.3
207	10000/207	Gerra	Vora recta de secció lleugerament triangular, coll cilíndric amb parets lleugerament divergents cap a la vora, juntura suau amb la panxa, regruix de la pasta a l'interior, dues nanses de secció ovalada, enganxades al coll.	Color beige, engalba blanquinosa exterior, amb abundants partícules negres de mida diversa, feta a torn i amb marques de dits a la superfície interior.	Pintada a l'òxid de manganès, línies obliqües des de la vora fins a mig coll i línies horitzontals.	Segle X - XI	Gerra V.1.3
208	10000/208	Gerra	Vora recta amb engruixament extern del llavi; dos arrancaments de nansa de secció ovalada, fetes a torn	Color marró clar amb desgreixant visible	Decoració pintada a l'almagre, dues bandes formades per quatre línies obliqües entrecruades i dues horitzontals en negre (òxid de manganès)	Segle X - XI	Gerra V.1.3
209	10000/209	Gerra	Vora recta de secció lleugerament triangular, coll cilíndric amb parets lleugerament divergents cap a la vora, juntura suau amb la panxa, regruix de la pasta a l'interior, dues nanses de secció ovalada, enganxades al coll i a la part superior de la panxa	Color beige, amb abundants partícules negres de mida diversa, feta a torn i amb marques de dits a la superfície interior	Pintada a l'òxid de mangnès, línies obliqües des de la vora fins a mig coll i línia ondulada a la base del coll.	Segle X - XI	Gerra V.1.3
210	10000/210	Gerra	Coll cilíndric amb parets lleugerament divergents cap a la vora, juntura suau amb la panxa, regruix de pasta a l'interior, dues nanses enganxades al coll.	Color vermellós i rosada a la superfície exterior, amb abundants partícules blanques de mida diversa i negres petites, feta torn i amb marques de dits a la superfície interior.	Cordó amb incisions a l'alçada de la juntura del coll amb la panxa	Segle X - XI	
211	10000/211	Gerro/a	Base de ceràmica de cuina totalment plana, feta a torn	Color marró clar amb desgreixant visible, sobretot partícules negres de diversos tamany	Conserva restes de vernís beige per ambdues cares	Incerta	
212	10000/212	Gerro/a	Base plana amb repeu molt sortit i cos de parets còncaves i gruixudes, fet a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Presenta estries al cos	Incerta	
213	10000/213	Olla	Vora de parets fines i forma convexa, llavi gruixut cap l'exterior, parets del cos de forma globular, fet a torn	Color ataronjat amb desgreixant visible	A l'interior en conserven tres lleugeres acanaladures	Incerta	
214	10000/214	Gerreta	Vora recta amb llavi aprimat, coll cilíndric amb parets lleugerament abombades, juntura marcada amb la panxa.	Color vermellosa, amb abundants partícules blanques de grandària mitjana i petita i negres petites, feta a torn.	Pintada a l'òxid de ferro, digitacions en el coll.	Segles XI - XII	Gerreta II.2.4.
215	10000/215	olla	Vora recta, de parets fines, llavi lleugerament gruixut i perfil arrodonit, fet a torn	Color gris i desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
216	10000/216	olla	Vora recta, de parets fines, llavi arrodonit i amb una lleugera carena, feta a torn	Color marró amb molts desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
217	10000/217	Gerra	Vora recta, de parets fines i llavi arrodonit; i nansa allargada, plana i llisa de secció ovalada que surt quasi de la vora, feta a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
218	10000/218	Gerra	Fragment de base plana, cos recte i parets divergents, fet a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
219	10000/219	Gerra	Vora recta, amb llavi gruixut cap l'exterior i marcat per una carena, fet a torn	Color ataronjat amb desgreixant visible	Presenta dues línies obliqües entrecruades al coll de color negre (òxid de manganès)	Segle XI - XI	Gerra V.1.3

220	10000/220	Gerra	Vora de paret gruixuda i còncava amb llavi inclinat cap l'exterior i marcat per una carena, feta a torn	Color ataronjat clar	Presenta tres línies oblíques marcades entrecruades i tallades a l'extrem per dues línies horitzontals de color marró fosc (negre d'òxid de manganès)	Segles XI - XI	Gerra V.1.3
221	10000/221	Gibrell	Vora de secció triangular, gruixut i exvasat, fet a torn	Color beige amb impureses	Damunt el llavi presenta línies incises oblíques i a la paret del cos dos cordons amb incisions oblíques	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
222	10000/222	Joguina	Caparró amb morro i ulls marcats	Color beige-rosat, engalba beige, algunes partícules blanques de mida petita i mitjana i negres petites	Sense decoració	Segle X - XIII	Joguina XVII.1.
223	10000/223	Safa	Vora doblegada enfora amb llavi aprimat, parets rectes divergents	Color blanquinós, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat blanc interior i exterior	Segles X - XI	Ataifor VII.6.1
224	10000/224	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, perfil quebrat	Color blanquinós, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat verd turquesa interior, dues línies incises paral·leles i horitzontals a l'exterior sota la vora	Segles XII - XIII	Ataifor VII.8.2
225	10000/225	Safa	Vora doblegada enfora en forma d'ala, parets rectes divergents	Color blanquinós, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat verd turquesa interior i exterior	Segles XII - XIII	Ataifor VII.7.1
226	10000/226	Safa	Base de peu anul·lar, feta a torn	Color beige, vidriat	Vidriat en verd tant a l'exterior com l'interior	Segles XII - XIII	Ataifor VII.6.3
227	10000/227	Safa	Paret de panxa convexa	Color taronja, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriada, té un forat post-cocció de reparació	Vidriat melat a l'exterior; verd i manganès a l'interior, motiu possiblement epigràfic	Segles X - XI	Ataifor VII.3.3
228	10000/228	Olla	Nansa tipus munyó amb pasta cremada per exposició al foc, feta a mà	Color marró ennegrit	Sense decoració	Incerta	
229	10000/229	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, parets de la panxa divergent, base plana	Color beige -rosat, amb abundants partícules blanques i ocres petites, feta a torn.	Incisions oblíques sota la vora	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
230	10000/230	Redoma	Fragment de paret cònica, més estreta a la part superior i separada per una revora arrodonida, feta a torn	Pasta beige, vidriada	Presenta restes de vidriat de color verd fosc	Segle XII - XIII	Redoma III.4.2
232	10000/232	Gibrell	Vora de secció triangular, exvasada; llavi arrodonit, feta a torn	Pasta beige	Incisions ondulants	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
233	10000/233	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, parets de la panxa divergent, base plana	Color beige, amb abundants partícules blanques i ocres de grandària mitjana i petita i negres petites, feta a torn, retalls de pasta fresca a la base, i amb la vora cremada.	Sense decoració	Segles XII - XIII	
234	10000/234	Safa	Vora recta de llavi ametllat, feta a torn	Color beige	Presenta una banda a l'exterior amb un línia incisa en ziga-zaga	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
235	10000/235	Gerro/a	Vora recta de boca oberta i llavi arrodonit; coll curt i estret a l'arrancament, fet a torn	Color beige	Sense decoració	Incerta	
236	10000/236	Gerra	Base plana amb repeu sobresortint cap l'exterior, fet a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Estries	Incerta	
237	10000/237	Gerra	Base plana i parets divergents, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
238	10000/238	Olla	Base còncava i més plana al centre de la base, feta a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
239	10000/239	Gerro	Coll cilíndric i de cos globular, fet a torn	Color ocre clar amb desgreixant visible	Presenta dues línies incises	Incerta	
240	10000/240	Safa	Vora de parets rectes i llavi gruixut i girat cap l'exterior, fet a torn	Color ocre clar amb desgreixant visible	Presenta línies oblíques a la part externa del llavi	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
241	10000/241	Vora	Vora de paret gruixuda convergent, rexta amb llavi fi i perfil arrodonit, amb una carena que disminueix de gruix, fet a torn	Color beige clar amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
242	10000/242	Gerra	Vora de parets fines, amb acanaladures, feta a torn	Color gris i molts desgreixants visibles	Presenta línies incises al voltant del coll	Incerta	
243	10000/243	Olla	Vora recta, llavi arrodonit de parets fines, feta a torn	Color gris i desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
244	10000/244	Base	Base plana amb marques del torn, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
245	10000/245	Base	Base plana amb marques del torn, feta a torn	Color gris amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
246	10000/246	Base	Base plana amb parets divergents, fet a torn	Color vermellós amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
247	10000/247	Base	Base plana amb parets gruixudes, feta a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
248	10000/248	Base	Base plana amb marques del torn, feta a torn	Color beige clar amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
249	10000/249	Safa	Vora de parets còncaves i llavi arrodonit, feta a torn	Color vermell amb desgreixant visibles i partícules negres	Presenta línies ondulades, irregulars i vorejant la vora amb una línia incisa horitzontal per sota	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
250	10000/250	Safa	Vora còncava de parets gruixudes i llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjat i pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
251	10000/251	Gibrell	Llavi pla i gruixut cap l'exterior, cos de parets divergents i base plana, fet a torn	Color beige amb desgreixant visible	Estries	Incerta	
252	10000/252	Alfàbia	Llavi pla gruixut cap l'exterior, fet a torn	Color beige amb desgreixant visible	Línies incises ondulades i paral·leles	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
253	10000/253	Safa	Base de peu anul·lar, feta a torn	Color beige clar	Vernís blanc interior i exterior	Incerta	

254	10000/254	Gerra	Base plana i parets còncaves	Color beige, amb abundants partícules blanques de mida mitjana i petita i negres petites, feta a torn.	Sense decoració	Incerta	
255	10000/255	Olla	Vora recta, de llavi arrodonit, coll de parets cilíndric amb acanaladures, juntura amb la panxa amb una carena, panxa bitroncònica, dues nanses de secció ametllada, enganxades al coll i a la part superior de la panxa	Color beige-taronja, amb abundants partícules blanques de mida diversa i negres petites, feta a torn i cremada a l'exterior	Sense decoració	Segles XII - XIII	Olla IV.3.1
256	10000/256	Gerra	Vora recta amb llavi gruixut i sortint cap l'exterior, i de perfil pla i coll marcat, fet a torn	Color rosat amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
257	10000/257	Bol	Fet a torn	Color marró amb molts desgreixants visibles	Acanaladures profundes	Incerta	
258	10000/258	Base	Base plana feta a torn	Color marró clar amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
259	10000/259	Nansa	Coll cilíndric i convergent i arrancament de nasna de secció ovalada, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible	Decoració en marró (òxid de ferro) al coll amb dues línies horitzontals i dues obliqües, i a la panxa línies marrons paral·leles molt desgastades	Incerta	
260	10000/260	Gerra	Base plana	Color beige, amb abundants partícules negres i blanques de mida mitjana i petita, feta a torn i amb marques de dits a l'interior	Sense decoració	Incerta	
261	10000/261	Llàntia	Vora recta amb carena exterior, coll de parets convexes i d'eix inclinat enrera, cassoleta globular, base plana, piqueta llarga, nansa de secció ovalada enganxada al coll i a la cassoleta	Color beige, amb abundants partícules blanques de mida mitjana i petita, i negres petites, feta a torn, i cremada a l'interior	Sense decoració	Segles X - XI	Llàntia XII.1.2
262	10000/262	Cadúfol	Base apuntada i arrodonida, parets divergents	Color gris i taronja a la superfície exterior, abundants partícules blanques de calç de mida diversa i negres petites, fet a torn i marques de dits a l'interior i a l'exterior	Sense decoració	Segles X - XI	Cadúfol XIII.2.1
263	10000/263	Olla	Nansa tipus munyó i vora recta amb llavi arrodonit, feta a torn	Color beige amb impureses	Sense decoració	Incerta	
264	10000/264	Cassola	Fragment de cassola ovalada, vora recta amb llavi arrodonit, parets de la panxa còncaves i divergents, arrencament de la nansa enganxat a la vora, base plana	Color beige, amb abundants partícules blanques de mida mitjana i petita, i negres petites, feta a torn, i cremada a l'interior	Sense decoració	Segles X - XI	Cassola XI.5.2
265	10000/265	Olla	Base plana amb cos irregular, fet a torn	Color beige amb impureses	Sense decoració	Incerta	
266	10000/266	Base	Base plana i paret oberta de pasta fina, feta a torn	Color beige	Sense decoració	Incerta	
267	10000/267	Olla	Base plana, feta a torn	Color fosc amb restes d'haver estat al foc o cremada	Sense decoració	Incerta	
268	10000/268	Olla	Vora recta, coll curt i obert amb estries líniales, feta a torn	Color ataronjat amb mica i calç com desgreixants	Línies incises	Incerta	
269	10000/269	Plat	Base de peu anul·lar, feta a torn	Color beige depurada	Conserva restes de vidriat color melat a l'interior i una banda blanca emmarcada en dues línies negra i verd a l'interior	Segles X - XI	Plat IX.3.1
270	10000/270	Gerra	Vora de parets fines, boca lleugerament més oberta que el coll i llavi arrodonit; feta a torn	Color beige	Incisions lineals concèntriques	Incerta	
271	10000/271	Trespeus	Possible peu de trespeus de base plana	Color taronja-vermellós, abundants partícules blanques de mida petita i mitjana i negres petites	Sense decoració	Incerta	Trespeus VIII.1.2
272	10000/272	Cadúfol	Paret irregular feta a torn	Color beige amb impureses	Sense decoració	Incerta	
273	10000/273	Cadúfol	Paret de cos piriforme i estriat, coll estrangolat i amb carena a l'arrencament de la boca, fet a torn	Color beige	Sense decoració	Incerta	
274	10000/274	Cassola	Vora reentrant amb llavi arrodonit, parets de la panxa còncaves i convergents, premedor enganxat a la vora i sobresortint	Color beige, amb abundants partícules blanques de mida mitjana i petita, i negres petites, feta a torn, i cremada a l'interior	Sense decoració	Segle X - XI	Cassola XI.1.3
275	10000/275	Olla	Vora recta, de llavi de secció rectangular, coll de parets divergents, juntura amb la panxa, acanaladura al coll, dues nanses de secció ovalada, enganxades al coll i a la part superior de la panxa	Color vermell, amb abundants partícules blanques i ocre petites, feta a torn.	Decoració incisa de línies horitzontals en les acanaladures del coll.	Segles XII - XIII	Olla IV.3.1
276	10000/276	Olla	Vora reentrant, sense coll, parets de la panxa còncaves i convergents, premedor enganxat a la vora	Color beige, amb abundants partícules blanques i ocre petites, feta a torn.	Incisions a la vora i al premedor, línies incises irregulars horitzontals en la panxa	Segles X - XI	Olla IV.2.1
277	10000/277	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, parets de la panxa divergent, base plana	Color beige, amb partícules blanques i negres petites, feta a torn i amb deformacions pre-coccio a l'exterior	Sense decoració	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1

278	10000/278	Olla	Vora reentrant, sense coll, parets de la panxa còncaves i convergents, premedor sota la vora	Color ocre-vermellós, amb abundants partícules blanques de mida mitjana i petita i mica daurada, feta a torn.	Sense decoració	Segles X - XI	Olla IV.2.1
279	10000/279	Olla	Vora recta, coll de parets lleugerament divergents, juntura suau amb la panxa	Color beige, amb abundants partícules blanques, ocres i negres de mida petita i mitjana, feta a torn.	Pintada a l'òxid de manganès, digitacions horitzontals en el coll, digitacions fragmentàries a la panxa, incisa, d'acanaladures a la panxa.	Segles X - XI	Olla IV.1.1
280	10000/280	Olla	Base plana amb lleuger repeu, feta a torn	Color ataronjat amb impureses i desgrentant de calç visible	Sense decoració	Incerta	
281	10000/281	Alfàbia	Base plana feta a torn	Color beige amb impureses	Sense decoració	Incerta	
282	10000/282	Gerra	Base plana feta a torn	Color ataronjat amb desgrentant visible de calç	Sense decoració	Incerta	
283	10000/283	Gerreta	Base plana	Color taronja-beige i gris a l'interior de la secció, algunes partícules blanques i negres petites, feta a torn, cremada a l'interior.	Sense decoració	Incerta	
284	10000/284	Olla	Vora invasada de llavi arrodonit amb nansa tipus munyó, feta a torn	Color beige amb impureses i desgrentant de calç visible	Sense decoració	Incerta	
285	10000/285	Gerreta	Coll cilíndric, amb "filtre" amb perforacions circulars envoltades de punts incisos amb punxó.	Color blanquinosa, algunes partícules negres petites, feta a torn.	Sense decoració	Incerta	
286	10000/286	Plat	Base còncava amb peu anul·lar curt, feta a torn	Color ataronjat	Presenta restes de pintura blanca interior i exteriorment	Segles X - XI	Plat IX.3.1
287	10000/287	Plat	Base còncava de peu anul·lar, feta a torn	Color ataronjat, vidriat	Presenta restes de vidriat melat interior i exteriorment	Segles XII - XIII	Plat IX.4.1
288	10000/288	Gibrell	Vora de secció triangular, exvasada i ben diferenciada del cos, feta a torn	Color beige	Sense decoració	Incerta	
289	10000/289	Gibrell	Vora gruixuda de secció triangular exvasada damunt un repeu, feta a torn	Color ataronjat amb bastants impureses i calç	Línies oblíquies incises	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
290	10000/290	Safa	Vora recte i llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjat	Línies ondulants incises, emmarcades per dues línies horitzontals paral·leles	Segles XII - XIII	Atafor VII.1.1
291	10000/291	Gerra	Nansa de secció ovalada bastant ample, feta a torn	Color ataronjat	Conserva tres línies rectes en negre manganès damunt l'arrancament de nansa i sobr el coll	Segles XII - XIII	Gerra V.2.5
292	10000/292	Alfàbia	Base plana feta a torn	Pasta beige amb impureses i desgrentants	Sense decoració	Incerta	
293	10000/293	Alfàbia	Base plana feta a torn	Pasta beige amb impureses i desgrentants	Sense decoració	Incerta	
294	10000/294	Alfàbia	Base plana feta a torn	Pasta beige amb impureses i desgrentants	Sense decoració	Incerta	
295	10000/295/1	Cadúfol	Fragment informe	Pasta beige	Sense decoració	Incerta	
296	10000/295/2	Gerra	Bases planes amb repeu, parets còncaves i divergens, fetes a torn	Pasta beige	Sense decoració	Incerta	
297	10000/296	Gerra	Bases planes amb repeu, parets còncaves i divergens, fetes a torn	Pasta beige	Sense decoració	Incerta	
298	10000/297	Gerro/a	Bases planes amb repeu, parets còncaves i divergens, fetes a torn	Pasta beige	Sense decoració	Incerta	
299	10000/298	Gerra	Bases planes amb repeu, parets còncaves i divergens, fetes a torn	Pasta beige	Sense decoració	Incerta	
300	10000/299	Plat	Vora recta amb endidura, feta a torn	Pasta beige	Conserva restes de vidriat verd	Segles XII - XIII	Plat IX.2.1
301	10000/300	Plat	Base amb peu anul·lar, fet a torn	Pasta beige	Conserva restes de pintura blanca interior i exterior	Segles XII - XIII	Plat IX.2.1
302	10000/301	Plat	Base amb peu anul·lar curt, fet a torn	Pasta beige	Conserva restes de vidriat blanc	Segles XII - XIII	Plat IX.2.1
303	10000/302	Plat	Fragment informe fet a torn	Pasta beige	Conserva restes de vidriat intern de fons blanc i dibuixos lineals en verd i negre; pareixen formes vegetals o geomètriques	Segles X - XI	Plat IX.3.1
304	10000/303	Safa	Fragment de vora recte amb llavi engruixut i endidura interna, feta a torn	Pasta de color ataronjada	Decoració blanca amb set línies negres paral·leles entre si i vidriat melat a l'exterior		
305	10000/304	Bol	Fragment informe, de coll o cos, feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració vidriada monocroma en blanc a l'interior i dues bandes perpendiculars en blau i retícules més petites en marró, en fons blanc a l'exterior	Segle XI	Posible Safa VII.4.1
306	10000/305	Gibrell	Base plana, de parets rectes i divergents, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgrentant perceptible	Conserva decoració de cordó amb incisions oblíquies	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
307	10000/306	Gerro	Base plana amb peu i part del cos ficat cap l'interior, feta a torn	Pasta de cuina ataronjada amb desgrentant visible	Sense decoració	Incerta	
308	10000/307	Cadúfol	Base plana amb repeu, parets còncaves i divergents	Color beige ataronjat, abundants partícules blanques de calç, ocres i negres de mida mitjana i petita, fet a torn i amb marques de dits a l'interior	Taques d'òxid de ferro a l'exterior	Segles X - XI	Cadúfol XIII.1.1
309	10000/308	Gerra	Base plana amb rebaba feta a torn	Color gris amb desgrentants visibles	Sense decoració	Incerta	
310	10000/309	Gerra	Base plana amb parets divergents, fet a torn	Color ataronjat amb moltes impureses	Sense decoració	Incerta	

311	10000/310	Olla	Vora recta, coll de parets rectes lleugerament divergents, juntura seuau amb la panxa.	Color beige, amb abundants partícules blanques i negres de mida diversa, feta a torn amb marques de dits a l'interior de la panxa.	Pintada a l'òxid de manganès, digitacions obliqües sota la vora, digitacions fragmentàries a la panxa, incisa, d'acanaladures a la panxa irregulars.	Segles X - XI	Olla IV.1.1
312	10000/311	Gerra	Vora recte, de parets fines i llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Sobre el coll dues línies paral·leles incises	Incerta	
313	10000/312	Gerra	Vora recte, de parets fines i llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Sobre el coll dues línies paral·leles incises	Incerta	
314	10000/313	Gerra	Vora recte amb llavi arrodonit, feta a torn	Color marró amb desgreixants visibles	Acanaladures al coll	Incerta	
315	10000/314	Olla	Vora recta amb llavi arrodonit boca lleugerament oberta i nansa de secció ovalada, feta a torn	Pasta color ocre clar amb impureses	Sense decoració	Incerta	
316	10000/315	Vora	Vora recte amb llavi arrodonit fet a torn	Pasta gris amb desgreixant quasi imperceptible	Sense decoració	Incerta	
317	10000/316	Gibrell	Vora de secció ovalada, bastant gruixuda i diferencada de la paret, feta a torn	Pasta ocre clar amb desgreixants visibles	Línies obliqües incises	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
318	10000/317	Alfàbia	Vora de secció ametllada, exvasada i gruixuda, feta a torn	Pasta color ocre clar i desgreixants visible	Sense decoració	Incerta	
319	10000/318	Gerro	Base plana de parets fines i divergents, feta a torn	Pasta vermelloso amb impureses	Sense decoració	Incerta	
320	10000/319	Olla	Base plana de parets semigruixudes, feta a torn	Pasta ataronjada amb impureses a l'exterior, a l'interior presenta restes de cremació	Sense decoració	Incerta	
321	10000/320	Gerro/a	Base plana de parets divergents semigruixudes i divergents	Pasta ocre clar amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
322	10000/321	Gibrell	Vora inclinada cap l'exterior, de secció triangular gruixuda, exvasada, feta a torn	Pasta ataronjada amb impureses	Línies incises obliqües	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
324	10000/322	Gerra	Vora recta amb llavi arrodonit, feta a torn	Pasta ocre groguenca amb impureses	Estries	Incerta	
325	10000/323	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, gruixut i de perfil pla, feta a torn	Pasta rosada	Decoració vidriada en groc verdós i dues línies incises paral·leles		
326	10000/324	Gerra	Vora recta, llavi gruixut i de perfil arrodonit, feta a torn	Pasta marró fosc amb impureses	Acanalada	Incerta	
327	10000/325	Gibrell	Vora recta de secció triangular, llavi de perfil arrodonit, feta a torn	Pasta ataronjada amb impureses	Sense decoració	Incerta	
328	10000/326	Olla	Base plana, de parets fines i petit nansa de munyó, feta a torn	Pasta vermelloso amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
329	10000/327	Plat	Base de peu anul·lar, feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració vidriada exterior melat i interior en fons pintat en blanc i dibuixos indefinits en negre i verd	Segles X - XI	Plat IX.3.1
330	10000/328	Cadaf	Vora recta i coll cilíndric, de parets lleugerament divergents vers la vora, arrencament d'una nansa enganxada a la vora.	Color beige, abundants partícules blanques, ocres i negres de grandària mitjana i petita, feta a torn.	Restes de pintura a l'òxid de manganès	Segles X - XI	Cadaf I.1.1
331	10000/329	Cadaf	Vora recta i coll convex amb corba suau de juntura amb la panxa globular, arrencament d'una nansa enganxada just sota la vora.	Color beige, abundants partícules blanques, ocres i negres de grandària mitjana i petita, feta a torn.	Restes de pintura a òxid de manganès, línia sobre la vora i degotissos.	Segles X - XI	Cadaf I.1.1
332	10000/330	Gerra	Vora de llavi arrodonit i coll curt, quasi cilíndric de parets lleugeraments divergents	Color ocre clar amb impureses	Sense decoració	Incerta	
333	10000/331	Gerra	Vora de paret fina i recta amb llavi rebaixat interiorment, de secció triangular, feta a torn	Color ataronjat	Línies horitzontals incises	Incerta	
334	10000/332	Gerra	Vora de paret fina i recta amb llavi arrodonit, feta a torn	Color marró amb impureses	Estries al coll	Incerta	
335	10000/333	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi exvasat cap l'exterior, feta a torn	Color ocre clar	Sense decoració	Incerta	
336	10000/334	Gerra	Vora recta amb llavi arrodonit de paret fina, feta a torn	Pasta ataronjada clara	Línia incisa	Incerta	
337	10000/335	Gerra	Vora de paret semigruixuda, de secció triangular i de perfil arrodonit i exvasat, feta a torn	Pasta ataronjada clara amb impureses	Restes de vernís vermell	Incerta	
338	10000/336	Safa	Vora de paret gruixuda i recta amb llavi arrodonit, feta a torn	Pasta ataronjada amb impureses	Estries	Incerta	
339	10000/337	Olla	Nansa petita de secció triangular i en forma de munyó, feta a torn	Pasta vermella amb impureses i ennegrida pel foc	Sense decoració	Incerta	
340	10000/338	Olla	Vora recta, de llavi arrodonit, sense coll, premedor enganxat sota la vora, parets de la panxa rectes convergents	Color vermellós, amb abundants partícules blanques i mica daurada, feta a torn o a mà, i cremada a l'interior	Decoració incisa de traços curts en el premedor i pintada a l'òxid de manganès amb ditades	Segle X - XI	Olla IV.2.1
341	10000/339	Safa	Vora de paret gruixuda i còncava amb llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjada i amb desgreixants visibles	Incisions amb línies ondulants i restes de crema	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
342	10000/340	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, feta a torn	Color beige amb desgreixant visible	Presenta una línia ondulada entre dues línies horitzontals	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
343	10000/341	Safa	Vora recta amb llavi arrodonit, paret gruixuda i còncava, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Incisions ondulants	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
344	10000/342	Gerro	Vora de paret fina i secció triangular, llavi exvasat cap l'exterior i perfil pla, amb coll convèxe, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles		Incerta	
345	10000/343	Cadúfol	Base plana amb repeu, parets rectes i divergents	Color vermellós, abundants partícules blanques de calç i negres de mida mitjana i petita, fet a torn, i amb marques de dits a l'interior	Sense decoració	Segles X - XI	Cadúfol XIII.1.1
346	10000/344	Alfàbia	Base plana feta a torn	Color ocre amb impureses	Sense decoració	Incerta	

347	10000/345	Gerra	Base plana amb fil lleugerament arrodonit, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Conserva restes de vernis vermell	Incerta	
348	10000/346	Gerreta	Base plana amb paret recta i divergent, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
349	10000/347	Cadúfol	Base en punxa, parets divergents	Color beige, abundants partícules blanques de calç de mida diversa i negres petites, fet a torneta	Sense decoració	Segles X - XI	Cadúfol XIII.2.1
350	10000/348	Safa	Vora doblegada enfora amb ala plana, parets de la panxa rectes i divergents	Color blanquinós, amb alguna partícula ocre petita, fet a torn, vidriat. Possiblement es tracta d'un fragment de la mateixa peça que la 172	Vidriat verd fulla a l'interior i a l'exterior, sanefa de rosetes de quatre pètals sobre la vora i de signes epigràfics estilitzats sota la vora i a l'interior	Segles XII - XIII	Ataífor VII.7.1
351	10000/349	Olla	Vora recta de llavi arrodonit, coll de parets lleugerament convexes, hauria tengut dues nanses enganxades al coll.	Color beige i taronja a l'interior de la secció, amb abundants partícules blanques, ocres i negres de mida petita i mitjana, feta a torn.	Sense decoració	Segles X - XI	Olla IV.1.3
352	10000/350	Gerra	Vora recta de secció lleugerament triangular, amb llavi exvasat cap l'exterior i marcat per una carena; coll cilíndric i parets divergents, feta a torn	Color beige amb abundants desgreixants	Òxid de manganès, línies oblíquies pintades a la vora i coll	Segle XII - XIII	Gerra V.2.4
353	10000/351	Gerra	Vora de secció lleugerament triangular amb llavi exvasat i marcat per una carena; coll cilíndric i parets divergents; nansa de secció ovalada; fet a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Línies negres (òxid de manganès) al coll, creuades per dues horitzontals; quatre línies verticals de l'arrancament i una negra del llavi	Segle X - XI	Gerra V.1.3
354	10000/352	Gerra	Vora recta i llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Incisions fines al coll	Incerta	
355	10000/353	Gerra	Vora de paret fina, recta i llavi arrodonit, i marcat per una carena	Color ataronjat amb grans partícules de calç visibles	Estreies	Incerta	
356	10000/354	Gerra	Vora recta i llavi arrodonit i nansa de secció ovalada, feta a torn	Color gris amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
357	10000/355	Gerro	Vora recta i llavi arrodonit i nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a torn	Color beige amb impureses	Sense decoració	Incerta	
358	10000/356	Cadúfol	Vora de secció triangular y llavi exvasat cap l'exterior; coll cilíndric amb acanaladura, fet a torn	Color ataronjat amb impureses	Sense decoració	Incerta	
359	10000/357	Cadúfol	Vora de secció triangular i llavi exvasat cap l'exterior, i coll cilíndric amb acanaladura	Color vermellós amb impureses	Sense decoració	Incerta	
360	10000/358	Cadúfol	Vora de secció triangular ben diferenciada del coll, coll de parets lleugerament convexes	Color vermellós, partícules blanques de calç i ocres petites, fet a torn	Sense decoració	Segles XI	Cadúfol XIII.2.3
361	10000/359	Cadúfol	Vora de secció triangular amb llavi exvasat cap l'exterior i pla; coll cilíndric amb acanaladura, feta a torn	Color ataronjat amb impureses	Sense decoració	Incerta	
362	10000/360	Cos	Paret gruixuda i còncava, feta a tor	Color ataronjat amb impureses	Sense decoració	Incerta	
363	10000/361	Cadúfol	Fragment de paret fina amb vora recta i llavi arrodonit i coll cilíndric amb orificis, feta a torn	Color ataronjat	Sense decoració	Incerta	
364	10000/362	Cadúfol	Fragment fet a tonr	Color ataronjat amb impureses	Presenta diferents acanaladures	Incerta	
365	10000/363	Cadúfol	Fragment de paret gruixuda i còncava fet a torn	Color beige amb impureses	Presenta diferents acanaladures	Incerta	
366	10000/364	Gerra	Base plana amb cos de paret divergent fet a torn	Color vermell amb abundants impureses	Presenta diferents acanaladures	Incerta	
367	10000/365	Gerra	Base de parets gruixudes ab repeu	Color ataronjat amb impureses	Presenta diferents acanaladures	Incerta	
368	10000/366	Gerra	Base plana amb repeude paret gruixuda divergent, fet a torn	Color marró clar amb impureses	Estries	Incerta	
369	10000/367	Base	Base plana de paret gruixuda feta a torn	Color beig amb algunes impureses	Sense decoració	Incerta	
370	10000/368	Gerra	Base plana, de paret semigruixuda i divergent feta a torn	Color vermell amb impureses	Estries	Incerta	
371	10000/369	Safa	Base plana, de paret fina amb cos còncav, feta a torn	Color marró amb impureses	Estries	Incerta	
372	10000/370	Safa	Base plana i cos lleugerament divergent de parets fines, feta a torn	Color vermellós amb alguns desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
373	10000/371	Safa	Base plana de paret semigruixuda i divergent feta a torn	Color ocre amb zones vermelloses i altres grises amb gran quantitat de pertites partícules de calç	Sense decoració	Incerta	
374	10000/372	Safa	Vora recte i llavi gruixut que el cos i arrodonit, fet a torn	Color beige amb desgreixant visible	Presenta una línia incisa ondulant a l'exterior i estries a l'interior	Segles XII - XIII	Ataífor VII.1.1
375	10000/373	Safa	Vora recte i llavi més gruixut i arrodonit, feta a torn	Color ataronjat amb impureses	Presenta una línia incisa de gran ondulació	Segles XII - XIII	Ataífor VII.1.1
376	10000/374	Plat	Base de peu anul·lar feta a torn	Color rosat	Cobert de pintura blanca tan interior com exterior	Segles X - XI	Plat IX.3.1
378	10000/375	Cos	Vora recta amb carena exterior a sota i apèndix interior fragmentat, sense coll, parets de la panxa indiquen una forma globular.	Color blanquinós, sense desengreixant perceptible, feta a torn, i vidriada	Vidriat verd clar a l'interior i verd fulla a l'exterior, incisions curtes en el vora i en la carena exterior.	Incerta	
379	10000/376	Tapadora	Fragment central de base plana amb botó alt i motllurat	Color beige, abundants partícules blanques i ocres de mida petita i mitjana, fet a torn	Sense decoració	Segles XII - XIII	Tapadora XV.1

380	10000/377	Cadúfol	Base plana amb repeu, parets còncaves i divergents	Color beige, abundants partícules blanques de calç i negres petites, fet a torn	Sense decoració	Segle X - XI	Cadúfol XIII.1.1
381	10000/378	Gerreta	Base plana	Color taronja, partícules blanques i grises petites, feta a torn	Sense decoració	incerta	
382	10000/379	Gerra	Base plana de parets fines feta a torn	Color ataronjat amb impureses	Sense decoració	incerta	
383	10000/380	Gerreta	Base lleugerament còncava i amb carena que la diferència de la panxa	Color taronja, algunes partícules blanques petites, feta a torn.	Sense decoració	Segles XII - XIII	
384	10000/381	Gerreta	Base plana amb carena marcada que la diferència de la panxa, parets de la panxa rectes i divergents	Color taronja, algunes partícules blanques i ocres de mida mitjana i petita, feta a torn.	Sense decoració	Segles XII - XIII	
385	10000/382	Gerra	Base plana de parets semigruixudes, còncaves i divergents, feta a torn	Color beige amb desgreixant visible	Sense decoració	incerta	
386	10000/383	Gerra	Base plana de paret semigruixuda i divergent, feta a torn	Color vermells amb desgreixants visibles	Sense decoració	incerta	
387	10000/384	Cassola	Vora reentrant amb llavi arrodonit, parets de la panxa rectes i convergents	Color beige, amb abundants partícules blanques, grises i ocres de mida diversa, fet a torn	Sense decoració	Segles X - XI	Cassola XI.1.3
388	10000/385	Safa	Vora recte lleugerament inclinada a l'interior i llavi arrodonit, feta a torn	Color vermell amb desgreixant visibles	Línia indulada incisa emmarcada per altres dues horitzontals	Segles XII - XIII	Ataifor VII.1.1
389	10000/386	Cassola	Vora reentrant, de llavi arrodonit, premedor enganxat a la vora	Color taronja amb superfície interior i exterior beige, amb abundants partícules blanques i negres de mida diversa, fet a torn, i cremat a l'exterior	Decoració incisa de línia ondulada	Segle XI - XIII	Cassola XI.2.2
390	10000/387	Olla	Vora reentrant amb llavi arrodonit, de paret fina i convergent, feta a torn	Color beige amb desgreixant visible	Cordó curvilini superposat i sobresortint	Segles X - XIII	Olla IV.2.2
391	10000/388	Gerra	Vora recte, llavi exvasat cap l'interior fet a torn	Color vermell amb desgreixant visible	Acanaladures i estries	incerta	
392	10000/389	Olla	Vora amb llavi exvasat cap l'exterior i llavi de perfil arrodonit; base plana i part del cos conservat arrodonit i convergent, fets a torn	Color ataronjat amb abundants partícules de mica visibles	Acanaladures i estries	incerta	
393	10000/390	Gerra	Vora recta amb llavi arrodonit, de parets fines; i nansa completa de secció ovalada, allargada i fina, fetes a torn	Color vermell amb desgreixants visibles	Acanaladures	incerta	
394	10000/391	Gerra	Vora recte i llavi gruixut i exvasat cap l'interior, de parets fines, fetes a torn	Color vermell amb desgreixants visibles	Acanaladures	incerta	
395	10000/392	Gerro	Vora recte i llavi exvasat cap l'interior, feta a torn	Color beige amb desgreixant visible	Presenta 7 estries horitzontals	incerta	
396	10000/393	Alfàbia	Vora amb engruiximent extern del llavi, coll de parets convexes.	Color rosada i beige a l'interior de la secció, amb abundants partícules blanques, grises i ocres de mida diversa, feta a torn	Pintada a l'òxid de ferro, línia i taca	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.2
397	10000/394	Gerra	Fragment de paret gruixuda, coll cilíndric i nansa completa de secció ovalada, llarga i llisa, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Decoració negra (òxid de manganès) al coll de 3 línies gruixudes horitzontals; nansa amb 3 línies horitzontals entrecruades amb altres 3; i marques d'estries i acanaladures	Segle X - XI	Gerra V.1.3
398	10000/395	Gibrell	Vora amb engruiximent extern del llavi, parets de la panxa rectes i divergents	Color beige, amb abundants partícules blanques i negres de mida diversa, fet a torn i amb marques d'allisat a la superfície interior.	Pintada a l'òxid de ferro, taques damunt la vora	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
399	10000/396	Olla	Vores rectes amb llavi gruixut, arrodonit i sortint cap l'exterior, de parets gruixudes i marques de torn	Color marró fosc amb abundants partícules de mica visibles	Enfosquida per possible cremació	incerta	
400	10000/397	Gerra	Base gruixuda i plana feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Sense decoració	incerta	
401	10000/398	Vora	Fragment de gran tamany, de paret molt gruixuda amb llavi volat cap l'exterior i perfil arrodonit, fet a torn	Color beige amb molts desgreixants visibles	Estries	incerta	
402	10000/399	Gerro	Base plana de paret fina i divergent, feta a torn	Color beige amb algunes impureses	Presenta restes de pintura verda a tota la superfície	Segles XII - XIII	Redoma III.4.3?
403	10000/400	Safa	Vora doblegada enfora en forma d'ala	Color beige-blanquinós, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat verd clar a l'exterior i verd fulla a l'interior; sanefa d'estampilles de cercles amb cua entre dues línies incises sota la vora	Segles XII - XIII	Ataifor VII.7.1
404	10000/401	Gerreta	Vora recte amb llavi exvasat cap l'exterior, feta a torn	Color ataronjat amb impureses	Vidriat melat a l'exterior i en verd a l'interior	Segle X - XIII	
405	10000/402	Plat	Base de peu anul·lar plana, feta a torn	Color beige	Vidriat melat molt desgastat a l'exterior i a l'interior beige blanquinosa amb una capa molt fina; i acanaladures	Segles X - XI	Plat IX.3.1
406	10000/403	Safa	Base de peu anul·lar feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants	Vidriat melat a l'exterior i blanc amb taca negra amb línia verda i negra a l'interior	Segles IX - X	Ataifor VII.2.1

407	10000/404	Safa	Vora recta amb llavi exvasat cap l'exterior, fet a torn	Color beige clar	Vidriat melat a l'interior i a la part exterior vidriat blanc amb una ona gris al llavi i el cos amb línies gruixudes; vorejant la vora línies grises formant un dibuix a mode d'espiga	Segles XII - XIII	Ataïfor VII.6.3
408	10000/405	Plat	Vora recta i llavi arrodonit, feta a torn	Color ataronjat clar	Pintura beige tant interior com exterior i decoració en negre formant un dibuix indefinit	Segles X - XI	Plat IX.3.1
409	10000/406	Plat	Cos de paret semigruixuda, vora formant un ala plana, fet a torn	Color ataronjat amb alguns desgreixants	Presenta un fons blanc, diverses línies gruixudes negres i vidriat verd	Segles X - XI	Plat IX.3.1
410	10000/407	Safa	Fragments informes	Color ataronjat clar	Exterior i interior amb pintura beige i línies rectes i circular blaves		
411	10000/408	Redoma	Coll cilíndric amb diverses carenes a la vora i base del coll, feta a torn	Color ataronjat amb alguns desgreixants visibles	Vidriat verd interior i exterior i una fina marca en verd més fosca al coll; acanaladura completa	Segle XII - XIII	Redoma III.4.2
412	10000/409	Alfàbia	Vora doblegada enfora formant un llavi engruixit, coll cilíndric amb parets lleugerament convexes.	Color taronja, amb abundants partícules blanques i ocres de mida diversa, feta a torn.	Cordó de juntura entre el coll i la panxa amb incisions obliqües.	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
413	10000/410	Safa	Vora recte amb llavi exvasat i engruixat cap l'exterior, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Incisions fent 7 petits cercles	Incerta	
414	10000/411	Gerro	Base plana de paret semigruixuda i divergent, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixant visible	Acanaladures i estries	Incerta	
415	10000/412	Gerro	Base plana, de paret semigruixuda i divergent feta a torn	Color ataronjat amb abundants impureses	Sense decoració	Incerta	
416	10000/413	Nansa	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
417	10000/414	Alfàbia	Vora doblegada amb llavi engruixit a l'exterior, coll cilíndric, feta a torn	Color vermellós i beige a l'interior de la secció, amb abundants partícules blanques, ocres i negres de mida diversa, feta a torn.	Estampilla, cercles fets amb tub de diàmetre petit (3mm) en el coll; incisa amb pinta a la base del coll	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
418	10000/415	Gerra	Coll cilíndric amb parets divergents a la vora, i inici de panxa globular; nansa de secció ovalada, allargada i llisa, fet a torn	Color ataronjat amb desgreixants visibles	Decoració en color marró i línies gruixudes	Segle X - XI	Gerra V.1.3
419	10000/416	Gerra	Base plana, panxa globular i arrancament de nansa de secció ovalada, feta a torn	Color ataronjat amb grans partícules de calç visibles	Acanaladures i estries	Incerta	
420	10000/417	Gerra	Base plana de paret divergent, fets a torn	Color ataronjat i desgreixant visible	Presenta dues línies incises horitzontals i acanaladures	Incerta	
421	10000/418	Base	Base plana i paret divergent, feta a torn	Color marró clar amb abundants impureses, part exterior amb restes de crema	Acanaladures	Incerta	
422	10000/419	Gerreta	Base plana amb repeu i paret lleugerament divergent, feta a torn	Color ataronjat amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
423	10000/420	Olla	Vora recta, coll de parets lleugerament divergents	Color beige, amb abundants partícules blanques i negres de mida petita i mitjana, feta a torn.	Pintada a l'òxid de manganès amb taques sota la vora.	Segles X - XI	Olla IV.1.1
424	10000/421	Safa	Base de peu anular	Color taronja, alguna partícula blanca, feta a torn, vidriada	Vidriat melat a l'exterior, verd i manganès a l'interior; motiu decoratiu indeterminat	Segles IX - X	Ataïfor VII.2.1
425	10000/422	Olla	Vora recta, reentrant, de llavi arrodonit, premedor enganxat sota la vora.	Color beige, amb abundants partícules blanques, ocres i grises de mida diversa, feta a torn.	Decoració incisa de traços curts en el premedor i pintada a l'òxid de manganès amb ditades	Segles X - XI	Olla IV.2.1
426	10000/423	Gerra	Vora recte amb llavi exvasat diagonalment a l'exterior, de paret fina i fet a torn	Color beige	Pintura blanca tant a l'interior com l'exterior i acanaladures	Incerta	
427	10000/424	Plat	Vora recte amb llavi afinat feta a torn	Color ataronjat amb algunes restes de mica	Base de color groc i superfície de fons blanc amb taques negres i restes de pintura verda	Segles X - XI	Plat IX.3.1
428	10000/425/1	Gerreta	Vora recta i coll cilíndric	Color blanquinós-beige, sense desengreixant perceptible, feta a torn	Pintada a l'òxid de ferro, motiu indeterminat i quatre línies verticals entre bandes horitzontals	Segles X - XI	Gerreta II.2.2.
429	10000/425/2	Cadúfol	Base plana amb repeu, parets rectes i divergents	Color taronja, abundants partícules blanques de calç, ocres i negres de mida mitjana i petita, fet a torn i amb marques de ditades a la superfície interior	Sense decoració	Segle X - XI	Cadúfol XIII.1.1
430	10000/426/1	Redoma	Base plana, panxa bitroncònica, arrencament de panxa a mitja panxa.	Color blanquinós-beige, partícules blanques, ocres i negres petites, feta a torn, vidriat	Vidriat melat interior i exterior, decoració a l'òxid de manganès de línies obliqües i verticals amb degotissos.	Segle XI	Redoma III.3.2
431	10000/426/2	Safa	Vora recte amb llavi arrodonit i lleugerament inclinat cap l'interior i base de parets gruixudes, fets a torn	Color beige amb desgreixant visible	Línies incises ondulades i paral·leles	Segles XII - XIII	Ataïfor VII.1.1
432	10000/427	Cadúfol	Vora recta amb llavi arrodonit, coll de parets divergents	Color beige, abundants partícules blanques de calç i negres de mida mitjana i petita, feta a torn.	Sense decoració	Segles X - XI	Cadúfol XIII.1.1
433	10000/428	Gerra	Vora recte i llavi exvasat cap l'exterior, feta a torn	Color ataronjat amb grans partícules de calç visibles	Sense decoració	Incerta	
434	10000/429	Gerra	Vora recte i llavi tipus ona, feta a torn	Color ataronjat amb grans partícules de calç visibles	4 línies gruixudes en negre i estries i acanaladures	Segle XII - XIII	Gerra V.2.4

435	10000/430	Cadúfol	Vora de secció triangular ben diferenciada del coll, coll de parets lleugerament convexes amb carena a la part superior	Color taronja, partícules blanques de calç de mida mitjana i petita i negres petites, feta a torn	Sense decoració	Segles XI	Cadúfol XIII.2.3
436	10000/431	Gibrell	Vores de secció triangular amb llavi volat cap l'exterior i perfil pla de parets gruixudes, fetes a torn	Pasta ataronjada amb desgreixant perceptible i alguns porus	Sense decoració	Incerta	
437	10000/432	Gerra	Vora recte amb engruiximent exten del llavi marcat per una carena, feta a torn	Pasta beige amb impureses, sobretot partícules negres	Estries	Incerta	
438	10000/433	Safa	Vora recte amb llavi arrodonit i lleugerament inclinat cap l'interior, feta a torn	Pasta marró clar amb desgreixants visibles	Cenefa amb una línia incisa ondulada i vorejada per una línia incisa recta i horitzontal	Incerta	
439	10000/434	Gerra	Vora recta amb llavi exvasat cap l'interior, de parts fines, feta a torn	Pasta gris amb desgreixants visibles, sobretot abundants i grans partícules de calç	Acanaladures horitzontals al coll	Incerta	
440	10000/435	Safa	Base amb repeu anul·lar, cos de paret còncava i fina, feta a torn	Pasta de color beige	Pintura blanca exterior i interior pintada en gris-verdós		
441	10000/436	Safa	Pertany probablement a una safa de perfil lleugerament quebrat a mitja panxa i de vora doblegada enfora en forma d'ala. És possible que es tracti d'un fragment de la mateixa peça que la 172.	Color blanquinosa i rosada, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat verd interior i exterior; sanefes d'estampilles a l'interior de rosetes de quatre pètals en forma de V i de motiu epigràfic estilitzat sota la vora	Segles XII - XIII	Ataifor VII.7.1
442	10000/437	Gibrell	Vora de secció triangular amb llavi volat cap l'exterior i pla, feta a torn	Color ataronjat amb impureses	Vernis verd i blanc	Incerta	
443	10000/438	Plat	Vora recta doblada cap l'exterior formant un ala plana, llavi arrodonit, fet a torn	Color beige sense desgreixants visibles	Decoració en verd i manganès i estries	Segles X - XI	Plat IX.3.1
444	10000/439	Safa	Vora de secció triangular i llavi exvasat cap l'exterior, de perfil pla, feta a torn	Color marró sense desgreixants visibles	Pintura beige a ambdues cares i restes de pigmentació verda i manganès		
445	10000/440	Olla	Base plana, paret fina, còncava i divergent, arracament de nansa en forma de munyó, feta a torn	Color vermell amb grans partícules de calç visibles	Pintura en gris		
446	10000/441	Alfàbia	Base plana de paret gruixuda feta a torn	Color ataronjat amb grans partícules de calç visibles	Perforacions circulars que travessen la peça per complet	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.2
447	10000/442	Gibrell	Vora amb engruiximent extern del llavi, parets de la panxa rectes i divergents.	Color beige, amb abundants partícules blanques i ocres de mida diversa, fet a torn.	Incisa, de línia ondulada entre dues paral·leles a l'interior, sota la vora, i a l'exterior, a mitja panxa.	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
448	10000/443/1	Safa	Correspon a una safa de perfil quebrat	Color taronja, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat melat motejat a l'exterior; verd i manganès a l'interior, motiu possiblement epigràfic	Segles X - XI	Ataifor VII.4.1
449	10000/443/2	Safa	Base de peu anular	Color taronja, sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriat	Vidriat melat motejat a l'exterior; verd i manganès a l'interior, motiu possiblement epigràfic	Segles X - XI	Ataifor VII.4.1
450	10000/444	Redoma	Coll estret i cilíndric de paret semigruixuda i allargada, fet a torn	Color beige clar, sense desgreixants visibles	Decoració a mà en forma d'espiga, i restes de pintura en verd i manganès	Segles X - XII	Redoma III.4.1
451	10000/445	Alfàbia	Vora doblegada enfora formant un llavi engruixit, coll cilíndric amb parets lleugerament convexes.	Color grogenc, amb abundants partícules blanques, ocres i grises de mida diversa, feta a torn	Cordó de juntura entre el coll i la panxa amb incisions oblíques.	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
452	10000/446	Gerro	Base plana amb repeu de paret fina, còncava i divergent	Color marró amb desgreixants visibles	Estries	Incerta	
453	10000/447	Safa	Vora de secció triangular i llavi pla, fet a torn	Color beige clar amb desgreixant visible	Decoració en verd i manganès		
454	10000/448	Gerro	Vora recte feta a torn	Color beige clar sense desgreixant perceptible, fet a torn, vidriada	Pintura blanca a l'interior i restes de vidriat a l'exterior	Segles XII - XIII	Redoma III.5.1?
455	10000/449	Gerra	Vores de secció triangular amb llavi pla i fil ressaltat; paret gruixuda i coll cilíndric, fets a torn	Color beige clar	Presenta acanaladures a l'interior; i decoració verd fosc a l'exterior i melat a l'interior		Gerra V.3.1
456	10000/450	Cos	Fragment informe de paret gruixuda, fet a torn	Color beige clar sense desgreixant visible	Acanaladures per ser pintades; fons blanc amb restes de pintura verda i manganès i a l'exterior restes de vidriat melat	Segle X - primer terç XIII	
457	10000/451	Gerra	Vora recta amb lleu lleugerament gruixut i arrodonit, fet a torn	Pasta ataronjada amb algunes partícules de calç i mica visibles	Presenta acanaladures horitzontals i restes de pintura negra	Segle XII - XIII	Gerra V.2.4
458	10000/452	Gibrell	Base plana, de parets gruixudes i divergents feta a torn	Pasta beige amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
459	10000/453	Gibrell	Vora de secció triangular amb llavi inclinat cap l'exterior i perfil pla, de paret gruixuda, feta a torn	Pasta beige amb desgreixant visible	Línies incises oblíques	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
460	10000/454	Gibrell	Vora de secció ametllada amb llavi inclinar cap l'exterior i arrodonit, fet a torn	Pasta beige amb abundant desgreixant	Sense decoració	Incerta	
461	10000/455	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a torn	Pasta ataronjada amb molt pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
462	10000/456	Gibrell	Base plana de parets gruixudes, fetes a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
463	10000/457	Gibrell	Cos de paret recta i gruixuda, i llavi inclinat cap l'exterior, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Cordons amb incisions oblíques	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1

464	10000/458	Gerra	Vora de paret recta, llavi exvasat cap l'exterior, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles		Incerta	
465	10000/459	Gerra	Vora recte, llavi arrodonit, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Respes de vernis vermell a l'exterior	Incerta	
467	10000/460	Gerra	Vora recte, llavi exvasat cap l'interior, de paret fina, fet a torn	Pasta vermella amb desgreixant visible	Acanaladures a l'exterior i estries a l'interior	Incerta	
468	10000/461	Gerra	Vora recte amb llavi exvasat cap l'interior, de paret fina, fet a torn	Pasta vermella i desgreixant visible	4 línies incises fines i horitzontals	Incerta	
469	10000/462	Gerreta	Vora recta, de paret fina i llavi arrodonit i arrancament de nansa, fet a torn	Pasta gris amb desgreixants visibles	Estries tant interiors com exteriors	Incerta	
470	10000/463	Gerra	Vora recta i llavi exvasat cap l'interior de paret fina, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Acanaladures	Incerta	
471	10000/464	Gerreta	Nansa de secció ovalada, petita i llisa, de paret divergent i part de cos de paret fina, feta a torn	Pasta vermella amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
472	10000/465	Alfàbia	Vora de paret recta i gruixuda, de secció triangular amb llavi exvasat cap l'exterior i pla, fet a torn	Pasta beige amb desgreixant visible, sobretot punts negres de diversos tamanys	Sense decoració	Incerta	
473	10000/466	Gibrell	Vora de paret gruixuda de secció ametllada i llavi volat cap l'exterior, fet a torn	Pasta beige	Línies incises oblíques	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
474	10000/467	Gibrell	Vora de paret gruixuda, de secció triangular, llavi volat cap l'exterior amb perfil arrodonit, fet a torn	Pasta beige amb poques impureses visibles	Restes molt petites i escases de vernis vermell	Incerta	
475	10000/468	Gibrell	Vora de secció triangular amb llavi pla i volat cap l'exterior de paret gruixuda, feta a torn	Pasta vermella amb desgreixant visible	Sense decoració	Incerta	
476	10000/469	Vora	Vora amb una lleugera inclinació, semigruixuda i llavi arrodonit, fet a torn	Pasta vermell, vidriat	Presenta restes de vidriat en ambdues cares	Segle X - primer terç XIII	
477	10000/470	Alfàbia	Vora recte amb llavi arrodonit, feta a torn	Pasta beige clar amb desgreixant perceptible	Línia incisa ondulada a l'exterior vorejada per dues línies incises horitzontals	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
478	10000/471	Gerra	Vora recte amb llavi exvasat cap l'interior, de paret fina, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Línies incises horitzontals exteriors	Incerta	
479	10000/472	Gerreta	Base plana amb repeu, de paret recta i lleugerament divergent, feta a torn	Pasta marró clar amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
480	10000/473	Gerreta	Base plana amb repeu, de paret recta i gruixuda, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
481	10000/474	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Decoració pintada de marró amb tres línies verticals fetes amb els dits	Segle X - XI	Gerra V.1.1
482	10000/475	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa, feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Presenta restes de vernis vermell	Incerta	
483	10000/476	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
484	10000/477	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
485	10000/478	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
486	10000/479	Gerra	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa feta a mà	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
487	10000/480	Gerro	Nansa de secció ovalada, allargada i llisa i part del cos de paret fina i convergent de la panxa, fet a torn	Pasta vermellosa amb desgreixants visibles	Estries	Incerta	
488	10000/481	Gerra	Nansa de secció ovalada i llisa, fet a torn	Pasta beige	Sense decoració	Incerta	
489	10000/482	Olla	Vora recta amb llavi exvasat cap l'interior, coll i cos convergents; nansa de secció ovalada, curt i llisa, fet a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Línies incises horitzontals i paral·leles	Incerta	
490	10000/483	Nansa	Vora recte i llavi exvasat cap l'interior, coll amb paret còncava, divergent i de paret fina; i nansa de secció ovalada, llisa i enganxada al coll, feta a torn	Pasta ataronjada i desgreixants visibles	Línies incises horitzontals	Incerta	
491	10000/484	Gerro	Fragment de paret fina i lleugerament còncava, fet a torn	Pasta ataronjada amb petites partícules de mica visibles	Pintura beige a l'exterior; 3 línies negres fines, paral·leles i horitzontals; i 5 línies incises de diferent gruix	Incerta	
492	10000/485	Gibrell	Vora de paret recta i gruixuda amb llavi gruixut, volat cap l'exterior, feta a torn	Pasta ataronjada amb pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
493	10000/486	Gibrell	Vora de paret gruixuda i recta amb llavi gruixut, volat cap l'exterior, fet a torn	Pasta ataronjada amb pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
494	10000/487	Gibrell	Vora de paret recta i gruixuda amb llavi gruixut, volat cap l'exterior, feta a torn	Pasta ataronjada amb pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
495	10000/488	Gibrell	Vora de paret recta i gruixuda amb llavi gruixut, volat cap l'exterior, feta a torn	Pasta ataronjada amb pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
496	10000/489	Gibrell	Vora de paret recta i gruixuda amb llavi gruixut, volat cap l'exterior, feta a torn	Pasta ataronjada amb pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
497	10000/490	Gibrell	Vora de paret recta i gruixuda amb llavi gruixut, volat cap l'exterior, feta a torn	Pasta ataronjada amb pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
498	10000/491	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi pla, fet a torn	Pasta beige amb alguns desengreixants visibles	Línia incisa ondulada	Incerta	

499	10000/492	Gibrell	Vora de secció ametllada amb llavi volat cap l'exterior i pla, de paret gruixuda, feta a torn	Pasta ataronjada clar amb desgreixants visibles	Línies oblíques	Segles XII - XIII	Gibrell X.3.1
500	10000/493	Gerra	Vora de secció ovalada i llavi arrodonit, de paret gruixuda, fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriat en verd tant a l'exterior com l'interior		Gerra V.3.1
501	10000/494	Gibrell	Base plana, de paret gruixuda i feta a torn	Pasta marró i pocs desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
502	10000/495	Gerra	Base plana, recta, divergent i gruixuda, feta a torn	Pasta ataronjada amb alguns desgreixants visibles i molt porosa	Sense decoració	Incerta	
503	10000/496	Gerra	Vora de secció triangular amb llavi exvasat cap l'exterior, fet a torn	Pasta marró clar amb abundants partícules de mica	Sense decoració	Incerta	
504	10000/497	Gerra	Base plana amb paret còncava i divergent, feta a torn	Pasta vermella amb alguns desgreixants visibles	Sense decoració	Incerta	
505	10000/498	Gerro	Base plana, de paret recta, gruixuda i divergent, feta a torn	Pasta ataronjada amb desgreixants visibles	Estries	Incerta	

Nº PEÇA	Nº INVENTARI	TIPUS	FORMA	PASTA	DECORACIÓ	CRONOLOGIA	TIPOLOGIA
506	10003/14	Alfàbia	Vora doblada cap l'exterior, amb llavi gruixut i coll cilíndric; feta a torn	Pasta de color beige, amb abundants partícules blanques, negres i ocres de mida diversa	Decoració incisa amb pinta, ondulacions a la vora i incisions rectes a la panxa	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
507	10003/15	Alfàbia	Fragments informes	Pasta de color ataronjat	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
508	10003/16	Alfàbia	Fragments de vora doblada i llavi engruixut a l'exterior; coll cilíndric; fets a torn	Pasta de color beige i rosada, amb abundants partícules blanques, ocres i grises de mida diversa	Decoració pintada amb òxid de manganès, taques allargades a la vora i incisions oblíques	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.2
509	10003/17	Alfàbia	Fragment informe fet a torn	Pasta de color ataronjat	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
510	10003/18	Alfàbia	Fragments informes de parets rectes amb cordons d'unió, fets a torn	Pasta de color beige, amb abundants partícules blanques, negres i ocres de mida diversa	Decoració amb cordó amb incisions oblíques, pintats amb òxid de ferro amb senefa de llàgrimes baix el cordó i línies gruixudes damunt el cordó	Segle X - XI	Alfàbia VI.2.1
511	10003/19	Alfàbia	Fragments informes	Pasta de color ataronjat fets a torn	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
512	10003/20	Alfàbia	Fragments informes	Pasta de color ataronjat fets a torn	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
513	10003/21	Alfàbia	Fragments informes	Pasta de color ataronjat fets a torn	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
514	10003/23	Alfàbia	Fragments indeterminats fets a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
515	10003/47	Alfàbia	Fragments informes fets a torn		Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
516	10003/89	Alfàbia	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
517	10003/116	Alfàbia	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
518	10003/117	Alfàbia	Fragments de vora fets a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
519	10003/118	Alfàbia	Fragments de vora fets a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
520	10003/137	Alfàbia	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
521	10003/203	Alfàbia	Fragment de vora recta fet a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
522	10003/221	Alfàbia	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
523	10003/267	Alfàbia	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Segles XII - XIII	Alfàbia VI.1.1
524	10003/29	Base	Fragment de base plana feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
525	10003/30	Base	Fragment de base plana feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
526	10003/31	Base	Fragment de base plana feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
527	10003/54	Base	Fragment de base vidriada feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
528	10003/97	Base	Base de peu anul·lar feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriada	Andalusí	
529	10003/114	Base	Fragment de base de peu anul·lar feta a torn	Pasta ataronjada vidriada	Vidriat blanc interior i verd exterior	Andalusí	
530	10003/180	Base	Fragment base de peu anul·lar fet a torn	Pasta ataronjada	Vidrat blanc	Andalusí	
531	10003/235	Base	Fragment de base de peu anul·lar feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat blanc	Andalusí	
532	10003/24	Bol	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Segles XII - XIII	Safa VII.1.1
533	10003/32	Bol	Fragments de vora fets a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Segles XII - XIII	Safa VII.1.1
534	10003/77	Bol	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriada	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
535	10003/87	Bol	Fragment de vora fet a torn	Pasta beige	vidriada	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
536	10003/99	Bol	Fragment de vora feta a torn	Pasta anarajada	Decoración incisa	Segles XII - XIII	Safa VII.1.1
537	10003/175	Bol	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjat	Vidriat melat	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
538	10003/178	Bol	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidrat melat	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
539	10003/179	Bol	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidrat verd	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
540	10003/218	Bol	Fragment de vora carenada feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Segles XII - XIII	Safa VII.1.1
541	10003/333	Bol	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa en forma de ziga-zaga	Segles XII - XIII	Safa VII.1.1

542	10003/338	Bol	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriat melat a l'exterior i diferents línies verdes, negres i blanques a l'interior	Segle XI	Safa VII.3.2
543	10003/25	Bol	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Segles XII - XIII	Safa VII.1.1
544	10003/134	Bol	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat melat	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
545	10003/135	Bol	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat melat	Segles XII - XIII	Safa VII.6.2
546	10003/33	Cadúfol	Fragment de base plana amb repeu pronunciat, parets de la panxa rectes i divergents, fet a torn	Pasta de color beige, abundants partícules blanques de calç, ocre i negres de mida diversa, superfície irregular, marques d'allisament a l'exterior, asimètriques, i cremada	Decoració amb pintura a l'òxid de manganès, dos degots	Segle X - XI	Cadúfol XIII.1.1
547	10003/356	Cadúfol	Fragment de vora de secció triangular poc diferenciada del coll, coll convex i carena a l'inici de la panxa; fet a torn	Pasta de color taronja amb abundants partícules blanques de calç i ocres petites	Sense decoració	Segle XI	Cadúfol XIII.2.4
548	10003/359	Cadúfol	Fragment de vora de secció triangular poc diferenciada del coll, coll convex i carena a l'inici de la panxa; fet a torn	Pasta de color beige ataronjat, amb abundants partícules blanques de calç i grises de mida mitjana i petita	Sense decoració	Segle XI	Cadúfol XIII.2.3
549	10003/115	Desconegut	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada vidriada	Vidriat de color melat amb cercles incisos	Andalusí	
550	10003/122	Desconegut	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
551	10003/160	Desconegut	Fragment informe fet a torn	Pasta beige	Decoració vidriada en blanc i verd	Andalusí	
552	10003/26	Gerra	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
553	10003/78	Gerra	Fragment de base plana amb repeu sortit, feta a torn	Pasta de color beige amb partícules blanques i negres petites	Decoració vidriada en òxid de manganès i digitacions	Segles XII - XIII	Gerra V.2.5
554	10003/79	Gerra	Fragment de coll cilíndric i de panxa bitronco-cònica, feta a torn	Pasta beige amb partícules negres, ocres i blanques petites	Decoració pintada a l'òxid de ferro i retícula entre dues línies horitzontals a la part superior	Segles X - XI	Gerra V.1.1
555	10003/82	Gerra	Fragmentos informes hecho a torno.	Pasta ataronjada	Decoración incisa	Segles XII - XIII	Gerra V.2.5
556	10003/90	Gerra	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	
557	10003/319	Gerra	Fragment fet a torn	Pasta ataronjada	Decorada amb un cordó en relleu amb incisions oblíques	Andalusí	
558	10003/106	Gerreta	Fragment de carena feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Andalusí	
559	10003/112	Gerreta	Fragment de vora recta feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Andalusí	
560	10003/736	Gerreta	Gerra de base plana, cos globular que es tanca bruscament per donar pas al coll de parets rectes que a mesura que s'apropen a la vora és tanca lleugerament cap endins.	Pasta ataronjada	Decoració estriada de perfil arrodonit	Segles X - XI	Gerreta II.2.2
561	10003/36	Indeterminat	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada	Decoració a corda seca i verd manganès	Segles XII - XIII	Gerreta II.3.1
562	10003/73	Indeterminat	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriada	Andalusí	
563	10003/76	Indeterminat	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Decorada		
564	10003/133	Nansa	Arrancament de nansa, feta a torn	Pasta de color beige	Vidriat de color verd	Andalusí	
565	10003/140	Nansa	Fragment de nansa feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriada	Andalusí	
566	10003/252	Nansa	Fragment de nansa feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Andalusí	
567	10003/258	Nansa	Fragment de nansa feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Andalusí	
568	10003/304	Nansa	Fragment de nansa feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Andalusí	
569	10003/37	Olla	Fragments de base de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
570	10003/40	Olla	Fragment fet a torn	Pasta ataronjada	Decorada	Andalusí	Olla IV.3.3
571	10003/44	Olla	Vora recte, llavi afinat, coll de parets rectes lleugerament divergents, juntura juau amb la panxa, arrancament de nansa a la base del coll, fet a torn	Pasta de color beige amb abundants partícules blanques i negres de mida diversa, amb superfície irregular	Presenta estries incises a la panxa irregulars i decoració pintada en òxid de manganès possibles digitacions	Segle X - XI	Olla IV.1.3
572	10003/74	Olla	Fragment de vora i arrancament de nansa de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada		Andalusí	Olla IV.3.3
573	10003/142	Olla	Fragments de base fets a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
574	10003/209	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina fet a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
575	10003/276	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
576	10003/281	Olla	Fragments de vora de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
577	10003/306	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
578	10003/312	Olla	Fragment de base i part de paret de ceràmica de cuina	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
579	10003/317	Olla	Fragment de base i part de paret de ceràmica de cuina	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
580	10003/329	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
581	10003/330	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
582	10003/331	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3

583	10003/339	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
584	10003/143	Olla	Fragments de base de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
585	10003/305	Olla	Fragment de base plana de ceràmica de cuina feta a torn	Pasta ataronjada	Sense decoració	Andalusí	Olla IV.3.3
586	10003/147	Plat	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat blanc	Segle X -XI	Plat IX.3.1
587	10003/181	Plat	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Segles XII - XIII	Plat IX.4.2
588	10003/182	Plat	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Segles XII - XIII	Plat IX.4.2
589	10003/183	Plat	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Segles XII - XIII	Plat IX.4.2
590	10003/251	Plat	Fragment de vora fet a torn	Pasta ataronjada	Vidriat en blanc i decoració en verd i marrò	Segle X -XI	Plat IX.3.1
591	10003/88	Redoma	Fragment de base de peu anul·lar, parets de la panxa rectes i divergents, feta a torn	Pasta beige amb algunes partícules blanques petites, vidriada	Decoració vidriada melada a l'exterior i verd oliva a l'interior	Segles XII - XIII	Redoma III.4.2
592	10003/43	Safa	Base de peu anul·lar, feta a torn	Pasta de color ataronjat amb alguna partícula blanca, vidriada	Decoració vidriada melada a l'exterior, verd i manganès a l'interior, motius decoratius de palmets fragmentàries	Segle IX - X	Ataifor VII.2.1
593	10003/81	Safa	Fragment de base feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriada	Andalusí	
594	10003/96	Safa	Vores rectes amb llavi de secció quadrangular, de parets rectes divergents, feta a torn	Pasta de color rosat, sense desgreixants perceptibles, vidriada	Decoració vidriada melada a l'exterior, verd i manganès a l'interior, i línies ondulades amb taques verdes	Segle X - XI	Ataifor VII.3.3
595	10003/109	Safa	Fragment informe fet a torn	Pasta ataronjada	Decoració	Andalusí	
596	10003/123	Safa	Fragment de vora de llavi arrodonit, de parets de panxa rectes i divergents, fet a torn	Pasta ataronjada, sense desengreixant perceptible	Vidriat en verd oliva a l'exterior i velat a l'interior; estampeta a l'interior de roses de set pètals	Segles XII - XIII	Ataifor VII.6.3
597	10003/128	Vora	Fragment de vora recte feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat melat	Andalusí	
598	10003/214	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada rosada	Vidriada en blanc	Andalusí	
599	10003/227	Vora	Fragment de vora de ceràmica comú feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat melat	Andalusí	
600	10003/228	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Andalusí	
601	10003/229	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Andalusí	
602	10003/231	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat melat	Andalusí	
603	10003/233	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Andalusí	
604	10003/234	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat blanc	Andalusí	
605	10003/236	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat blanc	Andalusí	
606	10003/237	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat i decoració en blanc, verd i negre	Andalusí	
607	10003/244	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Andalusí	
608	10003/249	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat blanc i decoració en verd	Andalusí	
609	10003/264	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat blanc	Andalusí	
610	10003/275	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Vidriat verd	Andalusí	
611	10003/283	Vora	Fragment de vora feta a torn	Pasta ataronjada	Decoració incisa	Andalusí	

Nº Inventario	Descripción	Cronología	Tipología
10503/1	Fragmento de base plana y arranque de cuerpo hecha a torno. De pasta rojiza con presencia de partículas blancas como desengrasante. Posible decoración en color negro en la parte exterior.	Andalusí	
10503/2	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecha a torno. De pasta beige claro con partículas blancas y negras como desengrasante. Decoración en óxido de manganeso, posiblemente líneas horizontales.	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/3	Fragmento de borde de alcadafe, de labio redondeado y de paredes finas, hecha a torno. De pasta de color beige con partículas blancas y ocres como desengrasante. Decoración pintada en óxido de manganeso como líneas horizontales irregulares de más primo a más grueso.	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/4	Fragmento de borde, cuello y arranque de cuerpo y asa de jarrita. De labio redondeado y cuello cilíndrico; de pasta blanquecina con presencia de partículas negras como desengrasante. No presenta decoración	Andalusí	Gerreta
10503/5	Fragmento de cuello y arranque de cuerpo de olla, con una línea que separa el cuello del cuerpo; hecho a torno. De pasta rosacea, presenta partículas ocres como desengrasante. No presenta decoración	Andalusí	Olla
10503/6	Fragmento de base y arranque de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. Base plana con repie de pasta beige con presencia de partículas blancas, negras y ocres como desengrasante. Presenta decoración de óxido de hierro como líneas horizontales en la parte inferior del cuerpo.	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/13	Fragmento de borde de jarrita, de paredes finas y con labio exvasado hacia el exterior, hecho a torno. De pasta marrón con presencia de algunas partículas blancas como desengrasante. Posible decoración en óxido de manganeso como digitalizaciones.	Andalusí	Gerreta
10503/14	Fragmento de cuerpo de lebrillo o plato hecho a torno. De pasta rosada, no presenta partículas como desengrasante. Presenta decoración vidriada melada en el interior.	Andalusí	Gibrell
10503/15	Fragmento de cuerpo de redoma hecho a torno. De pasta gris, no presenta partículas como desengrasante. Decoración en vidriado blanco (perdido pero con restos visibles) y decoración en verde a modo de líneas curvas en la barriga	Andalusí (siglo X - XI)	Redoma
10503/16	Fragmento de cuello de redoma hecho a torno. De pasta rosada no presenta partículas como desengrasante. Decoración en cuadrícula dibujada con óxido de manganeso y posibles puntos en vidriado verde intercalados	Andalusí	Redoma
10503/18	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Presenta decoración de cordones con incisiones oblicuas en la barriga.	Andalusí (siglo XII - primer tercio XIII)	Gibrell
10503/19	Fragmento de base plana con fondo redondeado hecho a torno. De pasta beige interior y grisacea en el exterior con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante. No presenta decoración	Andalusí	
10503/20	Asa completa de jarra hecha a torno. De pasta rosacea con presencia de algunas partículas blancas como desengrasante. Sin decoración	Andalusí	Gerra
10503/21	Asa completa de olla hecha a torno. De pasta rosacea con presencia de partículas blancas, negras y ocres como desengrasante. Presenta restos de lo que parece decoración pintada.	Andalusí	Olla
10503/23	Fragmento de borde de labio redondeado de lebrillo hecho a torno, de pasta beige, presente partículas negras, ocres y alguna blanca como desengrasante. Decoración en el labio con líneas de óxido de manganeso	Andalusí (siglo XII - primer tercio XIII)	Gibrell
10503/24	Fragmento de borde con labio redondeado hacia el interior de jarrita, hecho a torno. De pasta beige, no presenta partículas como desengrasante. Sin decoración	Andalusí	Gerreta
10503/31	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecha a torno. De pasta beige claro con partículas blancas como desengrasante. Posible decoración en óxido de manganeso a forma de digitalización.	Andalusí	Gerreta
10503/32	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/33	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/34	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf

10503/35	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/36	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/38	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante y de superficie irregular. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/43	Fragmento de cuerpo de alcadafe, hecho a torno. De pasta beige con presencia de algunas partículas negras y blancas como desengrasante y de superficie irregular. Decoración lineal horizontal con óxido de manganeso	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/51	Fragmento de base plana de jarrito, de paredes finas, hecho a torno. Pasta de color marrón con presencia de partículas negras como desengrasante.	Andalusí	Gerro
10503/52	Fragmento de base plana de jarrito, de paredes finas, hecho a torno. Pasta de color marrón con presencia de partículas negras como desengrasante.	Andalusí	Gerro
10503/55	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecho a torno. De pasta blanquecina, presenta partículas negras como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí	Gerreta
10503/57	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecho a torno. De pasta blanquecina, presenta partículas negras como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí	Gerreta
10503/58	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecho a torno. De pasta blanquecina, presenta partículas negras como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí	Gerreta
10503/59	Fragmento de cuello cilíndrico de jarrita, hecho a torno. De pasta blanquecina, presenta partículas negras como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí	Gerreta
10503/70	Fragmento de base plana de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular.	Andalusí	Gibrell
10503/71	Fragmento de base plana de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular.	Andalusí	Gibrell
10503/72	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular	Andalusí	Gibrell
10503/73	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular	Andalusí	Gibrell
10503/74	Fragmento de base plana de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular.	Andalusí	Gibrell
10503/75	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular	Andalusí	Gibrell
10503/76	Fragmento de base plana de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular.	Andalusí	Gibrell
10503/77	Fragmento de base plana de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular. Decoración acanalada.	Andalusí	Gibrell
10503/89	Fragmento de base plana de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocre como desengrasante, y de superficie irregular. Decoración acanalada.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/104	Fragmento de cuerpo de jarrito, de paredes finas, hecho a torno. De pasta beige-verdoso sin presencia de partículas como desengrasante.	Andalusí	Gerro
10503/105	Fragmento de cuerpo de jarrito, de paredes finas, hecho a torno. De pasta beige-verdoso sin presencia de partículas como desengrasante.	Andalusí	Gerro
10503/124	Base plana de jarra (∅ base: 8,5 cm), hecha a torno. De pasta rosada en el interior y gris "quemada" en el exterior, con presencia de partículas blancas, negras y ocre como desengrasante. Posible decoración pintada a modo de líneas en óxido de manganeso	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gerra

10503/125	Base plana de jarra, hecha a torno. De pasta beige, con presencia de partículas blancas, negras y ocre como desengrasante. Posible decoración pintada a modo de líneas en óxido de manganeso	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gerra
10503/126	Base plana de jarra, hecha a torno. De pasta beige, con presencia de partículas blancas, negras y ocre como desengrasante. Posible decoración pintada a modo de líneas en óxido de manganeso	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gerra
10503/127	Fragmento de cuerpo de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de cal, negras y ocre. Presenta decoración de cordones con incisiones oblicuas en la barriga.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/128	Fragmento de cuerpo de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de cal, negras y ocre. Presenta decoración de cordones con incisiones oblicuas en la barriga.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/129	Fragmento de cuerpo de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige en el exterior y marrón en el interior con abundantes partículas blancas de cal, negras y ocre. Presenta decoración de cordones con incisiones oblicuas en la barriga.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/130	Fragmento de cuerpo de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige en el exterior y marrón en el interior con abundantes partículas blancas de cal, negras y ocre. Presenta decoración de cordones con incisiones oblicuas en la barriga.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/131	Fragmento de base plana de jarrita, hecha a torno. De pasta beige no presenta partículas como desengrasante. Sin decoración	Andalusí	Gerreta
10503/132	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecha a torno. De pasta beige con partículas blancas y ocre como desengrasante. Decoración en óxido de manganeso como digitalizaciones.	Andalusí	Gerreta
10503/133	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante. Decoración en rojo formando un posible cuadrado.	Andalusí (siglo X - XI)	Gibrell
10503/134	3 fragmentos de cuerpo de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige en el exterior y marrón en el interior con abundantes partículas blancas de cal, negras y ocre. Presenta decoración de cordones con incisiones oblicuas en la barriga.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/167	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/168	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/169	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige en el exterior y marrón en el interior, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/170	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/171	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige en el exterior y marrón en el interior, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/172	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige en el exterior y marrón en el interior, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/173	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/174	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/175	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/176	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/177	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/178	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta rosada, presenta partículas blancas, negras y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell

10503/179	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, negras y algunas ocres como desengrasante. Decoración en cordón inciso en el medio.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/181	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, negras y algunas ocres como desengrasante. Decoración en cordón inciso en el medio.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/182	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas negras y blancas como desengrasante. Sin decoración	Andalusí	Gerreta
10503/183	Fragmento de cuerpo de jarrita, hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas negras y blancas como desengrasante. Sin decoración	Andalusí	Gerreta
10503/186	Fragmento de base plana, hecha a torno. De pasta beige, sin presencia de partículas como desengrasantes.	Andalusí	
10503/187	Fragmento de base y arranque de cuerpo de olla o tinaja, hecha a torno. De pasta anaranjada, presenta partículas negras y blancas como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Albàfia
10503/188	Fragmento de cuerpo de olla o tinaja, hecha a torno. De pasta anaranjada, presenta partículas negras y blancas como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Albàfia
10503/189	Fragmento de cuerpo de olla o tinaja, hecha a torno. De pasta anaranjada, presenta partículas negras y blancas como desengrasante.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Albàfia
10503/190	Fragmento de base de alcadafe o jarra, hecha a torno. De pasta gris oscura en el exterior y rojiza en el interior, presenta partículas blancas y negras como desengrasante.	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/191	Fragmento de borde con labio redondeado y exvasado hacia el exterior de olla, hecho a torno. De pasta beige no presenta partículas como desengrasante.	Andalusí	Olla
10503/192	Fragmento de borde con labio redondeado y exvasado hacia el exterior de olla, hecho a torno. De pasta beige no presenta partículas como desengrasante. Presenta líneas ondulantes en la parte superior del borde.	Andalusí	Olla
10503/193	Fragmento de base de pie anular de plato, hecho a torno. De pasta rosada, no presenta partículas como desengrasante. Decoración vidriada en blanco con decoración en verde y negro.	Andalusí (siglo X - XI)	Plat
10503/195	Fragmento de borde y cuello de jarra, de paredes finas, hecha a torno. De pasta blanquecina, presenta partículas negras como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí	Gerra
10503/233	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/234	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/235	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/236	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/237	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/238	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/239	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/240	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/241	Fragmento de lebrillo de paredes rectas hecho a torno. De pasta de color beige con abundantes partículas blancas de calcio, negras y ocres. Sin decoración	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell

10503/533	Fragmento de cuello y borde de redoma? Hecha a torno. De pasta marrón grisacea, presenta partículas blancas de mica o cal como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí	Redoma
10503/534	Fragmento de cuerpo de tinaja, hecha a torno. De pasta beige con presencia de partículas blancas, algunas negras y ocre como desengrasante. Superficie interior y exterior irregular. Decoración lineal en óxido de manganeso	Andalusí (siglo XII - primer tercio XIII)	Alfàbia
10503/535	Fragmento de cuerpo de tinaja, hecha a torno. De pasta beige con presencia de partículas blancas, algunas negras y ocre como desengrasante. Superficie interior y exterior irregular. Decoración con líneas cruzadas en óxido de manganeso	Almohade (siglo XII - primer tercio XIII)	Alfàbia
10503/536	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige, presenta partículas negras, blancas y algunas ocre como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/537	Fragmento de base de jarrita? Hecha a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas grises como desengrasante. Sin decoración.	Andalusí (siglo X - XI)	Gerreta
10503/542	Fragmento de cuerpo de olla hecha a mano? De pasta gris, en la parte exterior se convierte en gris oscuro o negro	Andalusí	Olla
10503/543	Fragmento de cuerpo de olla hecha a mano? De pasta gris, en la parte exterior se convierte en gris oscuro o negro	Andalusí	Olla
10503/544	Fragmento de base plana de jarra, hecha a torno. De pasta beige rosada, presenta algunas partículas grises y blancas como desengrasante. Sin decoración	Andalusí	Gerra
10503/545	Fragmento de base plana de jarrita pequeña, hecha a torno. De pasta grisacea oscura en el exterior y rosa grisacea en el interior, Presenta algunas partículas blancas y grises como desengrasante.	Andalusí	Gerreta
10503/546	Fragmento de base plana de jarrita pequeña, hecha a torno. De pasta grisacea oscura en el exterior y rosa grisacea en el interior, Presenta algunas partículas blancas y grises como desengrasante.	Andalusí	Gerreta
10503/547	Fragmento de borde con labio redondeado de olla hecha a mano? De pasta beige con partículas grises como desengrasante.	Andalusí	Olla
10503/548	Fragmento de borde con labio redondeado y cuello cilíndrico de olla hecha a mano? De pasta beige con partículas grises como desengrasante.	Andalusí	Olla
10503/549	Fragmento de base plana hecha a torno. De pasta rosada con partículas ocre como desengrasante.	Andalusí	
10503/550	Fragmento de cuerpo de jarra, hecha a torno. De pasta blanquecina verdosa, de paredes finas. Sin decoración	Andalusí	Gerra
10503/551	Fragmento de borde de jarra con labio exvasado hacia el exterior, hecha a torno. De pasta blanquecina verdosa, de paredes finas. Sin decoración	Andalusí	Gerra
10503/553	Fragmento de cuerpo de olla hecha a mano? De pasta gris, en la parte exterior se convierte en gris oscuro o negro	Andalusí	Olla
10503/556	5 fragmentos de olla/jarra/tinaja (4 de cuerpo y 1 de base y arranque de cuerpo de la misma pieza) hechos a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y algunas ocre como desengrasante. Superficie interior muy irregular. Decoración pintada con óxido de manganeso en forma de líneas y cuadrículas; en la parte inferior en óxido de hierro.	Andalusí (siglo X - XI)	Cadaf
10503/557	2 fragmentos de jarrita (1 cuerpo y 1 base y arranque de cuerpo de la misma pieza) hechas a torno. De pasta blanquecina, presenta algunas partículas negras como desengrasante. Decoración en líneas paralelas de color rojo?	Andalusí (siglo X - XI)	Gerreta
10503/558	4 fragmentos de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta sandwich, el interior y exterior son beige, mientras que el intermedio es negro, presenta partículas blancas y grises como desengrasantes. Presenta un cordón en la parte intermedia como decoración. Misma pieza.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/559	2 fragmentos de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas y grises como desengrasantes. Presenta un cordón en la parte intermedia como decoración y manchas de color rojo y negro. Misma pieza.	Andalusí (siglo XII - XIII)	Gibrell
10503/560	Fragmento de borde de lebrillo, de labio redondeado y exvasado hacia fuera, hecho a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas grises como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/561	Fragmento de borde de lebrillo, de labio redondeado y exvasado hacia fuera, hecho a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas grises como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/562	Fragmento de base de cazuela hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas y grises como desengrasante. La parte exterior parece de color negro cual cremación.	Andalusí	Cassola
10503/563	Fragmento de base y arranque de cuerpo de cazuela hecha a torno. De pasta beige, no presenta partículas como desengrasante.	Andalusí	Cassola

10503/674	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocres como desengrasante, y de superficie irregular	Andalusí	Gibrell
10503/675	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocres como desengrasante, y de superficie irregular	Andalusí	Gibrell
10503/676	Fragmento de asa de olla hecha a torno. De pasta beige grisáceo, no presenta partículas como desengrasante.	Andalusí	Olla
10503/677	Fragmento de cuerpo de olla hecha a mano? De pasta gris, en la parte exterior se convierte en gris oscuro o negro	Andalusí	Olla
10503/678	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/679	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/680	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/681	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/682	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/683	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/684	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/685	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/686	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/687	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/688	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/689	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/690	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/691	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/692	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/693	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/694	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/695	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/696	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/697	Fragmento de cuerpo de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas blancas, grises y negras como desengrasantes.	Andalusí	Olla
10503/698	Fragmento de cuerpo de jarrita hecha a torno. De pasta beige claro, no presenta partículas como desengrasante. Decoración pintada en óxido de hierro.	Andalusí	Gerreta
10503/699	Fragmento de cuerpo de jarrita hecha a torno. De pasta beige claro, no presenta partículas como desengrasante. Decoración pintada en óxido de manganeso.	Andalusí	Gerreta
10503/700	Fragmento de base plana de plato, hecho a torno. De pasta rosada con presencia de algunas partículas blancas como desengrasante. Vidriada en blanco y decoración en verde.	Andalusí	Plat
10503/701	Fragmento de borde, cuerpo y inicio de base de plato, hecho a torno. De pasta rosada con presencia de algunas partículas blancas como desengrasante. Vidriada en blanco y decoración en verde con líneas paralelas. Altura: 2,9 cm	Andalusí	Plat
10503/702	Fragmento de asa de tinaja hecha a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas de color gris como desengrasante.	Andalusí	Alfàbia
10503/703	Fragmento de cuerpo de tinaja hecha a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas de color gris como desengrasante. Superficie irregular	Andalusí	Alfàbia
10503/704	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/705	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige claro con partículas blancas, negras y ocres como desengrasante, y de superficie irregular. Decoración en cordón con líneas incisas oblicuas.	Andalusí	Gibrell
10503/706	Fragmento de borde de jarrita hecha a torno. De pasta beige verdoso, no presenta partículas como desengrasante.	Andalusí	Gerreta
10503/707	Fragmento de base y arranque de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas grises como desengrasante.	Andalusí	Gerreta
10503/708	Arranque de asa de olla hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas de color negro y gris como desengrasante.	Andalusí	Olla

10503/709	Fragmento de base y arranque de cuerpo de jarro, hecho a torno. De pasta beige, presenta partículas grises y negras como desengrasante.	Andalusí	Gerro
10503/710	Fragmento de base de ataífor, hecho a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas grises como desengrasante.	Andalusí	Safa
10503/711	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/712	Fragmento de cuerpo globular de redoma, hecha a torno. Cerámica de paredes finas, de pasta rosada, presenta partículas blancas de mica o cal y de color ocre como desengrasante.	Andalusí	Gerro
10503/713	Fragmento de cuerpo de jarro, hecho a torno. De pasta beige, presenta partículas negras, grises y blancas como desengrasantes. Posible decoración en óxido de hierro.	Andalusí	Gerro
10503/714	Fragmento de asa de tinaja, hecha a torno. De pasta beige, presenta algunas partículas de color blanco y gris como desengrasante.	Andalusí	Alfàbia
10503/715	Base de candil de pie alto, hecho a torno. De pasta rosada, no presenta partículas como desengrasante. Diámetro: 7 cm	Andalusí	Llàntia
10503/719	Fragmento de cuerpo de jarra hecha a torno. De pasta beige, presenta partículas negras y grises como desengrasante.	Andalusí	Gerra
10503/723	Fragmento de cuerpo de lebrillo, hecho a torno. De pasta anaranjada, presenta algunas partículas blancas y negras como desengrasante.	Andalusí	
10503/745	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige en exterior y rosada en el interior, presenta partículas grises y negras como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/746	Fragmento de cuerpo de lebrillo hecho a torno. De pasta beige en exterior y rosada en el interior, presenta partículas grises y negras como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/747	Fragmento de cuerpo, hecha a torno. De pasta beige claro, presenta partículas blancas como desengrasante.	Andalusí	Indeterminat
10503/796	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/797	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/798	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/799	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/800	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/801	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/802	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/803	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/804	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/805	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/806	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/807	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell

10503/808	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/809	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/810	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/811	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/812	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/813	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/814	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/815	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/816	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/817	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/818	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/819	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/820	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell
10503/821	Fragmento de base de lebrillo hecho a torno. De pasta beige anaranjada, presenta algunas partículas gris y blancas como desengrasante.	Andalusí	Gibrell